BREVES ARABICAE LINGVAE INSTITVTIONES.

REV. PATRIS

PHILIPPI GVADAGNOLI

CLERIC. REG. MINORVM

Procuratoris Generalis.

ROMAE,

Ex Typographia Sac. Congregationis de Propaganda Fide.

M. DC. XLII.

طبع هذا الكتاب المبارك على يد الحقير الشماس يوسف البسلوقيني
من عيلة بيت هلال المرحومين في جبل لبنان المبارك

Excudebat Ioseph Dauid Luna, Maronita.

SVPERIORVM PERMISSV.

EMINENTISSIMO, ET REVERENDISSIMO

PRINCIPI

ANTONIO

BARBERINO

S. R. E. CARDINALI, CAMERARIO,

Sacræ Congregationis de Propaganda Fide

PRAEFECTO.

Philippus Guadagnolus Cler. Reg. Minorum Proc. Gen. F.

AVDET quandoque seruus Domino, rusticus Principi offerre ruralia: audet dum offert rusticano interpellare sermone. En ad Purpuratum Ecclesiæ Principem accedit Arabs, exteras illi offerens notas: En dum offert Arabicis alloquitur, Eminentiam Tuam Arabicè interpellans انت عوني *ANTONI*. Quid autem excellens hoc tuum nomen Arabicè indicat, nisi *Adiutorium*? Sic Nomine etiam profers magnificentiam tuam. Infantulus igitur libellus ad suum meritò confugit *Antonium*, vt sit ipsi *Antonius*: Agnoscens, non sibi metuenda obtrectantium non dum Ora, sed nec Arma, Te sibi *Antonio*; nouit enim Adiutoris sui gratiam, nouit & opem. Suscipe igitur sereno vultu Infantulum protegendum: suscipe & munusculum grati animi monu-

انت عوني Tu Adiutor meus.

mentum. Nec enim ab re paruulus ad Magnum, & Munuſculum ad Munificentiſsimum: Quia & humilia nequit extollere, niſi Excelſus; & modica non niſi Magnus potis eſt facere magna. Humilitas itaque mea Amplitudini Dignitatis, & Beneficentiæ tuæ, quamuis deuoto & grandi corde, offert tamen vilia, quia non valet grandia. Exinde Tua magis eluceat Amplitudo, hæc modica benignis aſpiciens oculis; nam ſi dignetur aſpicere, ſola ſua Magnitudine illa reddet excelſa. Vale.

AD LECTOREM.

COMPLVRES olim prodiere in lucem Arabicæ Linguæ Institutiones, sed non vniuersa congruæ locutionis singulæ suscepere docenda, sed per partes: vt Tasrif Coniugationes Verborum dumtaxàt, Caphia compendiosam breuitatem obscuritati coniunctam: super omnes autem copiosiùs Noster P. Franciscus Martelottus omnia est complexus, sed methodus philosophica quamdam induxit prolixitatem. At nemo adhuc de Metro doctrinam tradiderat; Nec vsum quemdam non spernendum Orientalium, Grammaticæ regulis aduersantem, annotauerat. Propterea has nostras Institutiones, quanta licuit breuitate, collegimus, vt ab alijs prætermissa recenseremus: præcipuè rationem & vsum scribendi, cùm sine Vocalibus solæ offeruntur obtutui Consonantes, quod est frequentissimum. Et satis necessarium erat aduertere, cùm Sacra Biblia iam nunc Arabico idiomate hìc cudantur, sub felicibus S. D. N. VRBANI Papæ VIII. imperijs & auspicijs. Qui, vt vniuerso Orbi sacræ Doctrinæ alimenta paucis etiam paginis tribueret, excogitauit (Apis verè argumentosa in eius gloriam, cuius vices feliciter gerit in terris) duplici pariter idiomate, Latino & Arabico, Sacra Biblia cudere; recogitans, nullam terrarum esse regionem, quæ vel Latinam vel Arabicam non percipiat loquelam; nam si nouit Septentrio & Occidens Latinam, Arabicam Auster & Oriens non ignorat. At eiusmodi Sacra Bibliorum Arabica portio, sine Vocalibus, ad maiorem populi commoditatem, fuit necessariò cudenda: Talis

enim est vsus, & talia ipsi exegerunt. Sed regulis alijs in tali scriptione opus est, quas illi populi seruant, & nullus monet Grammaticus: scilicet de Abiectione litteræ in Verbis Defectiuis: quæ abijci quidem debent dum cum Vocalibus scribitur; at in scriptura sine Vocalibus eas abijcere esset perniciosum, præsertim cùm de tanta re agitur, quanta est negotium Fidei, quod in Sacris Biblijs tractatur; facilè enim æquiuocatio intruderetur. Exempla apponuntur in Grammatica, vbi de Verbis Infirmis secunda & tertia radicali. Quando autem Vocales adsunt, æquiuocationem tollunt; prout ibi explicauimus. Et præter Numeralia cuiusque generis, Pluralia, & Verba, quæ maximam in declinando & coniugando faciunt difficultatem; insuper & de Metro regulas in fine, quantum nobis licuit, adiecimus, & exemplis roborauimus. Accipe igitur opusculum, si non satis vtile, saltem conatum ad illud; si non documenti effectum, certè mentis affectum; quo nonnisi vtilitas omnium, & præcipuè sanctæ Fidei expetitur propagatio. Vale.

GRammaticam hanc Arabicæ Linguæ à P. Philippo Guadagnolo, nostræ Religionis Procuratore Generali, elaboratam, quantum ad nos attinet, Typis mandari, præsentium tenore, concedimus. Datum Romæ in ædibus nostris S. Laurentij in Lucina, die 21. Septembris 1640.

Iacobus Romanus Cleric. Min. Præp. Gen.

Imprimatur, si videbitur Reuerendissimo Patri Magistro Sacri Apostolici Palatij.

Io. Bapt. Alterius Episc. Camerin. Vicesg.

DE mandato Reuerendiſs. Patris Magiſtri Sacri Pal. Apoſtolici Fr. Nicolai Riccardij, vidi Grammaticam & Dictionarium linguæ Arabicæ, ſecundùm claſſes diſpoſitum, ſtudio & induſtria Admodum R. P. Philippi Guadagnoli Clericorum Minorum: & non ſolum nil in eis, quod contra Fidem, aut bonos mores ſit, inueni; verùm etiam cenſeo, ſummæ vtilitatis, & commoditatis eſſe illis, qui huic Linguæ dant operam, cùm hac methodo & facilitate antehac à nullo ſint tradita.

Sergius Riſius Archiepiſcopus Damaſcenus.

Imprimatur.

Fr. Hyacinthus Lupus Magiſter, & Socius Reuerendiſs. Patris Magiſtri Sacri Palatij Apoſtolici.

INDEX TITVLORVM.

De Connexione partium Orationis.

De Constructione Verborum:

De

BREVES

ARABICÆ LINGVÆ INSTITVTIONES.

ARABICAE linguæ ſtudioſis tria noſcenda ſunt: elementa, dictiones ſeu voces, Eorumq; connexio. Elementa ſunt, vel literæ vel vocales vel notæ aliæ quædam, ad ſcriptionem & lectionem.

Literæ omnes ſunt conſonantes apud Arabes, & ſunt viginti octo, earumq; hęc eſt.

	Figura				Appellatio	Poteſtas.
	cùm ſolæ	in principio	in medio	in fine		
1	ا	ا	ـا	ـا	Alif	א
2	ب	بـ	ـبـ	ـب	Be	B
3	ت	تـ	ـتـ	ـت	Te	T
4	ث	ثـ	ـثـ	ـث	The	Th
5	ج	جـ	ـجـ	ـج	Gim	G
6	ح	حـ	ـحـ	ـح	Hha	Hh
7	خ	خـ	ـخـ	ـخ	CHa	Ch
8	د	د	ـد	ـد	Dal	D
9	ذ	ذ	ـذ	ـذ	Dhal	Dh
10	ر	ر	ـر	ـر	Re	R
11	ز	ز	ـز	ـز	Zain	Z
12	س	سـ	ـسـ	ـس	Sin	S
13	ش	شـ	ـشـ	ـش	Scin	Sc
14	ص	صـ	ـصـ	ـص	Sſad	Sſ
15	ض	ضـ	ـضـ	ـض	Dſad	Dſ
16	ط	طـ	ـطـ	ـط	Tda	Td
17	ظ	ظـ	ـظـ	ـظ	Tdha	Tdh
18	ع	عـ	ـعـ	ـع	Ain	ע Ae
19	غ	غـ	ـغـ	ـغ	Gain	Gh
20	ف	فـ	ـفـ	ـف	Fe	F
21	ق	قـ	ـقـ	ـق	Cof	QC
22	ک ك	كـ	ـكـ	ـك	Caf	C H
23	ل	لـ	ـلـ	ـل	Lam	L
24	م	مـ	ـمـ	ـم	Mim	M
25	ن	نـ	ـنـ	ـن	Nun	N
26	ه	هـ	ـهـ	ـه	He	H

27	وا	و	و	Van	V
	لا	لا	لا	Lam Alif	L & A
28	ى	ي	ي	Ie	I

HAc ſunt literæ quibus vtuntur Arabes, omnes conſonantes. Omnes vtrinque nectuntur, exceptis ا ذ د ر ز و quæ præcedentibus dũtaxat necti poſſunt.

Præterea literæ 26. ه cùm eſt in fine nominum, ſolent ſuperponi duo puncta ſic ة ـة eſtque vt plurimum nota fœminini generis, & tunc valet T, & vertitur in ت in reuolutionibus, prout infra ſuo loco. Literas item 20. & 21. Africani ſic ſcribunt, pro ف ڢ & pro ق ڧ. Item س ſubijciunt tria puncta ſic ڛ

DE VOCALIBVS

Vocales ſunt tantũmodo tres, quarũ hæc eſt infernè vel ſupernè applicata literæ ب

Figura		Appellatio	Poteſtas
الفتح	بَ	Alfathho. Ideſt Apertio, quia os aperitur dum pronuntiatur, nam ſonat A, vel E clarum.	Ba
الكسر	بِ	Alcheſro. Ideſt Fractio, quia videntur frangi labia in prolatione; nam ſonat E, vel I.	Be
الضم	بُ	Aldſammo. Ideſt Collectio, quia colliguntur & conſtringuntur in eius prolatione labia, nam ſonat O, vel V.	Bo

Sed notandum, quòd Alfath, cùm eſt ante literam Alif, clarè ſonat A, præſertim cùm Alif eſt priuata vocali, eſtque A cum accentu longo tunc, vt بَا Bà.

Ita pariter Alcheſro; cùm ſequitur immediatè ي priuatum vocali, ſonat i cum accentu longo, vt بِي Bì.

Similiter & Aldſammo, cùm immediatè ſequitur و priuatum vocali, ſonat u cum accentu longo, vt بُو Bù.

Præterea Alcheſro in fine dictionis ſemper ſonat i.

Itaque Alfathh ſemper valet A: ſed clarè A ſonat ante Alif. Alcheſro ſemper ſonat e: ſed ante ي, & in fine dictionum ſonat i.

Aldſammo verò ſemper ſonat O, præterquam ante و quieſcens, tunc enim ſonat V.

Africani veluti iacentes collocant has vocalium notas ſuper vel ſubtus literas ſic بَ بِ بُ. Alij ex tranſuerſo ſic بَ بِ بُ. Sed Fathh, cùm præcedit ante ا, & breuitatis cauſa, ipſa ا non ſcribitur vel ſcribitur per و vel ى, tunc ipſum Fathh debet perpendiculariter ipſi literæ imminere, in ſignum longitudinis Fath & ſyllabæ, vt رحمن Rahmàno. miſericors. vel حيوة Haiàton. vita.

De

De Eſſocuno ſeu nota priuationis vocalis.

CVM verò acciderit, literam omni carere vocali, ad denotandam eiuſmodi priuationem, ſuperponitur literæ illi tale ſignum ˆ, vel c, vel o, ad inſtar circelli vel ſemicircelli: diciturque hoc ſignum السُّكُونُ ideſt *quies*, quia ſcilicet vocales dicuntur الحَرَكَات i. *motiones*, quia literæ mediantibus vocalibus ſonant, & ſic dicuntur moueri, priuatæ igitur vocalibus dicentur quieſcere. Litera autem quieſcens contrahitur ad præcedentem ſyllabam, vt ثَوْرٌ Tauron: سَيْرٌ Sairon: & نُورٌ nuron: نَارٌ naron: نِيرٌ Niron. Quando verò ſentitur conſonantia literæ quieſcentis, dicitur quieſcere quiete prima, vt in ثَوْرٌ Tauron لَيْلٌ laion سَيْرٌ sairon: quando autem ita quieſcit vt non ſentiatur conſonantia literæ quieſcentis, dicitur quieſcere etiam quiete ſecunda, vt in نَارٌ Naron نِيرٌ Niron: نُورٌ Nuron: & tunc illa ا و ى nil aliud faciunt, niſi inſeruire vocalibus, ad illas producendas, earumque ſonum exclarificandum. Ad ſignificandā primam quietem, accuratè ſcripta eſſemplaria ſemper ſuperponunt ſignum hoc literæ quieſcenti: Ad quietem verò ſecundam non benè vſurpatur. Si quandoque acciderit quieſcere tantùm quiete prima و poſt Dſammum & ى poſt Cheſrum, tunc debet omnino apponi hæc nota ſuper و illud vel ى, vt in Camus أُوشْ duſc nomen ciuitatis in Fargan. Et notandum hic, quòd ſyllaba illa, quæ habet aliquam ex literis quieſcentem, eſt longa; aliàs ſecus.

De Tanuino.

IN fine Nominum ſolent duplicari vocales, ſic بٌ بٍ بًا & per hoc aliud non indicatur, niſi addendam ſono illarum vocalium conſonantiam literæ ن & ideo dicitur Tanuin تَنْوِين ideſt Nunnatio ſeu additio literæ Nun. Quare بًا ſonat Ban. بٍ Bin. بٌ Bon. ةً tan. ةٍ tin ةٌ ton. Circa hoc obſeruandum, Tanuinum vocalis Fathh ſemper exigere in fine dictionis cui adijcitur, literam Alif, præterquam cùm vltima illius dictionis fuerit ة cum ſuis punctis, tunc enim fine ا ſcribitur ةً, aliàs ſecus. Reliqua duo Tanuina nil tale requirunt. Vide initio tractatus De Nomine vbi de Tanuin fuſiùs.

De Teſcdido

CVM verò acciderit, eandem literam immediatè eſſe replicandā, vt exempli gratia in hac dictione latina, bellum, replicatur l, & in hac, ferrum, repetitur R, non replicant, ſed ſuperponunt literæ hanc notam ّ quæ dicitur Teſcdid تَشْدِيد ideſt roboratio, vt فَرَّ farra بَلَّ balla: ſine verò فَرَ بَلَ ſonarent, fara, bala.

De Maddo.

QVia verò litera Alif, propter sonus tenuitatem, non videtur prædictæ roborationis & duplicationis capax, pro illa itaque hoc aliud signum adinuenerunt ~ quod dicitur المد Almaddo i. productio, eoque sic superposito literæ Alif آ significatur, sonum eius esse producendum, æquè ac essent duæ Alif, vt آمر Aamara قرآ corraào. &c. idque fit semper dum post ا sequitur Hamzat.

De Vasli.

ALiud signum soli ا in principio dictionis superimponitur: estque tale ~ sic ٱ ا & dicitur الوصل Aluaslo i. adiunctio: eo namque indicatur, literam immediatè sequentem post illud Alif, contrahi ad componendam syllabam vltimam dictionis præcedentis, ipsa Alif excidente cum sua vocali, & ita in prolatione vnit vtranque dictionem, vt رمل ٱلبحر RamloLbahri, sine hac enim nota diceretur رمل البحر Ramlo Albahri. Vnde est ad instar Synalephæ in latinis carminibus; & in Italicis scripturis, cùm dicitur & scribitur l'Imperatore pro lo Imperatore, & l'amore pro lo amore: cum hac tamen diuersitate, quòd synalepha tollit vocalem præcedentis, vt l'amore; Vasli autem Arabum tollit vocalem subsequentis, vt pro البحر رمل Ramlo Albahri fiat رمل ٱلبحر Ramlo Ibahri.

Non omnes autem Alif, in principio dictionis existentes, hanc notam admittunt, sed illæ tantùm quæ sunt in principio harum dictionum اسم Nomen ابن Filius ابنم Filius ابنة filia امرء vir امرأة mulier است podex ايمن, & reiecto ن ايم iuramentum. Item ا addita in principio Verborum compositorum, vt suo loco. Tandem Alif articularis: præfigere namque solent Arabes Nominibus articulum, vnicum tamtùm, estq. talis ال. Circa quod aduertendum: si litera post lam articulare immediatè sequens fuerit solaris; tunc superponendum esse illi solari signum Tescdid, & illam literam virtute Tescdid additam contrahendam ad præcedentem dictionem, excidentibus in prolatione omnimodis Alif et lam articular. vt شمس ٱلسماء Sciamsos' Samài. Si enim س non esset solaris diceretur شمس السماء Sciamso' lSamài. Sunt verò literæ solares hæ

ت ث د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ن

Cæteræ verò dicuntur Lunares, & non requirunt eiusmodi Tescdid.

DE ALHAMZATO في الهمزة

HAmzat dicitur esse altera figura literæ Alif, estque talis ء & semper comitari debet ipsam Alif, dum est radicalis, vel dum est mora: & subijcitur vel superponitur, prout vocalis exigit vel effocun, vt إ أ أ sed interdum negligitur, & sufficit alterurra, vt سَأَلَ vel سُئِلَ & يَتَسَاءَلُ vel يَتَسَأَّلُ. Quamuis autem communiter dicant, Hamzat esse alteram literæ Alif figuram, tamen si minutiùs inspiciatur, aliud est Hamzat: quod vt percipiatur, obseruandum est duplex munus literarum و & ى; vtraque enim haber & munus consonandi, sicut & reliquæ omnes literæ; habet & insuper alterum peculiare munus, nempe inseruiendi vocalibus, و scilicet vocali dsam, & ى vocali chesro, ad illas exclarificandas, vt diximus, & sonum ipsarum vocalium alterandum, vt cùm dicitur رَسُولٌ, vbi illud و conuertit illud dsam in v: vocale longum & profertur rasùlon, aliàs enim sine و sic رَسُلٌ proferretur rásolon: & كَرِيمٌ profertur Carimon, aliàs enim sine ى sic كَرِمٌ proferretur Càremon. His agnitis duobus harum literarum و & ى muneribus, nempe vel consonandi sicut & cæteræ literæ, vel alterandi sonum vocalium, facile erit distinguere munus Hamzat à munere Alif, attributo tantùm munere exclarificandi seu alterandi sonum vocalis Fatth ipsi Alif, & altero munere consonandi huic notæ Hamzat. Est itaque Hamzat propriùs litera consonans quàm Alif; & Alif si strictè examinetur, est tantùm litera productionis deseruiens vocali Fath. Idque magis patebit cùm de Verbis Hamzatis dicemus: vbi Hamzat semper immota, tamquam radicalis & præcipua, sæpius sibi subijcit, modò Alif, modò و, modò ى, tamquã notas deseruientes vocalibus ad sonum ipsarum alterandum, non verò tamquam consonantes.

De correspondentia literarum Arabicarum cum Syriacis & Hebræis, & valore earumdem in numerando.

SOlent frequentissimè characteribus scribere Syriacis Arabicos tractatus Orientales Christiani, & etiam hebraicis Hebræi, talisque est substirutio, prout sequitur in triplici Alphabeto, vbi correspondentia per singula supposuimus.

ا ب ت ث ج ح خ د ذ

א ב ת ת ג ח כ ד ד

ܐ ܒ ܬ ܬ ܓ ܚ ܟ ܕ ܕ

ر ز س ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ك ل م ن ه و ى

ר ז ס ש צ צ ט ט ע ג פ ק כ ל מ נ ה ו י

ܪ ܙ ܣ ܫ ܨ ܨ ܛ ܛ ܥ ܓ ܦ ܩ ܟ ܠ ܡ ܢ ܗ ܘ ܝ

&

Et scripturæ nexus ita se habent in omnibus.

ابجد هوز حطى كلمن سعفص قرشت ثخذ ضظغ

אבגד הוז חטי כלמנ סעפצ קרשת תכר צטע

ܐܒܓܕ ܗܘܙ ܚܛܝ ܟܠܡܢ ܣܥܦܨ ܩܪܫܬ ܬܟܪ ܨܛܥ

Nec est prætereundum, quòd sicut apud Syros syriacæ apud Hebræos hebraicæ, apud cęteros suæ quorumquæ literæ etiam numerorum sunt notæ, sic etiam apud Arabes valere.

ا	ب	ج	د	ه	و	ز	ح	ط	ى	يا	يب	يج	يد	يه	يو	يز	يح	يط	ك	كا	كب	كج
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23

كد	كه	كو	كز	كح	كط	ل	م	ن	س	ع	ف	ص	ق	ر	ش	ت	ث
24	25	26	27	28	29	30	40	50	60	70	80	90	100	200	300	400	5000

خ	ذ	ض	ظ	غ
600	700	800	900	1000

Vtuntur etiam numeralibus notis, quas quidam Indorum dicunt, & non admodum dissimilibus Latini vtuntur: sunt autem vtręque sibi correspondentes hæ.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
١	٢	٣	٤	٥	٦	٧	٨	٩	١٠	١١	١٢	١٣	١٤	١٥	١٦	١٧	١٨	١٩	٢٠	٢١	٢٢	٢٣	٢٤

25	26	27	28	29	30
٢٥	٢٦	٢٧	٢٨	٢٩	٣٠

40	50	60	70	80	90	100	200	300	400	500	600	&c.
٤٠	٥٠	٦٠	٧٠	٨٠	٩٠	١٠٠	٢٠٠	٣٠٠	٤٠٠	٥٠٠	٦٠٠	

De quibusdam alijs notis in libris Arabum occurrentibus: & scriptorum ad compendium signis seu abbreuiaturis.

NEC prætereundæ sunt quædam notæ quæ in libris Arabum apponuntur, non quòd sit quidquam vtile, sed ne tyronum mens suspicione laceretur, dum ignorans quod cernit, grande mysterium suspicetur & mures montium partus existimet. Sunt autem notæ super literam ن superscriptæ ad significandum qualiter debeat proferri ante has vel illas literas; quod quidem ex ipsa natura sonus diuersi literarum prouenit, & propterea negliguntur communiter eiusmodi notæ.

Nam cùm ن est quiescens ante alterum ن vel ante ه غ ع خ ح ا quæ sunt literæ gutturales, sonat suo claro sono ن & ad hoc denotandum superponunt ipsi ن quædam exemplaria ن rubrum.

Ante ب sonant vt م & propterea superponunt ipsi ن م rubrum.

Ante لويرم videtur suscipere sonum ipsarum sequentium & ad hoc indicandum superponunt ipsi ن ع rubrum; Insuper & ipsi literæ sequenti imponunt tescdid.

Ante

Ante cæteras omnes videtur sonare sono veluti misto ex N. & G. & ad hoc indicandum superscribunt ipsi ن خ rubrum, insuper & ipsum punctum debitum ن rubro inscribunt. Et quia ante ق & ك videtur magis admistus sonus ن cum G. propterea tunc punctum ن rubro inscriptum triplicare solent, & loco vnius nigri tria rubra substituunt.

Viliores notæ sunt, quæ ad distinguendas consimiles literas quandoque apponuntur, nempe super literas quæ carent punctis, sic س ر د vel subtus literas carentes punctis, sic ع ط ص س ح vt à consimilibus habentibus puncta distinguantur, ita etiam in sinu ك, vt à ل dignoscatur, inscribitur paruum ک sic ك.

Occurrit etiam quandoq; in scripturis Arabum signum Maddi impositum literis etiam alijs præpter و ى ا. Sed tunc indicium est, literam tali nota insignitam stare loco integræ dictionis, non tantùm loco literæ, vt in Alcor c. 2. de familia Emrani الم quas literas volunt fucatores impostur æ Mahomet significare sic: pro ا انا ego. pro ل الله Deus. pro م الاعلم sapientissimus.

In quibusdam etiam libris reperiuntur. breuitatis causa, quædam dicta vulgo Abreuiaturæ, vt ح pro حينيذ idest. Tunc, illo tempore.

Et pro حاصل prouenienes: scripta tantùm, breuitatis causa حص
Et pro تسليل eductio extramissio extractio دس
Et pro الى اخره vsque ad finem eius. scriptum tantummodo اه
Et pro مصنف distinctum per species, مص
Et pro مقصود intentum, in mente habitum pro scopo. قص
Et pro عرفت cognoui عت
Et pro منطق loquela, logica, discursus م
Et pro محال impossibile, contrarium مح
Et pro هذا خلف hoc est implicans contradictionem هف
Et pro مطلوب quæsitum مط
Et pro لا يخلوا non euacuabitur, non dissoluetur لايخ
Et اح pro احدهما vnus eorum
Et بط pro باطل vanus, mendacium
Et فم pro فسلم & saluus
Et م pro مسلم saluus
Et لانم pro لانسلم non tradimus

Et

Et ضع pro موضوع positum, subiectum
Et مع pro مرفوع eleuatum, ablatum
Et مم pro ممنوع prohibitum, impeditum, negatum
Et ههن pro ههنا hic huc
Et ضن pro ضرورة necessitas يكن)
Et يك pro يذكر recordatur, mentionem facit, Alchoranus autem ponit pro
Et كذ pro كذا hoc, sic, hoc modo
Et ظ pro ظاهر patens, apparens, exterior pars:

Occurrunt etiam in manuscriptis Arabicis ب cum tribus punctis sic پ & valet P. Item گ & valet vt Gn. & ج cum tribus punctis, & valet vt c. ante e. vel i. Interdum etiam ژ cum tribus punctis, & sonat inter چ & ج sono quodam infra ج & validiori quam ج estque hæc litera Persis peculiaris; reliquæ tres Persis & Turcis communes: & admistæ cernuntur Arabibus, quia mos est eis hos simul admiscere sermones.

De sono literarum Arabicarum.

NEquit Arabicarum literarum sonus latinis literis exprimi, & quatenus fieri potuit iam expressimus: sed ne detur confusioni locus, obseruanda est differentia inter ت ث ط ظ د ذ ض Nam ت sonat vt T. at ث sonat vt ϑ Græcorum vel vt ת Hebræorum sine daghes, & vtraque formatur extremitate linguę.

At ط & ظ formantur tota planitie linguæ ad palatum eleuata: & ط ad instar T. & ظ ad instar ϑ, ita vt sit ea proportio literæ ظ ad ط quæ est ث ad ت, hæ prolatę tantum extremitate linguæ; illæ autem tota vt diximus lingua.

د item sonat vt D. aliquanto fortius; at ذ sonat idem, sed aliquanto lenius.

ض autem vt Ds, forti ictu linguæ extremitate anteriores superioresque dentes percutiente, quasi cum sibilo.

Obseruanda etiam diuersitas inter ج & غ nam ج sonat semper vt G. ante e vel I. At غ semper sonat vt G. ante a vel o. vel v. quare جَ جِ جُ sonant Gia. Gi, vel Ge, Gio. sed غَ غِ غُ sonant Gha Ghi vel Ghe Go. Et hoc etiam cum cooperatione gutturis, nam غ est etiam litera cum ا خ ح ع ه gutturalibus computata, vnde & per hoc differt eius sonus etiam à sono G. latinorum.

Notanda etiam est diuersitas inter س & ص, nam س vt S. sonat sibilo eius leniter extremitate linguæ formato: At ص sibilat fortius, quia formatur tota plani–

planitie linguæ conante ad palatum aſcendere.

ش autem ſonat ſemper vt ſc. ante vocales e vel I. non vt ante A. o vel v.

Nec prætereunda eſt diuerſitas inter ح & ه ، nam aſpiratio ه eſt lenis quaſi ex concauo oris proueniens; at aſpiratio ح eſt vehemens, tanquam ex profundo pectoris.

خ autem differt a ه & ح nam hæ duæ aſpirationem tantùm important & veluti flatum: at خ importat cum aſpiratione vehementi etiam quamdam vehementem aſperitatem.

Tandem differentia eſt inter ك & ق: nam ك vt c. latinorum ante a o vel v. quamuis aliqui proferant vt chia chiu chie &c. Et formatur in oris concauo ad extra vergente: at ق formatur in concauo oris ad intra, iuxta guttur.

ع autem eſt ſonus gutturis: at إ & ء important ſimplicem adiunctæ vocalis ſonum, ſine vlla admiſtione; nam أ ſonat A. إ ſonat E, vel I. أُ ſonat O.

Et hæc ſufficiant de literis, vocalibus, elementis, & notis: modo agendum eſt de Dictionibus ſeu integris terminis, quæ ex literis componuntur.

DE DICTIONIBVS SEV PARTIBVS ORATIONIS.

Dictio, seu pars Orationis dicitur الكلمة, & definitur sic هي لفظة دالة على معنى مفرد بالوضع *est vox articulata, seu prolatio significãs adplacitũ aliquid simplex.* Sunt autem apud Arabes partes Orationis tres: اسم *Nomen*. فعل *Verbum*, & حرف *Particula*. Et quia de Verbo priùs doctrina commodiùs traditur, idcirco

DE VERBO. باب الفعل

Verbum aliud est integrum, aliud defectiuum. Item vtrumque, vel est simplex, vel compositum. Simplex, vel est trium, vel quatuor literarum: in 3.ª persona sing. masculina Præteriti temporis, quæ tamquam prima Verbi vox apud Arabes consideratur: in qua solæ sunt literæ radicales.

Simplex trium literarum sex habet coniugationes, quarum distinctio est respectu Vocalis 2. literæ radicalis.

Si enim 2.ª litera radicalis habuerit in Præterito Fathh, & in Modsareo (quod dicitur المضارع & supponit modò pro Præsenti, modò pro Futuro) si habuerit secunda radicalis Dsamum, erit Verbum p. coniugationis: vt نَصَرَ Nasara *adiuuit* يَنْصُرُ ianforo *adiuuat* vel *adiuuabit*. in hoc Verbo illud ص est 2.ª litera radicalis, & vt patet, habet in Præterito Fathh, & in Modsareo Dsam: est igitur p.ª coniugationis.

Hic adnotandum, quòd prima litera radicalis, compendij causa per cifram, dicitur ف Fe: 2.ª radicalis dicitur ع Ain: & 3.ª radicalis dicitur ل Lam. Et in Verbis 4.ᵒʳ literarum, litera tertia radicalis dicitur ل Lam primum: & 4.ª litera radicalis dicitur ل Lam secundum. Sed iam telam prosequamur.

Si verò in Præterito habuerit Fathh, & in Modsareo Chesrum, erit secundæ cõiugationis, vt ضَرَبَ *percussit* يَضْرِبُ *percutit*, vel *percutiet*. hic ر est 2.ª radicis, & in Præterito habet Fathh, & in Modsareo habet Chesrum, vt patet: est igitur 2.ª coniugationis.

Si verò habuerit in 2.ª radicali, tàm in Præterito quàm in Modsareo, Fathh, erit 3.ª coniugationis, vt مَنَعَ *prohibuit impediuit* يَمْنَعُ *prohibet* vel *prohibebit*.

Hic autem aduertendum, huius tertiæ coniugationis non esse, nisi verba illa,

quorum 2.ª vel tertia radicalis fuerit litera gutturalis, scilicet vna ex his ا ح خ ع غ ه excipitur autem Verbum أبى *renuit noluit* يأبى *nonuult*, quod quamuis in 2.ª vel tertio loco non habeat gutturalem, esse etiam huius coniugationis potest.

Si verò in Præterito habuerit in 2.ª Chesrum, & in Præsenti Fathhum, erit quartę coniugationis, vt علم *Sciuit*, *nouit*, يعلم *scit*, *noscit*, vel *sciet*, *noscet*.

Si verò habuerit vtrobique Casrum, erit quintæ coniugationis, vt حسب *existimauit*. يحسب *existimat*, vel *existimabit*. & huius ordinis pauca sunt, quia excepta censentur èx coniugatione quarta.

Si tandem habuerit vtrobique Dsammum, erit sextæ coniugationis. vt حسن *pulcher fuit* يحسن *pulcher est*, vel *erit*.

Primæ, secundæ, & tertiæ coniugationis esse possunt Verba tam transitiua quam intransitiua. quartæ & quintæ similiter, sed vt plurimum intransitiua. sextæ autem non sunt nisi intransitiua: vnum tantùm exceptum refert liber Camus in dictione الرحب dicens ورحبكم دخول طاعته كَكرم وسعكم شاذ لان فعل ليست متعدية الاان ابا على حكا عن هذيل تعديته

Harum omnium coniugationum Passiua coniugatio vnica est, habens in p.ª radicali Dsam, in 2.ª Chesr, in 3.ª Fathh, vt نصر *adiutus fuit*. & in Modsareo dicetur ينصر *adiuuatur*, vel *adiuuabitur*.

Simplex autem 4.ʳ literarum vnicam tantùm habet coniugationem, & p.ª 3.ª & 4.ª habent Fathhum in Præterito, in Modsareo seu præsenti & futuro p.ª habet Fath, 3.ª Casrum, vltima Dsammum, 2.ª vtrobique quiescit, vt دحرج *reuoluit* يدحرج *reuoluit*, seu *reuoluet*.

Masdarum verò, quod & المصدر idest infinitiuum, seu Nomen Verbale, huic regulare est: vel adiecto ة nota generis Fem. sic دحرجة gen.fem. vel posito Alif ante vltimam, chesrata p.ª sic دحراج gen.masc. *reuoluere*, *reuolutio*.

Et ex dictis patet, Arabes à Præterito Verbi incipere, quod dicitur الماضى *Præteritum*, & à tertia persona Masculina, vt نصر *adiuuit* ipse homo: & hæc p.ª vox Verbi semper habet in vltima Fathhum, tam in Verbis formæ actiuæ quam formæ passiuæ. & in formæ actiuæ semper habet etiam p.ᵐ fathharam. Seruatis igitur proprijs vocalibus cuiusque coniugationis, dices in Præterito.

Præ-

الماضي من الصورة الاولى

Præteritum primæ coniugationis.

نصروا	نصرا	نصر
adiuuerunt illi plures.	*adiuuerunt illi duo.*	*adiuuit ille.*
نصرن	نصرتا	نصرت
adiuuerunt illæ plures.	*adiuuerunt illæ duæ.*	*adiuuit illa.*
نصرتم	نصرتما	نصرت
adiuuistis vos plures viri.	*adiuuistis vos duo.*	*adiuuisti tu vir.*
نصرتن	نصرتما	نصرت
adiuuistis vos plures feminæ.	*adiuuistis vos duæ.*	*adiuuisti tu mulier.*

نصرنا	نصرت
adiuuimus nos duo, vel duæ, vel plures.	*adiuui ego: vir, vel mulier.*

Vnde paret, tres esse numeros, in 2.ª & 3.ª persona; singularem, dualem, & pluralem; esse etiam in eisdem diuersitatem generis Masculini & Feminini. Primam verò personam communis esse generis, & in ea numerum pluralem etiam pro duali inseruire.

Complures Orientales, cum sine vocalibus scribunt, addunt ى quiescens in fine secundæ personæ fem. sing. ad differentiam masculinæ, & scribunt نصرتي pro نصرت.

Et ad instar huius Præteriti coniugantur & cætera: seruatis tamen proprietatibus cuiusque, prout distinximus supra: nempe si habeat Chesrum in 2.ª radicali, dicas cum Chesro, vt علم علما علموا علمت علمتا علمنا علمن *nouit.* Et si habuerit Dsam, dices cum Dsam, vt حسن حسنا حسنوا حسنت حسنتا

باب المضارع

De Modsareo.

AD formationem verò Modsarei (quod inseruit Præsenti, & dicitur الحاضر vel الحال *Præsens*. inseruit etiam Futuro, & dicitur المستقبل.) præfigitur radicalibus vna ex 4.r his literis أنيت nempe أ pro p.ª persona singulari. ن pro prima plurali. ت pro vniuersis vocibus 2. person. Item pro singulari & duali tertiæ personæ femininæ. ي verò pro reliquis. Et dicuntur literæ Modsareæ حروف المضارع. Et in Verbis actiuis semper habent Fathh (exceptis Verbis 4.r literarum dumtaxàt, siue sint simplicia, siue euaserint 4.r literarum per compositionem: in his enim habent semper Dsam, sicut etiam in vniuersis passiuis.) dices igitur in Modsareo primæ coniugationis.

Modsa-

المضارع من الباب الاول
Modſareum primæ coniugationis.

يَنْصُرُونَ	يَنْصُرَانِ	يَنْصُرُ
adiuuant illi plures.	*adiuuant illi duo.*	*adiuuat, vel adiuuabit ille.*
يَنْصُرْنَ	تَنْصُرَانِ	تَنْصُرُ
adiuuant illæ plures.	*adiuuant illæ duæ.*	*adiuuat illa.*
تَنْصُرُونَ	تَنْصُرَانِ	تَنْصُرُ
adiuuatis vos viri.	*adiuuatis vos duo.*	*adiuuas tu vir.*
تَنْصُرْنَ	تَنْصُرَانِ	تَنْصُرِينَ
adiuuatis vos mulieres.	*adiuuatis vos duæ.*	*adiuuas tu mulier.*
	نَنْصُرُ	أَنْصُرُ
	adiuuamus nos.	*adiuuo ego.*

Et ſimiliter dices in Modſareis cæterarum coniugationum, ſeruatis in penultima radicali proprijs cuiuſque vocalibus: vt in ſecunda & quinta cum ſuo Cheſro vt يَضْرِبُ يَضْرِبَانِ *percutit*, vel *percutiet*.

Et in 3. & 4. coniugatione cum ſuo Fathh, vt يَمْنَعُ يَمْنَعَانِ *probibet*;

Sexta coniugatio in Modſareo coincidit cum prima, cum Dſam in penult.

Et poteris in exemplis allatis obſeruare, ا quieſcentem cum ن cheſrata in fine, deſeruire ad formandum numerum dualem. و quieſcens cum ن Fathato indicare numerum pluralem maſculinum. Et ن Fathatum ſine alio adiuncto indicare numerum pluralem femininum. ى vero quieſcens ante Nun Fathatum deſeruire ad indicandum numerum ſingularem ſecundæ perſonæ femininæ.

Et hoc dum Verbum Modſareum eſt Rafeatum ſeu ſtat in Rafeo, ideſt in ſuo caſu ſeu modo recto: Præmittuntur enim ipſi Modſareo quædam quandòque particulæ, duplicis ordinis. Aliæ dicuntur الناصبة *Nasbantes*, & ponunt Verbũ in caſu ſeu modo Nasbo. Et ſunt hæ لَنْ *numquam nequaquam*: أَنْ *vt quòd*: لِ كَيْ & لِكَيْ *vt*: إِذَنْ *ergo, benè igitur*: حَتَّى *donec itaut*. Aliæ dicuntur الجازمة *Gezmantes* nempe لَمْ *non*: لَمَّا *nondũ*: لَا *non* in prohibitiuo: لِ in imperatiuo: إِنْ ſi conditionalis: & ponunt Verbum in caſu ſeu modo Gezmo. الرَّفْعُ Rafeus videtur quaſi modus ſeu caſus rectus: النَّصْبُ Nasbus & الجزم Gezmus quaſi duo obliqui: dicuntur ex رَفَعَ ideſt *eleuauit*, نَصَبَ *poſuit, ſtatuit, plantauit*, & جَزَمَ *ſecuit, incidit*.

Vt autem percipias qualis nam ſit inter hos modos ſeu caſus differentia, obſerua eos pariter.

Modſ.

المضارع المرفوع Modſ. Rafeatum		المضارع المنصوب Modſ. Nasbat.	المضارع المجزوم Modſ. Gezmat.
ينصر	*adiuuat ille.*	ينصر	ينصر
ينصران	*adiuuant illi duo.*	ينصرا	ينصرا
ينصرون	*adiuuant illi plures.*	ينصروا	ينصروا
تنصر	*adiuuat illa.*	تنصر	تنصر
تنصران	*adiuuant illę duæ.*	تنصرا	تنصرا
ينصرن	*adiuuant illæ plur.*	ينصرن	ينصرن
تنصر	*adiuuas tu homo.*	تنصر	تنصر
تنصران	*adiuuatis vos duo*	تنصرا	تنصرا
تنصرون	*adiuuatis vos plur. homines*	تنصروا	تنصروا
تنصرين	*adiuuas tu mulier.*	تنصري	تنصري
تنصران	*adiuuatis vos duæ.*	تنصرا	تنصرا
تنصرن	*adiuuatis vos plur. mulieres*	تنصرن	تنصرن
انصر	*adiuuo ego, vel vir, vel mulier.*	أنصر	أنصر
ننصر	*adiuuamus nos, vel viri, vel mulieres.*	ننصر	ننصر

Vnde conſtat, Nasbum & Gezmum pariter reijcere omnes litteras ن additas in fine: exceptis ن pluralium femininorum, quę nullo modo mutantur. & in hoc conueniunt Gezm. & Nasb. Diuerſitas autem inter eos in hoc tantummodo eſt, quòd in vocibus illis, quę nullam habent additam in fine litteram, ac proinde habent Dſam in Rafeo; Nasbus illam vocalem mutat in Fath, Gezmus verò vocalem omnino reijcit, vt exemplis patuit.
Gezmantium verò & Nasbantium regulas infra ſuo loco recenſebimus.

باب الامر De Imperatiuo.

Ad formationem verò Imperatiui ſumitur Modſareum Gezmatum; & præfigitur Lam Cheſratum pro tertia perſona, vt

لينصروا *adiuuent illi plur.* لينصرا *adiuuent illi duo* لينصر *adiuuet ille*
لينصرن *adiuuent illæ pl.* لتنصرا *adiuuent illę d.* لتنصر *adiuuet illa*

Pro Imperatiuo ad ſecundam perſonam, quod propriè Imperatiuum eſt, ſumpto etiam Modſareo Gezmato, reijcitur littera Modſarea cum ſua vocali: & ea reiecta, ſi litera prima vocis illius truncatæ habeat vocalem, tunc nihil vltra faciendum, ſed illud eſt Imperatiuum: ſi verò, poſt reiectionem literę Modſareę, prima litera vocalem non habeat, tunc (Quia non poteſt à conſonante priuata vocali incipi) aſſumetur pro initio littera ا cum vocali Cheſto ſemper; excepta coniugatione افعل de qua infra, vbi aſſumitur ا Fathhata: item quando ſequitur

quitur vocalis Dſam, tunc & illud ا erit conſimili vocali afficiendum: vt accidit in verbo يَنْصُرُ نَصَرَ dices itaque in Imperatiuo ſecundę perſonę.

اُنْصُرُوا adiuuate vos pl. viri	اُنْصُرَا adiuuate vos duo	اُنْصُرْ adiuua tu vir.
اُنْصُرْنَ adiuuate vos pl. mul.	اُنْصُرَا adiuuate vos duæ	اُنْصُرِي adiuua tu mul.

Ad Prohibitiuum aſſumitur, pro omnibus perſonis pariter, Modſareum Geſmatum, præmiſſa particula negatiua لا, & dices

لَا يَنْصُرُوا	لَا يَنْصُرَا	لَا يَنْصُرْ
Non adiuuent illi plures.	*Non adiuuent illi duo.*	*Non adiuuet ille.*
لَا يَنْصُرْنَ	لَا تَنْصُرَا	لَا تَنْصُرْ
Non adiuuent illæ pl.	*Non adiuuent illæ duæ.*	*Non adiuuet illa.*
لَا تَنْصُرُوا	لَا تَنْصُرَا	لَا تَنْصُرْ
Non adiuuetis vos pl. viri.	*Non adiuuetis vos duo.*	*Non adiuues tu vir.*
لَا تَنْصُرْنَ	لَا تَنْصُرَا	لَا تَنْصُرِي
Non adiuuetis vos pl. mul.	*Non adiuuetis vos duæ.*	*Non adiuues tu mul.*

باب نون التاكيد

De Nun Confirmationis.

Ad aſſerendum autem omnino actionem verbi complendam, quam vocāt Omnimodam Confirmationem, aſſumitur in fine ن grauatum Teſdid cum vocali Fath: at cum vocali Cheſro in dualibus tàm maſculinis quàm femininis, & ſimiliter in plu. femininis tantùm. Præterea quæ terminantur radicali, mutant vocalem Dſam in Fath. Reijcitur item و à pluralibus maſculinis & ى à ſingulari ſecundæ fem.

(Præterquam in verbis infirmis ſeu defectiuis vltima radicali, quando ante illud و vel ى immediatè præcedit litera habens Fath; tunc enim non reijcitur و ſed Dſammo afficitur, nec reijcitur ى ſed afficitur Cheſro: hoc autem tantùm accidit in verbis infirmis vltima, in tertia quarta & paſſiua coniugatione, & in compoſitis ſimiliter infirmis vltima, quando Modſareum eſt ad inſtar 3 & 4 cum Fatho in penultima.) Item reijciuntur omnes ن ن additi in fine, exceptis ن ن pluralium fem. Et ſic reiectis illis aduenit hoc ن Confirmationis. Et pluralia feminina, quia non reijciunt prius ن, aſſumunt inter vtrunque ن Alif quieſcentem. Vnde dices cum Nun Confirmationis,

Futurum cum ن Confirmationis.

يَنْصُرُنَّ	يَنْصُرَانِّ	يَنْصُرَنَّ
adiuuabunt omnino illi plures.	*adiuuabunt omnino illi duo.*	*adiuuabit ille omnino.*
يَنْصُرْنَانِّ	تَنْصُرَانِّ	تَنْصُرَنَّ
adiuuabunt omnino illæ plur.	*adiuuabunt illæ duæ*	*adiuuabit illa omnino.*
تَنْصُرُنَّ	تَنْصُرَانِّ	تَنْصُرَنَّ
adiuuabitis omnino vos plures viri.	*adiuuabitis omnino vos duo.*	*adiuuabis tu homo om.*
تَنْصُرْنَانِّ	تَنْصُرَانِّ	تَنْصُرِنَّ
adiuuabitis omnino vos plur. mul.	*adiuuabitis omnino vos duę.*	*adiuuabis tu mul. omni.*
نَنْصُرَنَّ		أَنْصُرَنَّ
adiuuabimus nos omnino siue viri siue mul. aut duo aut plures.		*adiuuabo ego omnino.*

& licebit reijcere Tesdid & vocalem ab illis ن ن confirmationis, quæ habent vocalem Fath: at non licet in his quæ sunt Chesrata. Dices igitur etiam cum Nun leui, in vniuersis vocibus singularis numeri, & in Masculinis numeri pluralis, & in omnibus primę personæ: hæ namq; sunt quem habent ن cum Fath.

يَنْصُرُنْ *adiuuabunt illi omnino.*	يَنْصُرَنْ *adiuuabit ille omnino.*
	تَنْصُرَنْ *adiuuabit illa omnino.*
تَنْصُرُنْ *adiuuabitis vos plur. viri om.*	تَنْصُرَنْ *adiuuabis tu vir omn.*
	تَنْصُرِنْ *adiuuabis tu mul. omn.*
نَنْصُرَنْ *adiuuabimus nos omnino.*	أَنْصُرَنْ *adiuuabo ego omnino.*

Nulla vox dualis admittit Nun leue: Nec plurale aliquod femininum: quę cum sint grauata Tesdid habent vocalem Chesrum, vt in exemplis supra patet.

Ratio autem, cur illa non admittant ن leue, est: Quia darentur duę litteræ quiescentes immediatè vna post alteram, quod ab Arabibus non admittitur, nisi quando prior est ex litteris mollibus, quæ sunt وا & ى, & altera sequens non est quiescens per se, sed tantùm immissa in aliam virtute Tesdid: aliàs autem nunquam admittitur; sed ad hoc euitandum potiùs litteram omnino abiciunt, vt infra patebit dum de verbis defectiuis agemus. Vnde si in Duali diceretur يَنْصُرَانْ esset ا quiescens, deinde ن per se altera quiescens, contra regulas.

Idem accideret in plurali Feminino, si diceretur يَنْصُرْنَانْ. At hoc nulla ratione apud eos substinere potest.

Imperatiuum quoque admittit ن omnimodæ confirmationis cum eisdem conditionibus, prout in Futuro. Dices igitur.

أُنْصُرُنَّ أُنْصُرُنْ	أُنْصُرَانِّ	أُنْصُرَنَّ أُنْصُرَنْ
adiuuate vos plur. viri omnino.	*adiuuate vos duo omnino.*	*adiuua tu omnino homo.*

 أنصرن

أُنْصُرْنَانِّ	أُنْصُرَانِّ	أُنْصُرِنِّ أُنْصُرِنْ
adiuuate vos plur. fem. omnino.	*adiuuate vos duæ omnino.*	*adiuua tu omnino mul.*

باب المصدر
De Maſdaro.

المصدر Maſdarum eſt nomen indicans actionem Verbi ſine relatione ad tempus aliquod; regitq; caſum ſui Verbi, æquè ac ſi eſſet ipſum Verbum. Et quidem in Verbis pluſquam ternarijs regulare eſt: Sed in ſimplicibus ternarijs vſu & praxi percipitur,& ex Dictionarijs ad hoc formatis: propterea Dictionarium plurium Verborum per claſſes diſtinctorum, ad Grammaticæ complementum, adieci in fine huius libelli; vt inde non ſolùm Verborum ordines & conſtructiones, ſed etiã Maſdara dignoſcerentur: vt ſatis Grãmaticæ fieret. Vnde hic non aliud eſt de Maſdaro addendum, quæ enim regularia ſunt ſuis locis aſſignantur, irregularia verò ex Dictionario percipientur. Aſſumpti autem Verbi نَصَرَ primæ coniugationis. Maſdatum eſt.

نَصَرَاتٌ	نَصْرَانِ	نَصْرٌ
plures iuuationes.	*duę iuuationes.*	*iuuatio iuuare.*

Et quidem Maſdara primæ, ſecundæ, & tertiæ coniugationis frequentiùs ſunt ad inſtar فَعْلٌ vt نَصْرٌ dum ſenſus eſt tranſitiuus; at dum Verbum eſt intranſitiuum, eſſe frequentiùs ſolent ad inſtar فُعُولٌ vt جُلُوسٌ *ſedere, ſeſſio.* Quartæ verò & quintæ ad inſtar فَعَلٌ. Sextæ verò ad inſtar فُعْلٌ vt حُسْنٌ *pulchrum eſſe.* vel ad inſtar فَعَالَةٌ: & hoc frequentiùs; tamen certa regula nequit aſſignari: immo & frequenter accidit vnico Verbo plura eſſe Maſdara, prout in noſtro Dictionario licet inſpicere.

Pluralia verò, quamuis poſſint, prout in exemplo allato, ad inſtar ſani feminini efformari, nihilominus frequentiùs Maſdara Verborum ſimplicium trium litterarum plurificantur fractè. Quare legibus infra tradendis De pluralibus fractis ſubiacent.

باب الفاعل
De Nomine Agentis, ſeu Participio actiuo.

FOrmæ Nominis Agentis, ſeu Participij actiui: quod dicitur الفاعل, ideſt *Agens*, dum eſt verbum tranſitiuum. Cùm autem Verbum eſt intranſitiuum, dicitur الصفة المشبهة, ideſt *Adiectiuum qualificans*. Præcipuè & frequentiores ſunt ſex. Et primò ad inſtar فاعل. Vt

ناصرون

نَاصِرُونَ نُصَّارٌ	نَاصِرَانِ	نَاصِرٌ
adiuuantes pl.	*adiuuantes duo.*	*adiuuans.*
نَاصِرَاتٌ نَوَاصِرُ	نَاصِرَتَانِ	نَاصِرَةٌ
adiuuantes plur. fem.	*adiuuantes duæ.*	*adiuuans mulier.*

Præterea ex assumpto verbo نصر deriuantur hæc alia, quæ rarò occurrunt.

أَنْصَارٌ نُصَّرٌ	نُصَرَانِ	نُصُرٌ
vinaices adiutores plares.	*vindices adiutores duo.*	*vindex adiutor.*

Dicitur etiam ex نصر رَجُلٌ نَصْرٌ *vir adiuuans, vindex, adiutor.*

قَوْمٌ نُصَرَاءُ *gens proficua, subueniens: viri vindices, subuenientes.*

Sed rara hæc sunt. At iuxta formam نَاصِرٌ frequenter formatur à Verbis 1. 2. & 3. coniug. item à Verbis transitiuis 4. & 5.

SECVNDO` Participium frequenter etiam formatur ad instar فَعِيلٌ addita ى post secundam radicalem, vt مَرِيضٌ *infirmus*. عَظِيمٌ *magnus*. Et vt plurimum prouenit ex verbis 6. coniug. & ex intransitiuis quartæ & quintę. Dices.

نَصِيرُونَ نُصَرَاءُ	نَصِيرَانِ	نَصِيرٌ
adiutores plures masc.	*adiutores duo.*	*adiutor.*
نَصِيرَاتٌ نَصَائِرُ	نَصِيرَتَانِ	نَصِيرَةٌ
adiutrices pl.	*adiutrices duæ.*	*adiutrix.*
خَلِيُّونَ وَأَخْلِيَاءُ	خَلِيَّانِ	خَلِيٌّ
inanes plur.	*inanes duo.*	*vacuus inanis. viduus etiam.*
خَلِيَّاتٌ خَلَايَا	خَلِيَّتَانِ	خَلِيَّةٌ
inanes, vacuæ plur.	*vacuæ, inanes duæ.*	*vacua, inanis.*
صَدِيقُونَ أَصْدِقَاءُ صُدْقَانٌ	صَدِيقَانِ	صَدِيقٌ
dilecti amici.	*dilecti duo.*	*amicus.* Est etiã fem. & plur.
صَدِيقَاتٌ صَدَائِقُ	صَدِيقَتَانِ	صَدِيقَةٌ
dilectæ plur.	*dilectæ duo.*	*amica dilecta.*

TERTIO` formatur participium actiuum ad instar فَعَلٌ vt حَسَنٌ *pulcher*, & fit regulariter ex verbis 6. coniugationis. Dices.

حَسَنُونَ حِسَانٌ	حَسَنَانِ	حَسَنٌ
pulchri plures.	*pulchri duo.*	*pulcher.*
حَسَنَاتٌ حِسَانٌ	حَسَنَتَانِ	حَسَنَةٌ
pulchræ plures.	*pulchræ duæ.*	*pulchra.*

 Quar-

QVARTO formatur participium actiuum ad instar فَعِلٌ ac prouenit ex verbis intransitiuis 4. coniugationis, vt ex فرح fit.

فَرِحٌ *laetus.* فَرِحَانِ *laeti duo.* فَرِحُونَ *laeti plures.*

فَرِحَةٌ *laeta.* فَرِحَتَانِ *laetæ duæ.* فَرِحَاتٌ *laetæ plures.*

QVINTO participium actiuum est ad instar فَعْلَانٌ addita ا & ن in fine. vt:

فَرْحَانٌ *hilaris vir.* فَرْحَانَانِ *hilares duo.* فَرْحَانُونَ *hilares viri*

فَرْحَانَةٌ *hilaris mul.* فَرْحَانَتَانِ *hilares duæ.* فَرْحَانَاتٌ *hilares fem.*

Vel sic, & غير متصرف Nõ reuolubile, quod non admittit Tanuin, nec plur. sanũ.

فَرْحَانُ *gaudens hilaris lętus.* فَرْحَانَانِ *lęti duo.* فَرَاحَى vel فَرْحَى *lęti plur.*

فَرْحَى *lęta, gaudens.* فَرْحَيَانِ *lęta duæ.* فَرَاحَى *lętæ plur.*

Ita etiam dices ex ندم *penituit,* dupliciter: vel reuolubiliter. vt:

نَدْمَانٌ *pęnitēs, habitū habēs pęnitētiæ.* نَدْمَانَانِ *pęnitētes duo.* نَدْمَانُونَ *pęnitētes pl.*

نَدْمَانَةٌ *pœnitens fem.* نَدْمَانَتَانِ *pœnitentes duæ.* نَدْمَانَاتٌ *pęnitētes pl. fem.*

Vel cùm significat actum pęnitentiæ, irreuolubiliter, sic: sine Tanuin, & plur. sano.

نَدْمَانُ *pęnitentiam agens.* نَدْمَانَانِ *pęnitentiā agētes duo.* نَدَامَى *pęnitētiā agentes*

نَدْمَى *pœnitens mulier.* نَدْمَيَانِ *pœnitentes duæ.* نَدَامَى *pœnitentes plur.*

Verùm hæc differentia inter actum & habitum confunditur.

SEXTO formatur participium actiuum, quod adiectiuum est, quia ex Verbo intransitiuo: sicut etiam adiectiua sunt omnia participia Verborum intransitiuorum: quæ non propriè participia actiua dicuntur, sed potius adiectiua dici debēt, cùm nõ indicent actionē qua in subiectũ agant, sed potius qualitatem seu formam explicant quã obtinent. Sextò itaque formatur ad instar أَفْعَلُ addita ا in principio, vt

أَحْمَرُ *ruber.* أَحْمَرَانِ *rubri duo.* أَحَامِرُ vel حُمْرٌ *rubri plur.*

حَمْرَاءُ *rubra.* حَمْرَاوَانِ *rubræ duæ.* حُمْرٌ *rubræ & rubri.*

Et hoc ex radice حمر. Et ex حدب dices.

أَحْدَبُ *gibbosus.* أَحْدَبَانِ *gibbosi duo.* أَحَادِبُ vel حُدْبٌ *gibbosi plur.*

حَدْبَاءُ *gibbosa.* حَدْبَاوَانِ *gibbosæ duæ.* حُدْبٌ *gibbosæ & gibbosi.*

Et iuxta hanc formam dicitur.

غُلَامٌ أَمْرَدُ *adolescēs imberbis.* غُلَامَانِ أَمْرَدَانِ *imberbes duo.* غِلْمَانٌ مُرْدٌ *imberbes pl.*

Et non habet femininum correspondens, non enim dicitur. جارية مرداء. Et dicitur iuxta hanc formam in feminino اِمْرَأَةٌ حَسْنَاءُ *mulier pulchra.* Et non dicitur correlatiuè iuxta hanc formam, in masculino رَجُلٌ أَحْسَنُ. Sed dum dicitur أَحْسَنُ est iuxta formam Superlatiui & Comparatiui, de qua mox dicemus; non autem est positiuum huius formæ. Sic habet Camus in dict. حسن.

Et

Et huius formæ positiui illa tantùm sunt, quæ exprimunt formam aliquam vel coloris vel affectionis seu defectus corporis, vt in exemplis allatis. Suntq; irreuolubilia, in singulari & plurali, non admittentia Tanuin: excipe tamen plurale iuxta فُعْلٌ quod est reuolubile. & eiusmodi non habent plurale sanum, sed tantùm pluralia fracta.

Prædictæ autem formæ similis est forma Comparatiui & Superlatiui, quam vocant افعل التفضيل idest *Nomen* seu forma افعل addendo ا in principio, *pertinens ad excessum seu superationem*; Sed diuerso modo inflectitur: dices enim in Comparatiuo seu Superlatiuo.

أَكَابِرُ vel أَكْبَرُونَ *maximi pl.* أَكْبَرَانِ *maiores duo.* أَكْبَرُ *maior maximus.*

كُبَرُ vel كُبْرَيَاتٌ *maximæ pl.* كُبْرَيَانِ *maiores duæ* كُبْرَى *maxima maior.*

Et ex حسن *pulcher fuit*, dices similiter

أَحَاسِنُ vel أَحْسَنُونَ *pulcherrimi pl.* أَحْسَنَانِ *pulchriores duo.* أَحْسَنُ *pulcherrimus.*

حُسَنٌ vel حُسْنَيَاتٌ *pucherrima pl.* حُسْنَيَانِ *pulcherrimæ duæ.* حُسْنَى *pulchrior*

Et eiusmodi Comparatiua, seu Superlatiua (apud Arabes enim idem sunt) formantur ex positiuis trium literarum: at non ex illis verbis, quæ significant deformitatem ad corpus pertinentem, aut colorem. Cùm verò circa eiusmodi significata occurrit comparatio, sumitur Comparatiuum seu Superlatiuum أَشَدُّ *magis*, vel أَكْثَرُ *plus*, vel simile; & copulatur nomini coloris vel defectus, & dicitur ex. gr. أَشَدُّ حُمْرَةً *magis ruber*. أَقْبَحُ حَدَبَةً *deformior gibbus*. أَكْثَرُ عُوجَةً *magis tortuosus*.

Ad significandum vero Magistrum vel Artificem, cui ex professo incumbat Verbi actio, Nomen ex Verbo fit ad instar فَعَّالٌ, addita ا ante vltimam & roborata secunda radicali virtute Tescdid, vt ضَرَّابٌ *percussor.* خَيَّاطٌ *sarcinator.* حَدَّادٌ *faber ferrarius*. Et dicitur in reuolutionibus, vt

نَجَّارُونَ	نَجَّارَانِ	نَجَّارٌ
fabri lignarij pl.	*fabri lignarij duo.*	*faber lignarius.*

Femininum eius est.

نَجَّارَاتٌ	نَجَّارَتَانِ	نَجَّارَةٌ

Sed non est in vsu hoc femininum; sicut & pluralia fracta, quæ sunt

نَجَاجِيرُ	vel نَجَاجِرُ	vel نَجَاجِرَةٌ
		fabri lignarij.

Sic etiam dices in similibus: vt,

قَصَّارُونَ	قَصَّارَانِ	قَصَّارٌ
fullones.	*fullones duo.*	*fullo.*
قَصَّارَاتٌ	قَصَّارَتَانِ	قَصَّارَةٌ
ablutrices	*lauatrices duæ.*	*lauatrix.*

Ad

Ad denotandum verò frequentiam, vel habitum actionis, assumitur nomen deriuatum à verbo ad instar فَعُول estque communis generis, & non formatur ex eo plurale sanum, vt

صُبُر	صَبُورَانِ	صَبُور
patientes pl. viri vel mul.	*patientes duo, vel duæ.*	*patiens. perseuerans vir, vel mulier.*
قَتَلٌ قُتُلٌ	قَتُولَانِ	قَتُولٌ
occisores plures.	*occisores duo, vel duæ.*	*occisor.*

Est generis communis, diciturque pariter إمرأةٌ قَتُولٌ *mulier interfectrix.* رَجُلٌ قَتُولٌ *vir occisor.* Idem plerumque est posito ى loco و, iuxta فعيل, vt

صُبَرَاءُ صُبُر	صَبِيرَانِ	صَبِيرٌ
patientes plures.	*duo, vel duæ patientes.*	*patiens, constans, intrepidus.*
رُسُلٌ أَرْسُلٌ رُسَلَاءُ	رَسِيلَانِ *Nuncij duo.* رَسُولَانِ	رَسِيلٌ *Nuncius, & epistola etiā.* رَسُولٌ
Nuncij, Apostoli.	*Missi duo.*	*Missus, Nūcius, Apostolus.*

Sed hæc duo magis videntur participia formæ passiuæ, cùm eorum significatio sit passiua.

Cuiusnam formæ participium sit in vsu, vel non sit in vsu; annotabimus in Dictionario, vbi peculiaris erit causa, præter regulas assignatas.

Nec prætereundum est, quod testatur Camus in dictione رسل: nempe in his participijs, iuxta duas formas فعول & فعيل non esse differentiam generis masc. & fem. nec singularis aut pluralis: dicens لانّ فعولاً وفعيلاً يستوى فيهما المذكر والمونث والواحد والجمع

Quandoq; formatur nomen participij ad instar مِفْعَالٌ, vel مِفْعِيلٌ. vt ex كثر *multiplicatus est*, fit مِكْثَارٌ مِكْثِيرٌ *verbosus*, مكثيران vel مِكْثَارَانِ *verbosi duo*, مَكَاثِرُ مَكَاثِرَة مَكَاثِيرُ *verbosi.* Sunt etiam pleræque aliæ formæ Adiectiuorum, & Participiorum Actiuorum; sed frequentiores sunt supra numeratæ.

De Participio pasiuo.

Participij autem Pasiui ex Verbo Trium litterarum simplici duplex est forma: frequentior est ad instar مَفْعُولٌ, vt ex نصر dices

مَنْصُورُونَ مَنَاصِر	مَنْصُورَانِ	مَنْصُورٌ
adiuti plur.	*adiuti duo.*	*adiutus.* منصورات

مَنْصُورَاتٌ مَنَاصِرُ	مَنْصُورَتَانِ	مَنْصُورَةٌ
adiutæ plur.	*adiutæ duæ.*	*adiuta.*

Altera est adinstar فَعِيلٌ, vt

جَرِيحُونَ جَرْحَى	جَرِيحَانِ	جَرِيحٌ
vulnerati pl.	*vulnerati duo:*	*vulneratus.*
جَرِيحَاتٌ جِرَاحٌ	جَرِيحَتَانِ	جَرِيحَةٌ
vulneratæ pl.	*vulneratæ duæ.*	*vulnerata.*

At dum fit mentio Substantiui, est generis communis, & non formatur ex eo plurale aliquod sanum, & dices

جَرْحَى	رِجَالٌ *viri vulnerati.*	رَجُلَانِ جَرِيحَانِ *viri duo vulnerati.*	رَجُلٌ جَرِيحٌ · *homo vulneratus.*
	نِسَاءٌ *mulieres vulneratæ.*	إِمْرَأَتَانِ جَرِيحَتَانِ *mulieres duæ vulneratæ.*	إِمرَأةٌ جريحٌ *mulier vulnerata.*

عِبَادٌ جَلْبَى وجَلَبَاءُ	عَبْدَانِ جَلِيبَانِ	عَبْدٌ جَلِيبٌ
serui adducti.	*duo serui adducti.*	*seruus adductus.*
إِمَآءٌ جَلْبَى وجَلَائِبُ	أَمَتَانِ جَلِيبَانِ	إِمْرَأَةٌ جَلِيبٌ
ancillæ adductæ.	*duæ ancillæ adductæ.*	*mulier adducta.*

Hic autem notandum, Participia passiua non formari nisi ex Verbis transitiuis. & quia alia Verba immediatè in patiens transeunt; alia verò mediantibus particulis: exempli gratia نَصَرَهُ *adiuuit eum:* hoc transit immediatè: At خَرَجَ مِنَ الدَّارِ *egressus est de palatio.* دخل الى المدينة *ingressus est in Ciuitatem:* hæc non transeunt immediatè, sed mediantibus particulis من *ex*, & إلى *in*. Ex illis igitur Verbis, quæ immediatè transeunt, formantur Participia passiua absolutè, & declinantur prout supra. At ex Verbis, quæ transeunt mediantibus particulis, formatur Participium passiuum, additis post ipsum particulis, quibus medijs transit Verbum in passum, cum pronominalibus affixis particulæ: estq; vox Participij declinabilis tantum secundùm casus, non ratione numeri, nec generis, sed omnis variatio affixæ Particulæ tribuitur, vt

المَخْرُوجُ مِنْهُمْ	أَلمَخْرُوجُ مِنْهُمَا	أَلمَخْرُوجُ مِنْهُ
plura illa vnde egressum est.	*duo illa vnde egressum est.*	*id quod egressũ est de eo vnde egressum est.*
المَخْرُوجُ مِنْهُنَّ	المَخْرُوجُ مِنْهُمَا	المَخْرُوجُ مِنْهَا
illæ plures de quibus egressum est.	*illæ duæ de quibus egressum est.*	*illa de qua egressum est.*

Dices

Dices similiter cum suis particulis in cæteris, vt

	الْمَدْخُولُ إِلَيْهِ	*ingressum in illud.*
	الْمَذْهُوبُ إِلَيْهِ	*quò itum est.*
	الْمَمْرُورُ بِهِ	*per quod trāsitum est.*

Et ita etiam de verbis cuiuscumque ordinis, etiam de additis, vt ex

احْتَاجَ *indigere*, quod construitur cum إِلَى fit الْمُحْتَاجُ إِلَيْهِ *id quo quis indiguit.*

Et hoc Arabes dicunt المفعول غير صريح *Patiens non clarum*, & possunt ex eodem Verbo (si regere poterit duo patientia, nempe clarum & non clarum, siue mediatum & immediatum) formari patientia vtroque modo, prout dictum est: exempli gratia نَسَبَهُ إِلَى أَبِيهِ *retulit eum ad patrem suum.* hoc Verbum duo patientia regit, vnum mediatè, alterum mediante particula إِلَى: Dices ergo ad significandum immediatè rectum.

مَنْسُوبٌ مَنْسُوبَانِ مَنْسُوبُونَ مَنْسُوبَةٌ &c. *relatus*:

Et pro altero recto mediante particula إِلَى dices

الْمَنْسُوبُ إِلَيْهِ الْمَنْسُوبُ إِلَيْهِمَا الْمَنْسُوبُ إِلَيْهِمْ &c. *ad quem relatum est*:

باب اسم الزمان والمكان والالة

De Nomine Temporis, Loci, & Instrumenti.

Ex verbo ternario non infirmo ف vel ل de quibus infra, formatur Nomen Temporis, seu Loci, præposita م fathhata, & si Modsareum Verbi habet in secunda radicali Chesrum erit etiam Chesranda: si verò habuerit Fath, vel Dsam erit fathanda. Et licet etiam fathare in omnibus secundùm aliquos. Dices igitur

مَنْصَرٌ	مَنْصَرَانِ	مَنَاصِرُ
locus, seu etiam tempus adiuuandi.	*duo loca adiuuandi.*	*plura loca adiuuandi.*

Excepta sunt quæ sequuntur, quæ vsurpantur cum Chesro in secunda radicis, quamuis in Modsareo habeant Dsam.

مَسْجِدٌ *Templum.* مَطْلِعٌ *Specula.* مَشْرِقٌ *Oriens.* مَسْقِطٌ *Locus, aut Tēpus cadendi.* مَفْرِقٌ *discrimen capitis.* مَجْزِرٌ *Locus, aut tempus iugulandi.* مَسْكِنٌ *Domus, Diuersorium.* مَرْفِقٌ *Cubitus* مَنْبِتٌ *Viridarium, pratum.* مَنْسِكٌ *Ara, locus, seu tempus sacrificandi.* مَغْرِبٌ *Occidens, seu tempus occasus.*

Quæ-

Quædam suscipiunt ة in fine, vt مَرْقَاةٌ *Scala, locus, seu tempus ascendendi.* مَظِنَّةٌ *Existimandi, seu cogitandi tempus, vel locus.* مَشْرَقَةٌ *Nascendi locus, & tempus.* مَقْبَرَةٌ *Cœmeterium.* Et dicitur cum Dsammo etiam in secunda radicali: مَشْرُقَةٌ *Oriens.* مَقْبُرَةٌ *Cœmeterium.*

SI verò fuerit Verbum defectiuū prima radicali, quod Arabes vocāt infirmū ف, tunc semper secunda radicalis in nomine temporis & loci habebit Casrum, vt ex وَضَعَ *posuit*, fit مَوْضِعٌ *locus, & tempus ponendi.* Ex وعد *promisit*, fit مَوْعِدٌ *locus & tempus promittendi.*

SI verò fuerit defectiuum vltima, seu infirmum ل, idest habens و vel ى pro vltima radicis, tunc semper habebit Fath secunda radicalis, vt ex أَوَى *recepit se, confugit*, fiat مَأْوًى *confugium, refugium, locus, & tempus se recipiendi*, ex رمى *iecit, proiecit, iaculatus est*, fit مَرْمًى المرمى *locus & tempus iaculandi.*

Et hoc in verbis simplicibus, quæ non excedunt tres litteras.

EX verbis quatuor literarum & supra, siue compositis, siue simplicibus, nomen loci & temporis non differt à Participio passiuo, & plurale erit fractum.

NOMEN instrumenti formatur ad instar مِفْعَلٌ, vel مِفْعَالٌ, vel مِفْعَلَةٌ, præmissa radicalibus م Chesrata, vt مِفْتَحٌ, & مِفْتَاحٌ, *clauis.* مِرْقَاةٌ *scala.* مِصْفَاةٌ *colum.* مِخْلَبٌ *vnguis euiuslibet animalis dilacerantis.* مِضْرَبٌ *flagellum, scutica.* مِكْنَسَةٌ *scopa.* مِدَقَّةٌ, vel مِدَقٌّ *pistillum.* مِنْجَلٌ *falx.*

Excipiuntur مُدُقٌّ *pistillum.* مُسْعُطٌ *vas, in quo seruatur herba sternutationem commouens.* Dicitur etiam cum Chesro مِسْعَطٌ. Item مُكْحُلَةٌ *instrumentum ad depingendos oculos stibio.* Dicitur etiam مِكْحَلٌ, & مِكْحَالٌ. Item المُنْخُلُ *subcernieulum.* Item مُحْرُضَةٌ *claue theca.* Et dicitur etiam cum Chesro, iuxta regulam مِحْرَضَةٌ. Item مُدْهُنٌ *vas olei, seu vnguenti.*

Pluralia horum omnium fracta sunt, ad instar مَفَاعِلُ: & quandoque ad instar مَفَاعِيلُ. Suntque pluralia irreuolubilia, vt مَفَاتِحُ, & مَفَاتِيحُ *claues*, &c.

باب اسم المرة

De Nomine Vicis.

EFformatur præterea à Masdaro Verbi, non habente in fine ة, nomen vicis: ad significandam actionem illam semel, vel pluries factam; adiecta ة in fine, & Fathata prima litera, vt ex نَصْر *adiuuatio, victoria*. fiat نَصْرَة *victoria vna, adiuuatio semel præstita*. Et hoc videlicet ex quocumque Masdaro, tam Verbi simplicis, quàm Verbi compositi, non habente ة in fine. Si autem habeat ة oportet addere explicitè واحدة *vna*, vt دَحْرَجَة وَاحِدَة *reuolutione vna*. Dices igitur ex نصر: نَصَرْتُهُ نَصْرَةً *adiuui eum vna vice*. نَصَرْتُهُ نَصْرَتَيْن *adiuui eum bis*. نَصَرْتُهُ نَصَرَات *adiuui eum pluries*. Et sic de singulis Masdatis, seu verbalibus non habentibus ة in fine, sine vlla exceptione.

باب اسم النوع

De Nomine Speciei.

SI verò in prima litera ponatur vocalis Chesrum, erit explicatio speciei, quæ æquiualet supino in u, vel gerundio in dum, vt cum dicitur *aptum ad faciendum. pulchrum visu*, &c. & ad hoc formatur Nomen ex Verbo, supposito Chesro primæ radicali, & adiecto ة in fine, vt ex نصر fiat نِصْرَة, & dices هَذَا مُسْتَعِدٌ اَلنِّصْرَة *Hoc promptum, aptum est ad vindicandum, ad iuuandum*.

هَذَا حَسَنُ اَلنِّظْرَة	*hoc pulchrum visu.*
حَسَنُ اَلطِّعْمَة	*bonum ad comedendum, bonum gustatu.*
حَسَنُ اَلْجِلْسَة	*commodum ad sedendum*: &c.

باب اسم الكثرة

De Nomine Copiæ, & Abundantiæ in loco.

PRæterea formatur Nomen multiplicatæ actionis, vel multitudinis & abundantiæ cuiuscumque rei, præfixa Nomini vel Verbo م cum Fatho, & in fine addita ة, vt ex أَسَد *leo*, fiat مَأْسَدَة *locus vbi multi sunt leones*. & dicitur أَرْض مَأْسَدَة *terra leonibus plena*. ex سبع *bestia*, fiat مَسْبَعَة *locus vbi multæ sunt bestiæ*: & أَرْض مَسْبَعَة *terra bestijs abundans*. ex بطيخ *pepo*, fit مَبْطَخَة *vbi multi sunt*

ti sunt pepones. ex ذِئْب *lupus*, fit مَذْأَبَةٌ *vbi multi sunt lupi*. ex قِثَّاء *cucumer*, fit مَقْثَأَةٌ *locus multorum cucumerorum*. ex وَرْد *rosa*, fit مَوْرَدَةٌ *rosetum*. ex شَوْك *spina*, fit مَشَاكَةٌ *spinetum*. ex ضَرْب *percussit*, fit مَضْرَبَةٌ *locus multarum percussionum*. ex نَصْر *victoria*, fit مَنْصَرَةٌ *vbi multæ partæ sunt victoriæ*. & sic de singulis.

Memoratis omnibus similis est formatio Nominis Vasis, seu Continentis, nam præfixa م Chesrata nomini cuicumque, fit Nomen Vasis continentis ipsius, vt ex قَلَم *calamus*, fit مِقْلَم *calamarium*, seu *vas, in quo seruantur calami*. ex بَوْل *lotium*, fit مِبْوَل *vas in quo excipitur lotium*. ex إِبْرَة *acus*, fit مِيبَر *acorarium*, *vas in quo seruantur acus*. & sic de cæteris.

ET ex his constat, quàm fœcunda & abundans sit Arabum lingua, cùm tot sint Nominum formæ, quæ ex Verbis deriuantur, ad varias rerum significationes circa eandem radicem. Et quamuis videatur carere quorumdam temporum diuersitatibus, quibus Latina vtitur lingua, nihilominus obseruandus est modus, quo suppleat eiusmodi carentiam Arabicus sermo. Nam ad supplendum

Pro Præterito imperfecto assumitur Præteritum كَانَ *fuit*, vel consimilis Verbi, quod ad rem faciat, & adiungitur Præsenti illius Verbi, cuius actio intenditur, vt كَانَ يَنْصُرُ *adiuuabat*. quod ad Verbum sonat: *fuit adiuuat*. & كَانُوا يَنْصُرُونَ, vel كَانَ يَنْصُرُونَ *adiuuabant illi plures*.

Pro Præterito plusquam perfecto, adiungitur Præteritum كَانَ *fuit*, vel simile alteri Preterito Verbi intenti, vt كَانَ نَصَرَ *fuit adiuuit*, idest, *adiuuerat*. vel præmittitur Præterito particula قَدْ *iam*, vt قَدْ نَصَرَ *iampridem adiuuit*. &c.

Ad Optatiuum, assumitur particula لَيْتَ *vtinam*, quæ est vna ex particulis similibus Verbo, regens Subiectum in Casu Nasbo, seu Accusatiuo; & Prædicatum in Rafeo, seu Nominatiuo, prout suo loco infra, & dicitur لَيْتَنِي عَالِمٌ *vtinam ego essem doctus*, & لَيْتَ زَيْدًا جَالِسٌ *vtinam Zaidus esset sedens*. vel cum Verbo, sic لَيْتَ زَيْدًا أَنْ يَجْلِسَ *vtinam Zaidus sederet*. & لَيْتَكَ نَاصِرٌ لِي *vtinam tu adiuuares me*. Si quis autem vellet explicitè per tempus Præteriti, vel Perfecti, vel Plusquam perfecti, vel Futuri optatiuum proferre, assumenda esset illi eadem particula, & cum Verbo sui temporis dicendum ex. gr. لَيْتَنِي أَنْ أَخْلُصَ *vtinam ego saluer*. & hoc pro fut. & præs. & لَيْتَ سُلَيْمَانَ أَنْ كَانَ خَلَصَ *vtinam Salomon saluatus fuisset*. & sic de cæteris, præmissa Verbo semper particula أَنْ.

Pro Subiunctiuo, secundùm diuersos vsus Subiunctiui diuersæ præmittuntur particulæ Verbis, quæ vel Nasbant, vt لِيَنْصُرَ *vt adiuuet*. حَتَّى أَنْ يَنْصُرَ *quoadusque adiuuet*. Vel Gezmant, vt إِنْ تَنْصُرْنِي أَنْصُرْكَ *si adiuueris me, adiuuabo te*.

Pro Infinitiuo est Nomen, quod dicitur المصدر *Masdarum* in singulis Verbis. Praeterea premissae Verbo Modsareo particulae quaedam dictae Masdarales, operantur aequiualentiam Infinitiui, vt أُرِيدُ أَنْ تَنْصُرَ *volo te adiuuari*. & أُحِبُّ أَنْ تَخْلُصَ *cupio te saluari*.

Pro Gerundijs in Di, & in Dum, assumuntur particulae كَيْ، لِكَيْ, vel ante Verbum Modsareum, vel لِ etiam ante Masdarum, vt لِكَيْ أَنْصُرَ *adiuuandi causa*. & لِأَنْصُرَكَ, vel لِنَصْرِكَ *studio te adiuuandi*. vel, *ad adiuuandum te*.

Et pro alio vsu diuerso Gerundij in Di, dices per Masdara, vt إِجْتِهَادُ ٱلنَّصْرِ *studium adiuuandi*. & مَحَبَّةُ ٱلرِّبْحِ *desiderium lucrandi*.

Pro Gerundio in Do, etiam assumitur Masdarum, vt بِٱلْعَمَلِ نَرْبَحُ *operando lucramur*. & بِٱلرُّقَادِ نَفْتَقِرُ *dormiendo efficimur pauperes*.

Pro Supino in Vm, dices exempli gratia أَنْطَلِقُ إِلَى أَنْ أَرْقُدَ *eo dormitum*.

Pro Supino in V, assumitur Masdarum, & formatur ex ipso nomen Speciei cum Chesro in prima radicali, & ة in fine, prout supra dictum est, & dicitur حُلْوُ ٱلطِّعْمَةِ *dulce gustatu*. & حَسَنُ ٱلنِّظْرَةِ *pulchrum visu*.

Participia adsunt ex Verbis Arabicis, tam Actiua, quam Passiua, pro Participijs in Ens, & in Tus. Quae solent Arabes vsurpare pro vniuersis, ita vt نَاصِرٌ e.g. sumant pro *adiuuans*; & pro *adiuturus*. Et مَنْصُورٌ sumant pro *adiutus*, & pro *adiuuandus*, & pro *adiuuabilis*. Et hoc modo plerique vsurpant: sed apud Grammaticos, Participia tam Actiua quam Passiua in rigore dicuntur significare iuxta significationem Modsarei, quod supponit modò pro Praesenti, modò pro Futuro: & ita Participium vtrumque tempus poterit importare. Sed iam habet vsus, quòd Participium Passiuum sumatur in sensu Praeteriti pro Participio in Tus, & Participium Actiuum pro Participio in Ens.

Si quis autem velit ambiguitatē effugere, pro Participio in Rus, dicat exempli gratia أَنَا مُزْمِعٌ أَنْ أَنْصُرَكَ, vel أَنَا سَوْفَ أَنْصُرُكَ, vel أَنَا سَأَنْصُرُكَ *ego adiuturus sum te*. & si quis velit cum Futuro mixto dicere, poterit, premisso Praeterito Verbi كَانَ *fuit*. Sic أَنَا كُنْتُ مُزْمِعًا أَنْ أَنْصُرَكَ *ego eram adiuturus te*.

Consimili modo suppletur Participium in Dus, sola mutatione formae Verbi de Actiua in Passiuam, praemissa ipsi Verbo Modareo, vel Particula سَوْفَ, vel litera س, vel dictione مزمع *futurus*, vt أَنَا سَأُنْصَرُ; vel أَنَا سَوْفَ أُنْصَرُ; vel أَنَا مُزْمِعٌ أَنْ أُنْصَرَ *ego adiuuandus sum*. & cum futuritione mixta أَنَا كُنْتُ مُزْمِعًا أَنْ أُنْصَرَ *ego adiuuandus eram*.

Par-

Participium in Lis, deſcribendum eſt præmiſſo Verbo يستوجب *dignus eſt*, vel ſimili, vt pro *Amabilis*, dicatur مستوجب الحب *Dignus amore*, &c.

باب الفعل الرباعى

De Verbo quattuor Literarum.

VERBVM quattuor Literarum, iuxta Formam Actiuam, habet Phathh in prima, Sokun in ſecunda, & Phathh in tertia, quarta verò eodem pacto diſponitur ac vltima ternarij.

Modzhareum aſſumit Dſamm in littera Modſarca, Phathh in prima truneali, Sochun in ſecunda, & Cheſr. in tertia, quarta verò imitatur Ternarium quoad omnia.

Imperatiuum formatur à Modſareo Gezmato, reiecta quidem litera Modſarea, nulla tamen alia eius loco ſubſtituta, quia prima radicis non quieſcit.

Maſdarum eſt regulare dupliciter, vel generis Maſculini, iuxta فعلال, vel generis Feminini, iuxta formam فعللة.

Nomen Agentis formatur à Modſareo, mutata tantum litera modſarea in م.

Nomen Patientis non differt à Nomine Agentis, niſi in Vocali penultimæ literæ. Nam Agens habet Cheſrum, Patiens verò habet Fathhum.

Nomen autem Loci, Temporis, & Inſtrumenti non differt à nomine Patientis.

Dices itaque de Verbo quaternario in reuolutionibus. Et primò

الماضى Præteritum.

دحرجوا *reuoluerunt illi plur.*	دحرجا *reuoluerunt illi duo*	دحرج *reuoluit ille.*
دحرجن *reuoluerunt illæ pl.*	دحرجتا *reuoluerunt illæ duæ.*	دحرجت *reuoluit illa.*
دحرجتم *reuoluiſtis vos pl.*	دحرجتما *reuoluiſtis vos duo.*	دحرجت *reuoluiſti tu vir.*
دحرجتن *reuoluiſtis vos pl.*	دحرجتما *reuoluiſtis vos duæ.*	دحرجت *reuoluiſti tu mulier.*
دحرجنا *reuoluimus nos.*		دحرجت *reuolui ego.*

المضارع Modſareum.

يدحرجون *reuoluunt illi pl.*	يدحرجان *reuoluunt illi duo..*	يدحرج *reuoluit ille.*
		تدحرج

يدحرجن	تدحرجان	تدحرج
reuoluunt illae pl.	*reuoluunt illae duae.*	*reuoluit illa.*
تدحرجون	تدحرجان	تدحرج
reuoluitis vos pl.	*reuoluitis vos duo.*	*reuoluis tu.*
تدحرجن	تدحرجان	تدحرجين
reuoluitis vos pl. fem.	*reuoluitis vos duae.*	*reuoluis tu fem.*
ندحرج		أدحرج
reuoluimus nos.		*reuoluo ego.*

Modsareum Nasbatum. المضارع المنصوب

ليدحرجوا	ليدحرجا	ليدحرج
vt reuoluant illi pl.	*vt reuoluant illi duo.*	*vt reuoluat ille.*
ليدحرجن	لتدحرجا	لتدحرج
vt reuoluant illae pl.	*vt reuoluant illae duae.*	*vt reuoluat illa.*
لتدحرجوا	لتدحرجا	لتدحرج
vt reuoluatis vos pl.	*vt reuoluatis vos duo:*	*vt reuoluas tu vir.*
لتدحرجن	لتدحرجا	لتدحرجي
vt reuoluatis vos pl. mul.	*vt reuoluatis vos duae.*	*vt reuoluas tu mul.*
لندحرج		لأدحرج
vt reuoluamus nos.		*vt reuoluam ego.*

Modsareum Gezmatum. المضارع المجزوم

Particulas locantes Modsareum in Casu seu modo Gezmo infra suo loco recensebimus: modo verò assumimus vnam ex ipsis لم *non*, ad exemplum. Quæ Particula non solum operatur Gezmum in Modsareo, verùm etiam & vertit significationem ipsius Modsarij, vt intelligatur de Præterito, quæ aliàs erat de Præsenti, vel Futuro. Dices igitur

لم يدحرجوا	لم يدحرجا	لم يدحرج
non reuoluerunt illi pl.	*non reuoluerunt illi duo.*	*non reuoluit ille.*
لم يدحرجن	لم تدحرجا	لم تدحرج
non reuoluerunt illae pl.	*non reuoluerunt illae duae.*	*non reuoluit illa.*

لم

لَمْ تُدَحْرِجُوا	لَمْ تُدَحْرِجَا	لَمْ تُدَحْرِجْ
non reuoluiſtis vos pl. viri.	*non reuoluiſtis vos duo.*	*non reuoluiſti tu vir.*
لَمْ تُدَحْرِجْنَ	لَمْ تُدَحْرِجَا	لَمْ تُدَحْرِجِي
non reuoluiſtis vos pl. mul.	*non reuoluiſtis vos duæ.*	*non reuoluiſti tu mul.*
لَمْ نُدَحْرِجْ		لَمْ أُدَحْرِجْ
non reuoluimus nos.		*non reuolui ego.*

Imperatiuum الامر

Sicut ſupra dictum eſt de Verbo Ternario ſimplici, ita de Verbo quattuor literarum, immò de vniuerſis etiam Compoſitis dicendum. Imperatiuum tertiæ perſonæ non eſſe niſi ipſum Modareum Geſmatum, præfixa ipſi Lam Cheſraro, vt لِيُدَحْرِجْ *reuoluat*: Ita etiam & Imperatiuum primæ perſonæ, vt لِنُدَحْرِجْ *reuoluamus*. Sed elegantiùs & frequentiùs, pro huiuſmodi Imperatiuo ad primam perſonam, aſſumunt Imperatiuum ſecundæ perſonæ, cum pronominali primæ affixo particulæ ب, & dicunt دَحْرِجْ بِنَا *reuoluamus*, quod propriè ad Verbum ſonat *reuolue nobiſcum*.

Imperatiuum autem ſecundæ perſonæ eſt Modſareum Gezmatum, reiecta ت, quæ eſt littera Modſarea: quare dices in Imperatiuo ſecundæ perſonæ

دَحْرِجُوا	دَحْرِجَا	دَحْرِجْ
reuoluite vos plures.	*reuoluite vos duo.*	*reuolue tu vir.*
دَحْرِجْنَ	دَحْرِجَا	دَحْرِجِي
reuoluite vos pl. fem.	*reuoluite vos duæ.*	*reuolue tu mul.*

Modſareum cum Nun Confirmationis المضارع بنون التاكيد

يُدَحْرِجُنَّ يُدَحْرِجُنْ	يُدَحْرِجَانِّ	يُدَحْرِجَنَّ يُدَحْرِجَنْ
reuoluent omnino illi pl.	*reuoluent omnino illi duo.*	*reuoluet ille omnino.*
يُدَحْرِجْنَانِّ	تُدَحْرِجَانِّ	تُدَحْرِجَنَّ vel تُدَحْرِجَنْ
reuoluent omnino illæ pl.	*reuoluēt omninò illæ duæ.*	*reuoluet illa omnino.*
تُدَحْرِجُنَّ تُدَحْرِجُنْ	تُدَحْرِجَانِّ	تُدَحْرِجَنَّ تُدَحْرِجَنْ
reuoluetis omnino pl. viri.	*reuoluetis omnino vos duo.*	*reuolues omnino tu vir.*
تُدَحْرِجْنَانِّ	تُدَحْرِجَانِّ	تُدَحْرِجِنَّ vel تُدَحْرِجِنْ
reuoluetis omnino pl. fem.	*reuoluetis omnino vos duæ.*	*reuolues omnino tu mulier.*

أُدَحْرِجَنْ

نُدَحْرِجَنَّ نُدَحْرِجَنْ *reuoluemus nos omnino.*	أُدَحْرِجَنَّ أُدَحْرِجَنْ *reuoluam ego omnino.*

Consimili modo terminatur cum Nun confirmationis Imperatiuum, seruata forma ipsius Imperatiui in principio, nempe reiecta littera Modarea pro Imperatiuo secundæ personæ, vt دَحْرِجَنَّ *reuolue omnino tu*, &c. Et præfixo Lam Chesrato pro Imperatiuo ad cæteras personas, vt لِيُدَحْرِجَنَّ *reuoluat ille omnino*, &c.

Masdarum est المصدر

دِحْرَاجَاتٌ vel دَحَارِجُ *reuolutiones plur.*	دِحْرَاجَانِ *reuolutiones duæ.*	دِحْرَاجٌ *reuoluere, reuolutio.g.m.*

Vel alio modo, sic:

دَحْرَجَاتٌ vel دَحَارِجُ *volutationes plures.*	دَحْرَجَتَانِ *volutationes duæ.*	دَحْرَجَةٌ *volutatio, reuoluere.g.f.*

Et vtrumque Masdarũ obtinet omne Verbum quaternariũ simplex: & coniugatur per omnia, prout hoc verbum دحرج *reuoluit*. Estque vnica forma omnium Verborum simplicium quatuor litterarum.

Nomen Agentis, seu Participij actiui اسم الفاعل

مُدَحْرِجُونَ *reuoluentes pl. viri.*	مُدَحْرِجَانِ *reuoluentes duo.*	مُدَحْرِجٌ *reuoluens vir.*
مُدَحْرِجَاتٌ *reuoluentes pl. fem.*	مُدَحْرِجَتَانِ *reuoluentes duæ.*	مُدَحْرِجَةٌ *reuoluens fem.*

Nomen Patientis, quod dicitur المفعول fit ex Nomine mox dicto Agentis; sola mutatione Chesri penultimæ radicalis in Fathhum, vt fiat مُدَحْرَجٌ *reuolutus.*

Nomen Loci, Temporis, & Instrumenti. اسم المكان والزمان والالة

Nomen Loci, Temporis, & Instrumenti idem sunt, in Verbis plusquam ternarijs, & non differunt à nomine Patientis, seu Participij passiui; nisi quoad Plurale sanum, quod nomen Patientis admittit, hæc autem alia nomina non admittunt, solo plurali fracto contenta. vnde dices

دَحَارِجُ *Loca, Tempora, Instrumenta reuoluendi plur.*	مُدَحْرَجَانِ *Loca, Tempora, Instrumenta reuoluendi duo.*	مُدَحْرَجٌ *Locus, Tempus, Instrumentum reuoluendi.*

De

فى الافعال المزيد فيها

De Verbis Compositis.

EX prædictis Verborum formis, tam trium quàm quattuor literarum, fiunt verba composita. Verba trium literarum componuntur, vel additione vnius literæ, vel duarum literarum, vel trium. Verba autem quattuor literarum fiunt composita, vel additione vnius, vel alterius literæ: ita vt compositum Verbum, siue ternarium siue quaternarium sit, in tertia persona singulari masculina præteriti numquam excedat sex literas.

Et quoad Verbum ternarium. Componitur primò additione vnius literæ tripliciter modo.

PRIMO additione ا in principio, ita vt ex كَرُمَ fiat أَكْرَمَ *honorauit*, cuius Modsareum est يُكْرِمُ *honorat*, reiecta litera ا. At in Imperatiuo secundæ personæ reuertitur ا reiecta in Modsareo, & Fathhatur, diciturque أَكْرِمْ *honora*. Masdarum est addita ا ante vltimam, sic إِكْرَامًا *honorare, honoratio*. Duale secundum regulam est إِكْرَامَانِ *honoration es duæ*. Plurale est, vel iuxta formam sanam femininam, sic إِكْرَامَاتٌ, vel fractè, sic أَكَارِمُ *honorationes*.

Nomen Agentis, seu Participium actiuum fit ex Modsareo, mutata litera formatiua Modsarei in م, ita vt ex يُكْرِمُ *honorat*, fiat مُكْرِمٌ *honorans*. Et Participium Passiuum formatur ex Actiuo, mutato Chesro penultimæ in Fathhum, vt مُكْرَمٌ *honoratus*. Dices ergo

مُكْرَمُونَ مَكَارِمُ	مُكْرَمَانِ	مُكْرَمٌ
bonorati pl.	*bonorati duo.*	*bonoratus.*
مُكْرَمَاتٌ مَكَارِمُ	مُكْرَمَتَانِ	مُكْرَمَةٌ
bonoratæ pl.	*bonoratæ duæ:*	*bonorata.*

Hoc idem est Participium actiuum, mutata tantùm in Chesrum Fathh, quæ est in penultima radicali, nempe in ر.

In Nomine etiam Loci, Temporis, & Instrumenti pariter dices

مَكَارِمُ	مُكْرَمَانِ	مُكْرَمٌ
Loca, tempora, & instrumenta bonorandi.	*duo loca, tempora, & instrumenta bonorandi.*	*locus, tẽpus, instrumentũ honorãdi.*

Et huiusmodi additio ا in principio, vt plurimum reddit verbum transitiuum

ex intransitiuo, vt كَرُمَ significat *honorabilis fuit*, at أَكْرَمَ *honorabilem fecit, honorauit*.

SECVNDO componitur Verbum ternarium additione vnius literæ, virtute Tesdid super secundam radicalem, vt ex فَرِحَ *lætatus est*, fiat فَرَّحَ *lætificauit*. Cuius Modsareum est يُفَرِّحُ *lætificat*. Et Imperatiuum فَرِّحْ *lætifica*. Et Masdarum, præmissa ت ante primam & ي ante vltimam, vt تَفْرِيحًا *lætificare, lætificatio*. Dices itaque

تَفْرِيحٌ	تَفْرِيحَانِ	تَفْرِيحَاتٌ تَفَارِيحُ
lætificatio.	*lætificationes duæ*.	*lætificationes pl.*

Participium actiuum est مُفَرِّحٌ *lætificans*, & Passiuum مُفَرَّحٌ *exhilaratus*. Ex Modsareo iuxta regulas traditas, sola variatione literæ Modsareæ in م.

Nomen Instrumenti, Loci, & Temporis est iuxta superiùs dicta.

مُفَرَّحٌ	مُفَرَّحَانِ	مُفَارِحُ
instrumentum, locus, tēpus lætificādi.	*duo instrumēta, loca, tēpora lætificandi*.	*instrumenta, loca, tempora lætificandi*.

Et hic modus compositionis, vt plurimum reddit sensum Verbi transitiuum de intransitiuo, prout præcedens. Sæpè etiam formatur ex quocumque Nomine ad significandam actionem relatam ad illud, vt ex جِلْدٌ *pellis, corium*, fit جَلَّدَ *decoriauit*, seu *flagellauit*: nempe pellem inuasit. Ita etiam ex زَبِيبٌ *vua passa*, fit زَبَّبَ ٱلْعِنَبَ *vuam passam fecit*. Ex كَبِيرٌ *magnus*, fit كَبَّرَ *magnum esse dixit*, & Masdarum eius est تَكْبِيرًا, quod est secundum regulam, & كِبَّارًا, quod rariùs accidit.

TERTIO componitur Verbum ternarium additione vnius literæ, nempe ا post primam radicalem, vt ex قَتَلَ *occidit*, fiat قَاتَلَ *pugnauit*, eius Modsareum est يُقَاتِلُ *pugnat*. Imperatiuum قَاتِلْ *pugna*. Masdarum est vel قِتَالٌ gen. masc. vel مُقَاتَلَةٌ gen. fem. *pugna, pugnare*. Eorum pluralia sunt ad instar sani fem. قِتَالَاتٌ مُقَاتَلَاتٌ *pugnæ*. vel fractè: prius quod est gen. masc. plurificatur ad instar أَفْعِلَةٌ vel فُعُلٌ, vel أَفَاعِلُ. Posteriùs verò quod est gen. fem. habet plurale fractum iuxta مَفَاعِلُ.

Participia, tam passiua quàm actiua, formantur ex Modsareo, mutata litera Modsarea in Mim, vt supra dictum est.

Nomen Instrumenti, Loci, & Temporis non differt à nomine Patientis, & dices

مُقَاتَلٌ *instr. loc tēp. pugn.* مُقَاتَلَانِ *duo, &c.* مُقَاتِلُ *instr. loca, temp. pugn.*

Et hic

Et hic modus compositionis significat cooperationem, vt per particulam Con, seu Cum apud Latinos, vt ex *venire*, fit *conuenire*, ideſt ſimul venire, ita ex قتل *occidit*, fit قاتل *pugnauit*, quasi dicat *eoccidit*, *ſimul occidit*, &c.

ADDITIONE AVTEM DVARVM LITERARVM fit compositum Verbum ternarium quinque præcipuè modis.

PRIMO additione ت inprincipio, & impoſitione Teſdid ſuper ſecundam radicalem, vt ex كسر *fregit*, fiat تكسر *fractus eſt*, *fregit ſe*. Eius Modſareum eſt يتكسر *frangitur*, *vel frangetur*. Imperatiuum ſecundæ perſonæ تكسر *frangere*, *frange teipſum*. Maſdarum verò eſt تكسر *frangere ſe*. eius plurale eſt ad inſtar ſani feminini تكسرات *effractiones ſuimet*. Participium eſt متكسر *frangens ſe*. Nomen Temporis, Loci, & Inſtrumenti متكسر, cuius Plurale eſt مكاسر *Inſtrumenta*, *Loca*, *& Tempora ſe frangendi*.

Et modus huius compoſitionis vt plurimum reddit ſenſum Verbi intranſitiuum ex tranſitiuo, vt in exemplo allato patet.

Sæpè etiam importat ſimulationem actionis, ſeu affectationem, vt ex فقر *pauper fuit*, fit تفقر *pauperem ſe finxit*. Et ex نظف *mundus fuit*, fit تنظف *munditiam affectauit*, ſeu *mundum ſe eſſe ſimulauit*.

Aliquando etiam habet ſenſum tranſitiuum, & conſtruitur cum Nasbo, & alias habet ſignificationes, prout patet in noſtro Dictionario, quod ad calcem huius Libri adiunximus, in quo plura verba collegimus, & in ſuas claſſes diſtinximus, ſecundùm diuerſas Coniugationes Verborum omnium, tam Simplicium, quàm Compoſitorum: immò & Perfectorum & Deficientium. Ibi igitur vnico aſpectu faciliùs percipietur ſignificatio diuerſa, & vis cuiuſlibet Coniugationis, tamquam ex praxi: quod Theorica regularum multiplicatione vix attingit.

SECVNDO componitur Verbum ternarium additione ا, & ن in principio, vt ex قطع *ſecuit*, *cecidit*, fit انقطع *ſectus eſt*, *amputatus eſt*, eius Modſareum eſt ينقطع *ceditur*, vel *cedetur*. Imperatiuum انقطع *amputare*, *ſecare*. Maſdarum eſt انقطاع *ſecari*, *ſectio*. Plurale eius انقطاعات *ſectiones*. Participium eſt منقطع *ſectus*. Habens tantùm ſignificationem Paſſiuam: nam hic ordo eſt proprius ſignificationis Paſsiuæ apud grauiores auctores, Auicennam, qui tam in Medicina quam in Philoſophia, ad ſignificationem paſsiuam frequentiùs vtitur Participio vel Verbo huius Coniugationis, quàm ex ipſa forma Paſſiua: ita & quamplures alij.

Nomen Inſtrumenti, Temporis, & Loci eſt.

مقاطع	منقطعات	منقطع
inſtrumenta, *loca*, *tempora ſe incidendi*.	*inſtrumenta*, *loca*, *tempora ſe incidendi*.	*inſtrumentum*, *locus*, *tēpus ſe incidēdi*.

TERTIO componitur Verbum ternarium additione ت in principio, & ا post primam radicalem, vt ex بَعُدَ *distauit*, fit تَبَاعَدَ *elongatus est*. Et quidem in singulari hic ordo compositus intransitiuam facit significationem; sed proprior eius vis habetur in duali, & plurali. Nam propriè significat mutuam actionem, & reactionem, ita vt non minùs vnus quàm alter operetur & patiatur: vnde in duali تَبَاعَدَا *elongati sunt duo*. vel in Plurali تَبَاعَدُوا *elongati sunt*. Est sensus integer, quo mutua elongatio significatur, qua non solū alter discedit ab altero remanente, sed ita vt vterque in diuersa abeat. Hoc clariùs percipietur ex sensu Verbi ضَرَبَ *percussit*. Nam in forma huius ordinis sensus est in duali, sic تَضَارَبَا *duo se mutuo percusserunt*. Eius Modsareum est cum Fathho in penultima: omnia enim verba quæ habent ت additum in principio, siue trium siue quattuor literarum, habent Fathhum in penultima, vt يَتَبَاعَدُ *elongatur*. Imperatiuum est تَبَاعَدْ *elongare, recede*. Masdarum est تَبَاعُدٌ *elongare se, elongatio*, eiusque plurale est ad instar pluralis sani feminini, تَبَاعُدَاتٌ *elongationes*. Participium est, مُتَبَاعِدٌ *elongans se*.

Nomen Instrumenti, Temporis, & Loci se elongandi, est

مُتَبَاعَدٌ مُتَبَاعَدَانِ مُبَاعِدٌ

QVARTO componitur Verbum ternarium additione ا in principio, & ت post primam radicalem, vt ex جَمَعَ *collegit* fiat اِجْتَمَعَ *collectus est, conuenit, congregatus est*. Modsareum est يَجْتَمِعُ *congregatur*. Imperatiuum اِجْتَمِعْ *conueni, congregare*. Masdarum autem est اِجْتِمَاعٌ *conuenire, congregari*. Plurale eius est اِجْتِمَاعَاتٌ *conuentus, congregationes*. Participium autem مُجْتَمِعٌ *conueniens, congregans se, se colligens*. Nomen Instrumenti, Loci, & Temporis مُجْتَمَعٌ *conuentus, congregationis locus, tempus, instrumentum*. Plurale est مُجَامِعُ *congregationes, conuentus, synodi, concilia: tempora, loca, instrumenta conueniendi*.

Animaduertendum autem est, quòd si fuerit prima radicalis aliqua ex his literis طظضص, tunc pro litera ت debet addi ط, vt ex صَلَحَ non fit اِصْتَلَحَ, sed اِصْطَلَحَ *bonus euasit, aptatus est*. Potest etiam dici اِصَّلَحَ cum Tesdid in prima radicali sine ط. Ita etiam ex ضَرَبَ *percussit*, non fit اِضْتَرَبَ, sed اِضْطَرَبَ *conturbatus est*. Potest etiam dici اِضَّرَبَ cum Tesdid in prima radicali. Hæc autem substitutio Tesdid in prima radicali pro ت plerumque fit vt ex مَحَى *deleuit*, non solum dicunt secundum hunc ordinem اِمْتَحَى, sed etiam cum Tesdid in prima اِمَّحَى *deletus est*. Ita etiam ex سَمِعَ *audiuit*, formant non solum اِسْتَمَعَ, sed etiam اِسَّمَعَ *auscultauit*. Ita ex مَلَسَ componunt اِمَّلَسَ, sic etiam in pluribus.

Cùm

Cùm verò fuerit prima radicalis aliqua ex his د ذ ز د , loco ت ponetur د : quare ex زَجَرَ *cōminatus est, redarguit*, fit اِزْدَجَرَ *redargutus est*. Et ex ذَكَرَ *mentionē fecit*, fit اِذَّكَرَ *recordatus est*. Immisso ذ in alterum virtute Tesdid: sicut etiam immisso ز , licebit dicere اِزَّجَرَ *redargutus est*.

QVINTO componitur Verbum ternarium additione ا in principio, & impositione Tesdid super vltimam, vt ex حَمِرَ *ruber fuit*, fit اِحْمَرَّ *valde ruber factus est*. Eius Modsareum est يَحْمَرُّ *valde ruber est*. Imperatiuum est اِحْمَرِرْ *esto valde ruber*. Masdarum verò est اِحْمِرَارٌ *valde rubescere*, cuius plurale est اِحْمِرَارَاتٌ.

Participium est مُحْمَرٌّ *valde rubescens*. Nomen Instrumenti, Loci, & Temporis est مُحْمَرٌّ, cuius plurale est مُحَامِرُ. Verùm Coniugatio huius ordinis, sicut & cuiuscumque habentis in vltima Tesdid, pendet quoad sui reuolutionem ex dicendis infra De Verbo surdo.

ADDITIONE VERO TRIVM LITERARVM componitur Verbum ternarium quinque etiam præcipuè modis.

PRIMO additione است in principio, vt ex خَرَجَ *egressus est*, fit اِسْتَخْرَجَ *extraxit*: cuius Modsareum est يَسْتَخْرِجُ *extrahit*. Imperatiuum est اِسْتَخْرِجْ *extrahe*. Masdarum verò est اِسْتِخْرَاجٌ *educere, eductio*: cuius plurale اِسْتِخْرَاجَاتٌ *extractiones*. Dices autem in Participio actiuo, seu nomine Agentis.

مُسْتَخْرِجُونَ, vel مَخَارِجُ *extrahentes plures*,	مُسْتَخْرِجَانِ *extrahentes duo*,	مُسْتَخْرِجٌ *extrahens vir*.
مُسْتَخْرِجَاتٌ, vel مَخَارِجُ *educentes plures*.	مُسْتَخْرِجَتَانِ *educentes duæ*.	مُسْتَخْرِجَةٌ *educens mulier*.

Participium passiuum est cum suo Fathh in penultima, vt مُسْتَخْرَجٌ *extractus, eductus*.

Nomen Instrumenti, Loci, & Temporis similiter cum Fathh in penultima, sic:

مَخَارِجُ *Instrumenta, Loca, Tempora extrahendi*.	مُسْتَخْرَجَانِ *duo Instrumenta, Loca, Tēpora extrahendi*.	مُسْتَخْرَجٌ *Instrumentum, Locus, Tēpus extrahēdi*.

Hic autem modus compositionis importat vehementiam quandam, & violentiam, vt patet in exemplo allato. Sic ex أَصْلٌ *radix*, fit اِسْتَأْصَلَ *eradicauit, euulsit*. Denotat etiam conatum quendam, desiderium, quæsitionem actionis, quæ importatur per simplex, ex quo deriuatur, vt ex عَوْنٌ *auxilium*, fit اِسْتِعَانٌ *adiutorium*

iutorium petijt. Et ex أجير *mercenarius*, fit استأجر *mercede conduxit operarios.*

SECVNDO componitur ternarium Verbum, additione ا ante primam & ante vltimam, duplicata ipsa vltima virtute Tesdid, vt ex حمر *ruber fuit*, fit احمار *summopere, satis valde rubuit.* Eius Modsareum يحمار *satis valde ruber est.* Imperatiuum est احمارر *valde satis rubesce:* Masdarum verò احميرار *valde satis rubrum esse.* Et mutatur ا in ى propter Chesrum literæ præcedentis. Participium est محمار *valde satis rubescens.* Nomen Loci, Temporis, & Instrumenti est محمار Plurale est محامير *Loca, Tempora valde rubescendi.*

TERTIO componitur Verbum ternarium additione trium literarum: nempe ا in principio, & و post secundam radicalem, deinde post ipsum و replicata eadem secunda radicali, ita vt و sit inter duas consimiles literas: vt ex عشب *berba*, fit اعشوشب *herbescere.* cuius Modsareum يعشوشب *inberbescit.* Imperatiuum اعشوشب *inberbesce.* Masdarum verò اعشيشاب *inberbescere.* Participium معشوشب *inberbescens.* Instrumentum, Locus, Tempus herbescendi, si placet, est معشوشب: cuius plurale est معاشب.

QVARTO componitur Verbum ternarium additione trium literarum, nempe additione ا in principio, ن post secundam radicalem, & replicatione vltimæ vt ex قعس fiat اقعنسس *gibbum pectoris babuit*, idest *pectus extra porrectum.* Modsareum يقعنسس *gibbum babet pectoris.* Imperatiuum اقعنسس *extra porrige pectus.* Masdarum autem اقعنساس *gibbosum pectus babere.* Participium مقعنسس *gibbosus pectore.* Locus, Tempus, & Instrumentum, si quadret, est مقعنسس, eiusque plurale مقاعس.

QVINTO componitur Verbum ternarium additione trium literarum, nempe ا in principio, ن in medio seu post secundam radicalem, & ى in fine: vt ex سلق fiat اسلنقى *resupinatus est.* Eius Modsareum يسلنقى *supinus cubat.* Imperatiuum اسلنق *resupinare.* Dicitur sic in Imperatiuo reiecta litera ى, quia est litera debilis & infirma, ac proinde in Modsareo non sustinens Dsamum in Rapheo, sed quiescens; ac propterea operatio Gezmi non valens auferre vocalem, quia non adest, aufert literam ad Gezmandum Modsareum. Imperatiuum autem est, vt diximus, ex Modsareo Gezmato. Hoc autem clariùs patet infra de Verbis infirmis vltima.

Masda-

Masdarum est إِسْلَنْقَاءٌ *resupinari*, mutata ى in ء, quod semper fit dum vltima est و, vel ى, & immediatè præcedit ا. Eius plurale est إِسْلَنْقَاءَاتٌ *resupinationes*. Participium est الْمُسْلَنْقِى *resupinus*: si verò scribatur sine articulo, dicitur مُسْلَنْقٍ, reiecto ى cum Tanuino Chesri in casibus Giarro & Rapheo: in Nasbo autem dicitur مُسْلَنْقِيًا, quia litera ى roboratur virtute Chesri præcedentis ad sustinendum Fathhum, non autem ad suscipiendas cæteras vocales.

Nomen Instrumenti, Temporis, & Loci resupinandi se مُسْلَنْقًى, eiusque duale est مُسْلَنْقَيَانِ, vbi litera Ie habet virtutem sustinendi Fathhum propter Alif immediatè sequentem, quamuis non præcedat Chesrum. Plur. autem est مَسَالِقُ.

Aliqui addunt SEXTVM modum componendi Verbum ternarium additione trium literarum, nempe ا ante primam, & و duplicatæ virtute Tesdid ante vltimam, vt ex جَلَدَ fiat إِجْلَوَّذَ *accelerauit*. Modsareum est يَجْلَوِّذُ *accelerat*. Imperatiuum إِجْلَوِّذْ *accelera*. Masdarum إِجْلِوَّاذٌ *acceleratio*. Eiusque plurale est إِجْلِوَّاذَاتٌ *accelerationes*. Participium مُجْلَوِّذٌ *accelerans*. Locus, & tempus accelerandi, & etiam instrumentum si placet مُجْلَوَّذٌ: eiusque plurale مَجَالِذُ.

VERBVM AVTEM QVATTVOR LITERARVM componitur PRIMO additione solius ت in principio, vt ex دَحْرَجَ *reuoluit*, fiat تَدَحْرَجَ *reuolutus est*. Huius Modsareum يَتَدَحْرَجُ *reuoluitur*, vel *reuoluetur*. Imperatiuum تَدَحْرَجْ *reuoluere*. Eiusque Masdarum تَدَحْرُجٌ *reuoluere se*. Huius plurale تَدَحْرُجَاتٌ. Participium est مُتَدَحْرِجٌ *reuoluens se*. Instrumentum, Locus, & Tempus se reuoluendi مُتَدَحْرَجٌ. Eiusq. plurale دَحَارِجُ.

SECVNDO componitur verbum quattuor literarum additione ا in principio, & ن in medio, vt ex حَرْجَمَ *impulit*, fit إِحْرَنْجَمَ *retractauit opus*. Modsareũ يَحْرَنْجِمُ *tumultum facit*. Imperatiuum إِحْرَنْجِمْ *fac tumultum*. Masdarum إِحْرِنْجَامٌ *tumultuari*. Plurale eius إِحْرِنْجَامَاتٌ *tumultus*. Participium مُحْرَنْجِمٌ *tumultuans*. Instrumentum, Locus, & Tempus tumultuandi مُحْرَنْجَمٌ. Eiusq. plurale حَرَاجِمُ.

TERTIO componitur Verbum quattuor literarum additione ا in principio, & impositione Tesdid super vltimam, vt ex قَشْعَرَ, fiat إِقْشَعَرَّ *horrore contractus est*. Modsareum est يَقْشَعِرُّ *horripilatur*. Imperatiuum إِقْشَعِرَّ *horripilare*. Masdarũ إِقْشِعْرَارٌ *arrectio pilorum, pellis corrugatio præ timore*. Plurale eius est إِقْشِعْرَارَاتٌ. Participium مُقْشَعِرٌّ *horripilatus, cui præ timore arrectæ sunt comæ*. Instrumentum, Locus, & Tempus مُقْشَعَرٌّ. Eiusq. plurale قَشَاعِرُ.

Et

Et omnia superius enumerata verba cuiuscumque ordinis, coniugantur prout supra dictum est de نصر, quoad desinentias diversarum Personarum, Modorum, & Numerorum: seruatis semper suis cuiuscumque Coniugationis proprietatibus, prout singillatim adnotauimus.

Solum hic animaduertendum est in vniuersum De litera formatiua Modsarei, quod semper in forma Passiua habet Dsam sine vlla exceptione. At in Modsareo formæ Actiuæ habet semper Fathhum: exceptis Verbis quattuor literarum, in quibus semper litera Modsarea habet Dsam: hoc autem intelligendum est, non solùm de Verbis simplicibus habentibus quattuor literas, sed etiam de ternarijs, quæ per additionem vnius literæ, quattuor literarum euaserunt. Si autem ternario duæ vel plures literæ, & quaternario vna vel duæ addantur, iam excesserunt numerum quattuor literarum, & propterea non amplius in litera Modsarea habebunt Dsam, sed, sicut ternaria simplicia, in forma Actiua litera eorum Modsarea habet Fathhum. Quattuor tantum Coniugationes formæ Actiuæ exigunt Dsam in litera Modsarea, nempe Coniug. دحرج, & أكرم, & فرح; & قاتل.

Notandum est etiam, quod Mim additum in principio ad formandum Participium Verborum quatuor, quinque, vel sex literarum, semper exigit Dsam.

Nec prætereundum quòd notat Auctor libri Tasriph; omnia Verba cuiuscumque ordinis, si intransitiua sint, posse fieri transitiua per Particulam Giarri ب, vt ذهب *abijt*, est Verbum intransitiuum, & pot est haberi per ipsum sensus transitiuus sic ذهب به *abire fecit eum*. Sic etiam انطلقت به *abire feci eum*.

Omnes autem Coniugationes, quamuis diuersæ & tam multæ, vno tamen modo induunt formam passiuam, nempe in Præterito cum Dsamo in prima, & Chesro in penultima, vt نُصِرَ *adiutus est*. دُحْرِجَ *reuolutus est*. أُسْتُخْرِجَ *extractus est*. أُكْرِمَ *honoratus est*. قُوتِلَ *pugnatum est*: & mutatur ا in و propter Dsammum præcedens. & sic in cæteris.

Modsareum passiuum omnium requirit in litera formatiua Modsarei Dsam, & in penultima Fathh, vt يُنْصَرُ *adiuuatur*. يُدَحْرَجُ *reuoluitur*. يُكْرَمُ *honoratur*. يُسْتَخْرَجُ *extrahitur*. يُقَاتَلُ *pugnatur*. &c.

Imperatiuum passiuum, siue primæ, siue secundæ, siue tertiæ personæ, vno tantùm modo formatur: nempe præfixo ل Chesrato, ipsi Modsareo Gezmato, vt لِيُنْصَرْ, *adiuuetur ille*. لِتُكْرَمْ, *honoreris tu*. لِنُسْتَخْرَجْ, *extrahamur nos*.

Participium passiuum iam supra præscriptum est post Actiuum in singulis Coniugationibus. Et hæc de Verbis perfectis.

Sunt autem complura Verba minus perfecta, seu defectiua: vel ratione duplicationis literæ, & dicitur المُضَاعَفُ *duplicatum*, & الأَصَمُّ *surdum*. Vel ratione literarum debilium, quæ sunt و & ى, & dicitur المُعْتَلُّ *infirmum*. Vel ratione ء, & dicitur المَهْمُوزُ *hamzatum*. De his singillatim mox per ordinē differendum.

DE

باب الفعل المضاعف

DE VERBO DVPLICATO.

VERBVM duplicatum dicitur illud, quod ex Ternarijs habet ع, & ل, idest secundam & tertiam radicalem eiusdem generis, exemp. gratia مدد duo Dal sunt radicales in secundo & tertio loco, vt patet: hoc autem Verbum dicitur الأصمّ *surdum*, quia duæ literæ illæ consimiles immittuntur vna intra aliam virtute Tesdid, & pro مدد dicitur مدّ, & alterum Dal supprimitur.

Ex Quaternarijs autem Duplicatum dicitur illud, cuius prima & tertia, item secunda & quarta sunt eiusdem generis: exempl gratia زلزل: & hoc dicitur etiam مطابق *concordatum*, ratione correspondentiæ literarum. Hoc autem omnino coniugatur sicut & Verbum quatuor literarum دحرج, de quo supra, & non est de illo alia regula peculiaris.

Surdum autem, quod est duplicatum trium literarum, diuerso modo à cæteris coniugatur: & diuersitas in hoc sita est, nempe in immissione vel separatione illarum literarum consimilium. Aliquando enim immissio illa est impossibilis, aliquando necessaria, aliquando ad libitum.

Est libera immissio vel separatio, in illis locis seu vocibus, in quibus (habito respectu ad verba ternaria perfecta, de quibus iam diximus) deberet vltima radicalis quiescere, & non sequitur litera aliqua addita post ipsam radicalem, vt in locis Modsarei Gezmati. ينصر تنصر أنصر ننصر, & in vocibus Imperatiui أنصر لينصر & prohibitiui لا تنصر, &c.

In his igitur locis Verbi مدّ (cuius Modsareum est ad instar ينصر primæ coniugationis يمدّ pro يمدد) ad libitum dicere licebit, vel cum separatione literarum يمدد تمدد أمدد نمدد, & in Imperatiuo أمدد ليمدد, & sic in similibus. Item licebit & dicere cum immissione يمدّ تمدّ أمدّ نمدّ. Et notandum hic, quòd vocalis vltimæ literæ poterit esse Fathhum & Chesrum ad libitum in omnibus coniugationibus; & in quibus præcedit Dsam immediatè, esse poterit etiam Dsam: vt in Verbo nostro مدّ. Igitur in Modsareo Gezmato licebit dicere vel يمدد, vel يمدَّ, vel يمدِّ, vel يمدُّ. Et in Imperatiuo licebit dicere أمدد, vel مدَّ, vel مدِّ, vel مدُّ & hæc est immissio ad libitum.

Aliquando autem immissio est impossibilis, & hoc in illis vocibus, in quibus vltima radicalis quiescit, & post ipsam sequitur aliqua litera addita, vt in vocibus correspondentibus his, nempe نصرن نصرت نصرتما نصرتم نصرتِ نصرتما نصرتنّ

 vsque

vsque in finem Præteriti. In his enim vocibus, vt patet, vltima radicalis quiescit, & sequitur deinde vna vel plures literæ additæ ad denotandas personas vel numeros, vt est illud ت, illud تم, & تما, & تن, & نا, &c. Impossibilitas autem exinde est, quia immissio facit priorem quiescere, & posteriorem moueri; In his autem vocibus oppositum requiritur, dum posterior quiescit, & prior mouetur. Dices igitur in his vocibus omnino ad instar perfectorum مددت, & مددت, &c.

Hic autem adnotandum, quòd solent Arabes in quibusdam Verbis, ad vitandam asperitatem prolationis propter concursum illarum duarum literarum consimilium, reijcere alteram; vt in Verbo مسّ pro مسست dicunt مست, vel مِست. Et in Verbo ظلّ pro ظللت, dicunt ظلت, vel ظِلت. & sic in quibusdam alijs.

Notandum etiam solere immutare posteriorem in ى, vt in أملّ ordinis أكرم pro أمللت dicunt أمليت. Sed non est hoc regulare in omnibus, quamuis in plerisque seruetur.

In cæteris vocibus immissio semper est necessaria. Quare ex his dices in Præterito Verbi surdi primæ coniugationis.

الماضى من الفعل الاصم

Præteritum Verbi Surdi.

مدّوا	مدّا	مدّ
extenderunt illi pl.	*extenderunt illi duo.*	*extendit ille.*
مددن	مدّتا	مدّت
extenderunt illæ pl.	*extenderunt illæ duæ.*	*extendit illa.*
مددتم	مددتما	مددتَ
extendistis vos pl.	*extendistis vos duo.*	*extendisti tu vir.*
مددتن	مددتما	مددتِ
extendistis vos pl. fem.	*extendistis vos duæ.*	*extendisti tu mul.*
مددنا		مددتُ
extendimus nos duo, vel duæ, vel pl.		*extendi ego, vir, vel mulier.*

المضارع المرفوع من الاصم

Modsareum Rafeatum Verbi Surdi.

يمدّون	يمدّان	يمدّ
extendunt illi pl.	*extendunt illi duo.*	*extendit ille.*

يمددن	تمدّان	تمدّ
extendunt illæ pl.	*extendunt illæ duæ.*	*extendit illa.*
تمدّون	تمدّان	تمدّ
extenditis vos pl.	*extenditis vos duo.*	*extendis tu vir.*
تمددن	تمدّان	تمدّين
extenditis vos pl.	*extenditis vos duæ.*	*extendis tu mul.*
نمدّ		أمدّ
extendimus nos com.		*extendo ego com.*

المضارع المجزوم
Modſareum Gezmatum.

لم يمدّوا	لم يمدّا	لم يمدد vel لم يمدّ لم يمدِّ vel لم يمدَّ
non extenderunt illi pl.	*non extenderunt illi duo.*	*non extendit ille.*
لم يمددن	لم تمدّا	لم تمدد vel لم تمدّ لم تمدِّ vel لم تمدَّ
non extenderunt illæ pl.	*non extenderunt illæ duæ.*	*non extendit illa.*
لم تمدّوا	لم تمدّا	لم تمدد vel لم تمدّ لم تمدِّ vel لم تمدَّ
nou extendiſtis vos viri.	*non extendiſtis vos duo.*	*non extendiſti tu vir.*
لم تمددن	لم تمدّا	لم تمدّي
non extendiſtis vos pl. fem.	*non extendiſtis vos duæ.*	*non extendiſti tu mul.*
لم نمدد vel لم نمدّ لم نمدِّ vel لم نمدَّ		لم أمدد vel لم أمدّ لم أمدِّ vel لم أمدَّ
non extendimus nos.		*non extendi ego.*

المضارع المنصوب
Modſareum cum Nasbo.

لن يمدّوا	لن يمدّا	لن يمدّ
nequaquam extendent illi pl.	*nequaquã extendent illi duo.*	*nequaquã extendet ille.*

لَنْ يَمْدُدْنَ	لَنْ تَمُدَّا	لَنْ تَمُدَّ
nequaquã extendent illæ pl.	*nequaquã extendent illæ duæ.*	*nequaquã extendet illa.*
لَنْ تَمُدُّوا	لَنْ تَمُدَّا	لَنْ تَمُدَّ
nequaquã extendetis vos pl. viri.	*nequaquã extendetis vos duo.*	*nequaquã extẽdes tu.*
لَنْ تَمْدُدْنَ	لَنْ تَمُدَّا	لَنْ تَمُدِّي
nequaquã extẽdetis vos pl. mul.	*nequaquã extendetis vos duæ.*	*nequaquã extẽdes tu m.*
لَنْ نَمُدَّ		لَنْ أَمُدَّ
nequaquam extendemus nos.		*nequaquam extendam ego.*

الأمــر

Imperatiuum.

مُدُّوا	مُــدَّا	أُمْدُدْ vel مُدَّ مُدِّ vel مُدُ
extendite vos pl. viri.	*extendite vos duo.*	*extende tu vir.*
أُمْدُدْنَ	مُدَّا	مُدِّي
extendite vos pl mul.	*extendite vos duæ.*	*extende tu mul.*

In Imperatiuo autem tertiæ personæ cum suo ل Chesrato.

لِيَمُدُّوا	لِيَمُدَّا	لِيَمْدُدْ vel لِيَمُدَّ لِيَمُدِّ vel لِيَمُدُ
extendant illi pl.	*extendant illi duo.*	*extendat ille.*
لِيَمْدُدْنَ	لِتَمُدَّا	لِتَمْدُدْ vel لِتَمُدَّ لِتَمُدِّ vel لِتَمُدُ
extendant illæ pl.	*extendant illæ duæ.*	*extendat illa.*

ET consimiliter dices in omnibus Coniugationibus, seruatis proprietatibus singularum, ratione Chesri, Fathhi, vel Dsammi.

In Participio, & cæteris deriuatis semper erit immissio necessaria secundum traditas regulas.

اسم الفاعل

Participium actiuum.

مَادُّونَ vel مُوَادٌّ	مَادَّانِ	مَادٌّ
extendentes plures.	*extendentes duo.*	*extendẽs vir.* مادة

مَادَّاتٌ vel مَوَادُّ	مَادَّتَانِ	مَادَّةٌ
extendentes pl. mul.	*extendentes duæ.*	*extendens fem.*

In Participio passiuo, quia و interiacet inter vtrumque د, propterea dices ad instar المَنْصُورُ & مَفْعُول

اسم المفعول

Participium passiuum.

مَمْدُودُونَ	مَمْدُودَانِ	مَمْدُودٌ
extensi pl.	*extensi duo.*	*extensus.*
مَمْدُودَاتٌ vel مَمَادُّ	مَمْدُودَتَانِ	مَمْدُودَةٌ
extensæ.	*extensæ duæ.*	*extensa.*

المصدر

Masdarum.

مَدَّاتٌ vel أَمْدَادٌ vel مُدُودٌ	مَدَّانِ	مَدٌّ
extensiones pl.	*extensiones duæ.*	*extendere, extensio.*

اسم الزمان والمكان

Nomen Temporis, & Loci.

مَمَادُّ	مَمَدَّانِ	مَمَدٌّ
loca, & tempora extendendi.	*duo loca, & temp. extend.*	*locus, & temp. extend.*

اسم الالة

Nomen Instrumenti.

مَمَادُّ	مِمَدَّانِ	مِمَدٌّ
instrumenta extendendi.	*duo instrumenta ext.*	*instrumentum extend.*

Et consimiliter dices in omnibus Coniugationibus, seruatis tamen proprietatibus singularum, ratione Chesri, Fathhi, vel Dsammi.

In Coniugationibus Compositorum dicitur etiam cum immissione, sicut in Simplicibus, vt أَمَدَّ *extendere fecit*, cuius Modsareum est يُمِدُّ, *extendere facit.* Imperatiuum أَمْدِدْ, vel أَمِدَّ, vel أَمِدِّ, *extendere fac.* Masdarum إِمْدَادٌ, *extendere facere.* Participium actiuum مُمِدٌّ, *extendere faciens.* & Passiuum, quòd etiam est

eſt nomen Loci, Temporis, & Inſtrumenti مَمَدّ, *extenſus, Locus, Tempus, Inſtrumentum extendendi, ſeu facere extendere.*

In Coniugatione فَاعَلَ duplici modo dici poteſt, vel cum immiſsione, vel ſine. Aliqui enim dicunt مَادَّ *coextendit*; alij autem مَادَدَ; & in Modſareo quidem elegantiùs dicitur cum ſeparatione يُمَادِدُ *coextendet.* Imper. مَادِدْ, vel مَادَّ, vel مَادِّ *coextende.* Maſdarum verò مِدَادٌ, vel مُمَادَدَةٌ, vel cum immiſsione مُمَادَّةٌ *coextendere, coextenſio.* Pluralia ſunt ad inſtar feminini ſani, additione ا & ت in fine, & Maſdarum gen. maſc. habet etiam hoc plur. fract. أَمْدِدَةٌ *coextenſiones.*

Ratio autem cur in hac Coniugatione non ſeruetur regula immiſsionis rigorosè eſt ex præſentia ا, quæ reddit ſyllabam longam per ſe, propterea effugiunt Teſdid, ex quo prouenit maior elongatio, ratione alterius litteræ quieſcentis. Quare aliqui idem volunt in ordine تفاعل, quia adeſt etiam ا. De cæteris autem ordinibus nihil peculiare occurrit, ſed regula vniuerſalis circa immiſsionem ſeruanda eſt.

Forma Paſsiuæ Coniugationis eſt, in Præterito cum Dſammo in prima, & Cheſro in penultima, vbi eſt ſeiuncta: ſi autem non adſit, ſufficit Dſammum in prima. Quare dices in Præterito Formæ Paſsiuæ.

الماضي على صيغة المجهول من الفعل الاصم

Præteritum iuxta formam Paſsiuam Verbi Surdi.

مُدَّ *extenſus eſt ille.*	مُدَّا *extenſi ſunt duo.*	مُدُّوا *extenſi ſunt pl.*
مُدَّتْ *extenſa eſt illa.*	مُدَّتَا *extenſæ ſunt duæ.*	مُدِدْنَ *extenſæ ſunt pl.*
مُدِدْتَ *extenſus es.*	مُدِدْتُمَا *extenſi eſtis vos duo.*	مُدِدْتُمْ *extenſi eſtis vos pl.*
مُدِدْتِ *extenſa es.*	مُدِدْتُمَا *extenſæ eſtis vos duæ.*	مُدِدْتُنَّ *extenſæ eſtis vos pl.*
مُدِدْتُ *extenſus ſum com.*		مُدِدْنَا *extenſi ſumus pl. com.*

المضارع

Modſareum.

يُمَدُّ *extenditur ille.*	يُمَدَّانِ *extenduntur illi duo.*	يُمَدُّونَ *extenduntur illi pl.*

يُمْدَدْنَ

يُمَدَّدْنَ *extenduntur illæ pl.*	تُمَدَّانِ *extenduntur illæ duæ.*	تُمَدُّ *extenditur illa.*
تُمَدُّونَ *extendimini vos pl.*	تُمَدَّانِ *extendimini vos duo.*	تُمَدُّ *extenderis tu vir.*
تُمْدَدْنَ *extendimini vos pl. fem.*	تُمَدَّانِ *extendimini vos duæ.*	تُمَدِّينَ *extenderis tu mul.*
نُمَدُّ *extendimur nos.*		أُمَدُّ *extendor ego.*

المضارع المجزوم

Modsareum Gezmatum.

لَمْ يُمَدُّوا *non sunt extensi pl.*	لَمْ يُمَدَّا *non sunt extensi duo.*	لَمْ يُمَدَّ vel لَمْ يُمَدِّ vel لَمْ يُمْدَدْ *non est extensus.*
لَمْ يُمْدَدْنَ *non sunt extensæ pl.*	لَمْ تُمَدَّا *non sunt extensæ duæ.*	لَمْ تُمَدَّ vel لَمْ تُمَدِّ vel لَمْ تُمْدَدْ *non est extensa mul.*
لَمْ تُمَدُّوا *non extensi estis vos pl.*	لَمْ تُمَدَّا *non extensi estis vos duo.*	لَمْ تُمَدَّ vel لَمْ تُمَدِّ vel لَمْ تُمْدَدْ *non extensus es.*
لَمْ تُمْدَدْنَ *non extensæ estis vos pl.*	لَمْ تُمَدَّا *non extensæ estis vos duæ.*	لَمْ تُمَدِّي *non extensa es tu.*
لَمْ نُمَدَّ vel لَمْ نُمَدِّ vel لَمْ نُمْدَدْ *non extensi, siue non extensæ sumus.*		لَمْ أُمَدَّ vel لَمْ أُمَدِّ vel لَمْ أُمْدَدْ *non sum extensus, seu non extensa.*

Imperatiuum est Modsareum Gezmatum, præfixa Lam Chesrata, in omnibus personis, vt لِيُمْدَدْ & لِيُمَدَّ *extendatur ille.* لِتُمْدَدْ لِتُمَدَّ *extendaris tu.*

Et cum Nun Confirmationis يُمَدَّنَّ *extendetur omnino ille.* يُمَدُّنَّ *extendentur omnino illi.* تُمَدِّنَّ *extenderis omnino tu mulier.* أُمَدَّنَّ *extendar omnino ego.*

Cætera omnia de Verbis Surdis, ex dictis facile conijcies.

بَاب

باب الفعل المعتل

De Verbo infirmo.

VErbum Infirmum est illud, cuius aliqua litera ex radicalibus est و, vel ى. Et potest hoc septem modis accipi: vel enim est prima radicalis, vel secunda, vel tertia, per se singillatim. Vel simul prima & secunda. Vel secunda simul & tertia. Vel prima & tertia. Vel omnes pariter, prima, secunda, & tertia. Et sic septem in Verbis essent species infirmitatis. Quia verò vix Verbum reperitur, quod omnes pariter literas habeat infirmas: nec reperitur aliquod infirmum prima simul & secunda: idcircò relinquuntur quinque tantùm species infirmorum. Nempe

Prima habens infirmum ف tantummodo, idest primam radicalem, siue و fuerit, siue ى. Et dicitur المثال *simile*, eo quòd ad instar perfectorum habeat tres motiones seu vocales in prima voce Præteriti, vt وعد *promisit*, يسر *lusit*.

Secunda habens infirmum ع, idest secundam radicalem, siue و fuerit, siue ى. Et dicitur الأجوف *vacuum*, eo quòd litera infirma in medio, vel reijciatur omninò, vel certè careat vocali, vt صان, pro صون *custodiuit*, & باع, pro بيع *vendidit*.

Tertia habens infirmum ل, idest tertiam radicalem, siue و fuerit, siue ى, & dicitur الناقص, idest *deficiens*, quia vltima sæpè vel reijcitur, vel priuatur vocali, vt غزا يغزو *pugnat*, & رمى يرمي *iaculatur*.

Quarta habens infirmum ع & ل, idest secundam & tertiam radicalem, dicitur اللفيف المقرون, idest, *inuolutum, coniunctum*, quia scilicet inuoluit simul duas infirmas immediatè vna post aliam, vt شوى يشوي *assat*.

Quinta habens infirmum ف & ل, idest primam & vltimam radicalem, dicitur اللفيف المفروق, idest, *inuolutum seiunctum*; quia scilicet inuoluit duas infirmas pariter, sed non immediatè, cùm intermediet secunda, vt وقى يقي *custodit*.

Sexta species habens infirmum ف & ع, idest primam & secundam, non habet Verbum, sed tantùm tria nomina, nempe يين, quod est nomen proprium loci *Iain*: & يوم *dies*: & ويل *væ*.

Septima habens infirmas pariter omnes, nec habet Verbum, sed tantùm duo nomina litterarum و, & ى, nempe واو, & ياء. Vnicum tantùm Verbum habens omnes pariter infirmas, ordinis فعل, refert Camus, formatum ex nomine literæ ى, vnde dicitur, prout ipse testatur يييت ياء حسنة, idest, *scripsi litteram Ie elegantem*.

Igitur de quinque tantùm speciebus infirmorum erit nobis per ordinem differendum.

باب

باب الفعل المعتل بالفاء

De Verbo infirmo ف, seu prima radicali.

Verbum infirmum ف: si fuerit و prima radicalis, & fuerit Verbum secundæ Coniugationis, tunc in Præterito coniugabitur ad instar perfectorum. At in Modsareo reijcitur و, vt وعد *promisit*. in Modsareo verò reiecta و, dices يعد, & non يوعد, & sic in his quæ ex Modsareo formantur, vt est Imperatiuum. Seruatis enim suis regulis, de quibus supra, dices عد. Insuper & in Masdaro illius formæ, quæ habet in prima radicali Chesrum, iuxta فعلة, reijcitur etiam و, & non dicitur, وعدة, sed dicitur عدة. Masdara verò, quæ non habent Chesrum eiusmodi in prima radicali, non reijciunt و, sed iuxta فعل dices وعد, *promittere, promissio*. Vnde patet, causam reiectionis esse Chesrum, quod veluti quandam inimicitiam cum و exercet. Idcirco non reijcitur ى, sed semper infirmum prima radicali ratione ى, erit ad instar perfectorum quoad reiectionem, quamuis non quoad commutationem, vt inferiùs videbimus. Dices igitur in Verbo infirmo ratione و in Præterito.

وعدوا *promiserunt illi pl.*	وعدا *promiserunt illi duo.*	وعد *promisit ille.*
وعدن *promiserunt illæ pl.*	وعدتا *promiserunt illæ duæ.*	وعدت *promisit illa.*
وعدتم *promisistis vos pl.*	وعدتما *promisistis vos duo.*	وعدت *promisisti tu vir.*
وعدتن *promisistis vos pl. fem.*	وعدتما *promisistis vos duæ.*	وعدت *promisisti tu mul.*
وعدنا *promisimus nos.*		وعدت *promisi ego.*

In Modsareo autem dices.

يعدون *promittunt illi pl.*	يعدان *promittunt illi duo:*	يعد *promittit ille.*
يعدن *promittunt illæ pl.*	تعدان *promittunt illæ duæ.*	تعد *promittit illa.*

تَعِدُونَ *promittitis vos pl.*	تَعِدَانِ *promittitis vos duo.*	تَعِدُ *promittis tu.*
تَعِدْنَ *promittitis vos pl.*	تَعِدَانِ *promittitis vos dua.*	تَعِدِينَ *promittis tu mul.*
نَعِدُ *nos promittimus.*		أَعِدُ *ego promitto.*

In Imperatiuo item dices.

الامـر

عِدُوا *promittite vos pl.*	عِدَا *promittite vos duo:*	عِدْ *promitte tu vir.*
عِدْنَ *promittite vos pl.mul.*	عِدَا *promittite vos dua.*	عِدِي *promitte tu mul.*

Sic dicitur in Imperatiuo, reiecto و, quia formatur à Modſareo Gezmato: ita etiam dicitur ſine و in omnibus quæ ex Modſareo formantur.

Reijcitur etiam و a Modſareo verborum tertiæ Coniugationis, quia verba tertiæ Coniugationis pertinent ad ſecundam, & exigerent Cheſrum in penultima Modſarei; ſed litera gutturalis facit vt pro Cheſro habeant Fathhum.

Vnde ex وطأ *ſubſtrauit*, fiet in Modſareo يطأ *ſupponit*. Ex وسع *capax fuit*, dicetur يسع *capit*. Ex وضع *poſuit*, fit يضع *ponit*. Et dicunt in Modſareo يذر, pro يوذر, quamuis non habeat literam gutturalem, quia dicitur pro يدع *ſinit*.

Similiter dicitur in omnibus verbis tertiæ Coniugationis, reiecto و in Modſareo, & in omnibus quæ ex Modſareo formantur. Nec dubium eſt de quinta Coniugatione, quia eius Modſareum eſt cum Cheſro in penultima ſicut in ſecunda: vnde dices ex وَرِثَ *hereditauit*, يَرِثُ *heres eſt*. & ex وَمِقَ *concupiuit*, dices يَمِقُ *concupiſcit*.

In quarta autem Coniugatione dices وَجِلَ *timuit*, & cum ſuo و in Modſareo, يَوْجَلُ *timet*. At in Imperatiuo, quia ſecundum regulas traditas, reiecta litera Modſarea, addenda eſt Alif cum Cheſro, propterea و mutatur in ى, & pro إوْجَلْ dicitur إيجَلْ *time*. Et animaduertendum eſt, quòd ſi in oratione immediatè præcedat ante إيجَلْ dictio aliqua habens Dſammum in vltima, tunc ſcribitur quidem per ى, ſed profertur tanquam ſi eſſet و poſt Dſammum, vt يَا زَيْدُ إيجَلْ *Ia Zaido Vgial: ò Zaide time.*

In

In Prima & Sexta Coniugatione de huiusmodi Verbis infirmis و ف non est regula peculiaris de و.

Sed in vniuersum de و simul & ى hoc tantùm obseruandum est; quòd si præcedat immediatè ante و quiescens, Chesrum seu litera habens Chesrum, tunc illud و mutari debet in ى. Et è contra, si præcedat immediatè ante ى quiescens litera habens vocalem Dsam, tunc illud ى vertendum erit in و. Et hoc est regulare in omnibus Verbis infirmis. Est enim quædam conuenienria inter و & Dsammum: inter ى & Chesrum: sic inter ا & Fathhum, ita vt mutuò se exigant, vt clariùs exemplis infra patebit.

In ordine أَفْعَلَ ex compositis additione soliùs ا in principio, dices in infirmis و ف, in Præterito أَوْعَدَ *comminatus est*. In Modsareo يُوعِدُ *comminatur*. In Imperatiuo أَوْعِدْ *comminare*. In Masdaro conuersa و in ى propter Chesrum præcedens, dicitur إِيعَادُ *comminari, comminatio*: & In Participio مُوعِدٌ *comminans*.

In Verbis item infirmis ى ف dices in Præterito أَيْسَرَ *facilem reddidit*. Et in Modsareo mutata ى in و propter Dsammum præcedens, dicitur يُوسِرُ *facilem reddit*. At in Imperatiuo, quia non adest ampliùs Dsam, propterea dicitur cum sua litera radicali أَيْسِرْ *facilem redde*. Masdarum est إِيسَارُ *facilem reddere*. Participium مُوسِرٌ *facilem reddens*. Mutata ى in و propter Dsammum præcedens. Vnde colligere potes vim vocalium, quæ faciunt mutationem vicissim de و in ى & rursum de ى in و.

Vnum tantummodò superest notandum, in ordine اِفْتَعَلَ posse duplici modo proferri Verbum infirmum prima radicali: Vel cum litera quam exigit vocalis præcedens, siue sit و, siue ى, siue ا: Vel immissa litera infirma virtute Tesdid in ت, sic اِتَّعَدَ, vel اِيتَعَدَ *acceptauit*. Et sic dicitur pro اِوْتَعَدَ. Et in Modsareo dices يَتَّعِدُ, vel يَاتَعِدُ *acceptat*, sed radix est يُوتَعِدُ. Et in Imperatiuo اِيتَعِدْ, vel اِتَّعِدْ, pro اِوْتَعِدْ *accepta*. Masdarum est اِيتِعَادُ, vel اِتِّعَادُ, pro اِوْتِعَادُ *acceptare, acceptatio*. Participium مُتَّعِدٌ, vel مُوتَعِدٌ *acceptans*.

Similiter dicendum in infirmis ى ف: in Præterito اِيتَسَرَ, vel اِتَّسَرَ *conuenit ad ludendum*. Et in Modsareo يَاتَسِرُ, vel يَتَّسِرُ, pro يِيتَسِرُ *facilis euadit*. Et in Imperatiuo sic اِيتَسِرْ, vel اِتَّسِرْ *facilis esto*. Masdarum est اِيتِسَارُ, vel اِتِّسَارُ *facilem euadere*. Participium est مُوتَسِرٌ, vel مُتَّسِرٌ, pro مُيْتَسِرٌ *facilis, & ludens*.

In forma Passiua eadem regula seruanda est de mutatione literarum; vt وُعِدَ *promissum est*. يُوعَدُ *promittitur*, & يُسِرَ *lusum est*. يُوسَرُ *luditur*, mutata ى in و ratione Dsammi præcedentis.

باب الفعل الاجوفى

De Verbo concauo, seu infirmo ع, ideſt ſecunda radicali.

VErbum habens ſecundam radicalem و vel ى, dicitur infirmum ع, & concauum, & eſt ſecunda ſpecies infirmorum: infirmum autem و non poteſt eſſe ſecundæ coniugationis, ſed primæ, quartæ, vel ſextæ. Infirmum verò ى non eſt primæ nec ſextæ, ſed ſecundæ, quartæ, & quintæ.

Vtrumque autem infirmum, tam و quàm ى, in Præterito conuertit ſuam literam infirmam in ا quieſcentem, vt pro صَوَنَ fiat صَانَ *cuſtodiuit*: & ex بَيَعَ fiat بَاعَ *vendidit*.

Quando autem vltima radicalis quieſcit; tunc, ne concurrant duæ quieſcentes immediatè vna poſt alteram, reijcitur illud ا, & prima radicalis mouebitur vocali Dſammo, in prima & ſexta Coniugatione, in illis vocibus in quibus reijcitur ا, in ſignum radicalis و. In ſecunda autem & quarta Coniugatione mouebitur prima radicalis motione Cheſri. Eſt igitur

الماضى من الفعل المعتل ع وفى الصورة الاولى

Præteritum Verbi infirmi ع و primæ Coniugationis.

صَانُوا *cuſtodierunt illi.*	صَانَا *cuſtodierunt illi duo.*	صَانَ *cuſtodiuit ille.*
صُنَّ *cuſtodierunt illæ.*	صَانَتَا *cuſtodierunt illæ duæ.*	صَانَتْ *cuſtodiuit illa.*
صُنْتُمْ *cuſtodiſtis vos viri.*	صُنْتُمَا *cuſtodiſtis vos duo.*	صُنْتَ *cuſtodiſti tu vir.*
صُنْتُنَّ *cuſtodiſtis vos fem.*	صُنْتُمَا *cuſtodiſtis vos duæ.*	صُنْتِ *cuſtodiſti tu mul.*
صُنَّا *cuſtodiuimus nos.*		صُنْتُ *cuſtodiui ego.*

Sic etiam coniungatur præteritum ſextæ Coniugationis,

الماضى من المعتل عى فى الصورة الثانى

Præteritum ſecundæ Coniugationis infirm. ع ى

بَاعُوا	بَاعَا	بَاعَ
vendiderunt illi pl.	*vendiderunt illi duo.*	*vendidit ille.*
بِعْنَ	بَاعَتَا	بَاعَتْ
vendiderunt illæ pl.	*vendiderunt illæ duæ.*	*vendidit illa.*
بِعْتُمْ	بِعْتُمَا	بِعْتَ
vendidiſtis vos pl.	*vendidiſtis vos duo,*	*vendidiſti tu vir.*
بِعْتُنَّ	بِعْتُمَا	بِعْتِ
vendidiſtis vos pl. mul.	*vendidiſtis vos duæ.*	*vendidiſti tu mul.*
بِعْنَا		بِعْتُ
vendidimus nos.		*vendidi ego.*

Similiter coniugatur Præteritum infirmum ع tam quartæ quam quintæ Coniugationis.

الماضى من الفعل المعتل عو فى الصورة الرابع

Præteritum quartæ Coniugationir infir. و ع

خَافُوا	خَافَا	خَافَ
timuerunt illi pl.	*timuerunt illi duo.*	*timuit ille.*
خِفْنَ	خَافَتَا	خَافَتْ
timuerunt illæ pl.	*timuerunt illæ duæ.*	*timuit illa.*
خِفْتُمْ	خِفْتُمَا	خِفْتَ
timuiſtis vos pl.	*timuiſtis vos duo.*	*timuiſti tu vir.*
خِفْتُنَّ	خِفْتُمَا	خِفْتِ
timuiſtis vos pl. fem.	*timuiſtis vos duæ.*	*timuiſti tu mul.*
خِفْنَا		خِفْتُ
timuimus nos.		*timui ego.*

الماضي

الماضي من الفعل المعتل عى فى الصورة الرابع

Præteritum Verbi infirmi عى quartæ Coniugationis.

هَابُوا *pauerunt illi pl.*	هَابَا *pauerunt illi duo.*	هَابَ *pauit ille.*
هِبْنَ *pauerunt illæ pl.*	هَابَتَا *pauerunt illæ duæ.*	هَابَتْ *pauit illa.*
هِبْتُمْ *pauistis vos pl.*	هِبْتُمَا *pauistis vos duo.*	هِبْتَ *pauisti tu vir.*
هِبْتُنَّ *pauistis vos pl. fem.*	هِبْتُمَا *pauistis vos duæ.*	هِبْتِ *pauisti tu mul.*
هِبْنَا *pauimus com. d. pl.*		هِبْتُ *paui com.*

IN MODSAREIS autem transfertur vocalis debita, de secunda in primam radicalem, vt pro يَصْوُنُ in prima Coniugatione, dices يَصُونُ, similiter in sexta.

Et in Secunda pro يَبْيِعُ dices يَبِيعُ, & similiter in quinta Coniugatione, si aliquod extet.

In Quarta autem Coniugatione dicitur cum Fathho, ac propterea tam و quàm ى cõuertitur in ا, vt pro خَوِفَ يَخْوَفُ dices خَافَ يَخَافُ *timet*, & pro هَيِبَ يَهْيَبُ dices هَابَ يَهَابُ *pauet*.

Dices igitur in Modsareis.

المضارع فى الصورة الاولى

Modsareum primæ Coniugationis, ad cuius instar procedit & Modsareum sextæ.

المضارع المرفوع		المضارع المنصوب	المضارع الجزوم
Modſ. Rafeatum.		Modſ. Nasbat.	Modſ. Gezmat.
يَصُونُ	*custodit ille.*	يَصُونَ	يَصُنْ
يَصُونَانِ	*custodiunt illi duo.*	يَصُونَا	يَصُونَا
			يصونون

يَصُونُونَ	*cuſtodiunt illi pl.*	يَصُونُوا	يَصُونُوا
تَصُونُ	*cuſtodit illa fem.*	تَصُونَ	تَصُنْ
تَصُونَانِ	*cuſtodiunt illæ duæ.*	تَصُونَا	تَصُونَا
يَصُنَّ	*cuſtodiunt illæ pl.*	يَصُنَّ	يَصُنَّ
تَصُونُ	*cuſtodis tu vir.*	تَصُونَ	تَصُنْ
تَصُونَانِ	*cuſtoditis vos duo.*	تَصُونَا	تَصُونَا
تَصُونُونَ	*cuſtoditis vos pl.*	تَصُونُوا	تَصُونُوا
تَصُونِينَ	*cuſtodis tu mul.*	تَصُونِي	تَصُونِي
تَصُونَانِ	*cuſtoditis vos duæ.*	تَصُونَا	تَصُونَا
تَصُنَّ	*cuſtoditis vos pl.*	تَصُنَّ	تَصُنَّ
أَصُونُ	*cuſtodio com.*	أَصُونَ	أَصُنْ
نَصُونُ	*cuſtodimus com.*	نَصُونَ	نَصُنْ

المضارع فى الصورة الثانية من المعتل عى

Modſareum ſecundæ Coniugationis Verbi infirmi ع ى

المضارع المرفوع Modſ. Rafeatum.		المضارع المنصوب Modſ.Nasbat.	المضارع المجزوم Modſ.Gezmat.
يَبِيعُ	*vendit ille.*	يَبِيعَ	يَبِعْ
يَبِيعَانِ	*vendunt illi duo.*	يَبِيعَا	يَبِيعَا
يَبِيعُونَ	*vendunt illi pl.*	يَبِيعُوا	يَبِيعُوا
تَبِيعُ	*vendit illa fem.*	تَبِيعَ	تَبِعْ
تَبِيعَانِ	*vendunt illæ duæ.*	تَبِيعَا	تَبِيعَا
يَبِعْنَ	*vendunt illæ pl.fem.*	يَبِعْنَ	يَبِعْنَ
تَبِيعُ	*vendis tu vir.*	تَبِيعَ	تَبِعْ
تَبِيعَانِ	*venditis vos duo.*	تَبِيعَا	تَبِيعَا

تَبِيعُونَ	*venditis vos pl. viri.*	تَبِيعُوا	تَبِيعُوا
تَبِيعِينَ	*vendis tu mul.*	تَبِيعِي	تَبِيعِي
تَبِيعَانِ	*venditis vos duæ.*	تَبِيعَا	تَبِيعَا
تَبِعْنَ	*venditis vos pl. fem.*	تَبِعْنَ	تَبِعْنَ
أَبِيعُ	*vendo ego.*	أَبِيعَ	أَبِعْ
نَبِيعُ	*vendimus nos.*	نَبِيعَ	نَبِعْ

المضارع من الفعل المعتل ع في الصورة الرابعة

Modſareum quartæ Coniugationis Verbi infirmi ع.

المضارع المرفوع Modſ. Rafeatum.	المضارع المنصوب Modſ.Nasbat.	المضارع المجزوم Modſ.Gezmat.
يَخَافُ *timet ille.*	لِيَخَافَ *vt timeat ille.*	لَمْ يَخَفْ *non timuit ille.*
يَخَافَانِ *timent illi duo.*	لِيَخَافَا *vt timeant illi duo.*	لَمْ يَخَافَا *non timuerunt illi duo.*
يَخَافُونَ *timent illi pl.*	لِيَخَافُوا *vt timeant illi pl.*	لَمْ يَخَافُوا *non timuerunt illi pl.*
تَخَافُ *timet illa.*	لِتَخَافَ *vt timeat illa.*	لَمْ تَخَفْ *non timuit illa.*
تَخَافَانِ *timent illæ duæ.*	لِتَخَافَا *vt timeant illæ duæ.*	لَمْ تَخَافَا *non timuerunt illæ duæ.*
يَخَفْنَ *timent illæ pl.*	لِيَخَفْنَ *vt timeant illæ pl.*	لَمْ يَخَفْنَ *non timuerunt illæ pl.*
تَخَافُ *times tu vir.*	لِتَخَافَ *vt timeas tu.*	لَمْ تَخَفْ *non timuiſti tu.*
تَخَافَانِ *timetis vos duo.*	لِتَخَافَا *vt timeatis vos duo.*	لَمْ تَخَافَا *non timuiſtis vos duo.*

تَخَافُونَ *timetis vos pl.*	لِتَخَافُوا *vt timeatis vos pl.*	لَمْ تَخَافُوا *non timuistis vos pl.*
تَخَافِينَ *times tu mul.*	لِتَخَافِي *vt timeas tu mul.*	لَمْ تَخَافِي *non timuisti tu mul.*
تَخَافَانِ *timetis vos duæ.*	لِتَخَافَا *vt timeatis vos duæ.*	لَمْ تَخَافَا *non timuistis vos duæ.*
تَخَفْنَ *timetis vos pl. fem.*	لِتَخَفْنَ *vt timeatis vos pl.*	لَمْ تَخَفْنَ *non timuistis vos pl. fem.*
أَخَافُ *timeo ego.*	لِأَخَافَ *vt timeam ego.*	لَمْ أَخَفْ *non timui ego.*
نَخَافُ *timemus nos.*	لِنَخَافَ *vt timeamus nos.*	لَمْ نَخَفْ *non timuimus nos.*

Et hoc eſt Modſareum quartæ Coniugationis Verbi infirmi وع, nam radix eſt خوف: & infirmum ي ع eodem prorſus modo procedit in Modſareo, & in Præterito. Vnde pro هَيِبَ, dicitur هَابَ *expauit*. In Præterito. & in Modſareo cum Rafeo يَهَابُ *pauet*. Et cum Nasbo لِيَهَابَ *vt paueat*. Et cum Gezmo لَمْ يَهَبْ *non expauit*.

Habemus itaque, tam Præteritum quàm Modſareum Verborum infirmorum ſecunda radicali; in prima, ſecunda, & quarta Coniugatione. Nec apud Grammaticos eſt regula de tertia Coniugatione, quia tertia Coniugatio pertinet ad ſecundam, ſed propter literam gutturalem, Cheſrum debitum ſecundæ Coniugationi mutatur in Fathhum; infirmitas autẽ ſecundæ radicalis impedit eiuſmodi mutationem. Si verò accidat aliquod Verbum exceptum tertiæ Coniugationis infirmum ſecunda radicali, tunc eius Modſareum erit prorſus ſicut Modſareum quartæ Coniugationis: & in Præterito non eſt regula, ſed poteſt intelligi quod dicit liber Taſriph de eiuſmodi Verbis infirmis ſecunda radicali in vniuerſum, de tertia etiam Coniugatione, nempe فان اتصل به ضمير المتكلم المخاطب او جمع المونث الغايبة نقل فعل من الواو الى فعُل ومن الياء الى فعِل دلالة عليهما *Si autem adiungatur Verbo eiuſmodi, Pronomen primæ, & ſecundæ Perſonæ, aut Pluralis feminini tertiæ perſonæ, mutari debet* فَعَلَ *id eſt*, Pręteritum habens Fathhum in ſecunda, *ſi fuerit infirmum Vau, in* فَعُلَ, *ideſt* vt habeat Dſammum in prima, *ſi autem fuerit* ي, *mutari debet in* فَعِلَ, *ideſt* vt habeat Cheſrum in prima radicali, *in ſignum ipſorum*, *ideſt* vt dignoſcatur litera infirma reiecta, fueritnè و an ي. Itaque ex hoc inferri poterit, quòd infirmum tertiæ Coniugationis, ſi fuerit infirmum و, tunc coniugabitur in Præterito ad inſtar Primæ Coniuga-

H tio-

tionis. Si autem fuerit infirmum ى, tunc in Præterito erit ad inſtar ſecundæ. In Modſareo autem ſemper erit ad inſtar quartæ.

Quinta Coniugatio procedit in Præterito ad inſtar quartæ. At in Modſareo ad inſtar ſecundæ.

Sexta verò Coniugatio, tam in Modſareo quàm in Præterito, ad inſtar primæ, vnde pro طَوُلَ, dices طَالَ *longus fuit*. & يَطُولُ *longus eſt*.

Vnde habemus regulam pro omnibus Coniugationibus, tam in Præterito, quàm in Modſareo. Imperatiuum autem ex Modſareo formatur, vt ſupra dictum eſt, vt

الامر من الصورة الاولى

Imperatiuum primæ Coniugationis.

Ad cuius normam Imperatiuum etiam Sextæ.

صُونُوا	صُونَا	صُنْ
cuſtodite vos pl. viri.	*cuſtodite vos duo.*	*cuſtodi tu vir.*
صُنَّ	صُونَا	صُونِي
cuſtodite vos pl. fem.	*cuſtodite vos duæ.*	*cuſtodi tu mul.*

الامر من الصورة الثانية

Imperatiuum ſecundæ Coniugatiouis.

Ad cuius inſtar quintæ.

بِيعُوا	بِيعَا	بِعْ
vendite vos pl. viri.	*vendite vos duo.*	*vende tu vir.*
بِعْنَ	بِيعَا	بِيعِي
vendite vos pl. fem.	*vendite vos duæ.*	*vende tu mul.*

الامر من الصورة الرابع

Imperatiuum quartæ Coniugationis.

Ad cuius inſtar tertiæ.

خَافُوا	خَافَا	خَفْ
timete vos viri pl.	*timete vos duo.*	*time tu vir.*
خَفْنَ	خَافَا	خَافِي
timete vos fem. pl.	*timete vos duæ.*	*time tu mul.*

الامر

الامر بنون التاكيد

Imperatiuum cum ن confirmationis.

صُونُنَّ vel صُونُنْ	صُونَانِّ	صُونَنَّ vel صُونَنْ
custodite omnino vos viri.	*custodite omnino vos duo.*	*custodi omnino tu vir.*
صُنَّانِّ	صُونَانِّ	صُونِنْ vel صُونِنَّ
custodite omnino vos pl. fem.	*custodite omnino vos duæ.*	*custodi omnino tu f.*

Ex يبيع باع

بِيعُنَّ vel بِيعُنْ	بِيعَانِّ	بِيعَنَّ vel بِيعَنْ
vendite omnino vos pl. viri.	*vendite omnino vos duo.*	*vende omnino tu vir.*
بِعْنَانِّ	بِيعَانِّ	بِيعِنْ vel بِيعِنَّ
vendite omnino vos pl. fem.	*vendite omnino vos duæ.*	*vende omnino tu f.*

Ex يخاف خاف

خَافُنَّ vel خَافُنْ	خَافَانِّ	خَافَنَّ vel خَافَنْ
timete omnino vos pl. viri.	*timete omnino vos duo.*	*time omnino tu vir.*
خَفْنَانِّ	خَافَانِّ	خَافِنَّ vel خَافِنْ
timete omnino vos pl. fem.	*timete omnino vos duæ.*	*time omnino tu mul.*

المصدر

Masdarum.

صَوْنَاتٌ vel أَصْوَانٌ	صَوْنَانِ	صَوْنٌ
custodiæ pl.	*custodiæ duæ.*	*custodire, custodia.*
بَيْعَاتٌ	بَيْعَانِ	بَيْعٌ
venditiones pl.	*venditiones duæ.*	*vendere, venditio.*
خَوْفَاتٌ	خَوْفَانِ	خَوْفٌ
timores pl.	*timores duo.*	*timere, timor.*
هُيُوبٌ vel هَيْبَاتٌ	هَيْبَانِ	هَيْبٌ
pauores pl.	*pauores duo.*	*pauere, pauor.*

IN nomine Agentis, seu Participio Actiuo iuxta فَاعِلٌ conuertitur litera infirma in Hamzat, supposito ى ipsi Hamzat, propter Chesrum, quo monetur, vt اسم.

اسم الفاعل

Nomen Agentis, seu Participij Actiui.

صِيَانٌ vel صُوَّنٌ vel صَايِنُونَ *custodientes pl. viri.*	صَايِنَانِ *custodientes duo.*	صَايِنٌ *custodiens vir.*
صَوَآيِنُ vel صَايِنَاتٌ *custodientes pl. fem.*	صَايِنَتَانِ *custodientes duæ.*	صَايِنَةٌ *custodiens fem.*
بَيَعَةٌ vel بِيَاعٌ vel بَايِعُونَ *vendentes pl.*	بَايِعَانِ *vendentes duo,*	بَايِعٌ *vendens.*
بَوَايِعُ vel بَايِعَاتٌ *vendentes pl. fem.*	بَايِعَتَانِ *vendentes duæ.*	بَايِعَةٌ *vendens fem.*
خَوَفَةٌ vel خُيَّافٌ vel خَايِفُونَ *timentes pl.*	خَايِفَانِ *timentes duo.*	خَايِفٌ *timens.*
خَوَايِفُ vel خَايِفَاتٌ *timentes pl. fem.*	خَايِفَتَانِ *timentes duæ.*	خَايِفَةٌ *timens mul.*
هُيَّابٌ vel هَيَبَةٌ vel هَايِبُونَ *pauentes pl.*	هَايِبَانِ *pauentes duo.*	هَايِبٌ *pauens.*
هَوَايِبُ vel هَايِبَاتٌ *pauentes pl. fem.*	هَايِبَتَانِ *pauentes duæ.*	هَايِبَةٌ *pauens fem.*

ET ex طَالَ *longus fuit*, sextæ Coniugationis, fit Adiectiuum iuxta فَعِيلٌ.

طِوَالٌ vel طِيَالٌ vel طَوِيلُونَ *longi.*	طَوِيلَانِ *longi duo.*	طَوِيلٌ *longus.*
طِوَالٌ vel طِيَالٌ vel طَوَايِلُ vel طَوِيلَاتٌ *longæ fem.*	طَوِيلَتَانِ *longæ duæ.*	طَوِيلَةٌ *longa.*

اسم المفعول

De Participio passiuo.

IN Participio passiuo iuxta formam مَفْعُولٌ reijcitur litera infirma si fuerit, translata vocali, quæ ipsi literæ reiectæ debebatur, in primam radicalem, vnde pro مَصْوُونٌ dices مَصُونٌ *custoditus*.

مصوون

مَصُونٌ *cuſtoditus.*	مَصُونَانِ *cuſtoditi duo.*	مَصُونُونَ vel مَصَاوِنُ *cuſtoditi.*
مَصُونَةٌ *cuſtodita.*	مَصُونَتَانِ *cuſtoditæ duæ.*	مَصُونَاتٌ vel مَصَاوِنُ *cuſtoditæ pl. fem.*

In Infirmis autem ع , ى , reiecta litera infirma, non additur ante vltimam و , ſed ى , Cheſrata præcedenti, vt

مَبِيعٌ *venditus.*	مَبِيعَانِ *venditi duo.*	مَبِيعُونَ vel مَبَايِعُ *venditi pl.*
مَبِيعَةٌ *vendita.*	مَبِيعَتَانِ *venditæ duæ.*	مَبِيعَاتٌ vel مَبَايِعُ *venditæ.*

Aliqui autem in Participio paſſiuo ex eiuſmodi infirmis, malunt dicere ad inſtar perfectorum, nulla facta mutatione. vt مصوون *cuſtoditus*: & plures dicunt

مَبْيُوعٌ *venditus.*	مَبْيُوعَانِ *venditi duo.*	مَبْيُوعُونَ *venditi pl.*
مَبْيُوعَةٌ *vendita.*	مَبْيُوعَتَانِ *venditæ duæ.*	مَبْيُوعَاتٌ *venditæ pl.*

In Participio paſſiuo, iuxta formam فَعِيلٌ, ex infirmis ع , و , conuertitur و in ى , & virtute Teſdid immittitur in ى additum, vt مَيِّتٌ *occiſus, mortuus*. Ex radice موت . Et animaduertendum eſt, quòd hæc forma Adiectiui, ſeu Participij qualitatem indicantis, aliquando tamquam ſignificatione Paſſiua, aliquando autem tamquam ex Verbo intranſitiuo: ſi litera infirma fuerit و , interdum requirit vt permaneat, prout ex طَالَ *longus fuit*, cuius radix طول , dictum eſt, quòd ſit طَوِيلٌ *longus*. Aliquando و immittitur in ى additum, vt ex مَاتَ *mortuus eſt*, ex radice موت , non dicitur مَوِيتٌ , ſed مَيِّتٌ *mortuus*. لَيِّنٌ *mitis, quietus*, ex لون

At in Infirmis ع ى ſemper immittitur ى radicale in alterum additum, vt ex طَابَ *bonus fuit*, cuius radix eſt طيب , fit طَيِّبٌ *bonus*, طَيِّبَةٌ *bona*. eorumque plurale fractum طِيَابٌ *boni*.

In cæteris autem Participiorum formis nulla fit immutatio, vt أَبْيَضُ *albus*, أَسْوَدُ *niger*, بَوَّابٌ *oſtiarius*, بَيَّاعٌ *propola*, &c.

In vniuerſum autem ſemper hoc memoria tenendum eſt de Verbis, ſeu Nominibus infirmis, vt و quieſcens poſt Cheſrum, ſemper mutetur in ى , & ى quieſcens poſt Dſammum ſemper mutetur in و : hoc idem regulariter ſeruandum, quãuis non quieſcant, ſequente ا : & dum præcedit Fathhum, ſæpè in ا conuertũtur.

اسم الزمان

اسم الزمان والمكان

Nomen Temporis, & Loci.

مَصَايِنُ	مَصَانَانِ	مَصَانٌ
Loca, & temp. custodiendi.	*duo loca, & temp. custod.*	*Locus, & tempus custodiendi.*

Et dici potest etiam adiecta ة in fine, vt ex قام *stetit*, cuius radix est قوم.

مَقَامَاتٌ vel مَقَايِمُ	مَقَامَتَانِ	مَقَامَةٌ
loca, & tempora standi.	*duo loca, & temp. standi,*	*locus, & tempus stādi.*

اسم الالة

Nomen Instrumenti.

مَصَايِنُ	مِصَانَانِ	مِصَانٌ
instrumenta custodiendi pl.	*instrumenta custod. duo.*	*instrumentum custod.*

IN FORMA PASSIVA, prima radicalis habet Chesrum, litera infirma conuertitur in ى, in Præterito, Dsammum autem debitum primæ radicali non est litera quæ illud suscipiat: Dices igitur صِينَ *custoditus est*. Et in Modsareo cum suo Dsammo in litera Modsarea, & Fathho in prima radicali, conuersa litera infirma in ا, vt يُصَانُ *custoditur*. Sed expedit vtrumque apponere per extens.

الماضى على صيغة المجهول

Præteritum iuxta formam Passiuam.

صِينُوا	صِينَا	صِينَ
custoditi fuerunt.	*custoditi fuerunt duo.*	*custoditus fuit.*
صِنَّ	صِينَتَا	صِينَتْ
custoditæ fuerunt.	*custoditæ fuerunt duæ.*	*custodita fuit.*
صِنْتُمْ	صِنْتُمَا	صِنْتَ
custoditi fuistis.	*custoditi fuistis duo.*	*custoditus fuisti.*
صِنْتُنَّ	صِنْتُمَا	صِنْتِ
custoditæ fuistis.	*custoditæ fuistis duæ.*	*custodita fuisti.*
صِنَّا		صِنْتُ
custoditi fuimus.		*custoditus fui.*

المضارع

المضارع على صيغة المجهول

Modsâreum iuxta formam Paſsiuam.

يُصَانُونَ *cuſtodiuntur illi.*	يُصَانَانِ *cuſtodiuntur duo.*	يُصَانُ *cuſtoditur ille.*
يُصَنَّ *cuſtodiuntur illæ.*	تُصَانَانِ *cuſtodiuntur duæ.*	تُصَانُ *cuſtoditur illa.*
تُصَانُونَ *cuſtodimini vos.*	تُصَانَانِ *cuſtodimini vos duo.*	تُصَانُ *cuſtodiris tu.*
تُصَنَّ *cuſtodimini pl. fem.*	تُصَانَانِ *cuſtodimini duæ.*	تُصَانِينَ *cuſtodiris fem.*
نُصَانُ *cuſtodimur nos.*		أُصَانُ *cuſtodior ego.*

فى الافعال المزيد فيها من المعتلات بالعين

De Verbis compoſitis infirmis ع.

EX Verbis compoſitis infirmis ع, ſeu ſecunda radicali, Quattuor tantum coniugationes ad inſtar infirmorum coniugantur, nempe coniugatio أكرم ſeu أفعل. Coniugatio استخرج, ſeu استفعل. Item coniugatio اجتمع, ſeu افتعل, & tandem coniug. انقطع, ſeu انفعل. In his igitur dices

Præteritum.	Modzareum.	Imperatiuum.	Maſdarum.	Agens.
أَجَابَ *reſpondit.*	يُجِيبُ *reſpondet.*	أَجِبْ *reſponde.*	إِجَابَةٌ *reſponſio.*	مُجِيبٌ *reſpondens.*
اِنْقَادَ *obediuit.*	يَنْقَادُ *obedit.*	اِنْقَدْ *obedi.*	اِنْقِيَادٌ *obedientia.*	مُنْقَادٌ *obediens.*
اِشْتَاقَ *concupiuit.*	يَشْتَاقُ *concupiſcit.*	اِشْتَقْ *concupiſce.*	اِشْتِيَاقٌ *concupiſcentia.*	مُشْتَاقٌ *concupiſcens.*
اِسْتَقَامَ *directus eſt.*	يَسْتَقِيمُ *dirigitur.*	اِسْتَقِمْ *dirigere.*	اِسْتِقَامَةٌ *rectitudo.*	مُسْتَقِيمٌ *rectus.*

Et in forma Pasſiua.

Præteritum.	Modſar.Raph.	Modſar.Nasb.	Modſar. Gezm.	Particip.Paſsiu.
أُجِيبَ	يُجَابُ	لِيُجَابَ	لَمْ يُجَبْ	مُجَابٌ
reſponſum eſt.	*reſpondetur.*	*vt reſpondeatur.*	*nõ reſponſum eſt.*	*cui reſponſum eſt.*
أُنْقِيدَ	يُنْقَادُ	لِيُنْقَادَ	لَمْ يُنْقَدْ	مُنْقَادٌ لَهُ
obeditum eſt.	*obeditur.*	*vt obediatur.*	*non obeditum eſt.*	*cui obeditũ eſt.*
أُشْتِيقَ	يُشْتَاقُ	لِيُشْتَاقَ	لَمْ يُشْتَقْ	مُشْتَاقٌ بِهِ
concupitum eſt.	*concupiſcitur.*	*vt concupiſcatur.*	*non cõcupitũ eſt.*	*concupitum.*
أُسْتُقِيمَ	يُسْتَقَامُ	لِيُسْتَقَامَ	لَمْ يُسْتَقَمْ	مُسْتَقَامٌ إِلَيْهِ
directum fuit.	*dirigitur.*	*vt dirigatur.*	*non directũ eſt.*	*ad quod directũ eſt.*

Ex allatis exemplis patet, Participia coniugationum انفعل, افتعل, & افعل, ſiue Actiua ſiue Paſsiua, non differre, & vtrobique dictum eſſe cum Fathho, & مُنْقَادٌ, & مُشْتَاقٌ. Simile accidit de Verbis Surdis in eiſdem coniugationibus, vt مُضْطَرٌّ *neceſsitate compulſus.* منصب *effuſus.* معتد *præparatus.* Et ita accidit regulariter in Verbis compoſitis, quotieſcum que poſt Mim Dſammatam non eſt litera præter penultimam, quæ poſſit ſuſcipere vocalem Fathhum. excipitur ordo افعل.

Aliqua verò excipiũtur, & coniugantur vt ſana, vt عَوِرَ *monoculus fuit*, cuius Modſareum eſt يَعْوَرُ. Imperatiuum اِعْوَرْ. Maſdarum عَوَرٌ. Participium عَاوِرٌ. vel, أَعْوَرُ *cæcus.* Item صيد *piſcatus eſt*, vel *venatus eſt.* Modſareum يَصْيَدُ. Imperatiuum اِصْيَدْ Maſdarum صَيَدٌ. Participium صَايِدٌ. Nomen Inſtrumenti مِصْيَدٌ Ita etiam & in quattuor illis coniugationibus compoſitis dicitur أَصْيَدَ *venari fecit.* إنصيد *captus eſt.* إِصْتَيَدَ *piſcatus eſt.* إِسْتَصْيَدَ *piſcari voluit*, &c.

Quædam autem vtroque modo coniugantur, vt أَرَاحَ, vel أَرْوَحَ *abire fecit.* Et أَغَامَ, vel أَغْيَمَ *obnubilatus eſt.* Et إِسْتَحَاذَ, vel إِسْتَحْوَذَ *potitus eſt.*

Reliquæ omnes coniugationes Verborum compoſitorum, præter quattuor memoratas, ad inſtar Perfectorum coniugantur, vt قَوَّلَ *dicere fecit.* زَيَّنَ *ornauit.* قَاوَلَ *collocutus eſt.* سَايَرَ *colluſit.* تَزَيَّنَ *ornatus eſt.* تَقَوَّلَ *dictitauit.* تَقَاوَلُوا *collocuti ſunt.* تَسَايَرُوا *colluſerunt.* إِسْوَدَّ *ſatis niger fuit.* إِسْوَادَّ *ſupra modum niger fuit.* إِبْيَضَّ *albus valde fuit.* إِبْيَاضَّ *ſatis ſuperque albus fuit.*

Regula autem, de reiectione literæ infirmæ quieſcentis dum immediatè ſequitur altera quieſcens, non ſeruatur rigoroſè niſi quando cum vocalibus ſcribitur. Quando verò ſine vocalib us ſcribunt, regulam non ſeruant, ad tollendam amphibologiam, & dicunt يَصُونَ, pro يَصُنَّ, ne ſumatur pro يَصُنَّ, vel pro يَصُنُوا, vel يَصُنَّى.

باب

باب الفعل المعتل اللام الذى يقال له الناقص

De Verbo infirmo ل, seu vltima radicali, quod dicitur Deficiens.

VErbum infirmum ل, siue fuerit و, siue ى, conuertit vtrumque in ا, sed ى remanet quoad scriptionem vt رمى *proiecit*. و autem mutatur omninò, vt عزا *pugnauit*. Infirmum autem و non potest esse secundæ coniugationis aut quintæ, sed reliquarum. Et è contra infirmum ى non potest esse primæ coniugationis, aut sextæ; sed cæterarum omnium. De quibus accipe exempla per singula.

Præteritum Verbi infirmi ول, primæ coniugationis.

عزوا *pugnauerunt pl.*	عزوا *pugnauerunt duo.*	عزا *pugnauit ille.*
عزون *pugnauerunt illæ.*	عزتا *pugnauerunt duæ.*	عزت *pugnauit illa.*
عزوتم *pugnastis vos viri pl.*	عزوتما *pugnastis vos duo.*	عزوت *pugnasti tu vir.*
عزوتن *pugnauistis vos pl. fem.*	عزوتما *pugnauistis vos duæ.*	عزوت *pugnauisti tu mul.*
عزونا *pugnauimus nos.*		عزوت *pugnaui ego.*

Præteritum Verbi infirmi ى ل, secundæ coniugationis.

رموا *proiecerunt pl.*	رميا *proiecerunt duo.*	رمى *proiecit ille.*
رمين *proiecerunt pl. fem.*	رمتا *proiecerunt duæ.*	رمت *proiecit illa.*
رميتم *proiecistis vos pl viri.*	رميتما *proiecistis vos duo.*	رميت *proiecisti tu vir.*
رميتن *proiecistis vos pl. fem.*	رميتما *proiecistis vos duæ.*	رميت *proiecisti tu mul.*

رمينا

رمينا	رميت
proiecimus nos.	*proieci ego.*

Præteritum tertiæ coniugationis Verbi deficientis.

Infirmi و ل.		Infirmi ى ل.
محا	*deleuit ille.*	محى
محوا	*deleuerunt duo.*	محيا
محوا	*deleuerunt illi pl.*	محوا
محت	*deleuit illa.*	محت
محتا	*deleuerunt duæ.*	محتا
محون	*deleuerunt illæ pl.*	محين
محوت	*deleuisti tu vir.*	محيت
محوتما	*deleuistis duo.*	محيتما
محوتم	*deleuistis vos pl.*	محيتم
محوت	*deleuisti tu fem.*	محيت
محوتما	*deleuistis vos duæ.*	محيتما
محوتن	*deleuistis vos pl. fem.*	محيتن
محوت	*deleui ego.*	محيت
محونا	*deleuimus nos.*	محينا

IN QVARTA coniugatione non apparet diuersitas و & ى, nam si fit و conuertitur in ى: quare dices

Præteritum quartæ coniug. Verbi deficientis, seu infirmi ل.

رضوا	رضيا	رضى
complacuere pl.	*complacuere duo.*	*complacuit.*
رضين	رضيتا	رضيت
complacuerunt illæ pl. fem.	*complacuere duæ.*	*complacuit illa.*

رضيتم	رضيتما	رضيتَ
complacuiſtis viri pl.	*complacuiſtis duo.*	*complacuiſti tu vir.*
رضيتنّ	رضيتما	رضيتِ
complacuiſtis pl. fem.	*complacuiſtis duæ.*	*complacuiſti tu fem.*
رضينا		رضيتُ
complacuimus com.		*complacui com.*

QVINTA coniugatio in Præterito procedit vt quarta.

Præteritum ſextæ coniug. Verbi deficientis, quod eſt infirm. ول.

سروا	سروا	سرو
potiti ſunt pl.	*potiti ſunt duo.*	*potitus eſt.*
سرون	سروتا	سروت
potitæ ſunt pl. fem.	*potitæ ſunt duæ.*	*potita eſt.*
سروتم	سروتما	سروتَ
potiti eſtis vos pl.	*potiti eſtis vos duo.*	*potitus es.*
سروتنّ	سروتما	سروتِ
potitæ eſtis vos pl.	*potitæ eſtis vos duæ.*	*potita es.*
سرونا		سروتُ
potiti ſumus.		*potitus ſum.*

Præteritum iuxta formam Paſsiuam.

Quæ vna eſt omnibus.

عزوا	عزيا	عزي
oppugnati ſunt.	*oppugnati ſunt duo.*	*oppugnatus eſt.*
عزين	عزيتا	عزيت
oppugnatæ ſunt pl. fem.	*oppugnatæ ſunt duæ.*	*oppugnata eſt.*
عزيتم	عزيتما	عزيتَ
oppugnati eſtis pl. viri.	*oppugnati eſtis duo.*	*oppugnatus es.*
عزيتنّ	عزيتما	عزيتِ
oppugnatæ eſtis pl. fem.	*oppugnatæ eſtis duæ.*	*oppugnata es.*

غَزِينَا	غَزِيتُ
oppugnati sumus;	*oppugnatus sum.*

ET in omnibus Præteritis mox recitatis licet inspicere, quòd in singulari tertiæ personæ femininæ, & in eius duali, reiecta est litera infirma, præcedente immediatè Fathho; non autem est reiecta, præcedente Chesro vel Dsammo.

Item licet inspicere in tertia persona plurali masculina, cuius nota est و quie sciens, semper fuisse reiectam literam infirmam, remanente Fathho in litera præcedenti, si erat Fathhum; mutatum verò in Dsammum si erat Chesrum: quia illud و compatitur ante se Fathhum, propterea illud non mutat; sed non compatitur Chesrum, propterea illud mutat in Dsammum quod est ei familiarissimum, vt supra dictum est.

IN MODSAREO conuertitur litera Infirma in eam quam exigit Vocalis præcedens, nempe in و si sit Dsammum; in ى si sit Chesrum: in ا si sit Fathhum, & tunc scribitur per ى si sit vltima; si autem affixum aliquod sequatur, scribitur ا prout est. Ipsa autem litera infirma quiescit in Rafeo: reijcitur in Gezmo: in Nasbo autem habet Fathhum prout in perfectis, nisi præcedat Fathh, quia tunc quiescit. Quare dices

Modsareum primæ Coniugationis.

Modsar. Raph.	Modsar. Nasb.	Modsar. Gezm.
يغزو	لن يغزو	لم يغز
pugnat ille.	*nunquam pugnabit.*	*non pugnauit.*
يغزوان	لن يغزوا	لم يغزوا
pugnant illi duo.	*nunquam pugnabunt.*	*non pugnauerunt.*
يغزون	لن يغزوا	لم يغزوا
pugnant illi pl.	*nunquam pugnabunt.*	*non pugnauerunt.*
تغزو	لن تغزو	لم تغز
pugnat illa.	*nunquam pugnabit illa.*	*non pugnauit illa.*
تغزوان	لن تغزوا	لم تغزوا
pugnant illæ duæ.	*nunquã pugnabunt illæ duæ.*	*non pugnauerũt.*
يغزون	لن يغزون	لم يغزون
pugnant illæ pl.	*nunquam pugnabunt illæ.*	*non pugnauerũt illæ.*
تغزو	لن تغزو	لم تغز
pugnas tu vir.	*nunquam pugnabis tu vir.*	*nõ pugnauisti tu vir.*

لم تغزوا

تغزوان *pugnatis vos duo.*	لن تغزوا *nunquam pugnabitis duo.*	لم تغزوا *non pugnauiſtis duo.*
تغزون *pugnatis vos pl.*	لن تغزوا *nunquam pugnabitis.*	لم تغزوا *non pugnauiſtis.*
تغزين *pugnas tu fem.*	لن تغزي *nunquam pugnabis tu mul.*	لم تغزي *non pugnauiſti.*
تغزوان *pugnatis vos duæ.*	لن تغزوا *nunquam pugnabitis vos duæ.*	لم تغزوا *non pugnauiſtis.*
تغزون *pugnatis vos fem.*	لن تغزون *nunquam pugnabitis vos pl.*	لم تغزون *non pugnauiſtis.*
أغزو *pugno ego.*	لن أغزو *nunquam pugnabo.*	لم أغز *non pugnaui.*
نغزو *pugnamus nos.*	لن نغزو *nunquam pugnabimus.*	لم نغز *non pugnauimus.*

Modſareum ſecundæ Coniugationis.

يرمون *proijciunt illi pl.*	يرميان *proijciunt illi duo.*	يرمي *proijcis ille.*
يرمين *proijciunt pl. fem.*	ترميان *proijciunt duæ.*	ترمي *proijcit illa.*
ترمون *proijcitis vos pl.*	ترميان *proijcitis vos duo.*	ترمي *proijcis tu vir.*
ترمين *proijcitis vos pl. fem.*	ترميان *proijcitis vos dua.*	ترمين *proijcis tu mul.*
نرمي *proijcimus nos.*		أرمي *proijcio ego.*

Sed vt clariùs inſpiciatur diuerſitas inter Coniugationes, adducam exemplum Verbi محا, cuius radix eſt محو, & etiam محي, quare eſt primæ & ſecundæ Coniugationis: inſuper & propter literam gutturalem ح, eſt etiam tertiæ: & ita vnico intui-

intuitu percipiemus quid intersit inter primam, secundam, & tertiam, tam infirmi ول, quàm infirmi يل. Deinde subiungam Modsareum ex verbo سرو *nobilis fuit*, quod est primæ, sextæ, & quartæ etiam Coniugationis. Et ita duplici tantùm inspectione omnes Coniugationes percipiemus: nam quinta Coniugatio in Modsareo omninò procedit vt secunda, sicut in Præterito procedit vt quarta. Dices igitur in Modsar. ex محى.

Modsareum Verbi deficientis, seu infirmi ل, idest vlt. radicali.

1.Coniug.	2.Coniug.		ول 3.Coniug.	يل
يمحو	يمحي	*delet, vel delebit ille.*	يمحى	يمحى
يمحوان	يمحيان	*delent illi duo.*	يمحيان	يمحيان
يمحون	يمحون	*delent illi pl.*	يمحون	يمحون
تمحو	تمحي	*delet illa.*	تمحى	تمحى
تمحوان	تمحيان	*delent illæ duæ.*	تمحيان	تمحيان
يمحون	يمحين	*delent illæ pl.*	يمحين	يمحين
تمحو	تمحي	*deles tu vir.*	تمحى	تمحى
تمحوان	تمحيان	*deletis vos duo.*	تمحيان	تمحيان
تمحون	تمحون	*deletis vos pl.*	تمحون	تمحون
تمحين	تمحين	*deles tu fem.*	تمحين	تمحين
تمحوان	تمحيان	*deletis vos duæ.*	تمحيان	تمحيان
تمحون	تمحين	*deletis vos pl. fem.*	تمحين	تمحين
أمحو	أمحي	*deleo ego.*	أمحى	أمحى
نمحو	نمحي	*delemus nos.*	نمحى	نمحى

Et in hac Modsarei tabula facilè potetis animaduertere, non solùm non esse differentiam in tertia Coniugatione infirmorum و vel ى, nam و censetur tamquam ى, & conuertitur in ا quando est finalis, sed scribitur per ى, vt supra. Verum etiam & animaduertere poteris conuenientiam & disconuenientiam, inter vocales & literas و & ى: Nam personæ plurales masc. formantur per و quiescens, & reiecta litera infirma, accidit in Modsareo tertiæ Coniugationis, vt litera ante illud و habeat Fathhum, & relinquitur Fathhum, & dicitur يمحون & تمحون: At in se-

in secunda Coniugatione occurrit ante illud و, Chesrum; & non relinquitur Chesrum, sed mutatur in Dsammum, vocalem ipsi و congruam, vnde dictum est يمحون & تمحون. Similiter in persona secunda singulari feminina in Modsareo ي quiescens est nota præcipua, & in tertia Coniugatione, post reiectionem literæ infimæ, occurrit Fathhum ante illud ي, & relictum est Fathhum, & dictum est تمحين: At in Modsareo primæ Coniugationis occurrebat Dsammum ante illud ي; ac propterea, tanquam minus conueniens, mutatum est Dsammum, & dictum est cum Chesro تمحين *deles tu mulier*. Et hinc poteris fundamentum variationis literarum quæ occurrit in Verbis & nominibus infirmis desumere. Nempe, quia ي & و & ا sunt literæ debiles, & inseruiunt ad exclarificandas vocales, vt supra diximus. & و deseruit Dsammo, ا Fathho, & ي Chesro, & conuenientia prolationis est inter ي & Chesrum, quia hoc est I vocale, illud autem I consonans: ita و est V consonans, & Dsammum V vocale: simile quoddam arbitrantur Arabes de Fathho & ا, hanc censent veluti A consonantem, quamuis durum videatur, Fathhum autem esse constat A vocale. Sed extrema tanquam opposita, censentur و cum Dsammo ex vna parte, & ي cum Chesro ex altera; propterea se mutuo expellunt: ا verò cum Fathho tanquam intermedia, & propterea ab vtrisque tolerantur.

Et in Modsareis ex سرو, infirmo ول, dices.

In prima, & sexta Coniug.		In quarta Coniug.
يسرو	*Nobilis, & illustris est.*	يسري
يسروان	*Nobiles sunt duo.*	يسريان
يسرون	*Nobiles sunt.*	يسرون
تسرو	*Nobilis est mulier.*	تسري
تسروان	*Nobiles sunt duæ.*	تسريان
يسرون	*Nobiles sunt pl. fem.*	يسرين
تسرو	*Nobilis es vir.*	تسري
تسروان	*Nobiles estis duo.*	تسريان
تسرون	*Nobiles estis pl.*	تسرون
تسرين	*Nobilis es tu mulier.*	تسرين
		تسيان

تسروان	*Nobiles estis duae.*	تسريان
تسرون	*Nobiles estis pl. fem.*	تسرين
أسرو	*Nobilis sum.*	أسرى
نسرو	*Nobiles sumus.*	نسرى

Sed quia cum ن CONFIRMATIONIS est peculiaris difficultas, propterea dices

Modsareum Verbi infirmi ل cum ن Confirmationis in Coniugationibus

Prima, & sexta.	Secunda, & sic in quinta.	Tertia.	Quarta.	In forma Passiua.
يسرونّ	يمحينّ	يمحينّ	يرضينّ	يغزينّ
يسرون	يمحين	يمحين	يرضين	يغزين
Illustris erit omnino.	*delebit ille omnino.*	*delebit omnino ille.*	*complacebit omnino ille.*	*oppugnabitur omnino ille.*
يسروانّ	يمحوانّ	يمحيانّ	يرضيانّ	يغزيانّ
Illustres erunt oĩo illi duo.	*delebũt omnino illi duo.*	*delebunt omnino illi duo.*	*cõplacebunt oĩo illi duo.*	*oppugnabũtur oĩo illi duo.*
يسرنّ	يمحنّ	يمحونّ	يرضونّ	يغزونّ
يسرن	يمحن	يمحون	يرضون	يغزون
Illustres erũt oĩo illi pl.	*delebunt omnino illi pl.*	*delebunt omnino illi pl.*	*cõplacebunt oĩo illi pl.*	*oppugnabũtur oĩo illi pl.*
تسرونّ	تمحينّ	تمحينّ	ترضينّ	تغزينّ
تسرون	تمحين	تمحين	ترضين	تغزين
Illustris erit illa omnino.	*delebit illa omnino.*	*delebit illa omnino.*	*complacebit illa omnino.*	*oppugnabitur illa omnino.*
تسروانّ	تمحيانّ	تمحيانّ	ترضيانّ	تغزيانّ
Illustres erũt oĩo illae duae.	*delebũt omnino illae duae.*	*delebunt omnino illae duae.*	*complacebunt oĩo illae duae.*	*oppugnabũtur oĩo illae duae.*
يسرونانّ	يمحينانّ	تمحينانّ	يرضينانّ	يغزينانّ
Illustres erũt oĩo illae pl.	*delebũt omnino illae pl.*	*delebunt omnino illae pl.*	*complacebuut oĩo illae pl.*	*oppugnabũtur oĩo illae pl.*

تسرون

تسرون	تمحين	تمحين	ترضين	تغزين
تسرون	تمحين	تمحين	ترضين	تغزين
Illustris oĩo eris tu vir.	*delebis omnino tu vir.*	*delebis omnino tu vir.*	*complaeebis tu omnino vir.*	*oppugnaberis omnino vir.*
تسروان	تمحيان	تمحيان	ترضيان	تغزيان
illustres eritis vos duo omnino.	*delebitis vos duo omnino.*	*delebitis vos duo omnino.*	*cõplaeebitis vos duo omnino.*	*oppugnabimini vos duo oĩo.*
تسرن	تمحن	تمحون	ترضون	تغزون
تسرن	تمحن	تمحون	ترضون	تغزون
illustres eritis oĩo vos viri.	*delebitis omnino vos pl.*	*delebitis omnino vos pl.*	*cõplacebitis oĩo vos pl.*	*oĩo oppugnabimini vos pl.*
تسرين	تمحين	تمحين	ترضين	تغزين
تسرين	تمحين	تمحين	ترضين	تغزين
Illustris eris oĩo tu mul.	*delebis omnino tu mul.*	*delebis omnino tu mul.*	*complaeebis oĩo tu mul.*	*oppugnaberis oĩo tu mul.*
تسروان	تمحيان	تمحيان	ترضيان	تغزيان
Illustres eritis oĩo vos duæ.	*delebitis omnino vos duæ.*	*delebitis oĩo vos duæ.*	*cõplacebitis oĩo vos duæ.*	*oppugnabimini oĩo vos duæ.*
تسرونان	تمحينان	تمحينان	ترضينان	تغزينان
Illustres eritis oĩo vos pl. fem,	*delebitis oĩo vos pl. fem.*	*delebitis oĩo vos pl. fem.*	*cõplacebitis oĩo vos pl. fem.*	*oppugnabimini oĩo vos pl. fem.*
أسرون	أمحين	أمحين	أرضين	أغزين
أسرون	أمحين	أمحين	أرضين	أغزين
Illustris ero omnino.	*delebo omnino.*	*delebo omnino.*	*complaeebo omnino.*	*oppugnabor omnino.*
نسرون	نمحين	نمحين	نرضين	نغزين
نسرون	نمحين	نمحين	نرضين	نغزين
Illustres erimus omnino nos.	*delebimus nos omnino.*	*delebimus nos omnino.*	*cõplacebimus nos omnino.*	*oppugnabimur nos omnino.*

Et exemplis patet, quòd ea quæ habent Fathhum cum Tesdid in ن, possunt etiam proferri cum ن leui, seu sine vocali.

Et datur etiam animaduerti, quòd in plurali masculino و personale reiectum est secundum regulam, & dictum est in prima & secunda Coniugatione تسرن & يسرن.

& يغزن, & تغزن. At, præcedente Fathho, و personale non est reiectum; sed imposita est ipsi vocalis Dsam, & dictum est in tertia, quarta, & Passiua Coniugatione تغزون & يغزون & ترضون & يرضون & تغزون & يغزون.

Similiter in secunda Persona singulari feminina, illud ى personale reiectum etiam est cum ن confirmationis, secundum regulam; prætcrquam præcedente Fathho, vnde dictum est in prima & secunda Coniugatione تغزن, & تسرن. At in tertia, quarta, & Passiua Coniugatione, quia præcedit Fathhum, propterea dictum est cum ى Chesrato تغزين, & ترضين, & تغزين. Itaque, præcedente Fathho (in Verbis infirmis vltima) non reijcitur و personale in pluralibus masculinis, quando adhibetur ن Confirmationis, sed mouetur vocali Dsammo. Et in secunda persona singulari feminina non reijcitur, post Fathhum, eius ى personale, sed mouetur vocali Chesro. Et hoc solùm accidit in his verbis infirmis vltima, in tertia, quarta, & Passiua Coniugatione; hæ namque habent Fathhum in penultima. Item etiam in Verbis compositis si habeant Fathhum in penultima Modsarei, vt sunt ordines تفاعل, & تفعل, & تفعلل, quando infirma erunt vltima radicali.

IMPERATIVVM. الامر

Imperatiuum formatur ex Modsareo Gezmato, vt moris est, & Imperatiuum tertiæ vel primæ personæ, præfixo ل cum Chesro, vt ليغز *pugnet ille.* ليرم *proijciat ille:* ليرض *complaceat ille.* Imperatiuum autem secundæ personæ, reiecta litera Modsarea, & addita in principio ا cum Chesro; at cum Dsammo, si sequatur Dsammum. vnde dices

Imperatiuum primæ Coniugationis.

Similiter & sextæ.

اغزوا	اغزوا	اغز
pugnate vos viri.	*pugnate vos duo.*	*pugna tu vir.*
اغزون	اغزوا	اغزى
pugnate vos fem. pl.	*pugnate vos duæ.*	*pugna tu fem.*

Imperatiuum secundæ Coniugationis. Similiter & quintæ.

ارموا	ارميا	ارم
iacite vos pl.	*iacite vos duo.*	*iace tu vir.*
ارمين	ارميا	ارمى
iacite vos pl. fem.	*iacite vos duæ.*	*iace tu mul.*

Impe-

Imperatiuum quartæ Coniugationis: similiter in tertia.

إِرْضَوْا	إِرْضَيَا	إِرْضَ
gratum habeatis vos pl.	*gratum habeatis vos duo.*	*gratum habeas vir.*
إِرْضَيْنَ	إِرْضَيَا	إِرْضَيْ
gratum habeatis vos pl. fem.	*gratum habeatis vos duæ.*	*gratũ habeas tu fem.*

Imperatiuum iuxta formam Paßiuam.

IMperatiuum Paßiuum, omnium personarum idem est & eodem modo formatur; nempe à Modsareo Gezmato, præfixa لِ cum Chesro, vt.

لِيُرْمَوْا	لِيُرْمَيَا	لِيُرْمَ
proijciantur illi pl.	*proijciantur illi duo.*	*proijciatur ille.*
لِيُرْمَيْنَ	لِتُرْمَيَا	لِتُرْمَ
proijciantur illæ plur.	*proijciantur illæ duæ.*	*proijciatur illa.*
لِتُرْمَوْا	لِتُرْمَيَا	لِتُرْمَ
proijciamini vos pl. viri.	*proijciamini vos duo.*	*proijciaris tu vir.*
لِتُرْمَيْنَ	لِتُرْمَيَا	لِتُرْمَيْ
proijciamini vos pl. fem.	*proijciamini vos duæ.*	*proijciaris tu mul.*
لِنُرْمَ		لِأُرْمَ
proijciamur nos.		*proijciar ego.*

Prohibitiuum etiam eodem modo formatur pro omnibus personis, tam in forma Paßiua quam in Actiua, præposita particula negatiua لا Modsareo Gezmato, vt لَا تَرْمِ *ne proijcias.* لَا تُرْمَ *ne proijciaris.*

MASDARVM.

MAsdarum non mutatur à sua origine, quando est trium literarum & secunda radicalis quiescit, vnde dices

غَزَوَاتٌ	غَزْوَانِ	غَزْوٌ
pugnæ pl.	*pugnæ duæ.*	*pugna, pugnare.*
رَمَيَاتٌ	رَمْيَانِ	رَمْيٌ
proiectiones.	*proiectiones duæ.*	*proijcere, proiectio.*

 Si verò

Si verò secunda litera Masdari habeat Fathhum, tunc litera infirma conuertitur in ا, quamuis scribatur per ى, quando radicalis est ى, vel est Masdarum quartæ Coniugationis, & vt plurimum accidit sic. Et transfertur Tanuin de vltima in penultimam, & in omnibus casibus tanquam indeclinabilis permanet, vt رِضًى *complacere*. & cum articulo & sine Tanuino الرِّضَى *gratum habere*. Et سَرًى, vel السَّرَى *illustrem esse*. Sic dicitur in casu Rapheo, quod respondet Nominatiuo: & in casu Nasbo, quod respondet Accusatiuo: & in casu Giarro seu Chafdso, quod correspondet cæteris casibus, tanquam indeclinabiliter.

Si verò sit Masdarum iuxta formam فَعَال, addita nempe ا ante vltimam, tunc litera infirma conuertitur in Hamzat, vt سَرَاءٌ *illustrem esse*, ex Verbo سَرُوَ *illustris fuit*.

Si autem sit Masdarum iuxta formam فُعُول, addito nempe و ante vltimam, tunc litera infirma, conuersa in و, immittetur in illud virtute Tesdid, vt ex خَلَى *vacuus fuit*. خُلُوٌّ *vacuitas*. Similiter dicendum de Masdaro iuxta formam فَعِيل, tunc literam infirmam conuertendam & immittendam in ى.

In cæteris autem formis non fit immutatio literæ infirmæ, vt سَرَاوَةٌ & سُرُوًّا *illustrem esse*. & غَزْوًا & غَزَوَانًا & غَزَاوَةٌ *pugnare*. & رِضْوَانًا *gratum habere*. Nisi accidat fieri mutationem in ا ratione Fathhi præcedentis, quando ipsa litera infirma etiam Fathho debuisset moueri, vt pro مَرْضَوَةٌ dici debeat مَرْضَاةٌ *gratum habere*.

Nomen Agentis, seu Participij Actiui.

IN Nomine Agentis, seu Participij iuxta formam فَاعِل conuertitur litera infirma in ى propter Chesrum præcedens: at singulare Masculinum, quando non habet articulum, reijcit ى, & in fine contentum est Tanuino Chesri in duobus casibus, Giarro scilicet & Rafeo, vt غَازٍ *pugnans*, & *pugnantis*: sed in Nasbo dicitur sine vlla reiectione غَازِيًا *pugnantem*. Similiter quando dicitur sine Tanuino, vt الغَازِى *pugnans*. Et hoc est vniuersale in omnibus infirmis vltima, quando in penultima est Chesrum. Itaque dices

غَازٍ *pugnans*.	غَازِيَانِ *pugnantes duo*.	غَازُونَ vel غُزَاةٌ *pugnantes*.
غَازِيَةٌ *pugnans fem*.	غَازِيَتَانِ *pugnantes duæ*:	غَازِيَاتٌ, vel غَوَازٍ *pugnantes pl. fem*.

In

IN PARTICIPIO iuxta formam فعيل conuertitur litera infirma, si non sit, in ى, vt ex radice صبو *propensus fuit*, sic dices

صبيان صبوان صبيان صبوان صبوة صبوة صبية } أصب vel أصبية vel صبيون	صبيان	صبى
pueri pl.	*pueri duo.*	*puer.*
صبيات	صبيتان	صبية
puellæ pl.	*puellæ duæ.*	*puella.*

Et ex سرو, vel سرى *illustris fuit*, dices

سريون vel سرواء vel أسرياء vel سرى	سريان	سرى
illustres pl.	*illustres duo.*	*illustris vir.*
سريات vel سرايا	سريتان	سرية
illustres pl. fem.	*illustres duæ.*	*illustris mul.*

IN PARTICIPIO iuxta formam فعول, و radicale immittitur in alterum additum, vt ex عدا *transgressus est*, dices

أعداء vel عدو	عدوان	عدو
hostes pl.	*hostes duo*, vel *duæ.*	*hostis gen. com.*

Si verò radix fuerit ى, tunc non addetur و, sed loco eius addetur ى. & additum immittetur in radicale, vt ex بغى *iniuriosè egit*, dices

بغايا	بغيان	بغى
iniuriosi, & iniuriosæ pl.	*iniuriosi duo*, vel *duæ.*	*iniuriosus*, vel *iniuriosa.*

In forma فعال conuertitur litera infirma in Hamzat: quod semper fit in infirmis vltima radicali, cùm immediatè præcedit ا quiescens, ipsaq. ا grauatur signo Maddi, vt pro غزاو dicatur غزاء *pugnator*. Et pro رماى dicatur رماء *sagittarius*.

In forma أفعل vltima radicalis, quæ est infirma, conuertitur in ا, propter Fathhum præcedens, sed scribitur per ى in fine dictionis, etiam si radix fuerit و: est enim regula vniuersalis, vt quotiescumque litera infirma fuerit vltima radicalis, & plusquam tertia in ordine, numquam appareat و, nisi quando immediatè præcedit Dsammum; aliàs enim semper appareat ى, etiam quando in fine post Fathhum est, virtute, ا: Sed plerique scribunt etiam ا prout est. At dum fit media, ab omnibus scribitur ى prout est, vt أرضى *complacitior*. أرضيان *complacitiores*

tiores duo. أَرْضَوْنَ *complacitiores plures.* رَضْيَى *complacitior fem.* رَضْيَاتٌ *complacitiores plures.*

المفعول

Patiens, seu Participium passiuum.

IN Participio passiuo iuxta formam مَفْعُولٌ, ex Verbis infirmis و, additur, prout in perfectis, etiam و. vnde dices.

مَغْزُوُّونَ	مَغْزُوَّانِ	مَغْزُوٌّ
oppugnati pl.	*oppugnati duo,*	*oppugnatus.*
أَلْمَغَازِى vel مَغَازٍ vel مَغْزُوَّاتٌ	مَغْزُوَّتَانِ	مَغْزُوَّةٌ
oppugnata pl.	*oppugnata duæ.*	*oppugnata.*

In infirmis autem يى non additur و, prout in ceteris: nec enim dicitur مَرْمُوِيٌّ, sed loco و, additur ى, & immittitur in alterum radicale, virtute Tesdid: & dices

مَرْمِيُّونَ	مَرْمِيَّانِ	مَرْمِيٌّ
proiecti pl.	*proiecti duo.*	*proiectus.*
أَلْمَرَامِى vel مَرَامٍ vel مَرْمِيَّاتٌ	مَرْمِيَّتَانِ	مَرْمِيَّةٌ
proiectæ pl.	*proiectæ duæ.*	*proiecta.*

Aliqua, quia censentur infirma & و & ى, propterea admittunt vtroque modo Participium passiuum, vt ex رَضِى dicitur, prout inquit Chamus, مَرْضُوٌّ & مَرْضِىٌّ *is cui gratum factum est.*

Nomen Temporis, & Loci.

IN nomine Temporis & Loci, ex infirmis vltima radicali, penultima semper habet Fathhum: sicut in infirmis prima radicali, semper habet Chesrum. Ipsa autem litera infirma conuertitur in ا propter Fathhum præcedens; quando autem adduntur post radicales literæ formatiuæ numerorum, tunc loco literæ infirmæ non apparet nisi ى; quia est plusquam tertia in ordine. quare dices

أَلْمَغَازِى vel مَغَازٍ	مَغْزَيَانِ	أَلْمَغْزَى vel مَغْزًى
loca, & tēpora pugnandi pl.	*loca, & tēpora pugnandi duo.*	*locus, & tēpus pugnādi.*
أَلْمَرَامِى vel مَرَامٍ	مَرْمَيَانِ	أَلْمَرْمَى vel مَرْمًى
loca, & tēpora proijciendi.	*duo loca, & tēpora proijciendi.*	*locus, & tēpus proijciēdi.*

De

De Verbis compoſitis, infirmis ل, ſeu vltima radicali.

IN Verbis eiuſmodi, infirmis vltima, nunquam apparet و, niſi accidat ante vltimam quæ eſt litera infirma, immediatè Dſammum; quod vix accidit. Mutatur ergo, & ſemper apparet ى, ex regula illa vniuerſali, quòd Lam infirma quando eſt in dictione pluſquam tertia, ſemper mutatur in ى; & ſi ſit virtualiter ا poſt Fathhum, in fine dictionis ſcribitur etiam ab eruditioribus per ى. His ergo ſuppoſitis, ſic ſe habent Verba compoſita, infirma vltima radicali, in

Præterito.	Modſareo.	Imperatiuo.	Maſdaro.	Participio.
أعطى	يعطى	أعط	إعطاء	معط
dedit vir.	*dat, vel dabit.*	*da tu.*	*donatio.*	*donans.*
سمى	يسمي	سم	تسمية	مسم
nominauit.	*nominat.*	*nomina tu.*	*nominatio.*	*nominans.*
نادى	ينادى	ناد	مناداة نداء	مناد
vocauit.	*vocat.*	*voca tu.*	*vocatio, clamare.*	*clamãs, vocãs.*
تمطى	يتمطى	تمط	تمط	متمط
extenſus eſt.	*extenditur.*	*extendere tu.*	*extendere ſe.*	*ſe extendens.*
تصابى	يتصابي	تصاب	تصاب	متصاب
puer euaſit.	*repueraſcit.*	*repueraſce tu.*	*repueraſcere.*	*repueraſcens.*
إنبرى	ينبرى	إنبر	إنبراء	منبر
exacutus eſt.	*exacuitur.*	*exacuere tu.*	*exacui.*	*acutus, limatus.*
إرتجى	يرتجى	إرتج	إرتجاء	مرتج
ſperauit.	*ſperat.*	*ſpera tu.*	*ſpes, ſperare.*	*ſperans.*
إرعوى	يرعوى	إرعو	إرعواء	مرعو
reſipuit.	*reſipiſcit.*	*reſipiſce.*	*reſipiſcentia.*	*reſipiſcens.*
إستدعي	يستدعي	إستدع	إستدعاء	مستدع
accerſiuit.	*accerſit.*	*accerſe.*	*accerſire.*	*accerſens.*
إعروري	يعروري	إعرور	إعريراء	معرور
infecit ſe.	*inficit ſe.*	*inficere tu.*	*ſe inficere.*	*inficiens ſe.*

Et ſimiliter dices in ceteris.

Vnum

Vnum hic aduertendum est (nam cetera patent ex dictis) Verbum inter cetera recensitum in præcedenti tabula إرعوى *resipuit*, esse ordinis إفعلّ, nempe compositum additione ا in principio, & virtute Tesdid in vltima, & dictum esse pro إرعوو إرعوى, facta separatione vtriusque و, nempe radicalis, & alterius additi virtute Tesdid, eoq; conuerso deinde in ى ratione illa quam memorauimus, ne appareat و in fine eiusmodi Verborum.

Composita ex deficientibus iuxta formam Passiuam.

Præteritum.	Modsareum.	Participium passiuum.
أُعطِىَ	يُعطَى	مُعطًى
donatus fuit.	*donatur.*	Instr.Loc.& Tēp.donādi. *donatus.*
سُمِّىَ	يُسَمَّى	مُسَمًّى
nominatus est.	*nominatur.*	*nominatus.*
نُودِىَ	يُنادَى	مُنادًى
vocatus est.	*vocatur.*	*vocatus.*
أُستُدعِىَ	يُستَدعَى	مُستَدعًى
accersitus est.	*accersitur.*	*accersitus.*

Et sic in ceteris.

Quoad dispositiones verò vltimarum syllabarum, ratione diuersitatis numerorum & personarum, non differunt composita à simplicibus, sed eodem modo procedunt Passiua prout Passiua, Actiua prout Actiua; ea quæ habent Chesrum in penultima, iuxta secundam simplicium in Modsareo, & ea quæ habent Fathhum, iuxta tertiam vel quartam, omnia ad instar suorum similium.

تصريف الفعل المعتل العين واللام الذى يقال له اللفيف المقرون

Coniugatio Verbi infirmi ع & ل, quod dicitur inuolutum coniunctum.

Dicitur eiusmodi Verbum, Inuolutum Coniunctum, quia inuoluit pariter duas literas infirmas immediatè vna post alteram.

Est autem triplicis speciei: vel enim est secunda و, & tertia ى: vel vtraque و, sed conuertitur posterior in ى; vel vtraque est ى.

Prima species esse potest secundæ & quartæ Coniugationis, & coniugatur prorsus ad instar infirmi vltima tantùm, nempe quod est secundæ Coniugationis ad instar روى *proiecit*, quod est quartæ ad instar رضى *complacuit.*

Reli-

Reliquæ duæ non sunt nisi quartæ Coniugationis, & consimili modo prout deficientia, seu infirma dumtaxat vltima seu ى tantummodo, coniugantur. Sed quia immediatio duarum literarum debilium exigit aliquando immissionem virtute Tesdid (quod non accidit in Verbis Deficientibus) propterea fient omnia exemplis plana per singulas species, vt disparitas animaduertatur inter singulas.

Præteritum Verbi infirmi ع & ل, primæ speciei.

Secundæ Coniugationis.

شَوَى *assauit ille.*	شَوَيَا *assauerunt duo.*	شَوَوْا *assauerunt pl.*
شَوَتْ *assauit illa.*	شَوَتَا *assauerunt illæ duæ.*	شَوَيْنَ *assauerunt illæ pl.*
شَوَيْتَ *assauisti tu vir.*	شَوَيْتُمَا *assauistis vos duo.*	شَوَيْتُمْ *assauistis vos pl.*
شَوَيْتِ *assauisti tu mul.*	شَوَيْتُمَا *assauistis duæ.*	شَوَيْتُنَّ *assauistis pl. fem.*
شَوَيْتُ *assaui ego.*		شَوَيْنَا *assauimus nos.*

Præteritum quartæ Coniugationis.

رَوِيَ *inebriatus, irrigatus est.*	رَوِيَا *irrigati sunt duo.*	رَوُوا *irrigati sunt pl.*
رَوِيَتْ *irrigata est.*	رَوِيَتَا *irrigatæ sunt duæ.*	رَوِينَ *irrigatæ sunt pl.*
رَوِيتَ *irrigatus est.*	رَوِيتُمَا *irrigati estis duo.*	رَوِيتُمْ *irrigati estis pl.*
رَوِيتِ *irrigata est.*	رَوِيتُمَا *irrigatæ sunt duæ.*	رَوِيتُنَّ *irrigatæ sunt pl.*
رَوِيتُ *irrigatus sum.*		رَوِينَا *irrigati sumus.*

Modsareum Verbi infirmi ع & ل primæ speciei.

Secundæ Coniugationis.

يشوون *assant, vel assabunt.*	يشويان *assant duo.*	يشوي *asset, vel assabit ille.*
يشوين *assant illæ pl.*	تشويان *assant illæ duæ.*	تشوي *assat illa.*
تشوون *assatis pl.*	تشويان *assatis duo.*	تشوي *assas tu vir.*
تشوين *assatis pl fem.*	تشويان *assatis duæ.*	تشوين *assas tu mul.*
نشوي *assamus nos.*		أشوي *asso ego.*

Et cum Gezmo.

لم يشووا *non assauerunt pl.*	لم يشويا *non assauerunt duo.*	لم يشو *non assauit ille.*

Et cum Nasbo.

ليشووا *vt assent illi.*	ليشويا *vt assent duo.*	ليشوي *vt asset ille.*

Modsareum quartæ Coniugationis.

يروون *Irrigantur pl.*	يرويان *irrigantur duo.*	يروى *irrigatur ille.*
يروين *irrigantur illæ pl.*	ترويان *irrigantur duæ.*	تروى *irrigatur illa.*
تروون *irrigamini vos pl.*	ترويان *irrigamini vos duo.*	تروى *irrigaris tu.*
تروين *irrigamini vos pl. fem.*	ترويان *irrigamini duæ.*	تروين *irrigaris tu mul.*
نروى *irrigamur nos.*		*irrigor ego.* أروى

Et

Et cum Gezmo.

لم يروا	لم يرويا	لم يرو
non ſunt irrigati.	*non ſunt irrigati duo.*	*non eſt irrigatus.*

Et cum Nasbo.

ليرووا	ليرويا	ليروى
vt ingurgitentur illi pl.	*vt ingurgitentur duo.*	*vt ingurgitetur ille.*

Imperatiuum.

Secundæ Coniugationis.

إشووا	إشويا	إشو
aſſate vos pl.	*aſſate vos duo.*	*aſſa tu vir.*
إشوين	إشويا	إشوى
aſſate vos pl. fem.	*aſſate vos duæ.*	*aſſa tu mul.*

Imperatiuum quartæ Coniugationis.

إرووا	إرويا	إرو
inebriamini vos pl.	*inebriamini vos duo.*	*inebriare tu vir.*
إروين	إرويا	إروى
inebriamini vos pl. fem.	*inebriamini duæ.*	*inebriare tu mul.*

Maſdarum.

شيات	شيان	شى
aſſationes pl.	*aſſationes duæ.*	*aſſatio, aſſare.*
ريات	ريان	رى
ebrietates pl.	*ebrietates duæ.*	*ebrietas, inebriari.*

Participium.

شاوون	شاويان	شاو
aſſantes pl.	*aſſantes duo.*	*aſſans vir.*
شاويات	شاويتان	شاوية
aſſantes pl. fem.	*aſſantes duæ.*	*aſſans mul.*

Modsareum Verbi infirmi ع & ل primæ speciei.

Secundæ Coniugationis.

يشوون *assant, vel assabunt.*	يشويان *assant duo.*	يشوى *assat, vel assabit ille.*
يشوين *assant illæ pl.*	تشويان *assant illæ duæ.*	تشوى *assat illa.*
تشوون *assatis pl.*	تشويان *assatis duo.*	تشوى *assas tu vir.*
تشوين *assatis pl. fem.*	تشويان *assatis duæ.*	تشوين *assas tu mul.*
نشوى *assamus nos.*		اشوى *asso ego.*

Et cum Gezmo.

لم يشووا *non assauerunt pl.*	لم يشويا *non assauerunt duo.*	لم يشو *non assauit ille.*

Et cum Nasbo.

ليشووا *ut assent illi.*	ليشويا *ut assent duo.*	ليشوى *ut asset ille.*

Modsareum quartæ Coniugationis.

يروون *irrigantur pl.*	يرويان *irrigantur duo.*	يروى *irrigatur ille.*
يروين *irrigantur illæ pl.*	ترويان *irrigantur duæ.*	تروى *irrigatur illa.*
تروون *irrigamini vos pl.*	ترويان *irrigamini vos duo.*	تروى *irrigaris tu.*
تروين *irrigamini vos pl. fem.*	ترويان *irrigamini duæ.*	تروين *irrigaris tu mul.*
نروى *irrigamur nos.*		اروى *irrigor ego.*

Et

Et cum Gezmo.

لم يرووا	لم يرويا	لم يرو
non sunt irrigati.	*non sunt irrigati duo.*	*non est irrigatus.*

Et cum Nasbo.

ليرووا	ليرويا	ليروى
vt ingurgitentur illi pl.	*vt ingurgitentur duo.*	*vt ingurgitetur ille:*

Imperatiuum.

Secundæ Coniugationis.

إشووا	إشويا	إشو
assate vos pl.	*assate vos duo.*	*assa tu vir.*
إشوين	إشويا	إشوى
assate vos pl. fem.	*assate vos duæ.*	*assa tu mul.*

Imperatiuum quartæ Coniugationis.

إرووا	إرويا	إرو
inebriamini vos pl.	*inebriamini vos duo.*	*inebriare tu vir.*
إروين	إرويا	إروى
inebriamini vos pl. fem:	*inebriamini duæ.*	*inebriare tu mul.*

Masdarum.

شيّات	شيّان	شىّ
assationes pl.	*assationes duæ.*	*assatio, assare.*
ريّات	ريّان	رىّ
ebrietates pl.	*ebrietates duæ.*	*ebrietas, inebriari.*

Participium.

شاوون	شاويان	شاو
assantes pl.	*assantes duo.*	*assans vir.*
شاويات	شاويتان	شاوية
assantes pl. fem.	*assantes duæ.*	*assans mul.*

Participium quartæ Coniugationis.

رُوَاةٌ	رَيَّانَانِ	رَيَّانُ
pleni pl.	*pleni duo.*	*plenus, ebrius, completus.*
رِوَاءٌ	رَيَّيَانِ	رَيَّا
plenæ pl. fem.	*plenæ duæ.*	*plena, ebria, completa.*

Nomen Loci, & Temporis.

مَشَاوِى	مَشْوِيَانِ	مَشْوَى
loca, & tempora assandi.	*duo loca, & temp. assandi.*	*locus, & tẽpus assandi.*
مَرَاوِى	مَرْوِيَانِ	مَرْوَى
loca, & tempora inebriandi se.	*duo loca, & tẽp. se inebriãdi.*	*locus, & tẽp. ineb. se.*

INFIRMVM ع & ل Secundæ Speciei, nempe habens vtramque infirmam و, est quartæ tantùm Coniugationis, & mutat posterius و in ى, & dicitur ex. gr. قَوِى *fortis fuit*, pro قَوِوَ: & procedit tam in Præterito, quàm in Modsareo, & his quæ exinde dependent vt رَوِى *inebriatus est*. Modsareum itaque erit يَقْوَى *fortis est*. Imperatiuum إِقْوَ *esto robustus*. In Masdaro autem dices

قُوًى vel قِوًى	قُوَّتَانِ	قُوَّةٌ
virtutes, fortitudines.	*fortitudines duæ.*	*fortem esse, virtus.*

Participium.

قَوِيُّونَ vel أَقْوِيَاءُ	قَوِيَّانِ	قَوِيٌّ
fortes pl. viri.	*fortes duo.*	*fortis.*
قَوِيَّاتٌ vel قَوَايَا	قَوِيَّتَانِ	قَوِيَّةٌ
fortes fem.	*fortes duæ.*	*fortis fem.*

INFIRMVM ع & ل tertiæ speciei, habens vtramque infirmam ى potest triplici modo coniugari. Primò ad instar Verbi Surdi, habet enim secundam & tertiam eiusdem generis, vt patet: & potest duplici modo in Præterito coniugari: vel cum Fathho in prima radicali, vt moris est, vnde dices

حَيُّوا	حَيَّا	حَيَّ
vixerunt pl.	*vixerunt duo.*	*vixit ille.*
حَيِينَ	حَيِيتَا	حَيِيَتْ
vixerunt illæ pl.	*vixerunt illæ duæ.*	*vixit illa fem.*

حييتم

حَيِيتُم	حَيِيتُمَا	حَيِيتَ
vixiſtis pl.	*vixiſtis duo.*	*vixiſti tu vir.*
حَيِيتُنَّ	حَيِيتَا	حَيِيَتْ
vixiſtis pl. fem.	*vixiſtis duæ.*	*vixit illa fem.*
حَيِينَا		حَيِيتُ
viximus nos.		*vixi ego.*

VEL translato Chesro de ſecunda in primam, licebit quoque dicere in Præterito حَيُّوا *vixerunt pl.* حَيَّا *vixerunt duo.* حَيَّ *vixit ille. &c.*

Tertiò licebit etiam dicere cum ſeparatione literarum in Præterito, vt

حَيُوا	حَيِيَا	حَيِيَ
vixerunt illi pl.	*vixerunt illi duo.*	*vixit ille.*
حَيِينَ	حَيِيَتَا	حَيِيَتْ
vixerunt illæ pl.	*vixerunt illæ duæ;*	*vixit illa fem.*
حَيِيتُم	حَيِيتُمَا	حَيِيتَ
vixiſtis pl.	*vixiſtis duo.*	*vixiſti tu.*
حَيِيتُنَّ	حَيِيتُمَا	حَيِيتِ
vixiſtis vos pl. fem.	*vixiſtis vos duæ.*	*vixiſti tu mul.*
حَيِينَا		حَيِيتُ
viximus nos.		*viuo ego.*

Modſareum.

يَحيَونَ	يَحيَيَانِ	يَحيَى
viuunt illi pl.	*viuunt illi duo.*	*viuit ille.*
يَحيَينَ	تَحيَيَانِ	تَحيَى
viuunt illæ pl.	*viuunt illæ duæ.*	*viuit illa fem.*
تَحيَونَ	تَحيَيَانِ	تَحيَى
viuitis vos pl. viri.	*viuitis vos duo.*	*viuis tu.*
تَحيَينَ	تَحيَيَانِ	تَحيَينَ
viuitis pl. fem.	*viuitis vos duæ.*	*viuis tu fem.*

نَحيَى *viuimus, & viuemus nos.* *viuo, & viuam ego.* أَحيَى

Poterit

Poterit etiam dici ad instar Surdi, vt

يحيون	يحييان	يحيي
viuent illi pl.	*viuent illi duo.*	*viuet ille.*
يحيين	تحييان	تحيي
viuent illæ pl.	*viuent illæ duæ.*	*viuet illa.*

Et sic vsque in finem.

IMPERATIVVM itaque, cùm ex Modsareo dependeat, duplici modo fieri licebit: & ad instar Verbi Surdi, & ad instar Verbi Deficientis, dices itaque

Imperatiuum.

احيوا	احييا	احي
viuite vos pl.	*viuite duo.*	*viue tu.*
احيين	احييا	احيي
viuite vos pl. fem.	*viuite duæ.*	*viue tu mul.*

Vel cum immissione حي *viue tu*, &c. Quamuis aliqui huiusmodi immissionem in Modsareo, & his quæ à Modsareo dependent, non admittant.

Masdarum.

حياوات vel حياءات	حياوان vel حياءان	حياة
حيات	حياتان	حياة vel حيوة
vitæ pl.	*vitæ duæ.*	*vita, viuere.*

Participium.

احياء vel حيون	حيان	حي
viuentes, viui pl.	*duo viuentes.*	*viuus, viuens.*
حيايا vel حيات	حيتان	حية
viuentes pl. fem.	*viuentes duæ.*	*viuens, viua.*

Quoad formam PASSIVAM nihil superest dicendum de huiusmodi Verbis, quia eodem prorsus modo Passiuam formam induunt, sicut Verba Deficientia, seu Infirma ل tantummodo; vnde dicitur شوي *asſatus eſt*, يشوي *asſatur*, مشوي *asſatus*, sicut رمي *proiectus eſt*, يرمي *proijcitur*, مرمي *proiectus*.

COMPOSITA quoque ex Verbis huiusmodi, Infirmis ع & ل, coniugantur prorsus sicut composita Verborum Deficientium: quare de ipsis hic vltra nihil addendum; nisi de compositis ex Verbo tertiæ speciei حي *vixit*: in eius enim compositis dicunt أحيي, vel reiecto altero ى أحي *viuificauit*, cuius Modsareum

reum يحيى *viuificat*. & حايا *conuixit*. Eiusque Modsareum يحايى *conuiuit*. Et استحيى *reliquit superstitem*: item *vitam petit*, vel *erubuit*, eiusque Modsareum est يستحيى *erubescit*,&c. & Masdarum استحياء *superstitem relinquere*, &c. & aliqui reiecto altero ى, dicunt in Præterito استحى *viuificauit*, *viuum esse voluit*. Et in Modsareo يستحى *viuum esse optat*. Imperatiuum verò est استح *viuifica*, *vitam concede*, item *erubesce*. In ceteris autem omnibus, prout deficientia coniugantur: vnde hic non superest aliquid addendum.

تصريف الفعل المعتل الفاء واللام الذى يقال له اللفيف المفروق

Coniugatio Verbi Infirmi ف & ل, quod dicitur Inuolutum, Disiunctum.

QVinta & vltima species Verborum Infirmorum, dicitur Inuoluta Disiuncta, quia continet pariter duas literas debiles, sed non immediatè, quia est media inter vtramque, & dicitur Infirmum ف & ل, idest prima & tertia radicali.

Duæ autem sunt eiusmodi Verborum species, prima habens و in ف seu pro prima radicali, & ى in ل seu pro tertia radicali. Altera species habet ى vtrobique. Prior species esse potest triplicis coniugationis, secundæ, quartæ, & quintæ.

Quia verò duæ infirmitates simul coniunguntur, nempe in prima & vltima, meminisse oportet regularum de vtroque traditarum, nam exempli gratia وقى *custodiuit* secundæ coniugationis, coniugatur vt وعد *promisit*, quoad primam radicalem, & vt رمى *proiecit*, quoad vltimam, & وجى *quassata vngula fuit*, quod est quartæ Coniugationis, coniugatur vt diximus de وجل *timuit*, & de رضى *complacuit*. vnde dices وقى *custodiuit*. وقيا *custodierunt duo*. وقوا *custodierunt pl.* وقت *custodiuit illa*. وقتا *custodierunt duæ*. وقين *custodierunt illæ plures*. & sic vsque in finem.

In Modsareo autem secundæ Coniugationis, propter Chesrum reijcitur و, & non dicitur يوقى, sed يقى *custodit*, vel *custodiet*. Et adueniente Gezmo reijcitur vltima radicalis. Quare dices in Modsareo Gezmato

لم يقوا	لم يقيا	لم يق
non custodierunt pl.	*non custodierunt duo.*	*non custodiuit ille.*

لَمْ يَقِينَ	لَمْ تَقِيَا	لَمْ تَقِ
non custodierunt illæ pl.	*non custodierunt illæ duæ.*	*non custodiuit illa.*
لَمْ تَقُوا	لَمْ تَقِيَا	لَمْ تَقِ
non custodistis vos pl.	*non custodistis vos duo.*	*non custodisti tu vir.*
لَمْ تَقِينَ	لَمْ تَقِيَا	لَمْ تَقِي
non custodistis pl. fem.	*non custodistis vos duæ.*	*non custodisti tu mul.*
لَمْ نَقِ		لَمْ أَقِ
non custodiuimus nos.		*non custodiui ego.*

In Imperatiuo ad secundam personam, cùm formetur ex Modsareo Gezmaro, reiecta litera formatiua Modsarei, non relinquitur in prima voce nisi vnica litera, propterea mos est ipsis addere ة quiescentem; vnde dicunt in

IMPERATIVO.

قُوا	قِيَا	قِ vel قِهْ
custodite vos pl. viri.	*custodite vos duo.*	*custodi tu.*
قِينَ	قِيَا	قِي
custodite vos pl. fem.	*custodite vos duæ.*	*custodi tu mul.*

Masdarum est.

وِقَايَاتٌ	وِقَايَتَانِ	وِقَايَةٌ
custodiæ pl.	*custodiæ duæ.*	*custodia, custodire.*

Altera species habens vtrobique ى, coniugatur prout Infirmum ى, secundùm regulas traditas de Infirmis prima, quæ dicuntur Verba assimilata; & de Infirmis vltima, quæ dicuntur Verba Deficientia: vnde dices يَدِيَ *complacuit*, sicut يَسَرَ *lusit*, & رَمَى *proiecit*. & in vniuersum hæc Infirma coniugantur secundùm regulas vtriusque infirmitatis, & quoad translationem vocalis, & quoad reiectionem vel mutationem literæ.

Itaque in compositis ordinis إِفْتَعَلَ, licebit dicere ex وَقَى *custodiuit*. إِتَّقَى *seruauit se, timuit, reueritus est*, cum Tesdid & mutato و in ت: & licebit etiam dicere, conuerso و in literam quam exigit præcedens vocalis, vt إِيتَقَى *reueritus est*. يَاتَقِي *reueretur*. مُوتَقِيًا *reuerentem, timentem, se custodientem*. & sic tam de compositis, quàm de simplicibus, regulæ ibi traditæ seruandæ sunt.

Vnum hic animaduertisse iuuat, post traditas de Infirmis regulas, ne detur admirationi

rationi locus legenti Libros Orieñtalium; nō seruare eos regulam de reiectione literarum, dum sine Vocalibus scribunt, ne detur confusioni locus, ne vnum sumatur pro altero: propterea seruant omnes literas radicales, contra regulam Gezmi, & Imperatiui. At quando cum Vocalibus scribunt, eruditi Auctores has rigorosè regulas seruant.

فى الافعال المهموزة

DE VERBIS HAMZATIS.

EIVSMODI Verbum dicitur HAMZATVM à litera HAMZAT, quæ euenit vt sit ei truncalis. Et potest tribus euenire modis: vel enim erit prima radicalis Hamzat, & dicetur مهموز آلفاء *Hamzatum* ف: vel erit secunda, & dicetur مهموز آلعين *Hamzatum* ع: Vel erit tertia, & dicetur مهموز آللام *Hamzatum* ل. Et quidem Hamzat in principio, facit Verbum coniugari nonnisi vt Hamzatum: In secunda autem & tertia si sit Hamzat, facit vt etiam possit coniugari Verbum tamquam si esset Concauum vel Deficiens.

Duo sunt quæ Verbis Hamzatis accidunt, nempe conuersio ء in ا, vel و, vel ى, prout dictum est supra de Infirmis: Alterum peculiare est ipsis, nempe suppositio ا, vel و, vel ى subtus ipsam ء *Hamzat*. quod multis modis accidit: seruandæ sunt autem in hoc sequentes regulæ.

Prima, vt numquam concurrant immediatè duæ Hamzat vna post alteram, sed si hoc accidat, tunc secunda Hamzat mutetur in literam præcedenti motioni consonam, nempe in ا si sit Fathhum, in و si sit Dsammum, & in ى si sit Chesrum: hoc autem intelligendum est quando ipsa posterior Hamzat quiescit.

Quòd si prior Hamzat fuerit Hamzat vnionis, quæ dicitur Vasli, tunc si non adsit Vaslum, posterior Hamzat conuertetur, & conuersa manebit, vt اومل *spera*, & dicitur pro اؤمل: at si adsit Vaslum, tunc quia ratione Vasli cadit prior Hamzat, propterea viget altera Hamzat, vnde dicetur & scribetur وأومل *& spera*, & non وأومل sine Hamzat.

Secunda regula, vt Hamzat quiescens vel habens Fathhum, post quamcumque literam motam, excepta altera Hamzat, manens Hamzat supponat sibi literam præcedenti motioni congruam, nempe post Dsammum و, vt تؤمل *spem dabis*, pro تؤمل: & si præcedat Chesrum supponit sibi ى, vt مئمل *instrumentum spei*.

Tertia regula, Hamzat mota seu habens Vocalem, post alteram literam motam, in medio dictionis, habens Dsammum supponit sibi و, habens Chesrum supponit sibi ى, habens Fathhum supponit sibi literam præcedenti motioni congruam.

In fine etiam ſupponit ſibi literam congruam præcedenti motioni, ſi adſit immediatè, ſi autem litera immediatè præcedens quieſcat, tunc nihil ſupponit ſibi, vt بَرُؤَ *immunem eſſe*. Quando item ſequitur poſt Hamzat immediatè aliqua ex literis Debilibus quieſcens, nempe vel و, vel ى, nec etiam ſupponit ſibi quicquam, vt رُؤُوس *capita*, رُئِيس *princeps*, &c.

Quarta regula, Hamzat mota poſt literam Quieſcentem, ſupponit ſibi literam conſonam propriæ motioni ſi ſit in medio dictionis, vt يَسْأَلُ *petit*, يَرْؤُفُ *miſeretur*, رَائِفٌ *miſerans*.

Quinta regula Hamzat habens Fathhum ante ا, vel conuertitur in و, vt تَوَاكَلُوا *ſe mutuò comederunt:* vel poterit manere Hamzat, ſuperpoſito Maddo, vt تَآكَلُوا His ſuppoſitis deueniamus ad ſingula ſingillatim.

تصريف الفعل المهموز الفاء

De Verbo Hamzato ف, ideſt prima radicali.

VErbum Hamzatum prima radicali ſe habet tamquam perfectum & integrum & quando ipſa Hamzat eſt in principio, nulla eius fit immutatio; quando autem aliqua litera præcedit, ſupponit ſibi literam præcedentis motioni conſonam, vel (ſi præcedens ſit etiam Hamzat) mutatur in literam præcedentis motioni cognatam, non contenta ſuppoſitione tantummodo: & id quidem cum fuerit quieſcens. Si autem habuerit Cheſrum vel Dſammum, habens aliquam ante ſe literam, ſupponet ſibi conſonam ſuæ motioni, iuxta regulas ſuperius traditas. & dices in Præterito أَمَلَ *ſperauit*. In Modſateo يَأْمُلُ *ſperat*. In Imperatiuo أُومُلْ *ſpera*. Item وَأْمُلْ & *ſpera*. In Participio Actiuo آمِلٌ *ſperans*. In Paſsiuo مَأْمُولٌ *ſperatus*, & مَأْمَلٌ *locus*, & *tempus ſperandi*. Et in Nomine Inſtrumenti مِيمَلٌ *inſtrumentum ſperandi*. Et in Imperatiuo eruditiores, dum cadit Hamzat additum propter ſuperpoſitionem Vasli, non ſubijciunt Hamzat truncali literam quam aliàs ſubijciebant, ſed dicunt exempli gratia وَأْمُلْ pro وَأُومُلْ & *ſpera*.

In Imperatiuis Verborum أَخَذَ *accepit*. أَمَرَ *imperauit*. أَكَلَ *comedit*, propter frequentem vſum, reiecta Hamzat, dicunt خُذْ *accipe*, مُرْ *præcipe*, كُلْ *comede*. Quando autem apponi debet Vasli, eo quòd aliqua dictio præcedat, tunc in accuratè ſcriptis exemplaribus ſcribitur etiam Hamzat, vel ſaltem ا, & dicitur وَأْمُرْ & *impera*. وَخُذْ & *accipe*. وَكُلْ & *comede*.

Et in Verbis compoſitis non eſt peculiaris regula, præter memoratas, vnde dices in Coniugatione أَفْعَلَ آمَنَ *credidit*, يُؤْمِنُ *credit*, vel *credet*. آمِنْ *crede*.

إيمان

إيمان *fides, credere.* مومن *credens, fidelis.* موءمن *instrumentum, locus, & tempus credendi.* Et in Coniugatione فعّل أكّد *confirmauit.* يؤكّد *confirmat.* أكّد *confirma.* تأكيد vel تؤكيد *confirmatio.* مؤكّد *confirmans.* مؤكّد *confirmatus,* item *instrumentum, locus, & tempus confirmandi.* Et in Coniugatione فاعل آخذ *deprehendit.* يؤاخذ *deprehendet.* آخذ *deprehende.* مؤاخذة *deprehendere, deprehensio.* مؤاخذ *deprehendens.* مؤاخذ *deprehensus:* item *instrumentum, locus, & tempus deprehendendi.* Et in ordine تفعّل تأخّذ *paulatim accepit.* يتأخّذ *paulatim accipit.* تأخّذ *per partes accipe.* تأخّذ *vellicatio.* متأخّذ *vellicans.* متأخّذ *instrumentum, locus, & tempus vellicandi.* Et in ordine تفاعل تآكلا vel تواكلا *se mutuò comederunt.* يتآكلان vel يتواكلان *se mutuò comedunt.* تآكلا vel تواكلا *vicissim vos comedite.* تواكل *mutua commestio.* متواكلان *mutuò se comedentes.* متواكل *instrumentum, locus, & tempus mutua comestionis.* Et in ordine افتعل إيتكل *excanduit ira.* يأتكل *comedit se præ ira.* إيتكل *excandesce.* إيتكال *excandescentia.* مؤتكل *excandescens.* Et poterit dici, sicut de facto dicunt, quamuis cum Tephtazanio plerique reclament, conuersa Hamzat in ت, prout diximus de Verbis Assimilatis seu Infirmis prima radicali: إتّكل *commotus est.* يتّكل *irascetur.* إتّكل *excandesce.* & مؤتكل vel متّكل *instrumentum, locus, & tempus excandescendi.* Et in Coniugatione استفعل dices إستأكل *cibum petijt.* يستأكل *cibum petit.* إستأكل *cibum pete.* إستيكال *cibum petere.* مستأكل *cibum petens.* مستأكل *instrumentum, locus, & tempus cibum petendi.* & sic in cæteris: & non est alia regula peculiaris, nec cæterarum Coniugationum.

تصريف الفعل المهموز العين

Coniugatio Verbi Hamzati ع seu secunda radicali.

HOc Verbum potest duplici modo coniugari, non solùm prout est Hamzatum, sed etiam perinde ac si esset Infirmum, & radix esset loco Hamzat و vel ي. Et cum coniugatur prout Hamzatum, non est alia regula peculiaris

de eo, nisi supra memorata, vt sibi supponat literam propriæ motioni consonam; si fuerit Dſammum vel Chesrum; vel si quiescat, aut habeat Fatḥhum, supponat sibi literam consonam Vocali præcedentis, vt بؤس *asper fuit.* صئب *inebriatus est.* سأل *petijt.* Quorum Modſarea sunt يبؤس, يصأب, & يسأل. Participia بئس & صئب & سائل. Et in Participio Paſsiuo iuxta formam مفعول dicitur مسؤول *interrogatus.* Non eſt igitur aliqua peculiaris difficultas de eiuſmodi Verbis, dum coniugantur prout ſunt Hamzata, niſi in sola ſuppoſitione literæ, prout dictum eſt: in cæteris autem ſe habent vt perfecta.

Cùm verò coniugantur ad inſtar Infirmorum, meminiſſe oportet regularum de Verbo Concauo traditarum, ad inſtar enim illorum procedunt, quamuis in aliquo differant, prout notare poteris in mox ſubiectis exemplis: & primò in Præterito.

Præteritum Verbi Hamzati ع, ad inſtar Concaui.

سالوا *interrogauerunt illi pl.*	سالا *interrogauerunt illi duo.*	سال *interrogauit ille.*
سلن *interrogauerunt illæ pl.*	سالتا *interrogauerunt illæ duæ.*	سالت *interrogauit illa.*
سلتم *interrogaſtis vos pl.*	سلتما *interrogaſtis vos duo.*	سلت *interrogaſti tu.*
سلتن *interrogaſtis vos pl. fem.*	سلتما *interrogaſtis vos duæ.*	سلت *interrogaſti tu mul.*
سلنا *interrogauimus nos.*		سلت *interrogaui ego.*

Modſateum Hamzati ع iuxta Concauum.

يسالون *interrogant illi pl.*	يسالان *interrogant illi duo.*	يسال *interrogat ille.*
يسلن *interrogant illæ pl.*	تسالان *interrogant illæ duæ.*	تسال *interrogat illa.*

Et cum Gezmo.

لم يسالوا *non interrogauerunt illi pl.*	لم يسالا *non interrogauerunt illi duo.*	لم يسل *nō interrogauit.*

لَمْ يَسَلْنَ	لَمْ تَسَالاَ	لَمْ تَسَلْ
non interrogauerunt illæ pl.	*nõ interrogauerũt illæ duæ.*	*nõ interrogauit illa.*

Et cum Nasbo.

لِيَسَالُوا	لِيَسَالاَ	لِيَسَالْ
vt interrogent illi pl.	*vt interrogent illi duo.*	*vt interroget ille.*

Imperatiuum.

سَالُوا	سَالاَ	سَلْ
interrogate vos pl.	*interrogate vos duo.*	*interroga tu vir.*
سَلْنَ	سَالاَ	سَالِي
interrogate vos pl. fem.	*interrogate vos duæ.*	*interroga tu mul.*

Imperatiuum, prout Hamzatum, eſt

إِسْأَلُوا	إِسْأَلاَ	إِسْأَلْ
interrogate vos pl.	*interrogate vos duo.*	*interroga tu vir.*
إِسْأَلْنَ	إِسْأَلاَ	إِسْأَلِي
interrogate vos pl. fem.	*interrogate vos duæ.*	*interroga tu mul.*

Et memoria reuocandum eſt quod diximus De ſcriptione & lectione ; poſſe ـ Hamzat ſine ا etiam ſcribi, ſine ſuppoſitione aliqua alterius literæ, idque intelligendum eſt, dũ non exigit ſuppoſitionem و vel ى, vnde ſcribi etiam poterit إِسْأَلْ *interroga*. & ſic in cæteris omnibus.

Et in Coniugatione Paſſiua dices سُئِلَ *interrogatus eſt*. يُسْأَلُ *interrogatur*.

Nec eſt peculiaris difficultas de Verbis compoſitis, ſed tantùm ſeruatis regulis iam præſcriptis, dices.

Præteritum.	Modſar.	Imperatiuum.	Maſdarum.	Nomen Agen.
ءَالْأَمَ	يُلْئِمُ	ءَالْئِمْ	إِلْآمٌ	مُلْئِمٌ
conſolidauit.	*conſolidat.*	*conſolida tu.*	*conſolidatio.*	*conſolidans.*
لاَءَمَ	يُلاَئِمُ	لاَئِمْ	مُلاَءَمَةٌ	مُلاَئِمٌ
coniunctus eſt.	*coniungitur.*	*coniungere.*	*concordatio.*	*conueniens.*
اِلْتَأَمَ	يَلْتَئِمُ	إِلْتَئِمْ	اِلْتِئَامٌ	مُلْتَئِمٌ
ſanatus eſt.	*ſanatur.*	*ſanare.*	*cicatrix.*	*ſanatus.*
إِسْتَلْأَمَ	يَسْتَلْئِمُ	إِسْتَلْئِمْ	إِسْتِلْآمٌ	مُسْتَلْئِمٌ
vilis factus eſt.	*vileſcit.*	*vileſce.*	*vileſcere.*	*vileſcens.*

تصريف الفعل المهموز اللام

Coniugatio Verbi Hamzati ل, seu tertia radicali.

OMnium Coniugationum, præterquam quintæ, esse potest Verbum Hamzatum ل, sicut Hamzatum ع; quamuis Hamzatum ف vix reperiatur, non solùm in quinta, sed nec in tertia Coniugatione. Verbum autem Hamzatum ل sicut & ع habent hoc ampliùs vltra Hamzatum ف, quòd etiam ad instar Infirmorum interdum coniugantur. Sed quia iam regulæ omnes supra traditæ sunt, superest hic tantùm vt subiungamus exempla per singulas coniugationes.

Præteritum primæ & tertiæ Coniugationis.

برؤا	برأا	برأ
conualuerunt pl.	*conualuerunt duo.*	*conualuit ille.*
برأن	برأتا	برأت
conualuerunt illæ pl.	*conualuerunt illæ duæ.*	*conualuit illa.*
برأتم	برأتما	برأت
conualuistis vos pl.	*conualuistis vos duo.*	*conualuisti tu vir.*
برأتن	برأتما	برأت
conualuistis vos pl. fem.	*conualuistis vos duæ.*	*conualuisti tu mul.*
برأنا		برأت
conualuimus nos.		*conualui ego.*

Modsarcum primæ & sextæ Coniugationis.

يبرؤون	يبروآن	يبرو
sanantur illi pl.	*sanantur illi duo.*	*sanatur ille.*
يبرون	تبروآن	تبرو
sanantur illæ pl. fem.	*sanantur illæ duæ.*	*sanatur illa mul.*
تبرؤون	تبروآن	تبرو
sanamini vos pl.	*sanamini vos duo.*	*sanaris tu.*
تبرون	تبروآن	تبرئين
sanamini vos pl fem.	*sanamini vos duæ.*	*sanaris tu mul.*
نبرو		ابرو
sanamur nos.		*sanor ego.*

Modsa-

Modſareum cum Gezmo.

لم يبرؤوا *non conualuerunt pl.*	لم يبرءا *non conualuerunt duo.*	لم يبرؤ *non conualuit ille.*
لم يبرؤن *non conualuerunt illæ pl.*	لم تبرءا *non conualuerunt illæ duæ.*	لم تبرؤ *non conualuit illa.*
لم تبرؤوا *non conualuiſtis vos pl.*	لم تبرءا *non conualuiſtis vos duo.*	لم تبرؤ *non conualuiſti tu vir.*
لم تبرؤن *non conualuiſtis vos pl. fem.*	لم تبرءا *nō conualuiſtis vos duæ.*	لم تبرئي *nō conualuiſti tu mul.*
لم نبرؤ *non conualuimūs nos.*		لم ابرؤ *non conualui ego.*

Modſareum cum Nasbo.

ليبرؤوا *vt conualeſcant illi pl.*	ليبرءا *vt conualeſcant illi duo.*	ليبرؤ *vt conualeſcat ille.*
ليبرؤن *vt conualeſcant illæ pl. fem.*	لتبرءا *vt conualeſcant illæ duæ.*	لتبرؤ *vt conualeſcat illa.*

Imperatiuum:

ابرؤوا *conualeſcite pl.*	ابرءا *conualeſcite duo.*	ابرؤ *conualeſce tu vir.*
ابرؤن *conualeſcite vos pl. fem.*	ابرءا *conualeſcite vos duæ.*	ابرئي *conualeſce tu mul.*

Participium, ſeu Nomen Agentis.

بارئون *incolumes pl.*	بارئان *incolumes duo.*	بارئ *incolumis.*
بارئات *incolumes pl. fem.*	بارئتان *incolumes duæ.*	بارئة *incolumis.*

Dicitur etiam بريء *immunis, liber.* بريئة *libera, incolumis*: eorumque plurale برآء & أبرياء *immunes, incolumes.*

Maſdarum eſt برء & بروء *ſanari, conualeſcere,* &c.

Præ-

Præteritum Verbi Hamzati ل, primæ, ſecundæ, & tertiæ Coniugationis.

هَنَؤُوا	هَنَأَا	هَنَأَ
profuerunt pl.	*profuerunt duo.*	de cibo *profuit.*
هَنَأْنَ	هَنَأَتَا	هَنَأَتْ
profuerunt pl. fem.	*profuerunt duæ.*	*profuit illa.*
هَنَأْتُمْ	هَنَأْتُمَا	هَنَأْتَ
profuiſtis vos pl. viri.	*profuiſtis vos duo.*	*profuiſti tu vir.*
هَنَأْتُنَّ	هَنَأْتُمَا	هَنَأْتِ
profuiſtis vos pl. fem.	*profuiſtis vos duæ.*	*profuiſti tu fem.*
هَنَأْنَا		هَنَأْتُ
profuimus nos.		*profui ego.*

Modſareum ſecundæ Coniugationis.

يَهْنِئُونَ	يَهْنِئَانِ	يَهْنِئُ
profunt illi pl.	*profunt illi duo.*	*prodeſt ille.*
يَهْنِئْنَ	تَهْنِئَانِ	تَهْنِئُ
profunt illæ pl. fem.	*profunt illæ duæ.*	*prodeſt illa.*
تَهْنِئُونَ	تَهْنِئَانِ	تَهْنِئُ
prodeſtis vos pl.	*prodeſtis vos duo.*	*prodes.*
تَهْنِئْنَ	تَهْنِئَانِ	تَهْنِئِينَ
prodeſtis vos pl. fem.	*prodeſtis vos duæ.*	*prodes tu fem.*
نَهْنِئُ		أَهْنِئُ
profumus.		*profum.*

Imperatiuum ſecundæ Coniugationis.

اِهْنِئُوا	اِهْنِئَا	اِهْنِئْ
profitis vos pl.	*profitis vos duo.*	*profis.*
اِهْنِئْنَ	اِهْنِئَا	اِهْنِئِي
profitis vos pl. fem.	*profitis vos duæ.*	*profis tu fem.*

Modſa-

Modſareum tertiæ Coniugationis Hamzati ل.

يهنأون *nutriunt pl.*	يهنآن *nutriant duo.*	يهنأ *nutrit ille.*
يهنأن *nutriunt illæ pl.*	تهنآن *nutriunt illæ duæ.*	تهنأ *nutrit illa.*
تهنأون *nutritis vos pl.*	تهنآن *nutritis vos duo.*	تهنأ *nutris tu.*
تهنأن *nutritis vos pl. fem.*	تهنآن *nutritis vos duæ.*	تهنئين *nutris tu.*
نهنأ *nutrimus nos.*		أهنأ *nutrio ego.*

Imperatiuum tertiæ Coniugationis.

اهنأوا *eſtote ſapidi pl.*	اهنآ *eſtote ſapidi duo.*	اهنأ *eſto ſapidus.*
اهنأن *eſtote ſapidæ pl.*	اهنآ *eſtote ſapidæ duæ.*	اهنئي *eſto ſapida.*

Præteritum quartæ Coniugationis Hamzati ل.

هنئوا *euenerunt pl.*	هنئا *euenerunt duo.*	هنئ *euenit.*
هنئن *euenerunt illæ pl.*	هنئتا *euenerunt illæ duæ.*	هنئت *euenit illa.*
هنئتم *eueniſtis vos pl.*	هنئتما *eueniſtis vos duo.*	هنئت *eueniſti.*
هنئتن *eueniſtis vos pl. fem.*	هنئتما *eueniſtis vos duæ.*	هنئت *eueniſti fem.*
هنئنا *euenimus nos.*		هنئت *eueni ego.*

Modſareum quartæ Coniugationis procedit vt tertiæ. Similiter & Imperatiuum quartæ, vt Imperatiuum tertiæ.

Maſdarum.

هَنَاءَاتٌ	هَنَاءَانِ	هَنَاءٌ
nutritiones pl.	*nutritiones duæ.*	*nutritio, nutrire, prodeſſe.*

Participium actiuum, ſeu Nomen Agentis.

هَانِئُونَ	هَانِئَانِ	هَانِئٌ
proficui pl.	*proficui duo.*	*proficuus.*
هَانِئَاتٌ	هَانِئَتَانِ	هَانِئَةٌ
proficuæ pl.	*proficuæ duæ.*	*proficua.*

Participium paſsiuum eſt مَهْنُوءٌ *nutritus.*

IN SEXTA Coniugatione Præteritum eſt بَرُؤَ *immunis fuit.*

Modſareum ſextæ iam ſupra recitatum eſt in prima Coniugatione.

Forma PASSIVA non habet peculiarem difficultatem, ſed regulæ iam præſcriptæ ſufficiunt. Ita etiam de Verbis compoſitis. Quia verò concurrentia plurium defectuum in vno Verbo augent difficultatem reuolutionis; vt cùm Verbum eſt non ſolum *Hamzatum*, ſed etiam ſimul Infirmum, & tunc maximè cùm in omnibus literis patitur debilitatem; propterea infra recitabimus Coniugationes aliquot Verborum maximè difficilium, vt nihil ſuperſit explicandum: ex ipſis enim quicquid occurrere poteſt facilè dignoſci poterit.

Coniugatio Verbi Hamzati ف & ل, & ſimul infirmi ع.

Primæ Coniugationis.

أَآءُوا	أَآءَا	أَآءَ
concinnauerunt pl.	*concinnauerunt duo.*	*concinnauit.*
ءُؤْنَ	أَآءَتَا	أَآءَتْ
concinnauerunt pl. fem.	*concinnauerunt duæ.*	*concinnauit illa.*
ءُؤْتُمْ	ءُؤْتُمَا	ءُؤْتَ
concinnauiſtis vos pl.	*concinnauiſtis vos duo.*	*concinnauiſti.*
ءُؤْتُنَّ	ءُؤْتُمَا	ءُؤْتِ
concinnauiſtis vos pl. mul.	*concinnauiſtis vos duæ.*	*concinnauiſti tu mul.*
ءُؤْنَا		ءُؤْتُ
concinnauimus nos.		*concinnaui ego.*

Modſa-

Modſareum Hamzati ف & ل, & infirmi ع و.

Primæ Coniugationis.

يَأُوؤُونَ	يَأُوءَانِ	يَأُوءُ
concinnant pl.	*concinnant duo.*	*concinnat.* pelles ſcilicet.
يَأُوْنَ	تَأُوءَانِ	تَأُوءُ
concinnant pl. fem.	*concinnant duæ.*	*concinnat illa.*
تَأُوؤُونَ	تَأُوءَانِ	تَأُوءُ
concinnatis vos pl.	*concinnatis vos duo.*	*concinnas tu vir.*
تَأُوْنَ	تَأُوءَانِ	تَأُوئِينَ
concinnatis vos pl. fem.	*concinnatis vos duæ.*	*concinnas tu mul.*
نَأُوءُ		أَأُوءُ
concinnamus nos.		*conci uno ego.*

Modſareum cum Gezmo.

لَمْ يَأْوؤُوا	لَمْ يَأْوءَا	لَمْ يَأْوءْ
non concinnaueruut pl.	*non concinnauerunt duo.*	*non cōncinnauit ille.*
لَمْ يَأْوُنَ	لَمْ تَأْوءَا	لَمْ تَأْوءْ
non concinnauerunt illæ pl.	*non concinnauerunt illæ duæ.*	*non cōcinnauit illa.*

Modſareum cum Nasbo.

لِيَأْوؤُوا	لِيَأْوءَا	لِيَأْوءَ
vt concinnent pl.	*vt concinnent duo.*	*vt concinnet ille.*

Modſareum cum ن Confirmationis.

يَأْوؤُنَّ	يَأْوءَانِّ	يَأْوءَنَّ
concinnabunt omnino illi pl.	*concinnabunt oĩo illi duo.*	*concinnabit oĩo ille.*
يَأْوُنَانِّ	تَأْوءَانِّ	تَأْوءَنَّ
concinnabunt oĩo illæ pl. fem.	*concinnabũt oĩo illæ duæ.*	*concinnabit oĩo illa.*

Imperatiuum.

أُوؤُوا	أُوءَا	أُوءْ
concinnate vos pl.	*concinnate vos duo.*	*concinna tu vir*

 اوين

أُوِينَ	أُوِيَا	أُوِي
concinnate vos pl. fem.	*concinnate vos duæ.*	*concinna tu mul.*

Masdarum.

ءَاوُوءَاتٌ vel ءَاوَآوٌ	ءَاوْءَانِ	ءَاوُّ
concinnationes pl.	*concinnationes duæ.*	*concinnatio.*

Dicitur de pellibus, quæ purgantur fructu, fronde, flore cuiusdam arboris, quæ dicitur ءَاءُ *Aaon*.

Nomen Agentis, seu Participium Actiuum.

ءَآيِسُونَ	ءَآيِسَانِ	ءَآيِسٌ vel ءَالآسِى
concinnantes pl.	*concinnantes duo.*	*concinnans.*
ءَآيِسَاتٌ	ءَآيِاتَانِ	ءَآيِسَةٌ
concinnantes pl. fem.	*concinnantes duæ:*	*concinnans mul.*

Participium Passiuum.

أُدُمٌ مَاوُوءَاتٌ	أَدِيمَانِ مَاوُوءَانِ	أَدِيمٌ مَأْوُوٌ
pelles concinnatæ.	*duæ pelles concinnatæ.*	*pellis concinnata.*

At in Plurali, cùm fit mentio de Substantiuo, non sumitur Plurale Adiectiui, vt in exemplo allato, quod adductum est ad exemplum, sed coniungitur plurale Substantiuum indiuiduorum non rationalium cum Adiectiuo singulari Feminino, & dicitur أُدُمٌ مَاوُوءَةٌ *pelles concinnatæ*: quod propriè sonat *pelles concinnata*, idest (dicunt Arabes) *multitudo pellium concinnata*. & hoc semper seruant. Adiectiua autem pluralia apponunt, vel cùm non fit mentio Substantiui, vel cum Substantiuum est persona, nempe Deus, Angelus, Homo.

Coniugatio Verbi Hamzati ن, & Infirmi pariter ع & ل.

Secundæ Coniugationis.

أَوَوْا	أَوَيَا	أَوَى
confugerunt pl.	*confugerunt duo.*	*confugit ille.*
أَوَيْنَ	أَوَتَا	أَوَتْ
confugerunt pl. fem.	*confugerunt duæ.*	*confugit illa.*
ءَاوَيْتُمْ	أَوَيْتُمَا	أَوَيْتَ
confugistis vos pl. viri.	*confugistis vos duo.*	*confugisti tu vir.*

اويتن

اَوَيْتُنَّ	اَوَيْتُمَا	اَوَيْتِ
confugistis vos pl. fem.	*confugistis vos duæ.*	*confugisti tu mul.*
اَوَيْنَا		اَوَيْتُ
confugimus nos.		*confugi ego.*

Modſareum Hamzati ف, & Infirmi ع & ل.

Secundæ Coniugationis.

يَأْوُونَ	يَأْوِيَانِ	يَأْوِي
confugiunt pl.	*confugiunt duo.*	*confugit ille.*
يَأْوِينَ	تَأْوِيَانِ	تَأْوِي
confugiunt pl. fem.	*confugiunt duæ.*	*confugit illa.*
تَأْوُونَ	تَأْوِيَانِ	تَأْوِي
confugitis vos pl. viri.	*confugitis vos duo.*	*confugis tu.*
تَأْوِينَ	تَأْوِيَانِ	تَأْوِينَ
confugitis vos pl. fem.	*confugitis vos duæ.*	*confugis tu mul.*
نَأْوِي		آوِي
confugimus nos.		*confugio ego.*

Modſareum cum Gezmo.

لَمْ يَأْوُوا	لَمْ يَأْوِيَا	لَمْ يَأْوِ
non confugerunt pl.	*non confugerunt duo.*	*non confugit ille.*
لَمْ يَأْوِينَ	لَمْ تَأْوِيَا	لَمْ تَأْوِ
non confugerunt pl. fem.	*non confugerunt duæ.*	*non confugit illa.*

Modſareum cum Nasbo.

لِيَأْوُوا	لِيَأْوِيَا	لِيَأْوِيَ
vt confugiant pl.	*vt confugiant duo.*	*vt confugiat ille.*

Imperatiuum.

اِيوُوا	اِيوِيَا	اِيوِ
confugite vos pl.	*confugite vos duo.*	*confuge tu vir.*
اِيوِينَ	اِيوِيَا	اِيوِي
confugite pl. fem.	*confugite duæ.*	*confuge tu mul.*

Maſda-

Maſdarum.

أُوِيَّات	أُوِيَّانِ	أُوِيٌّ
confugia pl.	*confugia duo.*	*confugere.*
إِيَّاتٌ	إِيَّان	إِيٌّ
manſiones pl.	*manſiones duæ.*	*manſio, manere.*

Et in alia acceptione Maſdarum eſt ex أوى *miſeratus eſt*, ءَاوِيَةٌ vel ءَايَةٌ vel مَأْوَاةٌ vel مَأْوِيَةٌ *miſereri, miſeratio, ſuſceptio.*

Participium.

ءَاوُونَ	ءَاوِيَانِ	ءَاوٍ vel ءَالْآوِى
confugientes pl.	*confugientes duo.*	*confugiens.*
ءَاوِيَاتٌ	ءَاوِيَتَانِ	ءَاوِيَةٌ
confugientes pl. fem.	*confugientes duæ.*	*confugiens fem.*

Nomen Temporis, & Loci.

مَآوِى vel مَآوٍ vel أَلْمَآوِى	مَأْوَيَانِ	مَأْوًى
confugia pl.	*confugia duo.*	*confugium, aſylum.*

Et cum ة in fine, nota generis feminini.

مَآوٍ vel ءَالْمَآوِى	مَأْوَاتَانِ	مَأْوَاةٌ
hoſpitia pl.	*hoſpitia duo.*	*hoſpitium.*

Coniugatio Verbi Infirmi وف, Hamzati ع, item infirmi ى ل.

Secundæ Coniugationis.

وَأَوْا	وَأَيَا	وَأَى
fideiuſſerunt pl.	*fideiuſſerunt duo.*	*fideiuſſit.*
وَأَيْنَ	وَأَتَا	وَأَتْ
fideiuſſerunt illæ pl.	*fideiuſſerunt illæ duæ.*	*fideiuſſit illa.*
وَأَيْتُمْ	وَأَيْتُمَا	وَأَيْتَ
fideiuſſiſtis vos pl.	*fideiuſſiſtis vos duo.*	*fideiuſſiſti.*
وَأَيْتُنَّ	وَأَيْتُمَا	وَأَيْتِ
fideiuſſiſtis vos pl. fem.	*fideiuſſiſtis vos duæ.*	*fideiuſſiſti tu mul.*

وَأَيْنَا *fideiuſſimus nos.* — وَأَيْتُ *fideiuſſi ego*

Modſa-

Modſareum præcedentis, ſecundæ Coniugationis.

يأون *fideiubent illi pl.*	يأيان *fideiubent illi duo.*	يأى *fideiubet ille.*
يأين *fideiubent illæ pl.*	تأيان *fideiubent illæ duæ.*	تأى *fideiubet illa.*
تأون *fideiubetis vos pl.*	تأيان *fideiubetis vos duo.*	تأى *fideiubes.*
تأين *fideiubetis vos pl. fem.*	تأيان *fideiubetis vos duæ.*	تأين *fideiubes tu mul.*
نأى *fideiubemus nos.*		أأى *fideiubeo ego.*

Modſareum cum Gezmo.

لم يأوا *non fideiuſſerunt pl.*	لم يأيا *non fideiuſſerunt duo.*	لم يأ *non fideiuſsit ille.*
لم يأين *non fideiuſſerunt illæ pl.*	لم تأيا *non fideiuſſerunt illæ duæ.*	لم تأ *non fideiuſsit illa.*
لم تأوا *non fideiuſsiſtis vos pl.*	لم تأيا *non fideiuſſiſtis vos duo.*	لم تأ *non fideiuſsiſti tu.*
لم تأين *non fideiuſsiſtis vos pl. fem.*	لم تأيا *non fideiuſsiſtis vos duæ.*	لم تأى *non fideiuſsiſti tu mul.*
لم نأ *non fideiuſsimus nos.*		لم أأ *non fideiuſsi ego.*

Modſareum cum Nasbo.

ليأوا *vt fideiubeant illi pl.*	ليأيا *vt fideiubeant illi duo.*	ليأى *vt fideiubeat ille.*
ليأين *vt fideiubeant illæ pl.*	لتأيا *vt fideiubeant illæ duæ.*	لتأى *vt fideiubeat illa.*

لِتَاءُوا *vt fideiubeatis vos pl.*	لِتَاءِيَا *vt fideiubeatis vos duo.*	لِتَاءِى *vt fideiubeas tu.*
لِتَاءِينَ *vt fideiubeatis vos pl. fem.*	لِتَاءِيَا *vt fideiubeatis vos duæ.*	لِتَاءِىْ *vt fideiubeas tu mul.*
لِنَاءِ *vt fideiubeamus nos.*		لِأَئِى *vt fideiubeam ego.*

Imperatiuum,

أُوا *fideiubete vos pl.*	ءَايَا *fideiubete vos duo.*	إِى vel إِ vel ءِهْ *fideiube.*
ءِينَ *fideiubete vos pl. fem.*	ءَايَا *fideiubete vos duæ.*	ءِى *fideiube tu mul.*

Masdarum est وَأْىٌ *fideiubere, patrocinari, promittere.*

Participium Actiuum.

وَآءُونَ *fideiussores pl.*	وَآءِيَانِ *fideiussores duo.*	وَآءٍ *fideiussor.*
وَآءِيَاتٌ *patrocinatrices pl.*	وَآءِيَتَانِ *patrocinatrices duæ.*	وَآءِيَةٌ *patrocinatrix.*

Coniugatio Verbi Hamzati ع infirmi ل tertiæ Coniug:

رَأَوْا *viderunt illi pl.*	رَأَيَا *viderunt illi duo.*	رَأَى *vidit ille.*
رَأَيْنَ *viderunt illæ pl.*	رَأَتَا *viderunt illæ duæ.*	رَأَتْ *vidit illa.*
رَأَيْتُمْ *vidistis vos pl.*	رَأَيْتُمَا *vidistis vos duo.*	رَأَيْتَ *vidisti tu.*
رَأَيْتُنَّ *vidistis vos pl. fem.*	رَأَيْتُمَا *vidistis vos duæ.*	رَأَيْتِ *vidisti tu mul.*
رَأَيْنَا *vidimus nos.*		رَأَيْتُ *vidi ego.*

Modsa-

Modſareum tertiæ Coniugationis.

EX præcedenti radice رأى *vidit*, formant Modſareum, reiecta Hamzat, perinde ac ſi radix tantùm eſſet رى: & dicunt

يرون	يريان	يرى
vident illi pl.	*vident illi duo.*	*videt ille.*
يرين	تريان	ترى
vident illæ pl.	*vident illæ duæ.*	*videt illa.*
ترون	تريان	ترى
videtis vos pl.	*videtis vos duo.*	*vides tu vir.*
ترين	تريان	ترين
videtis vos pl fem.	*videtis vos duæ.*	*vides tu mul.*
نرى		أرى
videmus, vel *videbimus nos.*		*video*, vel *videbo ego.*

Imperatiuum.

Vel tamquam ex præcedenti Modſareo, reiecta Hamzat.

روا	ريا	رَهْ vel رَ
videte vos pl.	*videte vos duo.*	*vide tu vir.*
رين	ريا	ري
videte pl. fem.	*videte vos duæ.*	*vide tu mul.*

Et licet etiam dicere cum Hamzat, vt

ارءوا	ارءيا	ارء
videte vos pl.	*videte vos duo.*	*vide tu.*
ارءين	ارءيا	ارءي
videte vos pl. fem.	*videte vos duæ.*	*vide tu mul.*

Modſareum cum ن confirmationis.

يرونّ vel يرونْ	يريانّ	يرينّ vel يرينْ
videbunt omnino illi pl.	*videbunt oĩo illi duo.*	*videbit oĩo ille.*
يرينانّ	تريانّ	ترينّ vel ترينْ
videbunt oĩo illæ pl. fem.	*videbunt oĩo illæ duæ.*	*videbit oĩo illa.*

O ترون

ترون vel ترون	تريان	ترين vel ترين
videbitis oĩo vos pl.	*videbitis oĩo vos duo.*	*videbis oĩo tu vir.*
ترينان	تريان	ترين vel ترين
videbitis oĩo vos pl fem.	*videbitis oĩo vos duæ.*	*videbis oĩo tu mul.*
نرين vel نرين		أرين vel أرين
videbimus nos omnino.		*videbo ego omnino.*

Et notandum, quòd ى secundæ personæ singularis femininæ non est ى radicale, sed personale, quod non reijcitur, sed mouetur vocali Chesro, quia præcedit immediatè Fathhum. Similiter nec reijcitur و personale pluralium masculinorum: prout supra diximus, agentes de ن confirmationis Verborum Deficientiũ.

Participium Actiuum.

راءون	راءيان	راء vel الراءى
videntes pl.	*videntes duo.*	*videns.*
راءيات vel رواء	راءيتان	راءية
videntes pl. fem.	*videntes duæ.*	*videns mul.*

Participium Pasſiuum.

مرئيون	مرئيان	مرئى
viſi pl.	*viſi duo.*	*viſus.*
مرئيات	مرئيتان	مرئية
viſæ pl.	*viſæ duo.*	*viſa.*

Nomen Loci, & Temporis.

مراء vel المراءى	مرءاتان	مرءاة
ſpeculæ pl.	*ſpeculæ duæ.*	*ſpecula.*

Nomen Inſtrumenti.

مراء	مرءاتان	مرءاة
ſpecula pl.	*ſpecula duo.*	*ſpeculum.*

Expedit quoque hic apponere coniugationem compoſiti افعل ex hoc Verbo راى *vidit:* Reijciunt enim in omnibus reuolutionibus eius Hamzat, quaſi radix eſſet tantùm رى: & dicunt in Præterito ارى *oſtendit,* pro أرأى. Et in Modſareo يرى

يُرِي *ostendit, & ostendet*. Masdarum autem إِرَاءً vel إِرَايَةً *ostendere, & ostensio*:

Et in Imperatiuo dicunt

أَرُوا	أَرِيَا	أَرِ
ostendite vos pl.	*ostendite vos duo.*	*ostende tu vir.*
أَرِينَ	أَرِيَا	أَرِي
ostendite vos pl. fem.	*ostendite vos duæ.*	*ostende tu mul.*

Et cum ن confirmationis.

أَرُنَّ	أَرِيَانِّ	أَرِيَنَّ
ostendite vos oĩo pl.	*ostendite oĩo vos duo.*	*ostende oĩo tu vir.*
أَرِينَانِّ	أَرِيَانِّ	أَرِنَّ
ostendite oĩo vos pl. fem.	*ostendite oĩo vos duæ.*	*ostende oĩo tu mul.*

Participium Actiuum.

مُرُونَ	مُرِيَانِ	مُرٍ
ostendentes pl.	*ostendentes duo.*	*ostendens vir.*
مُرِيَاتٌ	مُرِيَتَانِ	مُرِيَةٌ
ostendentes pl. fem.	*ostendentes duæ:*	*ostendens fem.*

Participium Passiuum.

مُرَوْنَ	مُرَيَانِ	مُرًى
ostensi pl.	*ostensi duo.*	*ostensus:*
مُرَيَاتٌ vel مُرَاةٌ	مُرَاتَانِ	مُرَاةٌ
ostensæ pl. fem.	*ostensæ duæ.*	*ostensa:*

Coniugatio Verbi Infirmi ى ى, & Hamzati ع, 4. & 5. Coniug.

Quamuis dicant Auctores non esse Verbum Hamzatum quintæ, aut alterius Coniugationis, hoc intelligendum est secundum regulam, non verò de exceptis, ex quibus est hoc vnum; quod modo in medium afferimus, cuius est

Præteritum quartæ & quintæ Coniugationis.

يَئِسُوا	يَئِسَا	يَئِسَ
desperauerunt pl.	*desperauerunt duo:*	*desperauit ille.*
يَئِسْنَ	يَئِسَتَا	يَئِسَتْ
desperauerunt illæ pl.	*desperauerunt illæ duæ.*	*desperauit illa:*

يئستم	يئستما	يئست
deſperaſtis vos pl. viri.	*deſperaſtis vos duo.*	*deſperaſti tu vir.*
يئستن	يئستما	يئست
deſperaſtis vos pl. mul.	*deſperaſtis vos duæ.*	*deſperaſti tu mul.*
يئسنا		يئست
deſperauimus nos.		*deſperaui ego.*

Modſareum:

IN Modſareo quartæ Coniugationis, quia ſequitur Fathhum, apponunt vocalem Cheſrum pro Fathho literæ ى, propter concurſum (vt aiunt, & refert Chamus in dictione ييس) duorum ى: vnde ceſſat ratio in ceteris literis Modſareis, quare dices in

Modſareo quartæ Coniugationis.

ييأسون	ييأسان	ييأس
deſperant pl.	*deſperant duo.*	*deſperat ille.*
ييأسن	تيأسان	تيأس
deſperant illæ pl.	*deſperant illæ duæ.*	*deſperat illa.*
تيأسون	تيأسان	تيأس
deſperatis vos pl. viri.	*deſperatis vos duo.*	*deſperas tu vir.*
تيأسن	تيأسان	تيأسين
deſperatis vos pl. fem.	*deſperatis vos duæ.*	*deſperas tu mul.*
نيأس		أيأس
deſperamus nos.		*deſpero ego.*

Modſareum quintæ Coniugationis.

ييئسون	ييئسان	ييئس
deſperabunt illi pl.	*deſperabunt illi duo.*	*deſperabit ille.*
ييئسن	تيئسان	تيئس
deſperabunt pl. fem.	*deſperabunt duæ.*	*deſperabit illa.*
تيئسون	تيئسان	تيئس
deſperabitis vos pl. viri.	*deſperabitis vos duo.*	*deſperabis tu vir.*

تيئسين

تَيْئَسْنَ	تَيْئَسَانِ	تَيْئَسِينَ
desperabitis vos pl. fem.	*desperabitis vos duæ.*	*desperabis tu mul.*
نَيْئَسُ		أَيْئَسُ
desperabimus nos.		*desperabo ego.*

Imperatiuum quartæ Coniugationis.

إيأَسُوا	إيأَسَا	إيأَسْ
desperate vos pl. viri.	*desperate vos duo.*	*despera tu vir.*
إيأَسْنَ	إيأَسَا	إيأَسِي
desperate vos pl. fem.	*desperate vos duæ.*	*despera tu mul.*

Imperatiuum quintæ Coniugationis.

إيئَسُوا	إيئَسَا	إيئَسْ
desperate vos pl. viri.	*desperate vos duo.*	*despera tu vir.*
إيئَسْنَ	إيئَسَا	إيئَسِي
desperate vos pl. fem.	*desperate vos duæ.*	*despera tu mul.*

Masdarum.

يَأْسَاتٌ vel أَيْآسٌ	يَأْسَانِ	يَأْسٌ
desperare pluries.	*desperare bis.*	*desperare.*

Vel sic cum ة.

يَآسَاتٌ vel يَآيِسُ	يَآسَتَانِ	يَآسَةٌ
desperationes pl.	*desperationes duæ.*	*desperatio.*

Participium, Adiectiuum.

يِآسٌ	يُوسَانِ	يُوسٌ
desperantes pl.	*desperantes duo.*	*desperans.*

Et sic dicitur cum tribus syllabis breuibus, nam media syllaba breuis est, & profertur singulare *Bauson*, & non *Bauson*, nam و non quiescit ita vt faciat syllabam longam, sed tantùm est suppositum ipsi Hamzat ad immutandum sonum Dsammi ex O in V, sed in V breue; nam Hamzat & و se habent per modum vnius literæ sustinentis vnicam vocalem, vnde syllaba breuis est. Potest etiam Hamzat & و (& quod de و dicitur, intelligendum est etiam de ي & ا, scilicet cum

cum sua cuiusque vocali correspondenti) ita simul iungi, vt non sint per modum vnius literæ vnicam vocalem sustinentis; sed per modum duarum, ita vt prior sustineat vocalem, posterior autem quiescens contrahatur post vocalem ad componẽdam eandem syllabam, ita vt fiat syllaba composita ex vnica vocali & duplici consonante, priore mota, posteriore verò quiescente: vnde fiat syllaba longa. Priùs dicitur suppositio literæ subtus Hamzat: non autem quod posteriùs explicatum est. Participium seu Adiectiuum mox allatum est cum suppositione و subtus Hamzat, & syllaba breui. Mox afferemus idem Adiectiuum cum و quiescenti, & syllaba longa: in quo dices

Participium Adiectiuum alio modo.

يؤوس	يؤوسان	يؤوس
desperati,& desperatæ.	*desperati duo,*vel *duæ.*	*desperatus,& desperata.*

Coniugatio Verbi Quaternarij, infirmi ى & ل primi ى, & Hamzati ع & ل secundi, insuper & concordati.

NE Tyroni dubium occurrat circa Verba quattuor literarum simplicia, cùm nullibi sit exemplum de ipsis appositum inter minus perfecta, libuit hic vltimo loco Verbum apponere, quod omnes simul patitur debilitates, nempe Duplicatum seu Concordatum, Infirmum, & Hamzatum, vt in vno discat omnia.

Præteritum.

يايأوا	يايأا	يايأ
vocauerunt pl.	*vocauerunt duo.*	*vocauit ille.*
يايأن	يايأتا	يايأت
vocauerunt pl. fem.	*vocauerunt duæ.*	*vocauit illa.*
يايأتم	يايأتما	يايأت
vocastis vos pl.	*vocastis duo.*	*vocasti tu vir.*
يايأتن	يايأتما	يايأت
vocastis vos pl. fem.	*vocastis vos duæ.*	*vocasti tu mul.*
يايأنا		يايأت
vocauimus nos.		*vocaui ego.*

Modsateum.

يوايئون	يوايئان	يوايئ
vocant illi pl.	*vocant illi duo.*	*vocat ille.*
يوايئن	توايئان	توايئ
vocant illæ pl.	*vocant illæ duæ.*	*vocat illa.*

توايئون

يوايون	تواييان	توايي
vocatis vos pl. viri.	*vocatis vos duo.*	*vocas tu.*
توايين	تواييان	توايين
vocatis vos pl. fem.	*vocatis vos duæ.*	*vocas tu mul.*
نوايي		اوايي
vocamus nos.		*voco ego.*

Imperatiuum.

يايوا	يايا	ياي
vocate vos viri.	*vocate duo.*	*voca tu vir.*
يايين	يايا	يايي
vocate vos pl. fem.	*vocate vos duæ.*	*voca tu mul.*

Masdarum, generis masculini.

يايي	يمياءان	يمياء
vocationes pl.	*vocationes duæ.*	*vocatio.*

Masdarum, generis feminini.

يايات	ياياتان	ياياة
clamationes pl.	*clamationes duæ.*	*clamatio, clamare.*

Participium Actiuum, seu Nomen Agentis.

موايون	موايان	موايي
clamantes pl.	*clamantes duo.*	*clamans.*
موايات	موايتان	موايية
clamantes pl. fem.	*clamantes duæ.*	*clamans.*

Participium Passiuum, item Nomen instrumenti, Loci, & Temporis.

يايي	موايان	موايا
Instr. loca. & tēp. clamandi.	*duo instr. loc. & tēp clamandi.*	*instr. loc. & tēp. clamādi.*

Vnum hic vltimo loco superest de Verbis notandum: nempe ex ternarijs formari interdum Imperatiuum ad instar فعال, vt ex نزل *descendit*, fiat نزال *descende*. Cetera verò de Verbis iam nota sunt ex dictis. Modò breuibus dicendum est de Nomine.

DE

DE NOMINE, EIVSQ. PROPRIETATIBVS.

NOMEN dicitur إِسْمٌ, & definitur Arabibus sic الاسم هو كلمة دالّة بنفسها على معنى غير مقترن بأحد الأزمنة الثلاثة *Nomen est dictio per se significatiua sine tempore*. ad differentiam Verbi, quod significat cum tempore: & ad differentiam حَرْفٌ *Harf*, scilicet *Particulæ*, quæ non est per se significatiua, nisi alteri iuncta.

QVINQVE autem sunt proprietates Nominis: & signa, quibus distinguitur à reliquis Orationis partibus, nempe Articulus, Præpositio seu Præfixio particulæ Giarri, Tanuinum, esse Mobtadaum siue Subiectum, & Annexio.

Prima proprietas est Articulus, quem dicunt Arabes أَلْمَعْرِفَة, idest *Notificatio*, quia per ipsum fit Nomen notum & determinatum, quod aliàs erat indeterminatum & vagum. Est autem vnicus respectu omnium tam Generum quàm Casuum Articulus, talis أَلْ, qui præfigitur Nomini sic, exempli gratia رَجُلٌ *vir quidam*, adiuncto Articulo fit أَلرَّجُلُ *l'huomo, talis homo: iste vel ille homo*, non iam amplius quidam vir, sed *notatus vir*. Et quia Articulus eiusmodi determinationem operatur, propterea Nomina propria, quia ex se determinata sunt, Articulum non admittunt, nec enim dicitur أَلزَّيْدُ *il Zaido*. Sed in Duali & Plurali, propter aliqualem indeterminationem, dici poterit أَلزَّيْدَانِ *li due Zaidi*, أَلزَّيْدُونَ *li Zaidi*.

Determinatio autem eiusmodi, vel est ratione Speciei, vel ratione Indiuidui, vel ratione Vniuersitatis. Ratione Speciei, vt cùm dicitur أَلْإِنْسَانُ نَاطِقٌ *homo est rationalis*. & hic, *homo*, supponit pro Specie, nempe pro Homine, prout distinguitur à ceteris rerum speciebus. Ratione Indiuidui, vt cum quis proloquutus iam fuerat de vno quodam homine, & de vno quodam equo, deinde subiungat dicens وَالرَّجُلُ عَقَلَ الْفَرَسَ *& vir ligauit equum*. Determinatio ratione Collectionis seu Vniuersitatis, vt cùm dicitur أَلْإِنْسَانُ سَيَمُوتُ *homo tandem moritur*: vbi *homo* supponit pro singulis Indiuiduis, non pro Specie, quæ non moritur.

Secunda Nominis proprietas est, suscipere præfixionem vel præmissionem particulæ Giarri: quæ sunt مِنْ *ex, a, ab*, إِلَى *vsque ad*, exclusiuè, propriè & in rigore, حَتَّى *vsque ad*, inclusiuè, فِي *in*, عَلَى *super, circa, versùs, prout, secundùm, contra:*

contra: عَنْ *a, ab, de, pro*. مُذْ vel مُنْذُ *e, ex*, respectu temporis, مَا عَدَا vel خَلَا vel حَاشَا vel مَا حَاشَا *præterquam, excepto, nisi*, رُبَّ *vix, fortè, fortasse*, & prædictæ omnes particulæ præmittuntur Nomini: sequentes verò præfiguntur iunctæ ipsis Nominibus in principio, nempe بِ *cum, in, per*, qua dicitur, بِزَيْدٍ *per Zaidum*, vel *mediante Zaido*, vel *cum Zaido*, vel *in Zaido*, vel *iuxta Zaidum*. لِ, quæ est nota Datiui casus, item significat *ad, propter*, qua dicitur لِزَيْدٍ *Zaido, ad Zaidum*, vel *propter Zaidum*. وَ *per*, iuramenti, vt وَزَيْدٍ *per Zaidum*, iuro scilicet. تَ *per*, etiam iuramenti, quæ tantùm Nomini اللّٰه *Deus* præfigitur, vt تَاللّٰهِ *per Deum*, scilicet iuro. item كَ *sicut, ad instar, veluti*, vt كَمَلَاكٍ *sicut Angelus, quasi Angelus*. Et cum præmissis dices مِنَ ٱلْمَسْجِدِ *de templo*. إِلَى ٱلْمَسْجِدِ *ad templum*. حَتَّى ٱلْمَسْجِدِ *vsque ad templum*. فِي ٱلْمَسْجِدِ *in templo*. عَلَى ٱلْمَسْجِدِ *super templum*, vel *contra templum*, vel *circa*, vel *prope templum*. عَنِ ٱلْمَسْجِدِ *à templo, de templo*, vel *pro templo*. مَا عَدَا ٱلْمَسْجِدَ *excepto templo*. رُبَّ مَسْجِدٍ وَاسِعٍ وَجَدْتُ. *vix aliquod templum capax reperi*. مُذْ يَوْمٍ ثَالِثٍ رَأَيْتُكَ *à die iam tertio vidi te*, vel præmissa negatione مَا رَأَيْتُكَ مُنْذُ يَوْمٍ ثَالِثٍ *tertius iam agitur dies ex quo te non vidi*.

Tertia proprietas Nominis est Tanuin, quod Nomini carenti articulo (non habenti aliquod affixum, nec annexo alteri Nomini) apponitur in fine: estque signum indeterminationis semper in Appellatiuis, non autem in Propriis. Est item Tanuinum quintuplex: nempe primò ad inflectendum & declinandum ipsum Nomen, vt cùm in casu recto dicitur cum Tanuino Dsammi زَيْدٌ *Zaidus*: & in casu Nasbo cum Tanuino Fathhi, زَيْدًا *Zaidum*: & in casu Giarri seu Chafdsi زَيْدٍ *Zaidi*, vel *Zaido*. Hoc Tanuinum non est indeterminationis, quia Zaidus est nomen proprium, ac proinde ex se determinatum, non indigens articulo ال ad sui determinationem. vnde vocant hoc Tanuinum تَنْوِينَ ٱلتَّمَكُّنِ *Tanuinum reuolutionis*, quod proprium est Nominum reuolubilium: sunt enim quædam Nomina quæ dicuntur irreuolubilia, & nunquam valent suscipere Tanuinum, prout dicemus inferius, Declinationes Nominum recensentes.

Secundum est Tanuinum ignorationis seu indeterminationis, dictum Arabibus تَنْوِينَ ٱلنَّكِرَةِ, quod est in omnibus Nominibus appellatiuis, vt diximus, quæ, dum carent articulo & annexione & affixo, habent Tanuinum, & significant tunc

vagè & indeterminatè, vt رَجُلٌ *vir quidam*. اِمْرَأَةٌ *quædam mulier*. Imò quibuſdam particulis ſeu vocibus aut dictionibus indeclinabilibus Tanuinum interdum apponitur, in ſignum indeterminationis, vt inquit Camus in dictione حي, poſt medium verſus finem, vbi dicit, dictioni حيهل compoſitæ ex حي & هلا, poſſe apponi Tanuinum in ſignum vagæ ſignificationis, ſic حَيهَلًا, quod ſignificat *veni cito, accelera*. Et ibi dicit etiam Camus, omnibus dictionibus indeclinabilibus poſſe Tanuinum apponi, in ſignum indeterminationis.

Tertium eſt تَنْوِينُ ٱلْمُقَابَلَةِ *Tanuinum contrapoſitionis*, ſeu *correlationis*, quod ponitur in fine Pluralis ſani feminini, vt نَاصِرَاتٌ *adiutrices*: dicunt enim, hoc Tanuinum correſpondere literæ ن Pluralis ſani maſculini, vt in نَاصِرِينَ *adiutores*. Eſt etiam Tanuinum correſpondentiæ quod apponitur Nominibus irreuolubilibus, præter regulam, ratione concinnitatis orationis, ex eo quia ſimul prolatum ſit aliquod Nomen reuolubile cum Tanuino, deinde ſubiungendum ſit aliquod Nomen irreuolubile, quod à regula priuatur Tanuino: tunc ſi elegantior videatur ſermo, poterit apponi Tanuinum etiam irreuolubili, propter concurſum conſimilis Nominis, habentis conſimile Tanuinum, vt ſi quis exempli gratia dicat جَعَلَ عَلَيْهِ أَغْلَالًا وَسَلَاسِلًا *impoſuit ei compedes & catenas*. Vbi licet dicere cum Tanuino in Plurali سَلَاسِلَ, quod eſt irreuolubile, ex eo quòd ſubiungatur poſt alterum Plurale habens aliqualem ſimilitudinem, vt eſt أَغْلَالًا *compedes*.

Quartum eſt تَنْوِينُ ٱلْعِوَضِ *Tanuinum compenſationis*, quando loco literæ reiectæ ſubſtituitur Tanuinum, vt accidit in Nominibus Infirmis vltima, præcedente immediatè Chesro, in caſibus Rapheo & Giarro: vt قَاضٍ *iudex*, vel *iudicis*, & ſic dicitur pro قَاضِيٌ *iudex*, & قَاضِي *iudicis*. In quibuſdam etiam particulis hoc accidit, vt حِينَئِذٍ *tunc*, *illo tempore*, & يَوْمَئِذٍ *illo die*; quæ ſunt particulæ compoſitæ ex يَوْمٌ *dies*, & حِينٌ *tempus*, & particula إِذَا *quando*, & Tanuinum ſubſtitutum eſt loco ا reiectæ.

Quintum eſt تَنْوِينُ ٱلتَّرَنُّمِ *Tanuinum rhythmi*, quod licentia poetica vſurpatur in verſibus ad deſinentiæ concinnitatem: vt in Alcorano etiam Verbis appoſuit pſeudopropheta, dicẽs لَنَسْفَعًا *vtiq; attrahemus* p لَنَسْفَعَ, vel certè pro لَنَسْفَعَنَّ cum ن confirmationis; & vſurpauit loco eius Tanuinum, vt redderet præcedentibus verſibus conſimilem deſinentiam. Hoc idem licet etiam in Nominibus irreuolubilibus, & multo magis in carminibus, cùm liceat etiam & in ſoluta oratione.

QVAR-

QVARTA proprietas Nominis est إِلاسْنَادُ لَهُ *adhæsio ipsi*, scilicet quòd possit esse subiectum Orationis, & de ipso aliquid enuncietur, vt قَامَ زَيْدٌ *surrexit Zaidus*.

QVINTA tandem Nominis proprietas est إِلاضَافَةُ *annexio*, cùm scilicet Nomen annectitur Nomini, à quo determinatur, & Latini vocant, Esse in regimine, vt كِتَابُ زَيْدٍ *liber Zaidi*. Et priùs Nomen dicitur مُضَافٌ *annexum*: posteriùs verò مُضَافٌ إِلَيْهِ *cui annexum est*. Et huiusmodi annexio duplex est, alia enim dicitur مَعْنَوِيٌّ *realiter significans*, seu حَقِيقِيٌّ *vera*: altera autem dicitur غَيْرُ حَقِيقِيٍّ *non vera*, seu لَفْظِيٌّ *prolatione tantùm*. Vera est quando potest resolui per particulam لِ, quæ est nota Datiui casus, significans possessionem, vel dominium, vt in exemplo allato كِتَابُ زَيْدٍ *liber Zaidi*, importatur dominium, seu possessio qua Zaidus obtinet librum, perinde ac si diceretur الْكِتَابُ الَّذِى لِزَيْدٍ *liber qui est Zaido*, vel *quem habet Zaidus*. Item vera est etiam quæ potest resolui per particulam مِنْ *ex, de*: quæ importat materiam ex qua, vt خَاتَمُ ذَهَبٍ *annulus auri*, idem est ac si diceretur الْخَاتَمُ الَّذِى مِنْ ذَهَبٍ *annulus qui est ex auro*. Cæteræ autem, quæ neutro ex his modis resolui possunt, dicuntur annexiones tantùm prolatione, non significatione, vt si quis dum percutitur Zaidus, dicat ضَارِبُ زَيْدٍ *percutiens Zaidum*: vbi non importatur neque dominium, neque materia, vt patet.

Et hæc quidem sunt signa, quibus dignoscitur Nomen, & à cæteris distinguitur, cùm eius sint proprietates. At, vt plenè eius notitia habeatur; sicut de Verbo, ita etiam de Nomine dignoscenda est Quantitas, quot scilicet sit literarum, Compositum, an Simplex: Species, nempe Primitiuum an Deriuatiuum, Positiuū, Comparatiuum, Superlatiuum, an Diminutiuum: Qualitas, nempe perfectum, an imperfectum, quia scilicet Surdum, Infirmum, vel Hamzatum. Præterea quæ præcipuè de Nomine considerantur, Genus, Numerus, & Casus. Attingemus igitur primùm quæ pertinent ad Quantitatem & Qualitatem, deinde de Genere, Numero, & Casu ad sufficientiam differemus. Vltimò tandem diuersas Nominum species distinguemus.

De Quantitate, & Qualitate Nominis.

SICVT Verbum, aliud est Simplex, aliud Compositum, ita pariter & Nomen: & Simplex aliquando est duarum literarum. vt هُوَ *ipse*, هِيَ *ipsa*, ذَا *hic*, quæ sunt duarum literarum ex sui natura; vel talia facta sunt per reiectionem ali-

cuius literæ radicalis, vt أَخٌ *frater*, pro أَخُوٌ: أَبٌ *pater*, pro أبو: حَمٌ *socer*, pro حَمُوٌ, & يَدٌ *manus*, pro يَدَيٌ, & quædam alia.

Vt plurimum autem est trium literarum, vt رَجُلٌ *vir*, فَرَسٌ *equus*, فِعْلٌ *actio*.

Sæpè etiam est quattuor literarum, vt قُنْفُذٌ *erinaceus*, جَعْفَرٌ *riuus*.

Aliquando etiam Nomen simplex excedit quartam literam, vt زَبَرْجَدٌ *beryllus*, فَرَزْدَقٌ *frustum panis*, عَقَرْطَلٌ *elephans femina*, سَفَرْجَلٌ *malum cydonium*. Nec potest Nomen simplex quintam excedere literam: compositum verò pertingit vsque ad nonam, vt مُسْتَأْصِلَتَانِ *euulsæ duæ*.

Vt autem distinguantur literæ radicales ab adiunctis, notandæ sunt literæ quæ addi solent vltra radicales: & pro hac re meminisse oportet literarum, quæ addi solent in Verbis, prout supra suo loco diximus, secundum diuersas Verborum compositorum formas, similia enim adduntur Nominibus, ijs præcipuè quæ ex ipsis deriuantur. Frequentissimè autem superadduntur literæ ا و ى: frequenter etiam superadditur in principio م, vt visum est supra, dum ageremus de Verbis, & eorum Participijs & Nomine Temporis, & Loci, & Instrumenti. Ad indicandas autem diuersas Nominum formas, quæ sint Simplicia, quæ Composita, quæ Ternaria, quæ Quaternaria, veluti per cifram, sicut in Verbis ita in Nominibus, ad significandam primam radicalem inscribunt ف, pro secunda scribunt ع, pro tertia ل: si verò sit Nomen quattuor literarum, pro quarta addunt in fine ل alterum: si autem excedat quartam literam, pro quinta in principio præfigunt ف prius: vnde فعل est forma qua indicatur nomen simplex trium literarum, prout est رَجُلٌ *vir*, فَرَسٌ *equus*, رَبٌّ *dominus*, &c. Et فعلل est forma qua significatur Nomen simplex quattuor literarnm, prout est فُلْفُلٌ *piper*. Et hac forma ففعلل signatur Nomen simplex quinque literarum, vt est سَفَرْجَلٌ *malum cydonium*, خَزَرْنَقٌ *aranea*, &c. Et huiusmodi formæ dicuntur وَزْنٌ *pondus, mensura*. Et quidem simplicium Nominum non sunt nisi tres allatæ: quia non sunt Nomina simplicia, nisi trium, quatuor, vel quinque literarum. Et hoc quidem quo ad literas; nam variatio Vocalium potest esse multiplex, prout in tabulis infra apponendis, cum de Numero tractabimus, licebit inspicere: sed hic multiplicitas ista obrueret mentem, & est ad modicum vtilis.

Formæ autem Nominum compositorum plures sunt, prout literæ diuerso modo addi possunt, vel in principio, iuxta mensuram أَفْعَلُ, vt أَحْسَنُ *pulcherrimus*: vel post primam iuxta mensuram فَاعَلٌ, vt طَابَقٌ *sartago*. Vel post secundam, iuxta men-

mensuram فعال, vt قِتَالٌ *certamen*. Vel simul post ptimam & post secundam, iuxta mensuram فاعال, vt طَابَاقٌ *lapis magnus*, & *latus*. Et sic plerisque alijs modis, prout infra dum de Numero agemus, diuersis tabulis ostendemus.

Et quod pertinet ad Qualitatem, sicut Verbum, ita pariter & Nomen aliud est Perfectum, vt رَجُلٌ *vir*, aliud Imperfectum, & hoc vel quia sit Duplicatum seu Surdum, vt رَبٌّ *dominus*, & عَدَدٌ *numerus*: & ex Quaternarijs Concordatum, vt الْجُمْجُمَةُ *caluaria*, الدَّمْدَمَةُ *murmuratio*: vel Infirmum prima, vt وَعْدٌ *promissio*, يَبَسٌ *siccitas*: vel Infirmum secunda, vt صَوْنٌ *custodia*, نُورٌ *lux*, جَوَابٌ *responsio*, سَوَادٌ *nigredo*, نَابٌ *dens*. vel Infirmum vltima, vt عَصًا *baculus*, *virga*, رَحًى *mola*: vel Infirmum pariter secunda & tertia, vt هَوًى *concupiscentia*. vel Infirmum prima & tertia, vt وَحْيٌ *inspiratio*, *reuelatio*. vel Infirmum ptima & secunda, vt يَوْمٌ *dies*, وَيْلٌ *va*. vel Infirmum pariter prima, secunda, & tertia, vt وَاوٌ *Vau*, nomen literæ و, & يَآءٌ *ie*, nomen literæ ى.

In quibus omnibus seruandæ sunt regulæ supra de Verbis traditæ: nempe vt و & ى conuertantur in ا post Fathhum, sed in fine, dum est tertia, و scribatur per ا, ى verò permaneat scriptum sua figura; ita etiam dum est quarta, vel plusquam quarta, etiam و post Fathhum conuersum in ا, scribatur per ى: si autem in fine Nominis aliquid superaddatur, ita vt litera Infirma non sit finalis, tunc etiam scribatur, prout est, ا. Quando autem litera Infirma in fine sequitur post ا quiescentem, conuertatur in Hamzat, vt pro هَوَایٌ dicatur هَوَآءٌ *aer*, & sic meminisse oportet eorum quæ diximus de Verbis Infirmis, vt pariter in Nominibus seruentur.

Nomen Hamzatum, siue sit Hamzatum ptima, siue secunda, siue tertia, easdem regulas seruat, quas supra de Verbo diximus seruandas: quare hic nihil superest addendum.

فى جنس الاسماء

DE GENERE.

GENERE duplex est Nomen: vel enim est مُذَكَّرٌ *masculinum*, vel مُؤَنَّثٌ *femininum*.

Masculinum est, in quo nullum adest feminini signum, nec expresse, nec virtualiter

cuius literæ radicalis, vt أَخٌ *frater*, pro أَخُوٌ: أَبٌ *pater*, pro ابو: حَمٌ *socer*, pro حَمُوٌ, & يَدٌ *manus*, pro يَدَيٌ, & quædam alia.

Vt plurimum autem est trium literarum, vt رَجُلٌ *vir*, فَرَسٌ *equus*, فِعْلٌ *actio*.

Sæpè etiam est quattuor literarum, vt قُنْفُذٌ *erinaceus*, جَعْفَرٌ *riuus*.

Aliquando etiam Nomen simplex excedit quartam literam, vt زَبَرْجَدٌ *beryllus*, فَرَزْدَقٌ *frustum panis*, عَقَرْطَلٌ *elephans femina*, سَفَرْجَلٌ *malum cydonium*. Nec potest Nomen simplex quintam excedere literam: compositum verò pertingit vsque ad nonam, vt مُسْتَاصِلَتَانِ *euulsæ duæ*.

Vt autem distinguantur literæ radicales ab adiunctis, notandæ sunt literæ quæ addi solent vltra radicales: & pro hac re meminisse oportet literarum, quæ addi solent in Verbis, prout supra suo loco diximus, secundum diuersas Verborum compositorum formas, similia enim adduntur Nominibus, ijs præcipuè quæ ex ipsis deriuantur. Frequentissimè autem superadduntur literæ ا و ي: frequenter etiam superadditur in principio م, vt visum est supra, dum ageremus de Verbis, & eorum Participijs & Nomine Temporis, & Loci, & Instrumenti. Ad indicandas autem diuersas Nominum formas, quæ sint Simplicia, quæ Composita, quæ Ternaria, quæ Quaternaria, veluti per cifram, sicut in Verbis ita in Nominibus, ad significandam primam radicalem inscribunt ف, pro secunda scribunt ع, pro tertia ل: si verò sit Nomen quattuor literarum, pro quarta addunt in fine ل alterum: si autem excedat quartam literam, pro quinta in principio præfigunt ف prius: vnde فعل est forma qua indicatur nomen simplex trium literarum, prout est رَجُلٌ *vir*, فَرَسٌ *equus*, رَبٌّ *dominus*, &c. Et فعلل est forma qua significatur Nomen simplex quattuor literarnm, prout est فُلْفُلٌ *piper*. Et hac forma ففعلل signatur Nomen simplex quinque literarum, vt est سَفَرْجَلٌ *malum cydonium*, خَزَرْنَقٌ *aranea*, &c. Et huiusmodi formæ dicuntur وَزْنٌ *pondus, mensura*. Et quidem simplicium Nominum non sunt nisi tres allatæ: quia non sunt Nomina simplicia, nisi trium, quatuor, vel quinque literarum. Et hoc quidem quo ad literas; nam variatio Vocalium potest esse multiplex, prout in tabulis infra apponendis, cum de Numero tractabimus, licebit inspicere: sed hic multiplicitas ista obrueret mentem, & est ad modicum vtilis.

Formæ autem Nominum compositorum plures sunt, prout literæ diuerso modo addi possunt, vel in principio, iuxta mensuram أَفْعَلٌ, vt أَحْسَنٌ *pulcherrimus*: vel post primam iuxta mensuram فَاعَلٌ, vt طَابَقٌ *sartago*. Vel post secundam, iuxta men-

mensuram فعال, vt قتال *certamen*. Vel simul post primam & post secundam, iuxta mensuram فاعال, vt طاباق *lapis magnus*, & *latus*. Et sic plerisque alijs modis, prout infra dum de Numero agemus, diuersis tabulis ostendemus.

Et quod pertinet ad Qualitatem, sicut Verbum, ita pariter & Nomen aliud est Perfectum, vt رجل *vir*, aliud Imperfectum, & hoc vel quia sit Duplicatum seu Surdum, vt رب *dominus*, & عدد *numerus*: & ex Quaternarijs Concordatum, vt الجمجمة *caluaria*, الدمدمة *murmuratio*: vel Infirmum prima, vt وعد *promissio*, يبس *siccitas*: vel Infirmum secunda, vt صون *custodia*, نور *lux*, جواب *responsio*, سواد *nigredo*, ناب *dens*. vel Infirmum vltima, vt عصا *baculus*, *virga*, رحى *mola*: vel Infirmum pariter secunda & tertia, vt هوى *concupiscentia*. vel Infirmum prima & tertia, vt وحي *inspiratio*, *reuelatio*. vel Infirmum prima & secunda, vt يوم *dies*, ويل *va*. vel Infirmum pariter prima, secunda, & tertia, vt واو *Vau*, nomen literæ و, & ياء *ie*, nomen literæ ى.

In quibus omnibus seruandæ sunt regulæ supra de Verbis traditæ: nempe vt و & ى conuertantur in ا post Fathhum, sed in fine, dum est tertia, و scribatur per ا, ى verò permaneat scriptum sua figura; ita etiam dum est quarta, vel plusquam quarta, etiam و post Fathhum conuersum in ا, scribatur per ى: si autem in fine Nominis aliquid superadditur, ita vt litera Infirma non sit finalis, tunc etiam scribatur, prout est, ا. Quando autem litera Infirma in fine sequitur post ا quiescentem, conuertatur in Hamzat, vt pro هواى dicatur هواء *aer*, & sic meminisse oportet eorum quæ diximus de Verbis Infirmis, vt pariter in Nominibus seruentur.

Nomen Hamzatum, siue sit Hamzatum prima, siue secunda, siue tertia, easdem regulas seruat, quas supra de Verbo diximus seruandas: quare hic nihil superest addendum.

في جنس الاسماء

DE GENERE.

GENERE duplex est Nomen: vel enim est مذكر *masculinum*, vel مؤنث *femininum*.

Masculinum est, in quo nullum adest feminini signum, nec expresse, nec virtualiter

liter, vt رَجُلٌ *vir*, فَرَسٌ *equus*, جِرْمٌ *corpus*, نُورٌ *lux*, رُمْحٌ *hasta*, حَرٌّ *aestus*, عُنُقٌ *collum*, طَلٌّ *pluuia lenis, & ros*, طَلَلٌ *moles, species indiuidui*. &c.

Feminini autem generis est, quod habet aliquod signum: estq. praecipuum ة in fine, vt ظُلْمَةٌ *tenebrae*, نُصْرَةٌ *adiuuatio*. Alterum signum generis feminini est ا cum Maddo & Hamzat post ipsum in fine Nominis additum, quod vocant ا longum, vt صَحْرَاءُ *campus, ager*, عَذْرَاءُ *virgo*. Tertium signum feminini generis est ا addita in fine Nominis, & dicitur ا breuis, quae dum est finalis scribitur per ى, vt بُشْرَى *euangelium, bonum nuncium*, ذِكْرَى *memoria*: & haec tria tantùm sunt signa expressa generis feminini.

Sunt autem pleraque, carentia eiusmodi signis, generis etiam feminini. Et primò, Nomina propria mulierum, vt زَيْنَبُ *Zainaba*, هِنْدٌ *Hinda*. Nomina etiam appellatiua, quae solis feminis congruunt, vt أُمٌّ *mater*, أُخْتٌ *soror*, عَرُوسٌ *sponsa*. Et in vniuersum quaecumque pertinent seu dicuntur de animalibus feminei sexus, de quibus nulli dubium est generis esse feminini: immò apud Arabes nomen femininum pertinens ad animal feminei sexus dicitur مَعْنَوِيٌّ *significatiuum, reale*, & حَقِيقِيٌّ *verum*. Cetera autem nomina generis feminini dicuntur لَفْظِيٌّ *prolatione tantùm*, & غَيْرُ حَقِيقِيٍّ *non vera*. Quare de eiusmodi non est dubium, quamuis nullum appareat in eis signum ex tribus memoratis.

Praeterea generis feminini sunt nomina geminorum membrorum corporis, vt عَيْنٌ *oculus*, أُذُنٌ *auris*, ضِلَعٌ *costa*, يَدٌ *manus*, ذِرَاعٌ *brachium*, فَخِذٌ *coxa*, سَاقٌ *crus*, كَعْبٌ *calcaneus*, قَدَمٌ vel رِجْلٌ *pes*:

Sunt etiam feminini generis Nomina propria locorum, prouinciarum, vrbium, vt بَغْدَادُ *Babylonia*, بَابِلُ *Babylon*, حَوْرَانُ *Huran*, أَصْبَهَانُ *Asphahan*, بَيْرُوتُ *Berytbum*, بَسْلُوقِيتُ *Basluchit*, &c.

Quaedam verò vsurpantur, modò tanquam generis masculini, modò verò tanquã Feminini, vt حَالٌ *conditio, status, dispositio*: طَرِيقٌ *via*, رُوحٌ *spiritus*, & quaedam alia, prout in Dictionarijs adnotatur, & exquisitè notat Auctor Dictionarij Chamus; & non est muneris Grammaticae haec omnia per extensum connumerare.

Expedit autem hic recensere quae frequenter occurrunt nomina generis feminini sine aliquo expresso signo: & sunt السَّمَاءُ *caelum*, الأَرْضُ *terra*, الشَّمْسُ *sol*,

أَلْخَمْرُ *vinum*, أَلنَّارُ *ignis*, أَلْجَحِيمُ *infernus*, أَلْكَأْسُ *calix*, أَلْقَوْسُ *arcus*, أَلدَّارُ *atriū*, أَلْجَيْلُ *domus*, أَلرِّيحُ *ventus*, أَلْعَصَا *baculus*, أَلْعَقْرَبُ *ſcorpio*, أَلْأَرْنَبُ *lepus, lepore*, أَلْغَنَمُ *equitatus*, *grex ouium*, أَلشِّعْرُ عَرُوضُ *poema*, أَلدِّرْعُ *thorax*, & quædam alia. Ex quibus ſunt nomina literarum, quæ vt plurimum vſurpantur tanquam fœminina, vt أَلْأَلِفُ *alif*, أَلْبَاءُ *be*, &c.

باب العدد

DE NVMERO.

TRiplex eſt Nominum, ſicut & Verborum, Numerus, مُفْرَدٌ *ſingularis*, مُثَنًّى *dualis*, & جَمْعٌ *pluralis*. Et ſingularis quidem numerus non habet propria ſigna; quibus dignoſcatur, niſi carentiam ſignorum Dualis, aut Pluralis. Habet autem plures formas, quas omnes, vel ferè omnes, è conſpectu ſuorum Pluralium paulò poſt appone mus in pluribus tabulis, dum de Pluralibus fractis agemus.

Duale autem à Singulari formatur, impoſita vocali Fathho ſuper vltima ſingularis, & addita ا quieſcente in recto, vel ى quieſcente in obliquis, & poſt ا vel ى, addito ن cum Cheſro in fine, vt رِجْلٌ *pes*, رِجْلَانِ *duo pedes*, & رِجْلَيْنِ *duos pedes*, vel *duorum pedum*, vel *duobus pedibus*. زَيْدٌ *Zaidus*, زَيْدَانِ *duo Zaidi*, زَيْدَيْنِ *duobus Zaidis*.

Quòd ſi in fine Singularis fuerit ة, in Duali vertetur in ت, vt إِمْرَأَةٌ *mulier*, إِمْرَأَتَانِ *mulieres duæ*.

Si verò in Singulari deſit vltima radicalis, ad formandum Duale reuertetur, vt ex رَامٍ *ſagittarius*, fiat رَامِيَانِ *duo ſagittarij*. Ex أَبٌ *pater*, quia radix eſt ابو dicetur أَبَوَانِ *duo patres*, ex أَخٌ *frater*, dicetur أَخَوَانِ *duo fratres*.

Si autem in fine Singularis reperiatur ا, ita vt non ſit pluſquam tertia, tunc ſi erat conuerſa ex و, mutabitur in و originale, vt ex عَصًا *baculus*, quia radix eſt عصو, dicetur in Duali عَصَوَانِ *duo baculi*. Quare in Duali ex رَحًى vel رَحًا *mola*, quia radix eſt و vel ى ad libitum, propterea aſſerit Chamus poſſe ad libitum dici cum و vel cum ى رَحَيَانِ vel رَحَوَانِ *duæ molæ*. Si autem fuerit ا in Singulari pluſquam tertia, tunc in Duali ſemper apparebit ى, etiam ſi ا fuerit conuerſa ex و, vel quacumque alia ratione; dummodo non ſit radicalis: ſed dum eſt radicalis, non eſt ا, nec dicenda eſt Alif, ſed Hamzat Igitur dum ا eſt vltima in

Sin.

Singulari, & plusquam tertia, in Duali semper conuertetur in ى, vt مُصْطَفَى *electus*, مُصْطَفَيَانِ *duo electi.*

Quòd si in fine Nominis singularis sit Hamzat post ا productionis: quod potest esse triplici de causa, vel apposita pro و vel ى, vt كِسَاءٌ pro كِسَاوٌ *vestimentum*, tunc manere poterit in duali, vt كِسَاءَانِ *duo vestimenta*, vel poterit conuerti in و, vt كِسَاوَانِ. Vel secundò potest esse Hamzat in fine post ا, in signum generis Feminini, vt حَمْرَاءُ *rubicunda*, & tunc in Duali conuertetur in و, vt حَمْرَاوَانِ *duæ rubicundæ*. Tertiò Hamzat post ا productionis in fine Nominis potest esse radicalis, vt قُرَّاءٌ *lector, deuotus*, & tunc manebit qualis est etiam in Duali, vt قُرَّاءَانِ *duo lectores, duo deuoti*.

PLVRALE autem Nominis est duplex مُصَحَّحٌ, idest, *integrum, sanum*, & مُكَسَّرٌ *fractum*.

Sanum, cùm est Masculinum, formatur à Singulari Dsammata vltima, adiectisque و quiescenti & ن cum Fathho, vt ex زَيْدٌ *Zaidus*. زَيْدُونَ *Zaidi*, مُسَلَّمٌ *saluatus*, مُسَلَّمُونَ *saluati*. In qua formatione obseruandum, quòd si vltima singularis fuerit ى quiescens, reijcitur ى, atque præcedens mouebitur vocali Dsammo, vt اَلْقَاضِى *iudex*, اَلْقَاضُونَ *iudices*. Si verò vltima fuerit ا, reijcietur quidem ا, & præcedens relinquetur cum suo Fathho, vt مُصْطَفَى *electus*, مُصْطَفَوْنَ *electi*.

Plurale autem femininum sanum formatur, adiectis ا quiescente & ت Dsammata vel Chesrata, iuxta varietatem casus, de quo infra dicetur, vt هِنْدٌ *Hinda*, nomen mulieris, هِنْدَاتٌ *Hindæ*. In qua formatione obseruandi sunt hi canones.

Primò reijcitur ة de singulari cùm aderit, vt مُسْلِمَةٌ *fidelis*, مُسْلِمَاتٌ *fideles*, جَنَّةٌ *hortus*, جَنَّاتٌ *horti*.

Secundò, si Singulare fuerit Substantiuum, non Vacuum seu non Infirmum غ, iuxta formam فَعْلَةٌ, vel فَعْلٌ, habens ف cum Fathho & ع quiescentem, tunc in Plurali ع Fathhanda erit, vt ثَمْرَةٌ *fructus*, ثَمَرَاتٌ *fructus plur.* دَعْدٌ *Daada*,

da, nomen mulieris, دَعَدَات *Daada*. Iuxta formam verò فُعْلَةٌ, vel فِعْلَةٌ, item فُعْلٌ, & فِعْلٌ, habens Dſammatam vel Cheſratam ف, habebit Plurale tripliciter; nam ع poterit Fathhari, vt dictum eſt, vel quieſcere, vel motione præcedentis ف moueri, vt جُلْبَةٌ *cruſta cicatricis*, جُلَبَاتٌ & جُلْبَاتٌ, & جُلُبَاتٌ. جُمْرَة *Giumra*, nomen mulieris, جُمَرَاتٌ, & جُمْرَاتٌ, & جُمُرَاتٌ *Giumra*. item سِدْرَةٌ *arbor cuius fructus dicitur* نَبِق. سِدَرَاتٌ, & سِدْرَاتٌ, & سِدِرَاتٌ. هِنْدٌ *Hinda*, هِنَدَاتٌ, & هِنْدَاتٌ, & هِنِدَاتٌ *Hinda*. Si autem Nomen iuxta eaſdem formas fuerit Adiectiuũ, vt ضَخْمَةٌ *craſſa*, vel vacuum, vt بَيْضَةٌ *ouum*, Plurale ſemper habebit ع quieſcentem, vt ضَخْمَاتٌ, بَيْضَاتٌ. Hæc autem Pluralia ſana non indifferenter à quolibet ſingulari formantur, ſed quibuſdam legibus & conditionibus.

Ad formandum ergo Plurale ſanum maſculinum duo requiruntur, dũ Nomen eſt Subſtantiuum. Primum eſt, vt ſit Nomen proprium. Secundum, vt ſit proprium perſonarum rationalium, vt ex زَيْدٌ *Zaidus*, زَيْدُونَ *plures Zaidi*. خَالِدٌ *Chaledus*, خَالِدُونَ *Hhaledi*, بَكْرٌ *Bacrus*, بَكْرُونَ *Bacri*. Non autem à Nominibus appellatiuis, vel proprijs aliarum rerum, perſonalitate ſiue ratione carentium, Plurale ſanum efformari poteſt. Vnde à Singularibus رَجُلٌ *homo*, & أَعْوَجُ *Aauag*, nomen proprium equi; non dicitur رَجُلُونَ ob defectum proprietatis, nec أَعْوَجُونَ ob defectum perſonalitatis; ſed ex his Singularibus Pluralia formantur fracta, vt رِجَالٌ *homines*, أَعَاوِجُ de quibus poſtea dicemus. Excipiuntur tamen è primo requiſito aliqua nomina, vt بَنُونَ *filij*, &c. أَبُونَ *patres*, &c. & quædam ab vtroq;

Dum verò nomen Maſculinum fuerit Adiectiuum, plures exigit conditiones, vt ſanè pluraficetur, videlicet:

Primò, vt dicatur de perſonis rationabilibus, vt مُسْلِمُونَ *ſaluati*, فَارِحُونَ *gaudentes*. Vnde ex ſingulari كُمَيْتٌ *caſtagno*. quod propriè dicitur de brutis, non dicetur كُمَيْتُونَ.

Secundò, vt ſi ſit iuxta menſuram أَفْعَلُ, eius femininum non ſit iuxta menſuram فَعْلَاءُ. Vnde in أَحْمَرُ *rubicundus*, cuius femininum eſt حَمْرَاءُ *rubicunda*, in Plurali dici non poterit أَحْمَرُونَ. Vel ſi ſit ad inſtar فَعْلَانُ; eius femininum non ſit iux-

ta formam فَعْلَى. Vnde in سَكْرَانُ *ebrius*, cuius femininum est سَكْرَى, non dicetur سَكْرَانُونَ. Sed in أَفْضَلُ *excellens*, cuius femininum est فُضْلَى, & in نَدْمَانٌ cuius femininum est نَدْمَانَةٌ, in Plurali dicetur أَفْضَلُونَ *excellentes*, & نَدْمَانُونَ *pœnitentes*. At verò in أَحْمَرُ *rubicundus*, & in سَكْرَانُ *ebrius*, dicetur حُمْرٌ, vel أَحَامِرُ *rubicundi*, & سَكَارَى *ebrij*, quæ sunt Pluralia fracta.

Tertiò, vt non sit generis communis, vt صَبُورٌ *patiens*, جَرِيحٌ *vulneratus*, & *vulnerata*. Vnde in Plurali istorum non dicetur صَبُورُونَ, nec جَرِيحُونَ, sed صُبُرٌ, جَرْحَى, quæ etiam sunt generis communis, & fracta. vt dictum est supra de Participijs.

Quartò, vt non habeat annexum ة femininum, vt مَعْرِفَةٌ *notus*, siue *determinatus*, نَكِرَةٌ *indeterminatus*, siue *vagus*. عَلَّامَةٌ *insignis*. hæc enim vel plurificantur fractè, vt مَعَارِفُ, vel ad instar Pluralis feminini sani, vt نَكِرَاتٌ & عَلَّامَاتٌ.

Sed Plurale sanum Femininum hanc tantùm exigit conditionem, vt nimirum si Adiectiuum fuerit, habeat Masculinum, cuius Plurale sanum sit; vel si Masculinum non habeat, saltem non careat ة. Vnde in فُضْلَى *excellens*, dicetur فُضْلَيَاتٌ *excellentes*, quoniam ex eius Masculino أَفْضَلُ dicitur in Plurali أَفْضَلُونَ *excellentes*, & in حَائِضَةٌ *menstruata*, dicetur حَائِضَاتٌ *menstruatæ*, quia licet Masculinum non habeat, habet tamen ة. At verò in حَمْرَآءُ non dicetur حَمْرَاوَاتٌ, cùm nec ex eius Masculino أَحْمَرُ dicatur أَحْمَرُونَ, vt dictum est, sed dicetur حَمَارَى, vel حُمْرٌ: neque in حُبْلَى *grauida*, dicetur حُبْلَيَاتٌ, cùm nec Masculinum habeat, nec ة femininum, sed dicetur حُبَّلٌ. Si verò femininum Nomen Substantiuum fuerit, non habetur ratio conditionis vllius, sed diuersimodè plurificatur, quandoque sanè, quandoque fractè, vt proinde eius Pluralia سَمَاعِيَّةٌ, idest *audibilia*, à plerisque dicantur.

Plurale autem fractum est omne aliud à Sano diuersum: quod pluribus fit modis, vel addendo in principio, vt ex فَلْسٌ *quadrans, nummus*, أَفْلُسٌ *quadrantes, nummi*. vel addendo in medio, vt رَجُلٌ *vir*, رِجَالٌ *viri*. Vel in fine, vt غُصْنٌ *ramus*,

mus, غُصْنَةٌ *rami*. ذَهَبٌ *aurum*, ذُهْبَانٌ *diuerſa auri metalla*: vel ſimul in principio & medio, vt ex ذَهَبٌ *vitellus oui*, أَذْهَابٌ *vitelli*, vel ſimul in principio & fine, vt ex طَبَقٌ *operculum*, أَطْبِقَةٌ *opercula*. Et ſic varijs modis, non ſolùm ex Ternarijs, ſed etiam ex Quaternarijs, & ex quinque literarum Nominibus, tot exurgunt diuerſæ Pluralium formæ, vt de ipſis regulas tradere, negotium ferè immenſum videatur. Nos autem, vt rem tam arduam, quantum fieri poteſt, planam reddamus, diuerſas Singularium formas in claſſes diſtributas infra apponimus, & è regione cuiuſque Singularis Pluralia fracta quæ ex ipſo formantur annectimus; vt vnico aſpectu, ex quo Singulari vnumquodque Plurale formetur, quaſi ex praxi Tyro dignoſcat. Deinde poſt Tabulas Singularium ſimul & Pluralium, faciliùs percipientur regulæ circa Pluralium formationem.

Primò igitur apponemus tabulas Nominum Simplicium; quæ ſcilicet habent ſolas radicales, cum Pluralibus è regione ipſorum, prout quodque ex quoque formatur: & primùm Simplicium trium literarum: Secundò loco Simplicium quatuor literarum: Tertio Simplicium quinque literarum: Quarto loco Nominum omnium Compoſitorum ſecundùm diuerſas Compoſitionum formas, & Primò de Compoſitis Ternarijs: deinde de Compoſitis Quaternarijs: & tandem de Compoſitis quinque literarum. Deinde circa hæc regulas quaſdam ſubiungemus.

TABVLA

SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM

Nominum Simplicium trium literarum.

Secundùm diuerſas formas quæ ſunt

فُعِلٌ فِعِلٌ فُعُلٌ فَعِلٌ فُعْلٌ فِعْلٌ فَعُلٌ فِعَلٌ فُعَلٌ فَعَلٌ.

Singulare.		Pluralia fracta:
ذَهَبٌ	*aurum*.	ذُهْبَانٌ أَذْهَابٌ ذُهُوبٌ
حَمَلٌ	*fœtus in vtero*.	حِمَالٌ أَحْمَالٌ
نَهَرٌ نَهْرٌ	*flumen*.	نُهُرٌ أَنْهُرٌ أَنْهَارٌ نُهُورٌ
عَبْدٌ	*ſeruus*.	أَعَابِدُ عُبُدٌ مَعْبِدَةٌ عُبْدٌ عِبِدَّانٌ عُبْدَانٌ أَعْبُدٌ عَبِيدٌ عِبَادٌ

Et dicitur quandoque ad inſtar ſani Maſculini عَبْدُونَ *ſerui*.

Singulare.		Pluralia fracta.
ثَوْرٌ	*bos.*	ثِيَرَةٌ ثِيرَةٌ ثِوَرَةٌ ثِيرَانٌ أَثْوَارٌ ثِيَارٌ
ثَأْرٌ	*vindictæ sitis.*	آثَارٌ أَثْآرٌ
أَلْمَآءُ أَلْمَاهُ	*aqua.* radix est موه	مِيَاهٌ أَمْوَاهٌ
أَلْمُهْرُ	*fructus colocynthidis.* & *os in pectore.*	مُهَرَةٌ
غُصْنٌ	*ramus.*	غِصَنَةٌ أَغْصَانٌ غُصُونٌ
رُمْحٌ	*lancea, hasta.*	أَرْمَاحٌ رِمَاحٌ
عُنُقٌ عُنْقٌ عِنْقٌ عَنَقٌ	*collum.*	عُنُوقٌ quidam dicunt etiam أَعْنَاقٌ
نُورٌ	*lux.*	نِيرَانٌ أَنْوَارٌ
حِجْرٌ	*intellectus, equa* ـــ. prior radicis est ح secunda ج	حُجُورَةٌ حُجُورٌ
قِرْدٌ	*simia.*	قُرُودٌ أَقْرَادٌ قِرَدٌ قُرَدَةٌ قِرَدَةٌ
سِدْرٌ	*arbor Sebasten.*	سُدُورٌ
رِيحٌ	*ventus.* رِيحٌ رِيَاحٌ أَرْيَاحٌ أَرْوَاحٌ	أَرَايِيحُ أَرَاوِيحُ Pluralia ex pluralibus
نِيرٌ	*iugum.*	نِيرَانٌ أَنْيَارٌ
حَجَرٌ	*lapis.*	حِجَارَةٌ أَحْجُرٌ أَحْجَارٌ حِجَارٌ
ذَهَبٌ	*vitellus oui.*	أَذْهَابٌ ذِهَابٌ
طَبَقٌ	*operculum.*	أَطْبِقَةٌ أَطْبَاقٌ
أَسَدٌ	*leo.*	أُسْدٌ أُسُدٌ أُسْدَانٌ آسَادٌ أُسُودٌ
طَلَلٌ	*moles, species indiuidui, id quod exterius apparet.*	أَطْلَالٌ طُلُولٌ
نَارٌ	*ignis.*	نِيَارٌ أَنْوُرٌ نِيرَانٌ نِيَرَةٌ نُورٌ
نَابٌ	*dens, qui dicitur caninus.*	أَنَايِيبُ أَنْيُبٌ أَنْيَابٌ نُيُوبٌ

Sin-

Singulare.		Pluralia fracta.
حَمَلٌ	*agnus.*	أَحْمَالٌ حِمْلَانٌ
رَحًى	*mola.*	أَرْحٍ أَرْحَاءٌ أَرْحِي رُحِيّ رِحِيّ أَرْحِيَةٌ
صُرَدٌ	*auis quædam rapax, magno capite, modico corpore.*	صِرْدَانٌ
عِنَبٌ	*vua.*	أَعْنَابٌ
رَجُلٌ رَجْلٌ رَجِلٌ	*vir.*	مَرْجَلٌ رِجْلَةٌ رَجْلَةٌ أَرَاجِلُ رِجَالَاتٌ رِجَالٌ
كَبِدٌ كِبْدٌ كَبْدٌ	*hepar.*	كُبُودٌ أَكْبَادٌ
نَمِرٌ نِمْرٌ نَمْرٌ	*pardus.*	نِمَارَةٌ نِمَارٌ أَنْمُرٌ نُمْرٌ نُمُرٌ أَنْمَارٌ نُمُورَةٌ
إِبِلٌ	*camelus*, collectiuè.	آبَالٌ
طَلٌّ	*pluuia lenis.*	طِلَلٌ طِلَالٌ
حَرٌّ	*æstus.*	أَحَارِرُ حُرُورٌ
حُرٌّ	*liber, ingenuus, optimum cuiusque rei.*	حِرَارٌ أَحْرَارٌ
خُرٌّ	*os. seu foramen molæ, labium ripæ riui.*	خِرَرَةٌ
ظِلٌّ	*vmbra.*	ظِلَالٌ أَظْلَالٌ ظُلُولٌ
حِبٌّ	*dilectus, amicus.*	حِبَبَةٌ
دُئِلٌ	*nomen Tribus*, & posset, si admitteret, plurificari sic.	أَدْآلٌ دُؤُولٌ دِئَالٌ
البَازُ dicitur etiam البَازِي *accipiter.*		أَبْوَازٌ بُوَازٌ بِيزَانٌ بُؤُوزٌ أَبْوُزٌ

Et بُزَاةٌ est Plur. à Sing. البَازِي

T A-

TABVLA

SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM

Nominum Simplicium quatuor literarum.

Secundùm diuersas formas, quæ sunt

فَعْلَلٌ فِعْلِلٌ فُعْلُلٌ فُعْلَلٌ فِعْلَلٌ فِعَلٌّ

Et cum additione in fine, secundùm formas

فَعْلَلَةٌ فِعْلَلَى فِعْلَلَاءُ فَعْلَلَانٌ

Quia eodem modo pluralificantur.

Singulare.		Pluralia fracta.
زَنْبَقٌ	*lilium.*	زَنَابِقُ
زِبْرِجٌ	*ornamentum acu pictum, nubes rara cum rubedine.*	زَبَارِجُ
قِمَطْرٌ	*camela fortis & crassa, item pomilio, vir statura breuis.*	قَمَاطِرُ
قُنْفُذٌ قُنْفَذٌ	*erinaceus.*	قَنَافِذُ
دِرْهَمٌ	*denarius.*	دَرَاهِمُ
طُمْسُلٌ	*latro.*	طَمَاسِلَةٌ
أُسْقُفٌ	*Episcopus.*	أَسَاقِفَةٌ
حِضَجْرٌ	*ventrosus, vter lactis magnus.*	حَضَاجِرُ
قَيْعَمٌ	*feles, alurus.*	قَيَاعِمُ
حَوْزَلٌ حَوْزَلَةٌ	*breuis statura.*	حَوَازِلُ
حَنْجَرَةٌ	*guttur.*	حَنَاجِرُ
دَسْكَرَةٌ	*villa.*	دَسَاكِرُ
عُدَامِلٌ عُدَامِلَى عُدْمُلٌ عُدْمُلَى	*omne vetustum, & antiquū.*	عَدَامِلُ

Sin-

Singulare.		Pluralia fracta.
خوزلى خيزل خيزلى	*mulier cum grauitate incedens.*	خوازل خيازل
كنكثى كنكثى	*ludus in quo terreno, & fragmentis vtuntur.*	كناكث
طلمساء	*tenebræ, terra sine lumine & doctrina.*	طلامس
صولجان	*vncinus.*	صوالجة
ديدبان	*speculator.*	ديادب
ترجمان	*interpres.*	تراجين aliqui dicunt etiam تراجمة
قهرمان	*dispensator domus.*	قهارمة

Et hic modus plurificandi frequentissimus est pro omnibus Singularibus quatuor vel plurium literarum, siue literæ sint omnes radicales, siue aliqua admisceatur superaddita: & quæ quartam excedit, reijcitur in Plurali, & si sint admixtæ ا,و, & ى non computantur, vt infra exemplis patebit.

TABVLA

SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM

Nominum Simplicium quinque literarum.

Secundùm formas

فعللة & فعلل

Singulare.		Pluralia fracta.
فرعون	*crocodilus.*	فراعين
صهصلق	*vox alta, vehemens. anus clamosa.*	صهاصق صهاصل
إصطبل	*stabulum.*	إصطبلات
سنعبق سنعبق	*planta quædam mali odoris.*	سعابق سناعق
سفرجل سفرجل	*malum cydonium, cotoneum.*	سفارج سفارج

Sin-

Singulare.		Pluralia fracta.
زَبَرْجَدٌ	*beryllus.*	زَبَارِجُ
خَزَرْنَقٌ	*aranea.*	خَزَارِنُ خَزَارِقُ
عِقِرْطِلٌ عَقَرْطَلٌ	*elephans femina.*	عَقَارِطُ
قَفَنْدَرٌ	*deformis.*	قَفَادِرُ
عَفَنْجَلٌ	*grauis, verbosus.*	عَفَاجِلُ عَفَانِجُ
عَفَنْشَلٌ	*grauis, nauseans.*	عَفَاشِلُ
بَلَدٌ عَزَمْهَرٌ	*regio ampla.*	عَزَاهِرُ عَزَامِهُ
فُرْزُدَقٌ فَرَزْدَقٌ	*panis, qui cecidit de clibano, frustum panis.*	فَرَازِدُ فَرَازِقُ
فَرَزْدَقَةٌ	*massæ crudæ fragmentum.*	فَرَازِدُ فَرَازِقُ
هَوَرْوَرَةٌ	*mulier perdita.*	هَوَارِيرُ هَوَرْوَرَاتٌ

Et exemplis constat, quòd eodem modo plurificantur Nomina quinque & quattuor literarum, cùm ex quinque reijciatur vltima vel penultima. Modò dicendum de Compositis.

TABVLA

SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM

Nominum Compositorum trium literarum.

Cum Additione ة, nota generis Feminini, in fine, iuxta فَعْلَة.

Singularia.		Pluralia fracta.
ثَمْرَةٌ ثُمْرَةٌ ثَمَرَةٌ	*fructus.*	Plur. collectiuè: ثَمَرٌ Plur. pluralis ثِمَارٌ & Plur. huius est ثُمُرٌ & Plur. huius أَثْمَارٌ.
جَمْرَةٌ	*carbo accensus.*	جَمَرٌ
جَفْرَةٌ	*concauitas pectoris seu ventris, Amphitheatrum.*	جِفَارٌ جُفَرٌ
سِدْرَةٌ	*arbor Sebasten.*	سِدْرٌ & sana سِدَرَاتٌ سِدْرَاتٌ سِدِرَاتٌ

Singulare.		Pluralia fracta.
حَجْرَة	*pars, plaga, regio.*	حُجَر حَوَاجِر حَجَرَات
أَجَمَة	*arboretum satis nemorosum.*	أَجَمَات آجَام إِجَام أُجُم أُجْم أَجَم
دَبَرَة	*vlcus iumenti.*	دَبَر
جَدَرَة	*cicatrix, callum.* ∴	أَجْدَار جَدَر
تُخَمَة	*nausea.*	تُخَمَات تُخَم
حِبَرَة	*genus tapeti Arabici.*	حِبَرَات حِبِرَات حِبُرَات حِبَر
نَمِرَة	*nubecula.*	نِمَر
جَرَّة	*phiala.* ∴	جِرَار جَرّ
جَنَّة	*viridarium, paradisus.*	جَنَّات جِنَان
ثَرَّة	*fons copiosus.* ∴	ثِرَار ثُرُور
ذَرَّة	*formica parua.*	ذَرّ
دُرَّة	*margarita magna.*	دُرَّات دُرَر دُرّ
دِرَّة	*flagellum, scutica: sanguis, lactis profluuium.*	دِرَر
حَرَّة	*terra habens saxa nigra veluti combusta.*	حَرَّات حِرَار حَرّ
حُرَّة	*ingenua, nobilis, libera.*	حَرَائِر
شَامَة	*pustula in cute diuersi coloris.* ∴	شَامَات شَام
قَرْيَة قِرْيَة	*oppidum, villa, castellum, ciuitas.*	قِرَى قُرَى
رَكِيَّة	*puteus.*	رَكِيّ
آيَة	*signum, nota.*	آآيَا آيَايَا آآى آيَات آى أَيٌّ
أَمَة radix est أمو	*ancilla, serua.*	إِمْوَان آمْوَان أَمْوَان آم إِمَاء أَمَوَات

TABVLA

SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM

Nominum Compositorum trium literarum.

Additione ا *breuis,* & ا *longæ in fine, not. gen. fem. & additione* ا & ن *etiam cum* ة.

Secundùm formas,

فعلى فعلاة فعالاة فعلان فعالى فعلان فعلانه

Singulare.		Pluralia fracta.
أَلْكُبْرَى	*Maxima, maior.*	كُبَارَى كُبَرٌ
أَلدُّنْيَا	*mundus.*	دُنًى
حِرْمَى	*canis, lupa, vel aliud brutum expetens admissariū.*	حَرَامَى حَرَامِي حِرَامٌ
جِجْرَى جِجِّرَى	*fas & nefas, debitum & indebitum.*	جَجَارَى
دِفْرَى	*os exporrectum post aures.*	ذِفْرَيَاتٌ ذَفَارَى
زِبْنَى زِبِنَّى	*stratum, apparatum.* ∴	زَرَابِى
خُرْءٌ	*os, seu foramen molæ.*	خَرَارَى خُرَرٌ
عَذْرَاءُ	*virgo.*	عَذْرَاوَاتٌ عَذَارَى عَذَارِى
بُوغَاءُ	*terrenum molle, mulier stolida, confusio, fragrantia vnguenti.*	بَوَاغَى
بَبْغَاءُ بَبَّغَاءُ	*auis quædam viridis.*	بَبَاغَى
سِعْلَاةٌ سِعْلَاءُ	*esse maniacum.* dicitur de iumentis.	سَعَالَى
سِيسَاءُ	*series ossium spinæ.*	سَيَاسِى
أَلْغُرَاوَى	*butyrum, spuma.* idem quod الرغوة ∴	غَرَاوَى
كُبَاثَاءُ	*nouale.*	كَبَاثِى
نَصْرَانٌ	*vindex, adiutor, Christianus, Nazarenus.* ∴	نَصَارَى

Sin-

Singulare.		Pluralia fracta.
نصرانة	*Christiana, Nazarena.*	نصارى
عهدان	*fideiussor, sponsor, yyas, pras.*	عهادى
عيدانة	*palma procerissima.*	عيدان
ندمانة ندمان	*pœnitens.*	ندامى ندامى
سكران	*ebrius.*	سكارى سكارى

TABVLA
SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM

Nominum trium literarum, Compositorum virtute Tesdid super ع, vel ل, & cum additione etiam ة in fine.

Secundùm formas.

فعل فعل فعلة فعلة فعلية فعلياة

Singulare.		Pluralia fracta.
فلز فلز فلز	*stannum.*	فلازز
جر · prior est ح secunda ج	*comestor, nequam, nebulo.*	جارر جرون
حبق	*parasitus, homo auarus, struthio mas senio confectus.*	حبافق
عتل	*lancea rudis, parasitus, crassus, auarus.*	عتالل
دجن	*tenebræ.*	دجن
دجنة دجنة	*tenebræ.*	دجن
دفرة	*camela crassæ ceruicis.*	دفارر
اثورة	*cœtus, caterua, confusio, tribulatio.*	اثفارر
قضية	*propositio, iudicium, sententia, enunciatio.*	قضايا

Singulare.		Pluralia fracta.
خَطِيئَة	*peccatum.*	خَطَايَا
رَكِيَّة	*puteus.*	رَكَايَا
خَفِيَّة	*puteus, nemus implexum.*	خَفَايَا
أَمِّع إِمَّع أَمَّعَة إِمَّعَة	*vir qui leuiter quoquo trahitur.*	أَمَامِعُ
أَمَّر إِمَّر	*agnus paruus.*	أَمَامِرُ
سُلَّم	*scala.*	سَلَالِمُ سَلَالِيمُ
سُرِّيَّة	*concubina.*	سُرِّيَّات سَرَارِيّ
ذُرِّيَّة ذِرِّيَّة ذَرِّيَّة	*progenies.*	ذُرِّيَّات ذَرَارِيّ
عَمِيَّة عِمِّيَّة	*error, cordis caecitas, senectus decrepita.*	عَمَايَا
كِبْرِيَاء	*superbia.*	كَبَارِي

TABVLA
SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM

Nominum trium literarum, Compositorum additione ا in principio, & Tesdid super ل, & etiam cum ة in fine.

Iuxta formas افعل افعلة.

Singulare.		Pluralia fracta.
أَضْخَم	*carnosus, corpulentus.*	أَضَاخِمُ
أُجُرّ	*lapis.*	أَجَاجِر
أُرْدُنّ	*Iordanis fluuius.*	أَرَادِن
إِرْدَبّ	*aquaeductus. Item mensura Aegyptijs, continens 24* صاع	أَرَادِب

Singu-

Singulare.		Pluralia fracta.
إِرْدَبَّة	*lapis magnus: vas testaceum, capaci sinu & arcto orificio.*	أَرَادِبُ
كِبْرَة	*magnificentia, amplitudo.*	أَكَابِرُ

TABVLA
SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM
Nominum trium literarum, Compositorum.

Additione ا post primam radicalem, etiā cum ة in fine, iuxta formas فاعل & فاعلة.

Singularia.		Pluralia fracta.
أَلطَّابَق أَلطَّابِق	*sartago, lapis magnus.*	طَوَابِق
صَاحِب	*socius, possessor. curam habens.*	أَصْحَابٌ صِحْبَانٌ صِحَابٌ صَحَابَةٌ صِحَابَةٌ صَحْبٌ
حَاجِر	*fossa, argines.*	حُجْرَانٌ
سَامِه	*indefessus ad cursum.*	سُمَّه
أَلسَّايِدُ	*dominans; dominus.*	سَيَايِيدُ سَادَةٌ
أَلْمَاهِرُ	*eruditus, practicus, industrius, sapiens.*	مَهَرَةٌ
بَازٌ أَلْبَازِي	*accipiter.*	بُزَاةٌ
أَلصَّاعِقَةُ	*tormentum mortale, mors.*	صَوَاعِقُ
زَاوِيَةٌ	*angulus.*	زَوَايَا

Et cum additione etiam post secundam, iuxta formas.

فَاعَالٌ فَاعُولٌ فَاعِيلٌ فَوْعَالٌ فَاعُولَةٌ

Singulare.		Pluralia fracta.
رَاجُولٌ	*cameli ephippium.*	رَوَاجِيلُ
يَامُورٌ	*hircus syluestris.*	يَوَامِيرُ

Sin-

Singulare.		Pluralia fracta.
حَاجُوزٌ	*probibitio probibitum, ripa vadi aquas continens.*	حَوَاجِزُ
طَايَاقٌ	*lapis magnus latus.*	طَوَابِيقُ
فُولَاذٌ فَالُوذٌ	*chalyps.*	فَوَالِيذُ
دُوْلُولٌ	*tribulatio, confusio, permixtio.*	دَوَالِيلُ
شَاهِينٌ	*cygnus.*	شَوَاهِينُ
طَاحُونَةٌ	*mola.*	طَوَاحِينُ
حَاجُورَةٌ	*ludus, in quo pueri intra circulũ aliquem cõprehendere student.*	حَوَاجِيرُ
بَالُوعَةٌ	*ingluuium.*	بَوَالِيعُ

TABVLA

SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM

Nominum trium literarum, Compositorum

Additione ا, و, vel ى post secundam, etiam cum ة & ا, notis gen. fem.

Secundùm formas

فعال فعول فعيل فعالة فعولة فعيلة فعيلى فعيلاء

Singulare.		Pluralia fracta.
مَكَانٌ	*locus.*	أَمْكِنَةٌ أَمَاكِنُ
مِزَاجٌ	*complexio, corporis humores.*	أَمْزِجَةٌ
جَبَانٌ جَبِينٌ	*segnis, ignauus.*	جُبَنَاءُ
الخِفَاءُ	*vestimentum.*	أَخْفِيَةٌ
غُلَامٌ	*adolescens.*	غِلْمَانٌ غِلْمَةٌ أَغْلِمَةٌ
سَرِيرٌ	*lectus, grabatus.*	سُرُرٌ

Sin-

Singulare.		Pluralia fracta
كِتَابٌ	*liber, scriptura.*	كُتُبٌ
حُوَارٌ حِوَارٌ	*pullus camelæ quandiu sequitur matrem.*	حُورَانٌ حِيرَانٌ أَحْوِرَةٌ
ذِرَاعٌ	*brachium.*	ذُرْعَانٌ أَذْرُعٌ
إِيَامٌ	*fumus.*	أُيُمٌ
إِنَاءٌ	*vas.*	أَوَانِي آنِيَةٌ
حَشُورٌ	*pecus bene compactum.*	حُشُورَةٌ
صَبُورٌ	*patiens, constans.*	صُبُرٌ
عَذُولٌ	*stolidus, demens.*	عُذُلٌ
ذَرُورٌ	*collyrium, seu puluis ad oculos, cassia.*	أَذِرَّةٌ
عَتُودٌ	*hædus anniculus.*	أَعْتِدَةٌ عِدَّانٌ
تَخُومٌ	*limes, terminus, confinis.*	تُخُومٌ تُخُمٌ
فَنِيقٌ	*admissarius præstans.*	أَفْنَاقٌ & plurale pluralis فُنُقٌ
كُمَيْتٌ	*castaneacei coloris.*	كُمْتٌ كَمَاتِي
جَبِينٌ	*extremitas frontis ad tempora.*	جُبُنٌ أَجْبُنٌ أَجْبِنَةٌ
جَنِينٌ	*infans quandiu est in vtero.*	أَجْنُنٌ أَجِنَّةٌ
جِنَانٌ جُنَانٌ جُنَانَةٌ	*clypeus.*	أَجِنَّةٌ
حَمَالَةٌ	*impositio tributi.*	حَمَائِلُ
حِمَالَةٌ حَمِيلَةٌ	*cingulus gladij.*	حَمَائِلُ
حَمُولَةٌ	*iumentum oneribus aptum.*	حَمَائِلُ

Sin-

Singulare.		Pluralia fracta.
خريدة خريد خرود	*virgo verecunda.*	خرائد خرد خرود
سريرة	*secretum.*	سرائر
ذريرة	*cassia.*	ذرائر
فنيقة	*nobilitas, præstantia.*	فنائق
مشيمة	*secundina, pellicula in qua fœtus in vtero.*	مشائم مشيم
جميزى	*sycomorus.*	جمائز
حبارى	*gradipes,* quædam auis.	حباريات حبارى
سهيهاة سهيّهى	*inutile, vanum.*	سهائه

Et cum Tesdid in secunda, vel tertia radicali.

Iuxta formas.

فعّال فعّول فعّيل فعّالة فعّولة فعّيلة فعّيلى فعّيلاً فعالّ فعالّة فيعلّة

Singulare.		Pluralia fracta.
إجّار	*tectum domus.*	أجاجرة أجاجير
جبّان جبّانة	*vecors, ignauus, cœmeterium, campus.*	جبابين
رمّانة رمّان	*malum punicum.*	رمامين
صرّيد صرّاد	*nubecula sine aqua,*	صراريد
سنّار سنّور	*feles.*	سنانير
تنّور	*clibanus.*	تنانير
سكّين	*culter.*	سكاكين
قبّيطى قبّيط	*suspiciosus, iniuriosus.*	قبابيط

Sin-

Singulare.		Pluralia fracta.
نُشَافَةٌ	*mappa ad abstergendum.*	نَشَاشِيفُ
ذُرَارَةٌ	*fons copiosus.*	ذَرَارِيرُ
إِجَّانَةٌ	*hydria.*	أَجَاجِينُ
بَلُّوعَةٌ بَلَّاعَةٌ	*ingluuium, capaci sinu arcto orificio.*	بَلَالِيعُ
خِلِّيفَى	*via arcta inter montes.*	خَلَالِيفُ
عُهَّيْدَى	*fideiussor, sponsor.*	عَهَاهِدَةٌ
سُمَّيْهَى سُمَّيْهَاءُ	*aer: vanum, inutile.*	سَمَامِيهُ
حُبَّالَةٌ	*discessus, opportunitas, onus.*	حَبَابِلُ
حَمَّارَةٌ حَمَارَّةٌ	*estus vehemens, ardor astiuus.*	حَمَارِرُ
صَبَارَّةٌ صَبَارَةٌ	*algor, frigoris vehementia.*	صَبَارِرُ
سِيفَنَّةٌ	*auis quedam in Aegypto, arborum frondes deuorans.*	سَيَافِنُ

TABVLA

SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM

Nominum quattuor literarum, Compositorum

Virtute Tesdid super tertia, vel quarta radicali, etiam cum ة, vel ى in fine.

Iuxta formas.

فعلّل فعللّ فعللّة فعللّى

Singulare.		Pluralia fracta.
عَدَنَّسٌ	*valida complexionis, fortis, robustus.*	عَدَانِسُ
صُفُرُّقٌ	*chalybs, item planta quedam.*	صَفَارِقُ صَفَارِرُ
عَطَوَّدٌ عَطَوَّدٌ	*vehemens, violentus, via patēs, velox, probus, mōs altus.*	عَطَارِدُ عَطَاوِدُ

Singulare.		Pluralia fracta.
قِرْشَبّ	*annosus, malæ indolis, parasitus, crassus & longus, item leo.*	قَرَاشِبُ
قِلْعَمّ	*decrepitus.*	قَلَاعِمُ
عِتْوَلّ	*pilosus, stolidus, dissolutus.*	عَتَاوِلُ
قِطِيمّ	*admissarius camelorum, qui inuadit homines vt occidat.*	قَطَايِمُ
يَهْيَرّ	*lapis durus, mendacium.*	يَهَايِرُ
يَهْيَرَّةٌ	*camela lacte abundans.*	يَهْيَرَاتٌ
يَهْيَرَى	*aqua abundans, vanitas.*	يَهَايِرُ
دَوْدَرَى	*vagabundus.*	دَوَادِرُ
صِفْصِلَّى	quædam planta.	صَفَاصِلُ
عَجَنَّقٌ عَجَنَّعٌ	*longus latus, & crassus.*	عَجَانِقُ عَجَانِعُ

TABVLA

SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM

Nominum quattuor literarum, Compositorum additione post secundam radicalem, & etiam cum ة vel ى in fine.

Iuxta formas.

فعالل فعولل فعنلل فعاللة فعولة فعوللى فعوللاة

Singulare.		Pluralia fracta.
عُطَارِدٌ	*Mercurius, stella secundi cæli.*	عَطَارِدُ
عُجَاهِنٌ	*erinaceus.*	عَجَاهِنُ
أَلْعُجَاهِنُ	item *cocus, paranymphus, vir ignotæ familiæ, minister.*	أَلْعَجَاهِنَةُ
قُنَامِرٌ	*fortis, vehemens.*	قَنَامِرُ

Sin-

Singulare.		Pluralia fracta.
سدانق سدانق سُدانق	*accipiter, cygnus, auis rapax in aere vel aquis.*	سَدَانِق
فُرانِق	*leo.*	فَرَانِق
عذوفر عذافر عُذافر	*camelus magnus & fortis.*	عَذَافِر
عذوفرة عذافرة عُذافرة	*camela magna & fortis.*	عَذَافِر
عشنزر عشنزرة	*fortis, ingens.*	عشانز عشازر
عضنفر	*leo, crassus corpore.*	عضانف عضافر
حبوكر حبوكل	*tribulatio, arena in qua incedens mergitur, velox.*	حباكل حباكر
حبوكرى حبوكراء حبوكران	*tribulatio.*	حباكر

TABVLA

SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM

Nominum quattuor literarum, Compositorum

Additione ا و vel ى ante vltimam, etiam cum ة in fine, iuxta formas.

فعلال فعلول فعليل فعليلة فعلالة فعلولة

Singulare.		Pluralia fracta.
دِحْرَاج	*reuolutio.*	دحراجات دحارج
شِمْرَاخ	*botrus vuæ, racemus cum dactylis.*	شَمَارِخ
عِثْكَال	*racemus vuæ, vel dactylorum.*	عَثَاكِيل
سِرْدَاب	*ædificium subterraneum pro æstiuo tempore;*	سَرَادِيب
سِمْسَار	*sensalis, proxeneta.*	سَمَاسِرَة
سُنْدَاق	quædam arbor.	سَنَادِيق
أَلصُّعْفُوق	*auarus, vilis.*	صَعَافِيق

Singulare.		Pluralia fracta.
سِجِلَاطٌ	*gelſeminum, mappæ lineæ acu picta.*	سَجَالِيطُ
دُعَرُورٌ	*auarus, ſordidus, vilis.*	دُعَارِيرُ
زُهْلُوقٌ	*pinguis.*	زَهَالِقُ
أَلسَّنْدُوقُ أَلزَّنْدُوقُ أَلصُّنْدُوقُ أَلصَّنْدُوقُ	*arca.*	صَنَادِيقُ
عُنْكُولٌ & شُمْرُوخٌ	*racemus.*	شَمَارِيخُ عَنَاكِيلُ
لُخْقُوقٌ	*ſciſſura terræ præ nimia ariditate.*	لَخَاقِيقُ
إِبْلِيسُ	*diabolus.*	أَبَالِيسُ أَبَالِسُ أَبَالِسَةٌ
زِنْدِيقٌ	*Atheiſta, Sadducæus.*	زَنَادِقَةٌ زَنَادِيقُ
رَجُلٌ زِنْدِيقٌ	*vir auariſſimus.*	زَنَادِقَةٌ
ثُرْثُورَةٌ ثَرْثَارَةٌ	*fons copioſus.*	ثَرَاثِيرُ
عُقْبُولَةٌ عُقْبُولٌ	*reſiduum infirmitatis, vel inimicitiæ, vel concupiſcentiæ. & puſtulæ quæ oriuntur in labijs ex vi febris.*	عَقَابِيلُ *tribulationes, afflictiones.*
عُثْكُولَةٌ	*botrus, racemus.*	عَثَاكِيلُ
نُقْطُورَةٌ	*primum germen herbæ* الوسمى. item نَقَاطِيرُ *herbæ ſparſæ per agrum.*	
خُنْفِيرَةٌ	*lepus naſi.*	خَنَافِيرُ
جُنْدُرٌ جُنْدُورٌ جِنْدِيرٌ جِنْدُورٌ جِنْدَارَةٌ جُنْدُورَةٌ جِنْدُورَةٌ جِنْدُرَةٌ جِنْدِيرَةٌ	*pupilla oculi.*	جَنَادِرُ جَنَادِيرُ

Et cum Teſdid in tertia.

سِنِّمَارٌ	*luna, fur, noctu non dormiens.*	سَنَامِرَةٌ سَنَامِيمُ سَنَامِيرُ
جِلْبَابٌ	*pallium amplum, quo ſe & etiam veſtes ſuperiores mulieres tegunt.*	جَلَابِيبُ

TABVLA

SINGVLARIVM, ET PLVRALIVM

Nominum quinque literarum, Compositorum

Additione ا, و, vel ى ante vltimam radicalem.

Secundùm formas

فعليل فعلول فعلال

Singulare.			Pluralia fracta.
سُوذَنِيقٌ سَوْذَنِيقٌ	auis rapax in aere, & in aquis, accipiter, cygnus.		سَذَانِقُ سَوَاذِقُ
سَوْذَانَقٌ سُوذَانَقٌ سُوذَانِقٌ سَيْذَنُوقٌ Idem			سَوَاذِيقُ سَوَاذِينُ
سَوْذَانِقٌ سَيْذَانَقٌ سَيْذَانِقٌ سَوْذَنِيقٌ			سَذَانِيقُ
دَيْدَانٌ	vsus, mos, consuetudo.	∴	دَيَادِيدُ دَيَادِينُ
خَزْرَانِقٌ	vestis alba.		خَزَارِيقُ خَزَارِينُ
زَنْجَبِيلٌ	Zinziber, vinum.		زَجَابِيلُ زَنَاجِيبُ زَنَاجِيلُ
عَنْدَلِيبٌ	carduelis, auis quædam.		عَنَادِلُ
صَهْصَلِيقٌ	anus litigiosa.	∴	صَهَاصِلُ
زَنْدَبِيلٌ	elephans ingens.		زَنَادِلُ
سَلْسَبِيلٌ	mollis, lenis, sine asperitate.	∴	سَلَاسِيلُ سَلَابِيبُ
عَفْشَلِيلٌ	nauseans.	∴	عَفَاشِلُ
عَنْكَبُوتٌ	aranea.		عَنَاكِبُ
سُقَنْطَارٌ سِقِنْطَارٌ	solers, industrius, dexter, non obliuiosus.		سَقَاطِرُ
حُنْدُقُوقٌ حِنْدَقُوقٌ	herba habens lac.		حَنَادِقُ
حُنْدُقُوقٌ	vir stolidus.	∴	حَنَادِقُ حَنَادِيقُ

Singu-

Singulare.		Pluralia fracta.
حَبَرْبُورٌ	*pullus auis, quæ dicitur* الحُبَارَى	حَبَارِبُ حَبَابِيرُ
بَاذَرُوجٌ	*ocymum, basilicum.*	بَوَاذِرُ بَوَارِجُ بَوَارِجُ
عَيْسَجُورٌ	*camela fortis & velox, vel quæ est maniaca.*	عَسَاجِيرُ
فَيْلَكُونٌ	*scirpus, pix, bitumen.*	فَيَالِكُ

Et ex præmissis Tabulis obseruare poteris, quæ Pluralia ex quibus Singularibus deriuentur, quæ frequentiùs, quæ rariùs: nam Formas فِعَالٌ أَفْعَالٌ فُعُولٌ frequentissimas agnosces ex Singulari فَعْلٌ. At Formas فِعْلَةٌ فِعْلَانٌ أَفْعُلٌ frequentiores: ceteras verò rariores:

Item frequentissimè deriuari ex Singulari فَعْلَةٌ Plurale ad instar فَعَلٌ: & ex فُعْلَةٌ ad instar فُعَلٌ: & ex فِعْلَةٌ ad instar فِعَلٌ. Quando autem vltima radicalis fuerit Infirma, penultima suscipit Tanuinum Fathhi, & vltima manet sine Vocali in omnibus casibus, quasi indeclinabiliter, vt قُرًى *ciuitates, oppida*, ex قَرْيَةٌ *vrbs*. Et quando habet articulum, penultima semper habet Fathhum, & vltima quiescit, vt القُرَى ex القَرْيَةُ. Cetera verò Pluralia sunt rariora, vt in quarta Tabula constat, quæ est Pluralium quæ ex Singulari فعلة deriuantur. Ex ceteris autem Pluralibus aliquanto frequentiùs est فِعَالٌ, ad cuius instar Pluralia formantur non rarò tam ex Singulari فعل quàm ex فعلة.

Frequentissimum autem est super omnia Plurale ad instar فَعَالِلُ, vel adiuncto ى quiescente ante vltimam ad instar فَعَالِيلُ, vel addito ة in fine, ad instar فَعَالِلَةٌ, quod ab omnibus Singularibus excedentibus tertiam literam (non tamen computatis ا و ى ة, quæ frequenter admiscentur radicalibus, & reliquis adiunctis, ad producendas syllabas, vel ad indicandum genus femininum) si itaque tertiam literam, illis non computatis, excedat, quæcumque alia sit quarta, Plurale huius formæ ex ipso deriuatur: etiam si fuerit Singulare quinque vel sex literarum, quia semper reducitur ad quartam, vt omnes fatentur, præsertim Author libri Chamus in dictione عندل, sic dicens: وعندليل بلامين ضرب من العصافير والعنادل جمع العندليب لان ما جاوز اربعة ولم يكن حرف مدّ ولين يردّ الى الرباعى

الرباعي ويبنى منه الجمع *Et* عندليل *cum duobus Lam, est species Passerum, seu volatilium paruorum. Et* العنادل *est Plurale à Singulari* العندليب, *quia quod excedit quattuor, & non fuerit litera Maddi seu productionis, vel mollis, reducitur ad quaternarium, & inflectitur ex eo Plurale.* Itaque frequentissimæ sunt eiusmodi tres Formæ فعاليل فعاللة فعالل, quia sunt Formæ, quæ ex Quaternarijs deriuantur, & deseruiunt non solum Quaternarijs simplicibus, sed etiam Ternarijs, quæ per additionem vnius literæ quattuor literarum euaserunt: insuper & Quinarijs, & sex literarum; cùm ad Quaternaria reducantur, vt dictum est, propterea in pluribus Tabulis supra positis, eiusmodi Pluralia tam frequenter replicata sunt.

Quòd si quis interroget, ex huiusmodi tribus Plural. formis, quodnam frequentiùs formetur? dicam, ex Praxi haberi, quòd فعاللة frequentius formetur à Singularibus quattuor, quinque, vel sex literarum, significantibus Nationes, Personatus, Status, Officia, Dignitates, & cetera huiusmodi, vt مَشْرِقِيّ *Orientalis,* مَشَارِقَةٌ *Orientales populi:* عَمَالِيق *Amalec,* عَمَالِقَةٌ *Amalecitæ:* أُسْقُفّ *Episcopus,* أَسَاقِفَةٌ *Episcopi:* تِلْمِيذ *discipulus,* تَلَامِذَةٌ *discipuli:* إِبْلِيس *diabolus,* أَبَالِسَةٌ *diaboli.*

Quando verò post tertiam radicalem adest ا, و, vel ى ad producendam syllabam, tunc frequentiùs formatur Plurale ad instar فعاليل, vt الشَّمْرُوخ, vel شِمْرَاخ *racemus vuæ, vel dactylorum:* شَمَارِيخ *botri.* Nec tamen per hoc quòd dicatur frequentiùs hoc modo formari, prohibetur quominùs & duobus reliquis modis formetur: quodnam verò ex tribus sit magis in vsu, regula prædicta docet, sed aliquando exceptio satis rara in Dictionarijs adnotatur.

Quando autem non adest ا, و, vel ى post tertiam, nec altera ratio superius explicata, tunc frequentiùs ex quaternario formatur Plurale ad instar فعالل. Et hæc omnia in Tabulis supra expansis facile potes agnoscere.

Huc reuocari possunt Pluralia ad instar مَفَاعِيل مَفَاعِل أَفَاعِيل أَفَاعِل, & quæcumque sunt, quæ habent, post duas literas motas vocali Fathho, ا quiescentem, & post ipsam ا duas syllabas, prout sunt Formæ mox allatæ: quæ etiam frequentissimæ sunt, & formantur ab omnibus Nominibus, quæ tertiam quoquo modo excedunt literam: ita vt literæ, quæ hanc Pluralis formam impediunt, reijciantur, vt ex مُسْتَخْرَج *locus extrahendi,* reijciuntur س & ت, literæ superadditæ, vt fiat Plurale مَخَارِج *loca extrahendi,* & ex مُنْقَطَع *locus incisionis,* reijcitur ن, ne impediat hanc Pluralis formam مَقَاطِع *loca incisionis.* Insuper etiam reijcitur & ipsa م formatiua Nominis ex مُدَحْرَج *locus & tempus reuoluendi,* vt fiat Plurale دَحَارِج *loca & tempora reuoluendi.* Itaque, ad hoc, reijciuntur priùs literæ superaddi-

additæ, etiam in principio: quòd si non sufficiat, reijciuntur etiam radicales, sed quæ in fine, vt ex فَرَزْدَقٌ *panis, qui cecidit de clibano, frustum panis*, reiecto ق vel د, fit فَرَازِدُ, vel فَرَازِقُ *frusta panis*: & ex خَذَرْنَقٌ *aranea*, fit خَذَارِقُ vel خَذَارِنُ *araneæ*. Et quandoque additur in principio ا, ad simile Plurale formandum, vt ex حَرٌّ *calor*, fit Plurale حَرُورٌ *calores*: & ex hoc Plurali, quia quattuor est literarum, formatur Plurale Pluralis, addita ا in principio, sic أَحَارِرُ *æstus, calores*. Ita etiam ex Singulari مَكَانٌ *locus*, addita ا in principio fit Plurale أَمَاكِنُ *loca*. Itaque, cùm in Nomine quattuor literæ apparent, fit & additio & detractio, vt Plurale iuxta hanc formam accommodetur, vt supra constat in Tabulis.

Constat etiam in Tabulis, quòd quotiescumque est ا in Singulari post primam radicalem iuxta formam فَاعَلٌ, vel quocumque alio modo ا quiescens post primam addita reperiatur, tunc in Plurali ante illam ا addendum est و, vt ex فَاعَلٌ fiat فَوَاعِلُ, & ة nota generis feminini non alterat formam Pluralis, sed eodem modo fit ex طَابَقٌ *sartago*, طَوَابِقُ *sartagines*: ac ex صَاعِقَةٌ *consternatio*, quod est cum ة, صَوَاعِقُ *consternationes*.

Constat etiam ex Tabulis, si post tertiam sit ا, و, vel ى quiescens, tunc in Plurali vertendam esse in ى, si non sit, literam mollem, Chesrata præcedenti, ita vt ex فَعْلُولٌ, vel فِعْلَالٌ, fiat in Plurali فَعَالِيلُ, prout constat in Tabula Nominum quattuor literarum habentium ا, و, vel ى additas post tertiam.

Quòd si in eodem Singulari ا post primam, & aliqua ex mollibus post tertiam reperiatur, tunc vtraque regula seruatur, & ante ا adijcietur و in Plurali, & litera mollis in ى conuertetur, si non sit, Chesrata præcedenti, vt ex طَابَاقٌ *lapis magnus, latus*, fiat طَوَابِيقُ *lapides magni, lati*: & ex فَالُوذٌ *ferrum validum, chalyps*, fiat Plurale فَوَالِيذُ. Et ex طَاحُونَةٌ *mola*, fiat طَوَاحِينُ *molæ*.

Et tandem quod constat ex Tabulis est, quòd Nomen trium literarum si habeat ante vltimam aliquam ex mollibus additam, iuxta formam فَعُولٌ, vel فَعَالٌ, vel فَعِيلٌ, tunc, si sit generis Feminini, frequenter plurificetur iuxta formam فَعَائِلُ, prout supra in Tabulis: idem fieri, cùm Singulare fuerit iuxta formam فَعِيلَةٌ. Si verò فَعُولٌ, & فَعِيلٌ fuerint generis Masculini, tunc frequenter plurificari iuxta فُعُلٌ. Et فَعَالٌ gen. masc. sæpè habere plur. iuxta أَفْعِلَةٌ. Cætera autem ita vagantur, vt de ipsis regulas tradere, potiùs esset mentem confundere.

DE

DE CASV NOMINIS, EIVSQ. DECLINATIONIBVS.

TRES tantùm ſunt Nominum Caſus apud Arabes, Rectus ſeu Nominatiuus, qui dicitur رفع *Raſeus*, ideſt, *eleuatio*, quia Nomen in eo caſu locatus, ſtare videtur per ſe eleuatus, non alteri ſuppoſitus, ſicut in altero qui dicitur نصب *Nasbus*, ideſt, *poſitio*, & reſpondet Accuſatiuo Latinorum: tertius dicitur خفض *Chaſdſus*, ideſt, *depreſſio*, vel جر *Giarrus*, ideſt, *contractio*, quia Nomen in eo caſu depreſſus videtur, & contrahitur medio alio ad Verbum, vel Nomine vel Particula, vt parebit in tractatu De Conſtructione, & hic caſus æquiualet cæteris caſibus, Genitiuo, Datiuo, & Ablatiuo Latinorum. Et quidem Nomini conuenit quoad hos Caſus, vel الإعراب *Declinatio*, ſeu (vt dictio appoſita ſonat) *Arabicatio*, & dicitur معرب *declinabile*, ſeu *Arabicabile*: vel illi conuenit البناء *fabricatio*, ideſt, *inuariabilitas*, ita vt ſe habeat tamquam ædificium, quod numquam mouetur; & dicitur exinde مبني *fabricatum*, ſeu *indeclinabile*.

Declinabilium autem ſunt aliqua quæ declinantur variatione Vocalium tantummodo, alia verò declinantur variatione etiam literarum.

Variatione dũtaxat Vocaliũ declinãtur omnia Nomina ſingularia, ſiue reuolubilia ſiue irreuolubilia (eſt enim alia ſignificatio apud Arabes indeclinabilitatis, & irreuolubilitatis: indeclinabilitas eſt quã mox explicauimus Nomine البناء *firmatio, fabricatio*: at irreuolubilitas eſt quã explicabimus, agentes de Declinatione Nominũ irreuolubilium, quæ dicuntur غير منصرفة *irreuolubilia*) Pluralia item fracta omnia, ſiue reuolubilia ſiue irreuolubilia, declinantur ſola variatione Vocalium; ſimiliter & Pluralia ſana feminina ſola mutatione Vocalium contenta ſunt.

At Dualia omnia & Pluralia ſana maſculina, exigunt mutationem literarum. Sed Dualia ſolùm literas mutant; at Pluralia ſana maſculina variant & vocales, & etiam literas.

Ex his igitur habemus

Primò declinationem ſingularium omnium reuolubilium, cum declinatione Pluralium fractorum reuolubilium.

Secundò declinationem omnium Nominum irreuolubilium, ſiue Singularium ſiue Pluralium.

Tertiò, declinationem omnium Dualium.

Quartò, declinationem Pluralium ſanorum maſculinorum.

Quintò, declinationem Pluralium ſanorum femininorum.

Sextò, declinationem ſex Nominum, quæ diuerſo modo declinantur, dum ſunt in regimine, vel cum affixo.

Prima Declinatio.

PRima Declinatio est Reuolubilium omnium, tam Singularium quàm Pluralium Fractorum: & declinantur variatione Vocalium tantummodo: & requiruntin Rapheo Dſammum: in Nasbo Fathhum; & in Giarro Chesrum. Et quando non sunt annexa, seu non sunt in regimine, nec cum affixis, nec habent Articulum, debetur eis Tanuinum: vt,

رَفْعٌ Rafeus.	نَصْبٌ Nasbus.	خَفْضٌ Chaphdſûs, vel جَرٌّ Giarrus.
رَجُلٌ	رَجُلًا	رَجُلٍ
vir quidam.	*virum quendam.*	*viri cuiusdã, viro cuidã, vel quodã.*
رِجَالٌ	رِجَالًا	رِجَالٍ
viri quidam.	*viros quosdam.*	*virorum quorumdam.*
وَحْيٌ	وَحْيًا	وَحْيٍ
reuelatio, inspiratio.	*reuelationem.*	*reuelationis.*
عَطْوٌ	عَطْوًا	عَطْوٍ
donatio, largitio.	*largitionem.*	*largitionis.*

Et cum Articulo. وبالمعرفة

أَلرَّجُلُ	أَلرَّجُلَ	أَلرَّجُلِ
vir ille.	*virum illum.*	*viri illius.*
أَلرِّجَالُ	أَلرِّجَالَ	أَلرِّجَالِ
hi viri.	*hos viros.*	*horum virorum.*
أَلْعَدُوُّ	أَلْعَدُوَّ	أَلْعَدُوِّ
hic inimicus.	*hunc inimicum.*	*huius inimici.*

Et cum Annexione وبالاضافة.

رَجُلُ هِنْدٍ	رَجُلَ هِنْدٍ	رَجُلِ هِنْدٍ
vir Hindæ.	*virum Hindæ.*	*viri, vel viro Hindæ.*
عَطْوُ اَلرَّبِّ	عَطْوَ اَلرَّبِّ	عَطْوِ اَلرَّبِّ
munificentia Domini.	*munificentiam Domini.*	*munificentiæ Domini.*
وَحْيُ اللهِ	وَحْيَ اللهِ	وَحْيِ اللهِ
reuelatio Dei.	*reuelationem Dei.*	*reuelationis Dei.*

Et cum

Et cum Affixis.

رِجَالِي *viri mei.*	رِجَالِي *viros meos.*	رِجَالِي *virorum meorum,* ſeu *viris meis.*
رِجَالُكَ *viri tui:*	رِجَالَكَ *viros tuos.*	رِجَالِكَ *virorum tuorum,* vel *viris tuis.*
عَطْوِي *largitio mea.*	عَطْوِي *largitionem meam.*	عَطْوِي *largitionis meæ.*
وَحْيِي *reuelatio mea.*	وَحْيِي *reuelationem meam.*	وَحْيِي *reuelationis meæ.*
عَطْوُكَ *largitio tua.*	عَطْوَكَ *largitionem tuam.*	عَطْوِكَ *largitionis tuæ.*
وَحْيُكَ *reuelatio tua.*	وَحْيَكَ *reuelationem tuam.*	وَحْيِكَ *reuelationis tuæ.*
عَدُوِّي *inimicus meus.*	عَدُوِّي *inimicum meum.*	عَدُوِّي *inimico meo,* vel *inimici mei.*
عَدُوُّكَ *inimicus tuus.*	عَدُوَّكَ *inimicum tuum.*	عَدُوِّكَ *inimico tuo,* vel *inimici tui.*
حَيِّي *viuens meus.*	حَيِّي *viuentem meum.*	حَيِّي *viuentis mei.*
حَيُّكَ *viuens tuus.*	حَيَّكَ *viuentem tuum.*	حَيِّكَ *viuentis tui.*

SVNT autem pleraque pertinentia ad hanc Declinationem: ſed propter debilitatem vltimæ literæ, quia vel eſt ا vel ى, propterea nequeunt ſuſcipere Vocales omnes, quibus Caſuum diuerſitas ſignificatur: ſed quod expreſsè non apparet, tamen virtualiter adeſt, vt

الرَّفْعُ Rapheus.	النَّصْبُ Nasbus.	الخَفْضُ Chafdus, vel الجَرُّ Giarus.
رَحًى vel رَحًا *mola.*	رَحًى vel رَحًا *molam.*	رَحًى vel رَحًا *molæ.*

قَاضٍ	قَاضِيًا	قَاضٍ
iudex.	*iudicem.*	*iudicis.*

Et cum Articulo وبالمعرفة.

أَلرَّحَا vel أَلرَّحَى	أَلرَّحَا vel أَلرَّحَى	أَلرَّحَا vel أَلرَّحَى
mola.	*molam.*	*molæ.*
أَلْقَاضِي	أَلْقَاضِي	أَلْقَاضِي
iudex.	*iudicem.*	*iudicis, iudici, iudice.*

Et cum Annexione وبالاضافة.

رَحَى زَيْدٍ	رَحَى زَيْدٍ	رَحَى زَيْدٍ
mola Zaidi.	*molam Zaidi.*	*molæ Zaidi.*
قَاضِي زَيْدٍ	قَاضِي زَيْدٍ	قَاضِي زَيْدٍ
iudex Zaidi.	*iudicem Zaidi.*	*iudicis Zaidi.*

Et cum Affixis وبالضمير المتصل.

رَحَايَ	رَحَايَ	رَحَايَ
mola mea.	*molam meam.*	*molæ meæ.*
رَحَاكَ	رَحَاكَ	رَحَاكَ
mola tua.	*molam tuam.*	*molæ tuæ.*
قَاضِيَّ	قَاضِيَّ	قَاضِيَّ
iudex meus.	*iudicem meum.*	*iudicis mei.*
قَاضِيكَ	قَاضِيكَ	قَاضِيكَ
iudex tuus.	*iudicem tuum.*	*iudicis tui.*

Et cum Plurali جَوَارِي, quod est à Singulari جَارِيَةٌ *puella*, dices

In Rafeo.	In Nasbo.	In Giarro.
جَوَارٍ	جَوَارِيَ	جَوَارٍ
puellæ quædam.	*puellas quasdam.*	*puellarum quarundam.*
الْجَوَارِي	الْجَوَارِيَ	الْجَوَارِي
illæ puellæ.	*illas puellas.*	*illarum puellarum.*

Dictum est in Nasbo جَوَارِيَ, & non جَوَارِيًا, quia est irreuolubile in Nasbo, habet enim post ا mediam duas syllabas, & ideò est Plurale irreuolubile, pertinens ad

ad secundam coniugationem, respectu Nasbi tantummodo, non respectu Rafei, nec Giarri; quia in Giarro & Rafeo non habet post ا, nisi vnicam syllabam; reiecta enim est ى, vt patet exemplis. Alij autem aliter dicunt, quod parum refert.

Secunda Declinatio.

SEcunda Declinatio est Nominum, quæ dicuntur غير متصرفة *irreuolubilia*, quia non obtinent omnia quæ cæteris Nominibus conceduntur; nempe neque Tanuinum, neque Chesrum in Casu Giarri, prout in præcedenti Declinatione. Sed ipsa irreuolubilia habent quidem in Rafeo Dsammum, & in Nasbo Fathhum; at in Casu Giarro non habent Chesrum, sed Fathhum; nisi habuerint articulum, vel affixum, vel fuerint annexa. Vnde dices de huiusmodi Irreuolubilibus

In Rafeo.	In Nasbo.	In Giarro.
أحمر *rubicundus.*	أحمر *rubicundum:*	أحمر *rubicundi, rubicundo.*
أحامر *rubicundi.*	أحامر *rubicundos.*	أحامر *rubicundorum,* & *rubicundis.*
حمراء *rubicunda.*	حمراء *rubicundam.*	حمراء *rubicundæ,* vel *rubicunda.*

Et cum Articulo habent in Giarro Chesrum, vt

الأحمر *rubicundus ille.*	الأحمر *rubicundum illum.*	الأحمر *rubicundi illius.*

Similiter cum affixo, vel annexione, vt

أحمر زيد *rubicundus Zaidi.*	أحمر زيد *rubicundum Zaidi.*	أحمر زيد *rubicundo Zaidi.*
أحمرك *rubicundus tuus.*	أحمرك *rubicundum tuum.*	أحمرك *rubicundi tui,* vel *rubicundo tuo.*

Et quæ habent ا, etiam scriptum per ى, additum in signum generis feminini, etiam pertinent ad hanc declinationem: sed ratione literæ infirmæ non suscipiunt variationem Vocalium, vt

بشرى *euangelium.*	بشرى *euangelium.*	بشرى *euangelio,* vel *euangelij.*
		بشراك

بُشْرَاكَ	بُشْرَاكَ	بُشْرَاكَ
euangelium tuum.	*euangelium tuum.*	*euangelio tuo.*
بُشْرَايَ	بُشْرَايَ	بُشْرَايَ
euangelium meum.	*euangelium meum:*	*euangelio meo.*
بُشْرَى ٱلْمَسِيحِ	بُشْرَى ٱلْمَسِيحِ	بُشْرَى ٱلْمَسِيحِ
euangelium Christi.	*euangelium Christi.*	*euangelio Christi.*

Causæ autem, seu signa irreuolubilitatis, prout refert Author Grammaticæ Caphiæ, nomine ابن الحاجب *Ebnol Hageb*, idest, *filius Supercilij:* & latè prosequitur Pater noster Franciscus Martelottus in sua Grammatica, sunt nouem: nempe الْعَدْلُ *deuiatio*, idest cùm Nomen alteratum est de vna Forma in aliam, vt cùm pro عَامِرٌ *viuens*, mutata Forma dicitur عُمَرُ *Homar*. Secundum signum est الوَصْفُ *Esse adiectiuum*. Tertium التَّأْنِيثُ *Esse generis feminini*. Quartum المَعْرِفَةُ *Esse Nomen proprium*. Quintum العُجْمَةُ *exteritas, seu Esse Nomen exteræ linguæ*, Sextum الجَمْعُ *Esse plurale*. Septimum التَّرْكِيبُ *Esse Nomen compositum ex duobus, vel pluribus Nominibus*. Octauum ا & ن addita in fine Nominis vltra radicales. Et tandem nonum signum est وَزْنُ ٱلْفِعْلِ *forma Verbi:* idest, vt Nomen sit formatum iuxta Formas quæ propriæ sunt Verbi. Hæc sunt nouem signa, seu potiùs causæ irreuolubilitatis.

Et quidem Signum, seu Causa sexto loco memorata, nempe الجَمْعُ *pluralitas*, seu esse Plurale, sola per se sufficit ad constituendum Nomen irreuolubile, dummodo sit ex pluralibus habentibus quattuor syllabas, interposita ا in medio, nempe iuxta Formas فَعَايِلُ مَفَاعِيلُ أَفَاعِلُ فَعَالِلُ فَفَاعِلُ مَفَاعِلُ فَوَاعِلُ فَعَالِيلُ. Eo enim ipso quòd Plurale est ex his Formis, intelligitur esse irreuolubile, etiam præcisa omni alia causa.

Similiter & duæ notæ generis feminini ى breuis, quæ scribitur per ى: & ا producta, quæ scribitur cum Maddo & Hamzat, solæ sufficiunt, absque alia causa, ad reddendum Nomen irreuolubile, vt بُشْرَى *euangelium:* خُرْى *foramen molæ:* صَحْرَاءُ *campus, ager:* عَذْرَاءُ *virgo*.

At alia nota generis feminini, nempe ة, non sufficit sola ad efficiendum Nomen irreuolubile, se requirit concomitantiam Proprietatis, ita vt sit Nomen non solum femininum cum ة, sed etiam proprium, vt فَاطِمَةُ *Fatema*.

Quod

Quod autem est Femininum sine aliqua nota, ad hoc vt sit irreuolubile, debet esse vel exterum, vel plusquam trium literarum, vel saltem habere Vocalem in secunda radicali: aliàs enim ad libitum reuoluetur. Quare هِنْدٌ *India*, est Nomen ad libitum reuolubile. Non autem مَاهُ *Mabo*, & جُورُ *Giuro*; quia Nomina extera: nec زَيْنَبُ *Zainaba*, quia plusquam Ternatium; nec سَقَرُ *Sachar*, quia habet Vocalem in secunda: propterea hæc omnino irreuolubilia sunt.

Si Femininum nomen trium literarum tantummodo, imponatur Mari, erit reuolubile, vt قَدَمٌ *Cadmus*: si autem habuerit plures literas, erit irreuolubile, vt عَقْرَبُ *Acbrabus*. Est autem vtrumque Nomen generis Feminini, قَدَمٌ significans pedem, & عَقْرَبٌ *scorpionem*.

Cætera quoque signa, seu causæ irreuolubilitatis, neque solæ sufficiunt, sed saltem binæ requiruntur in quolibet Nomine, vt irreuolubile censeatur: quare الْعَدْلُ *deuiatio*, seu *alteratio Nominis, mutatis quibusdam literis, radice integra*, requirit concomitantiam الوصف *adiectionis*, seu *esse Adiectiuum*, vel concomitantiam الْمَعْرِفَةُ seu الْعَلَمِيَّةُ *Proprietatis*: ita vt sit vel Adiectiuum deuiatum, seu transformatum, vt in Alchorano, cap. de Mulieribus فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ *Copulamini cum mulieribus quæ placent vobis, binis, & ternis, & quaternis*. Vbi illa مَثْنَى ثُلَاثَ رُبَاعَ deuiata sunt ex اِثْنَتَيْنِ اِثْنَتَيْنِ *à due à due: binæ, binæ*, & ex ثَلَاثًا ثَلَاثًا *ternæ, à tre, à tre*. Et ex أَرْبَعًا أَرْبَعًا *quaternæ, à quattro, à quattro*. Et quia sunt Adiectiua deuiata à sua originaria forma, propterea sine Tanuino dixit impostor Mahomet مَثْنَى ثُلَاثَ رُبَعَ, & non dixit مَثْنًى ثُلَاثًا رُبَاعًا cum Tanuino. Et hæc est vera & realis deuiatio, dicta عَدْلٌ حَقِيقِيٌّ *deuiatio vera*. Est enim altera deuiatio, habens annexam proprietatem Nominis, vt reddat Nomen irreuolubile, dicta عَدْلٌ غَيْرُ حَقِيقِيٍّ *deuiatio non vera*, sed existimatione tantùm, quæ censetur de his Nominibus proprijs عُمَرُ *Hamerus*: زُفَرُ *Zofarus*, nominibus virorum, quæ censentur deuiata ex عَامِرٌ *viuens*, seu *habitans*: & ex زَافِرٌ *ingemiscens*. Item in Nominibus femininis قَطَامِ *Cotama*, & غَلَابِ *Golaba*, quæ censentur deducta ex قَاطِمَةٌ *mordens*, & غَالِبَةٌ *vincens*.

الوصف *Epithetum*, seu *Adiectiuum* debet esse ex sua originali natura Adiectiuum, non per accidens vsurpatum: quare nomina numeralia, quæ Substantiua sunt apud Arabes, dicitur enim ثَلَاثَةُ رِجَالٍ *tres hominum*. أَرْبَعَةُ دَرَاهِمٍ *quatuor denariorum*, &c. quia Substantiua sunt: & vsurpantur tamquam Adiectiua, sic رِجَالٌ ثَلَاثَةٌ *homines tres*, دَرَاهِمُ أَرْبَعَةٌ *denarij quatuor*, & sunt reuolubilia: quare si in eiusmodi conueniat altera concausa irreuolubilitatis, non reddet aliquod ex ipsis irreuolubile: vt in أَرْبَعٌ *quattuor*, conuenit cum vsurpatione adiectiuitatis altera concausa, quæ est وَزْنُ ٱلْفِعْلِ Forma Verbi, & tamen non redditur أَرْبَعٌ irreuolubile, quia est originaliter Substantiuum, vnde dicitur نِسَاءٌ أَرْبَعٌ *mulieres quattuor*. Et è contra si aliquod Nomen Adiectiuum ex sui origine, vsurpetur tamquam Substantiuum, adiuncta altera concausa, est etiam irreuolubile, vt أَسْوَدُ *niger*, non solùm est irreuolubile dum sumitur ad significandam nigredinem, tamquam Adiectiuum; quia concurrunt in eo duæ causæ, scilicet Esse Adiectiuum, & Forma Verbi: sed etiam erit irreuolubile, dum vsurpabitur tamquam Substantiuum ad significandum Serpentem, qui propter sui nigredinem dicitur ٱلْأَسْوَدُ, quamuis tunc videatur deesse altera ex concausis: idem dicendum de أَرْقَمُ *polymitus*, quando vsurpatur ad significandum Serpentem diuersicolorem. Quòd si dubium sit de origine adiectiuitatis, tunc ad libitum erit ipsius reuolutio, vt accidit in أَفْعَى *vipera*, أَجْدَلُ *accipiter*, أَخْيَلُ *harpya*: quæ reuolui possunt, quia Substantiua sunt: & possunt etiam tamquam irreuolubilia tractari, quia censeri possunt Adiectiua deriuata ex فَعْوَةٌ *vehementia*, جَدَالٌ *promptitudo*; & خَيَالٌ *phantasma*.

ٱلْعُجْمَةُ *exteritas*, idest quòd Nomen sit exterum, seu alterius linguæ, exigit concausam Proprietatem Nominis. Sed ad hoc vt sit irreuolubile, debet esse plusquam trium literarum, vt إِبْرَاهِيمُ *Abraham*, دَاوُدُ *Dauid*, يَعْقُوبُ *Iacob*. Quòd si sit trium literarum, debet in secunda habere Vocalem, ad hoc vt sit irreuolubile, vt سَقَرُ *Sacar*: quòd si media quiescat, fiet reuolubile, vt نُوحٌ *Noe*, لُوطٌ *Lot*, &c.

ٱلتَّرْكِيبُ *Compositio* debet esse Nominis proprij, & sine annexione, vt بَعْلَبَكُّ *Baelabach*, & مَعْدِى كَرِبُ *Maedacharbum*. Si enim fuerit cum annexione, erit reuolubile, vt عَبْدُ ٱللّٰهِ *Abdola*, عَبْدَ ٱللّٰهِ, & عَبْدِ ٱللّٰهِ.

ا & ن debent esse superadditæ in fine vltra radicales: & concausa requisita, ad hoc vt reddat nomen irreuolubile est, vel Proprietas, ideſt vt ſit Nomen Proprium, vt عُثْمَان *Othmano*: vel Adiectiuitas, ideſt vt ſit Nomen Adiectiuum, vt رَحْمَان *misericors*, كَسْلَان *negligens*: ſed in Nomine Adiectiuo animaduertendum eſt, an eius Femininum ſit iuxta formam فَعْلَى, quia tunc erit irreuolubile: ſi autem fuerit iuxta formam فَعْلَانَة, tunc erit reuolubile: ſi autem neutro modo Femininum reperiatur, tunc ad libitum fieri poterit, quia ſententiæ hinc inde ſunt, communior autem vult, illud eſſe irreuolubile: vnde رَحْمَان vel رَحْمَن *misericors*, ad libitum reuolui poteſt, quia non adeſt Femininum رَحْمَى, nec رَحْمَانَة. At سَكْرَان *ebrius*, eſt irreuolubile, quia Femininum eſt سَكْرَى *ebria*: ita etiam نَدْمَان *pœnitens*, cùm ſignificat actum pœnitentiæ, eſt irreuolubile, quia habet in Feminino نَدْمَى: at نَدْمَان *pænitens*, dum ſenſus eſt de habitu pœnitentiæ, reuoluitur, quia Femininum eſt نَدْمَانَة,

وَزْنُ ٱلْفِعْلِ *Forma Verbi* debet eſſe ex ijs, quæ propriiſſima ſunt Verbo, vt فَعَلَ & أَفْعَلَ فُعِلَ, & vt reddat Nomen irreuolubile, debet eſſe talis Forma Verbi in Nomine proprio, vt شَمَّر *Sciammar*, & ضُرِبَ *Dſoreb*, أَحْمَد *Ahmed*. Et ſunt Formæ Præteriti, vel Formæ Paſsiuæ, vel Formæ Compoſitæ virtute Teſdid ſuper ſecunda radicali: vel iuxta Formam Modſarei, cui in principio adijcitur aliqua ex his literis اتين, vt ſuo loco dictum eſt: quare يَزِيد *Iazid*, quia eſt iuxta Formam Modſarei, eſt etiam irreuolubile. Similiter Adiectiuum, ſi ſit iuxta Formam Verbi erit irreuolubile, vt أَحْدَب *gibboſus, contortus*, أَحْمَر *rubicundus*. Sed requiritur vt Femininum careat ة, aliàs enim fiet reuolubile, vt أَرْمَل *viduus*, quia Femininum eius habet ة, & dicitur أَرْمَلَة *vidua*: ſimiliter reuoluitur يَعْمَل *operans*, quia Femininum eſt يَعْمَلَة.

Sed vtile erit, aliqua exempla ex omnibus irreuolubilium ſpeciebus, quaſi in Tabulis apponere, vt vnico intuitu conſpiciantur.

IRREVOLVBILIA.

Ratione solius Formæ Pluralis.

Quia interiacet ا media inter binas, syllabas hinc & inde.

سَلَالِيمُ & سَلَالِمُ *scalæ.*	مَجَالِسُ *consessus.*	حَنَاجِرُ *ventrosi.*
طَوَابِقُ *sartagines.*	بَوَالِيعُ *ingluuies.*	أَكَالِبُ *canes.*
أَنَاعِيمُ *iumenta, pecora.*	سَرَائِرُ *secreta.*	سَرَارِي *concubinæ.*

Quando autem post ا sequuntur plusquam duæ syllabæ, tunc Plurale est reuolubile: vnde ex pluralibus ex.gr. formatis à Singulari أُسْقُفٌ *Episcopus*, أَسَاقِفُ *Episcopi*, est irreuolubile: at أَسَاقِفَةٌ est reuolubile. Similiter si minuatur numerus duarum syllabarum post ا, statim redditur Plurale reuolubile, vt patet in Plurali جَوَارٍ *puellæ*, à quo reijcitur ي (quando non habet articulum, nec est annexum) in duobus casibus, Giarri videlicet & Rafei, non autem in Nasbo: quare in Nasbo tantùm est irreuolubile, pertinens ad hanc declinationem; in duobus verò reliquis pertinet ad præcedentem declinationem; quamuis aliqui dicant, Tanuinum, quod apponitur in fine Pluralis جَوَارٍ, esse non declinationis, sed compensationis, loco ي reiectæ. Sed quidquid sit, Plurale hoc, & similia sic declinantur

In Rafeo.	In Nasbo.	In Giarro.
جَوَارٍ *puellæ.*	جَوَارِيَ *puellas.*	جَوَارٍ *puellarum, & puellis.*

Et cum affixo.

جَوَارِيكَ *puellæ tuæ.*	جَوَارِيَكَ *puellas tuas.*	جَوَارِيكَ *puellarum tuarum.*

IRREVOLVBILIA.

Ratione ا breuis, vel longæ, in signum gen. fem.

عَذْرَاءُ	صَحْرَاءُ	حَمْرَاءُ
virgo.	*campus.*	*rubicunda.*
ظَلْمَاءُ	بُشْرَى	عَدْمَلَى
tenebræ.	*bonum nuncium.*	*omne vetustum.*
حُبْلَى	حَبَوْكَرَى	يَهْيَرَى
prægnans.	*tribulatio.*	*aqua abundans, vanitas*

Ratione generis Feminini, & Proprietatis.

طَلْحَة	فَاطِمَة	زَيْنَب
Talbhata.	*Fatema.*	*Zainaba.*
سَقَر	جُور	مَاه
Sacbara.	*Giura.*	*Maba.*

Ratione Adiectiuitatis, & Deuiationis.

أُحَادُ vel مَوْحَدُ *singuli.*	Deuiata ex	وَاحِدٌ وَاحِدٌ
ثُنَاءُ vel مَثْنَى *bini.*		اِثْنَانِ اِثْنَانِ
ثُلَاثُ vel مَثْلَثُ *terni.*		ثَلٰثَةٌ ثَلٰثَةٌ
رُبَاعُ vel مَرْبَعُ *quaterni.*		أَرْبَعَةٌ أَرْبَعَةٌ
خُمَاسُ vel مَخْمَسُ *quini.*		خَمْسَةٌ خَمْسَةٌ
سُدَاسُ vel مَسْدَسُ *seni.*		سِتَّةٌ سِتَّةٌ
سُبَاعُ vel مَسْبَعُ *septeni.*		سَبْعَةٌ سَبْعَةٌ
ثُمَانُ vel مَثْمَنُ *octeni.*		ثَمَانِيَةٌ ثَمَانِيَةٌ
تُسَاعُ vel مَتْسَعُ *noueni.*		تِسْعَةٌ تِسْعَةٌ
أُخَرُ *vltimi, & vltimæ, alter, altera.*		آخِرُ اخِرَاوَاتٌ أُخَارَى
جُمَعُ *tota.*		جَمْعَاوَاتٌ جَمَاعَى

كَتْغٌ *tota.*	Deuiata ex	كَتْعَاوَاتٌ كُتَاعَى
بَتْغٌ *tota.*		بَتْعَاوَاتٌ بُتَاعَى
بَصْعٌ *tota.*		بَصْعَاوَاتٌ بُصَاعَى

Ratione Deuiationis, & Proprietatis.

عُمَرُ *Homerus.*	Existimatione deuiata ex	عَامِرٌ
زُفَرُ *Zopharus.*		زَافِرٌ
قُطَامُ *Chotama.*		قَاطِمَةٌ
غَلَابُ *Golaba.*		غَالِبَةٌ

Ratione Exteritatis, & Proprietatis.

يَسُوعُ *IESVS, Nomen Saluatoris, & Dei nostri.*

آدَمُ *Adam.*	إِدْرِيسُ vel إِخْنُوخُ *Enoch,* sic vocant post imposturã Mahomet.	إِبْرَاهِيمُ *Abraham.*
إِسْحَقُ vel إِسْحَاقُ *Isaac.*	يَعْقُوبُ *Iacob.*	يُوسُفُ *Ioseph.*
مُوسَى *Moyses.*	يَشُوعُ *Iosue.*	دَاوُدُ دَاوُودُ *Dauid.*

Ratione Compositionis, & Proprietatis.

بَعْلَبَكُّ *Baelabacum.*   *Maedacherbum.* مَعْدِيكَرِبُ

Ratione Adiectiuitatis, & additione ا & ن in fine.

كَسْلَانُ *negligens.*	عَطْشَانُ *sitibundus.*	سَكْرَانُ *ebrius.*

Ratione Proprietatis, & ا & ن in fine.

كَنْعَانُ *Chanaan.*	سُلَيْمَانُ *Salomon.*	عُثْمَانُ *Othman.*

عِمْرَانُ *Amran* ex errore Mahomet, Sic vocãt S. Ioachim, patrẽ B.V. MARIAE.

Ratione

Ratione Proprietatis, & Formæ Verbi.

شَمَّر	ضُرَبْ	أَحْمَدْ
Sciammarus.	*Dsorebus.*	*Ahhmedus.*
أَعْمَرُ	يَشْكُرُ	يَزِيدْ
Acterus.	*Iascorus.*	*Iazidus.*

Ratione Adiectiuitatis, & Formæ Verbi.

أَحْمَرُ	أَبْيَضُ	أَسْوَدُ
rubicundus.	*albus.*	*niger.*
أَحْدَبُ	أَكْبَرُ	أَصْغَرُ
contortus.	*maior.*	*minor.*
أَحْسَنُ	أَفْضَلُ	أَوَّلُ
pulcherrimus.	*præstantissimus.*	*primus.*

Omnia hæc & similia sunt Irreuolubilia, & pertinent ad hanc secundam Declinationem. أَوَّلُ autem, quando est Adiectiuum, Irreuolubile est: quando verò significat *ante*, tunc est reuolubile, & dicitur أَوَّلاً *primùm, antea,* &c.

Tertia Declinatio.

TErtia Declinatio est Dualium omnium, quæ declinantur sola variatione literarum: & exigunt ا quiescentem, post vltimam Fathharam; & in Nasbo & Giarro mutant illud ا in ى etiam quiescentē: in fine autem ن habet suum Chesrū, nisi sit reijciendum propter Affixum, vel Annexionem: dices igitur

In Rafeo.	In Nasbo.	In Giarro.
رَجُلَانِ	رَجُلَيْنِ	رَجُلَيْنِ
duo quidam viri.	*duos quosdam viros.*	*duorum quorumdā virorū.*
أَلرَّجُلَانِ	أَلرَّجُلَيْنِ	أَلرَّجُلَيْنِ
hi duo viri.	*hos duos viros.*	*horum duorum virorum.*

Et reiecto ن propter Annexionem.

رَجُلَا زَيْدٍ	رَجُلَيْ زَيْدٍ	رَجُلَيْ زَيْدٍ
duo viri Zaidi.	*duos viros Zaidi.*	*duorum virorum Zaidi.*

Et re-

Et reiecto ن propter Affixum,

In Rafeo.	In Nasbo.	In Giarro.
رَجُلَاكَ	رَجُلَيْكَ	رَجُلَيْكَ
duo viri tui.	*duos viros tuos.*	*duorum virorum tuorum.*

At cum ى Affixo primæ perſonæ ſingularis, dicitur:

رَجُلَاىَ	رَجُلَىَّ	رَجُلَىَّ
duo viri mei.	*duos viros meos.*	*duorum virorum meorum.*

Ad hanc Declinationem pertinent Nomina quamuis ſingularia, ſignificantia tamen per modum Dualis, vt ſunt كِلَا *vterque,* كِلْتَا *vtraque,* quibus adiungitur هُمَا *ipſi duo,* vel *ipſæ duæ.* Item إِثْنَانِ *duo,* إِثْنَتَانِ *duæ,* & ثِنْتَانِ *duæ.* De his igitur dices

كِلَاهُمَا	كِلَيْهِمَا	كِلَيْهِمَا
vterque.	*vtrumque.*	*vtriuſque,* vel *vtroque, vtriq;*
كِلْتَاهُمَا	كِلْتَيْهِمَا	كِلْتَيْهِمَا
vtraque.	*vtramque.*	*vtriuſque,vtrique,vtraque.*
إِثْنَانِ	إِثْنَيْنِ	إِثْنَيْنِ
duo.	*duos.*	*duorum,* vel *duobus.*
ثِنْتَانِ vel إِثْنَتَانِ	ثِنْتَيْنِ vel إِثْنَتَيْنِ	ثِنْتَيْنِ vel إِثْنَتَيْنِ
duæ.	*duas.*	*duarum,* vel *duabus.*

Quarta Declinatio.

QVarta Declinatio eſt Pluralium omnium ſanorum generis maſculini, & quæ ipſis aſsimilantur: & exigunt mutationem literarum & vocalium: nam in Rafeo requirunt و quieſcentem poſt Dſammum; in Giarro autem vel Nasbo ى quieſcentem poſt Chesrum, vt

In Rafeo.	In Nasbo.	In Giarro.
نَاصِرُونَ	نَاصِرِينَ	نَاصِرِينَ
adiuuantes quidam.	*adiuuantes quoſdam.*	*adiuuantium quorumdam.*
أَلنَّاصِرُونَ	أَلنَّاصِرِينَ	أَلنَّاصِرِينَ
hi adiuuantes.	*hos adiuuantes.*	*his adiuuantibus.*

Et quan-

Et quando habent Affixum, vel sunt Annexa, abijciunt ن, vt

In Rafeo.	In Nasbo.	In Giarro.
ناصروا زيد	ناصري زيد	ناصري زيد
adiutores Zaidi.	*adiutores Zaidi.*	*adiutoribus Zaidi.*
ناصروك	ناصريك	ناصريك
adiutores tui.	*adiutores tuos.*	*adiutorum tuorum.*

Et cum ى, Affixo primæ personæ, conuertitur و signum Rafei, in ى, & imittitur in alterum ى: ita etiam in casibus obliquis, ى casus imittitur in ى relatiuum primæ personæ, cum Fathho, vt

ناصري	ناصري	ناصري
adiutores mei.	*adiutores meos.*	*adiutorum meorum.*

Ad hanc declinationem pertinent Nomina numeralia decadum, à vigesimo vsque ad nonagesimum inclusiuè: sunt enim Pluralibus sanis masculinis similia: quare dices

عشرون	عشرين	عشرين
viginti, vel *vigesimus.*	*viginti*, vel *vigesimum.*	*viginti*, vel *vigesimo.*
ثلاثون	ثلاثين	ثلاثين
triginta, & *trigesimus.*	*triginta*, & *trigesimum.*	*triginta*, & *trigesimi.*
أربعون	أربعين	أربعين
quadraginta, & *quadragesimus.*	*quadraginta*, & *quadragesimum.*	*quadraginta*, & *quadragesimo*, vel *quadragesimi.*
خمسون	خمسين	خمسين
quinquaginta, & *quinquagesimus.*	*quinquaginta*, & *quinquagesimum.*	*quinquaginta*, & *quinquagesimi*, vel *quinquagesimo.*
ستون	ستين	ستين
sexaginta, & *sexagesimus.*	*sexaginta*, & *sexagesimum.*	*sexaginta*, & *sexagesimo.*
سبعون	سبعين	سبعين
septuaginta, & *septuagesimus.*	*septuaginta*, & *septuagesimũ.*	*septuaginta*, & *septuagesimo.*
ثمانون	ثمانين	ثمانين
octoginta, & *octuagesimus.*	*octoginta*, & *octuagesimũ.*	*octoginta*, & *octuagesimo.*
تسعون	تسعين	تسعين
nonaginta, & *nonagesimus.*	*nonaginta*, & *nonagesimũ.*	*nonaginta*, & *nonagesimo.*

Sed

Sed non abijciunt ن: non enim possunt annecti; sed locant in Nasbo numeratum, in Singulari, & dicitur

In Rafco.	In Nasbo.	In Giarro.
عشرون عبدا	عشرين عبدا	عشرين عبدا
viginti serui.	*viginti seruos.*	*viginti seruis.*
تسعين قنطارا	تسعين بدرة	تسعين بدرة
nonaginta talenta.	*nonaginta talenta.*	*nonaginta talentis,* vel *talentorũ.*
ألعشرون عبدا	ألعشرين عبدا	ألعشرين عبدا
viginti illi serui.	*illos viginti seruos.*	*illorum viginti seruorum.*
ألتسعون قنطارا	ألتسعين بدرة	ألتسعين بدرة
nonaginta hæc talenta.	*nonaginta hæc talenta.*	*nonaginta his talentis:*

Et secundum numeros ordinales dicitur etiam in Decadibus, à 20. vsq. ad 90.

ءالعبد العشرون	ءالعبد العشرين	ءالعبد العشرين
seruus vigesimus.	*seruum vigesimum.*	*seruo vigesimo.*
ءالعبد التسعون	ءالعبد التسعين	ءالعبد التسعين
seruus nonagesimus.	*seruum nonagesimum:*	*seruo nonagesimo.*

Quinta Declinatio.

QVinta Declinatio est Pluralium Sanorum generis feminini, quæ declinantur variatione dumtaxàt Vocalium, & requirunt in Rafeo Dsammum, at in Nasbo & Giarro Chesrum: quare dices

In Rafeo.	In Nasbo.	In Giarro.
ناصرات	ناصرات	ناصرات
adiuuantes quædam.	*adiuuantes quasdam.*	*adiuuantium quarundam.*
ءالناصرات	ءالناصرات	ءالناصرات
illæ adiuuantes.	*illas adiuuantes.*	*illarum adiuuantium.*
هندات	هندات	هندات
Hindæ.	*Hindas.*	*Hindis,* vel *Hindarum.*
جلبات	جلبات	جلبات
crustæ cicatricis.	*crustas cicatricis.*	*crustis,* vel *crustarum cicatricis.*

Hoc modo declinantur vniuersa Pluralia habentia in fine additas ا & ت.

Sexta Declinatio.

Sexta Declinatio est peculiaris sex Nominibus, non semper, sed quando sunt annexa vel habent Affixum; alias enim pertinent ad primam Declinationem. Sunt autem nomina أَبٌ *pater*, أَخٌ *frater*, حَمٌ *socer*, هَنٌ *vulua*, فَمٌ *os*, ذُو *praeditus, habens*: Quæ vox semper est cum annexione. Hæc igitur omnia, annexa vel cum affixis, exigunt in Rafeo و quiescens post Dsammum: in Nasbo ا post Fathhum: & in Giarro ى quiescens post Chesrum, vt

In Rafeo.	In Nasbo.	In Giarro.
أَبُوكَ	أَبَاكَ	أَبِيكَ
pater tuus.	*patrem tuum.*	*patris tui, patri* vel *patre tuo.*
أَبُو زَيْدٍ	أَبَا زَيْدٍ	أَبِي زَيْدٍ
pater Zaidi.	*patrem Zaidi.*	*patris, patri* vel *patre Zaidi*
أَخُوكَ	أَخَاكَ	أَخِيكَ
frater tuus.	*fratrem tuum.*	*fratris tui, fratri* vel *fratre tuo.*
حَمُوكَ	حَمَاكَ	حَمِيكَ
socer tuus.	*socerum tuum.*	*soceris tui.*
هَنُوكَ	هَنَاكَ	هَنِيكَ
vterus tuus.	*vterum tuum.*	*vtero tuo.*
فُوكَ	فَاكَ	فِيكَ
os tuum.	*os tuum.*	*oris, ori,* vel *ore tuo.*
ذُو رَحْمَةٍ	ذَا رَحْمَةٍ	ذِي رَحْمَةٍ
præditus misericordia.	*præditū misericordia.*	*prædito,* vel *præditi misericordia.*

Cùm autem annectuntur Affixo primæ personæ, additur tantùm ipsum ى relatiuum quiescens post Chesrum, in omnibus casibus, vt

أَبِي	أَبِي	أَبِي
pater meus.	*patrem meum:*	*patris mei, patri,* vel *patre meo.*

فُو *Os* verò, cùm est sine annexione, dicitur فَمٌ *bucca*. Et cum Affixo etiam dicitur فَمُكَ *os tuum*. فَمَكَ *buccam tuam*. فَمِكَ *ore tuo*. Et فَمِي *os meum*. فَمِي *buccam meam*. فَمِي *oris mei, ori,* vel *ore meo*.

DE SPECIEBVS NOMINIS.

PLVRIBVS modis diuidi potest Nomen: vel ratione Quantitatis, in Simplex, vel Compositum: in Duarum literarum, trium, quatuor, vel plurium. Vel ratione Qualitatis, in Perfectum, Duplicatum seu Surdum, Infirmum, vel Hamzatum. Ratione Generis, in Masculinum, Femininum, vel Commune. Ratione Numeri, in Singulare, Duale; & Plurale, Sanum vel Fractum. Ratione Casus, in Rafeatum, Nasbatum, & Giarratum: item in Reuolubile, & Irreuolubile: item in Declinabile, & Indeclinabile. De omnibus memoratis iam supra dictum est per singula, præterquam de Indeclinabilibus, de quibus postea. Nunc autem Species Nominum prosequentes, distinguimus præterea Nomen in Adiectiuum & Substantiuum: in Proprium & Appellatiuum: in Nomen quod Arabes dicunt ظَاهِر *manifestum*, quod peculiariter Nomen dicitur, vel in Pronomen, quod videtur assumi loco Nominis, & dicitur مُبْهَم *indistinctum*: quo Nomine dicunt Arabes Pronomina Demonstratiua, & Relatiua. Item dicitur مُضْمَر *subintellectum*, quo Nomine censent Pronomina personalia.

Præcipuè autem diuiditur Nomen in جَامِد *primitiuum*, seu غَيْر مُشْتَق *inderiuatum*, & مُشْتَق *deriuatiuum*. Primitiuum est quod à nullo deriuatur, vt الإله *Deus*, مَلَاك *Angelus*, رَجُل *Homo*, فَرَس *equus*, أَسَد *leo*. Deriuatiuum verò est, quod ab alio, Nomine vel Verbo, deriuatur. Et quidem supra in tractatu de Verbis enumerauimus Nomina quæ à Verbis deriuantur, nempe Masdarum, nomen Agentis & Patientis, Adiectiuum qualificans, & cætera quæ dicuntur Verbis coniuncta. Modo superest vt dicamus de ijs Nominibus quæ à Nominibus deriuantur.

Et triplex occurrit deriuationis modus, explicatione indigens: nempe primò eius Nominis quod dicitur مَنْسُوب *relatum*, & apud Latinos proprium retinet nomen Deriuatiui, vt est أَرْضِيّ *terrestris*, quod deriuatur ab أَرْض *terra*, سَمَاوِيّ *cælestis*, a سَمَاء *cælum*: أَسَدِيّ *leoninus* ab أَسَد *leo*.

Secundò, eius Nominis quod dicitur مُصَغَّر *diminutiuum*, vt أُسَيْد *leunculus*, فُرَيْس *equulus*, رُجَيْل *homuncio*.

Tertiò, eius Nominis, quod dicitur الْمَكَان *loci*, vel الْوِعَاء *vasis*, & الْكَثْرَة *abundantiæ*. Quia verò de his dictum est dum ageremus de Verbo: ibi enim diximus quo nam modo formetur tam à Verbo quàm à Nomine, nomen Loci, Vasis, & Abundantiæ. Superest igitur, vt de Deriuatiuo seu Relato, & Diminutiuo dicamus.

فى الاسم المنسوب

De Nomine Relato, seu Deriuatiuo.

Nomen اَلْمَنْسُوبُ *Relatum*, seu *Deriuatiuum*, formatur interdum, addita in fine ن, & ى grauato virtute Tesdid, vt ex طُوبَا *beatitudo*. طُوبَانِىٌّ *beatus*, & طُوبَانِيَّةٌ *beata*: & ex رُومِيَةُ *Roma*, رُومَانِىٌّ *Romanus*, رُومَانِيَّةٌ *Romana*. & præsertim cùm vltima Nominis fuerit litera Infirma, ا, و, vel ى.

Frequentiùs tamen formatur Nomen اَلْمَنْسُوبُ *relatum*, seu *deriuatum*, à suo primitiuo, addita in fine ى tantùm, duplicata virtute Tesdid, Chesrata præcedenti, vt ex أَرْضُ *terra*, fit أَرْضِىٌّ *terrestris*. إِلَاهٌ *Deus*, إِلَاهِىٌّ *deicus*.

Quòd si in fine Nominis fuerit ة, reijcietur, vt ex نَاصِرَةٌ *adiutrix*, نَاصِرِىٌّ *iuuatilis*, *ad adiutricem pertinens*: ex بَصْرَةٌ *Basroa*, بَصْرِىٌّ *Basroensis*, فَاطِمَةُ *Fatima*, فَاطِمِىٌّ *Fatimensis*, طَلْحَةُ *Talhata*, طَلْحِىٌّ *Talahensis*, *ad Talhatam pertinens*, طَوِيلَةٌ *longa*, طَوِيلِىٌّ *ad longam pertinens*.

Similiter, ad maiorem elegantiam, reijciuntur literæ formatiuæ Dualis aut Pluralis Sani masculini, etiam si sit Nomen aliquod proprium, ad instar ipsorum efformatum, vt ex قِنَّسْرِينَ *Canaserin*; regio quædam in Syria, fit قِنَّسْرِىٌّ *Canaserensis*, قِنَّسْرِيُّونَ *Canaserenses*. Dici etiam poterit sine reiectione, قِنَّسْرِينِىٌّ *Canaserinensis*.

Quòd si penultima primitiui habeat Chesrum, pro Deriuatiuo vertetur in Fathum. vt ex كَبِدٌ *hepar*, fiat كَبَدِىٌّ *hepaticus*: ex نَمِرٌ *pardus*, fiat نَمَرِىٌّ *pardalis*, ex دُئِلٌ *Doil* nomen familiæ, fiat دُؤَلِىٌّ *Doalensis*.

Si primitiuum fuerit iuxta formam فعيلة cum ة in fine, & ى post secundam; tunc reijcietur & ة & ى, vt ex سَفِينَةٌ *nauis*, fiat سَفَنِىٌّ *naualis*. Et hoc quidem nisi fuerit Nomen Surdum, tunc enim ى non reijcitur, sed ex مُدِيدَةٌ *extenta*, dicetur مُدِيدِىٌّ *ad extensam pertinens*: similiter nec reijcitur ى ex primitiuo Infirmo ع, quare ex طَوِيلَةٌ *longa*, fiet طَوِيلِىٌّ *ad longam pertinens*. &c.

Si verò primitiuum, iuxta formam فعيلة fuerit Infirmum ل, reiectis vt supra ة, & ى,

& ى, vltima radicalis elegantiùs conuertetur in و, vt أُمَيَّة *Omaiato*, familia quædam Mechensis, & Fathhata secunda dicetur أُمَوِيّ *Omaiensis*. Et dici etiam poterit cum ى, vt testatur Chamus in dictione امو, أُمَيِّي *ex familia Omaÿa*.

Si in fine primitiui reperiatur ا, tertia vel quarta in ordine, conuersa ex و vel ى, vertetur in و, vt ex رَحًا *mola*, fiat رَحَوِيّ *molaris*, & ex أَفْعَى *vipera*, fiat أَفْعَوِيّ *viperinus*.

At quando ا est in fine primitiui, plusquam quarta, tunc lenitatis gratia reijcitur omninò, vt ex جُمَّيْزَى *Sicomorus*, fiat جُمَّيْزِيّ *ex Sicomoro*: ex عَذَمْلَى *vetustum*, fiat عَذَمْلِيّ *ad vetustatem pertinens*: ex حَبَوْكَرَا *tribulatio*, fiat حَبَوْكَرِيّ *ad tribulationem spectans*.

Idem dicendum est de ى, sicut de ا, vt vertatur in و, dum fuerit tertia: aliqui autem nolunt hanc regulam de ى seruare, sed retinent illam dum fuerit tertia. At quando est quarta, omnes consentiunt, elegantiùs esse illam reijcere, vt ex القَاضِي *iudex*, fiat, reiecto ى, قَاضِيّ *iudicialis*: & sine reiectione dicetur قَاضَوِيّ, conuerso ى in و: vel vt aliqui volunt قَاضِيِيّ *iudiciarium*.

Quando autem ى est plusquam quarta in primitiuo, reijcitur omninò prout ا, in formatione deriuatiui, vt ex الجَازِي *retributor*, fiat جَازِيّ *ad retributorem pertinens*: ex المُقْتَدِي *sectator*, fiat مُقْتَدِيّ *pertinens ad sectatorem*: ex المُسْتَقْصِي *attingens à fine vsque ad finem*, fit مُسْتَقْصِيّ *pertinens ad omnia peruadentem*: ex المُسْتَرْشِي *petens munera*, fit مُسْتَرْشِيّ *spectans ad subornationem*.

Aliquando, in fine primitiui reperitur ا, non conuersa sed superaddita, ita vt sit quarta in ordine, & tunc licet illam reijcere, vel in و conuertere, vt ex سَكْرَى *ebria*, fiat سَكْرِيّ, vel سَكْرَوِيّ *ad ebriam pertinens*. At in قَدَوَى *directio, regula, institutio*, quia ante ا est و, propterea omninò reijcienda est ا, ad euitandam dissonantiam, nec dicetur قَدَوَوِيّ, sed قَدَوِيّ *institutiuus, regularis, directiuus*: sed tamen non desunt qui negligant eiusmodi elegantiam.

Aliquando in fine Nominis reperitur Hamzat post ا productionis; & tunc, si fuerit Nomen reuolubile, nulla fiet mutatio ipsius Hamzat, sed addito in fine ى cum suo Tesdid, formabitur eius Deriuatiuum, vt ex خِفَاءٌ *vestimentum*, fiat خِفَائِيّ *ad*

ad indumentum pertinens: ex كِسَاءٌ *vestis*, fit كِسَائِيٌّ *spectans ad vestem*: ex جَزَاءٌ *retributio*, fit جَزَائِيٌّ *retributiuum*: ex سَوَاءٌ *æqualitas*, fit سَوَائِيٌّ *æquus*. Si autem Nomen fuerit irreuolubile, tunc Hamzat conuertetur in و, vt ex حَمْرَاءُ *rubicunda*, fiat حَمْرَاوِيٌّ *ad rubicundam pertinens*: ex عَذْرَاءُ *virgo*, عَذْرَاوِيٌّ *virginalis*: ex زَكَرِيَّاءُ *Zacharias*, fit زَكَرِيَّاوِيٌّ *ad Zachariam pertinens*, &c.

باب الاسم المصغر

De Nomine Diminutiuo.

DIminutiuum formatur ex suo Positiuo, posita motione seu vocali Dsammo super prima Nominis, & Fathho super secunda, mox post secundam addito ى quiescente, vt ex رَجُلٌ *vir*, fiat رُجَيْلٌ *homuncio*: quando verò syllaba post ى immediata non fuerit vltima, sed erit alia post ipsam syllaba sine ة, tunc illa debet esse cum Chesro, vt ex عَقْرَبٌ *scorpius*, fiat عُقَيْرِبٌ *scorpiolus*.

Quòd si Nomen fuerit ternarium Femininum sine ة, aut alio signo, tunc debet apponi in Diminutiuo, vt ex شَمْسٌ *sol*, fiat شُمَيْسَةٌ *paruus sol*: ex أَرْضٌ *terra*, fiat أُرَيْضَةٌ *terrula*. In his quæ sunt supra tres literas hæc regula non seruatur: excepta autem sunt قُدَيْدِمَةٌ *modicus conspectu*, ex قُدَّامُ *ante, coram*. & وُرَيِّئَةٌ diminutiuum ex وَرَاءَ *retro*.

Si aliqua radicalis immutata sit in alteram, seu desit omninò in Positiuo, reuertetur in Diminutiuo, vt ex عِدَةٌ *promissio*, dicetur cum و radicali وُعَيْدَةٌ *promissiuncula*: ex سَهٌ pro سَتَةٌ fiet سُتَيْهَةٌ: ex بَابٌ *ostium*, quia radix est بَوْبٌ, dicetur بُوَيْبٌ *ostiolum*: ex نَابٌ *dens*, dicetur نُيَيْبٌ *denticulus*, quia radix est ى.

Quando post primam reperietur ا addita, vel originalis, tunc conuertetur in و, vt ex طَابَقٌ *sartago*, fiat طُوَيْبِقٌ *sartagula*, ex رَاجِلٌ *pedestris*, fiat رُوَيْجِلٌ *homo paruus pedibus incedens*.

Si litera tertia fuerit ا, و, vel ى, tunc immittetur virtute Tesdid in ى additum, vt ex غُلَامٌ *adolescens*, fiat غُلَيِّمٌ *adolescentulus*: ex جُلُوسٌ *sessio*, fiat جُلَيِّسٌ *sessiuncula*; ex ظَلِيمٌ *struthio*, ظُلَيِّمٌ *struthiolus*. Et si fuerit litera tertia

tia Infirma & vltima, addetur ة in fine Diminutiui, vt ex الرَّحَى *mola*, fiat الرُّحَيَّة *parua mola*. & شَيّ *assatio* شُوَيَّة *assatiuncula*: sed quidam hoc negligunt.

Si autem litera Infirma fuerit quarta & non vltima, conuertetur in ى, propter præcedentem Chesrum, ex مِفْتَاح *clauis*, fiat مُفَيْتِيح *clauicula*. Excipiuntur tamen Nomina iuxta Formam فَعْلَان: & Feminina iuxta فَعْلَاء: & Pluralia iuxta Formam أَفْعَال: in his enim nulla facta mutatione, addito tantùm ى quiescente post secundam, dicetur iuxta فُعَيْلَان, vt ex سَكْرَان *ebrius*, سُكَيْرَان *ebriolus*: & iuxta فُعَيْلَاء, vt ex حَمْرَاء *rubicunda*, حُمَيْرَاء *rubicundula*: & iuxta أُفَيْعَال, vt ex أَجْمَال *cameli*, أُجَيْمَال *cameluli*. Similiter, quando in fine Nominis fuerit ا breuis in signum generis Feminini, quarta in ordine, vt ex حُبْلَى *grauida*, nulla facta mutatione, dicetur حُبَيْلَى *grauidula*.

Sed & de Pluralibus animaduertendum est, an sint Pluralia multitudinis vel paucitatis: Pluralia paucitatis sunt vtraque sana, tam Masculina quàm Feminina: ex fractis autem quattuor hæ Formæ dumtaxat, nempe أَفْعَال، أَفْعُل، أَفْعِلَة، فِعْلَة. Cetera verò omnia sunt Pluralia multitudinis. Et Pluralia quidem paucitatis in eadem qua reperiuntur Forma possunt diminui, vt ex زَيْدُون *Zaidi*, زُيَيْدُون *Zaiduli*: ex نَاصِرُون *adiuuantes*, نُوَيْصِرُون *parui adiutores*: ex مُكْرِمُون *honorantes*, مُكَيْرِمُون *parui honoratores*, ex مُسْلِمُون *fideles*, مُسَيْلِمُون *fideluli*: ex هِنْدَات *Hindæ*, هُنَيْدَات *Hindulæ*: ex نَاصِرَات *adiutrices*, نُوَيْصِرَات *paruæ adiutrices*: ex مُسْلِمَات *fideles*, مُسَيْلِمَات *fidelulæ*: ex أَطْبَاق *operimenta*, أُطَيْبَاق *parua opercula*: ex أَطْبِقَة *clausuræ*, أُطَيْبِقَة *clausurulæ*: ex عِصْمَة *rami*, عُصَيْمَة *ramuli*: ex أَنْهُر *fluuij*, أُنَيْهِر *fluuioli*.

Plurale autem multitudinis non diminuitur, sed reducitur priùs ad suum Singulare; & ipsum Singulare diminuitur: deinde ex ipso Nomine diminutiuo formatur Plurale ad instar sani Masculini, si sit capax, iuxta regulas supra præscriptas; sin autem, iuxta Plurale sanum Femininum: vt, ad formandum Diminutiuum ex Plurali عُظَمَاء *Magnates, Principes*, priùs reuocabitur ad suum Singulare, quod est عَظِيم *Magnus*; & diminuetur sic عُظَيِّم *paruus Princeps*: deinde formabitur Plurale

vel

vel عُظَيْمُونَ *parui Magnates*, vel عُظَيْمَاتٌ *parue Principiſſæ*, &c.

Quandoque diminuunt etiam Pronomina Demonſtratiua,& Relatiua, & dicunt ex ذَا *iſte*, ذَيَّا *iſtulus*: & ex تَا *iſta*, تَيَّا *iſtula*. Et ex ٱلَّذِى *qui, quod*. ٱللَّذَيَّا *quiculus*: & ex ٱلَّتِى *quæ*, ٱللُّتَيَّا *quæcula*, &c.

فى الاسما المبنية

DE NOMINIBVS INDECLINABILIBVS.

ENumerantur præcipuè inter Nomina Indeclinabilia ea quæ dicuntur à Latinis Pronomina, & Arabicè dicuntur ٱلضَّمَايِرُ *Pronomina perſonalia*, & ٱلْمُبْهَمَةُ *Indiſtincta*, & ſunt vel أَسْمَآءُ ٱلْإِشَارَةِ *Pronomina Demonſtratiua*, vel ٱلْمَوْصُولَاتُ *Pronomina relatiua*. Deinde etiam Indeclinabilia dicunt أَسْمَآءُ ٱلْعَدَدِ *Nomina numeralia*. Tertiò ٱلظُّرُوفُ *continentia*, ideſt *Nomina Localia*, & *Temporaria*. Quartò ٱلْكِنَايَاتُ *Subſtitutiones*, ſeu *Cognominationes*. Quintò ٱلْأَصْوَاتُ *Voces*, ſeu *Interiectiones*. Sextò ٱلْمُرَكَّبَاتُ *Nomina compoſita*. Et tandem أَسْمَآءُ ٱلْأَفْعَالِ *Nomina Verborum*. Hæc omnia per ordinem ſuperſunt breuibus recenſenda, quæ dicuntur ٱلْمَبْنِيَّةُ *Indeclinabilia*.

الضماير

Pronomina Perſonalia.

PRonomen Perſonàle aliud eſt مُنْفَصِلٌ *ſeparatum*, aliud eſt مُتَّصِلٌ *coniunctum*, & hoc dicitur communiter Affixum: quod coniungitur & affigitur & Nomini, & Verbo, & Particulæ: ſed cum Nomine eſt Giarratum: cũ Verbo eſt Naſbatum: & cum Particula modo Naſbatum, modo Giarratum.

Pronomen Perſonale ſeparatum, eſt interdum in caſu Rafeo, & interdum in caſu Naſbo: non per variationem vltimæ ſyllabæ, ſed per totalem ſui immutationem; prout mox ſequitur.

ضماير الغايب فى الرفع

Pronomina tertiæ perſonæ in Rafeo.

هُوَ	هُمَا	هُمْ	هِيَ	هُمَا	هُنَّ
ipſe.	*ipſi duo.*	*ipſi pl.*	*ipſa.*	*ipſæ duæ.*	*ipſæ pl.*

Por-

ضماير المخاطب فى الرفع

Pronomina secundæ personæ in Rafeo.

أَنْتَ	أَنْتُمَا	أَنْتُمْ
tu vir.	*vos duo.*	*vos pl.*
أَنْتِ	أَنْتُمَا	أَنْتُنَّ
tu fem.	*vos duæ.*	*vos pl. fem.*

Quidam, dum sine Vocalibus scribunt, addunt ى in fine Singularis feminini, ad distinctionem Masculini: & dicunt أنتى *tu femina.*

ضماير المتكلم فى الرفع

Pronomina primæ personæ in Rafeo.

نَا vel أَنَا	نَحْنُ
ego, siue vir, siue mulier.	*nos duo,* vel *duæ,* vel *pl.* siue viri, siue mulieres.

الضماير المنفصلة فى النصب

Pronomina Personalia separata, in Nasbo.

AD Iocandum huiusmodi Pronomina in Nasbo, præfigitur ipsis particula إِيَّا, vel أَيَّا, & dicitur per modum affixionis.

أَيَّاهُ	إِيَّاهُمَا	إِيَّاهُمْ
ipsum.	*ipsos duos.*	*ipsos pl.*
إِيَّاهَا	إِيَّاهُمَا	إِيَّاهُنَّ
ipsam.	*ipsas duas.*	*ipsas pl.*
إِيَّاكَ	إِيَّاكُمَا	إِيَّاكُمْ
te.	*vos duos.*	*vos pl. viros.*
إِيَّاكِ	إِيَّاكُمَا	إِيَّاكُنَّ
te fem.	*vos duas.*	*vos pl. fem.*
إِيَّاىَ		إِيَّانَا
me virum, siue *fem.*		*nos duos,* vel *duas,* vel *pl.*

Aliqui addunt ى in fine secundæ personæ sing. fem. ad distinctionem à masculina, dum scribunt sine vocalibus, & dicunt إياكى *te mulierem.*

Et

Et hæc quidem sunt separata, tam in Rapheo, quàm in Nasbo, prout esse possunt. Coniuncta autem, quæ & Affixa dicuntur, sunt, vel Affixa Verbo, & sic sunt semper in Nasbo: vel Affixa Nomini, & sunt semper in Giarro: vel Affixa Particulæ, seu حرف Hharf, & sunt interdum in Nasbo, interdum autem in Giarro, prout natura Particulæ requirit, vel Giarranris vel Nasbantis: vt mox patet exemplis.

الضمائر المتصلة بالفعل

Pronomina personalia Affixa Verbo.

نَصَرَهُ *adiuuit eum.*	نَصَرَهُمَا *adiuuit illos duos.*	نَصَرَهُمْ *adiuuit eos pl.*
نَصَرَهَا *adiuuit eam.*	نَصَرَهُمَا *adiuuit eas duas,*	نَصَرَهُنَّ *adiuuit eas pl.*
نَصَرَكَ *adiuuit te virum.*	نَصَرَكُمَا *adiuuit vos duos,*	نَصَرَكُمْ *adiuuit vos pl.*
نَصَرَكِ vel نصركي *adiuuit te mul.*	نَصَرَكُمَا *adiuuit vos duas.*	نَصَرَكُنَّ *adiuuit vos pl. fem.*
نَصَرَنِي *adiuuit me,* siue *virum,* siue *mul.*		نَصَرَنَا *adiuuit nos,* vel *duos,* vel *duas,* vel *pl.*

Animaduertenda autem est affixio ad secundam personam pluralem masculinam Verbi præteriti, nempe نصرتم *adiuuistis vos;* requirit enim و interpositum, vt

نَصَرْتُمُوهُ *adiuuistis eum.*	نَصَرْتُمُوهُمَا *adiuuistis eos duos.*	نَصَرْتُمُوهُمْ *adiuuistis eos pl.*
نَصَرْتُمُوهَا *adiuuistis eam.*	نَصَرْتُمُوهُمَا *adiuuistis eas duas.*	نَصَرْتُمُوهُنَّ *adiuuistis eas pl.*
نَصَرْتُمُونِي *adiuuistis me.*		نَصَرْتُمُونَا *adiuuistis nos.*

Et quandoque accidit, Verbum requirere duo patientia, vt أَعْطَى *dedit:* huic & similibus, licebit duo affigere Pronomina: & tunc animaduertendum est, vt Affixum primæ personæ præferatur affixo secundæ, & secundæ affixo tertiæ, vt in Alchorano cap. الاحزاب *De partibus.* زَوَّجْنَاكَهَا *copulauimus tibi eam.* & أَعْطَيْتُكَهُ *dedi tibi illud.* & أَعْطَيْتَنِيكَ *dedisti mihi temetipsum.* quòd si seruari

huiuſmodi ordo nequeat, tunc fiet ſeparatio, & dicetur أَعْطَيْتَكَ إِيَّايَ *dediſti te metipſum mihi*, & أَعْطَيْتُهُ إِيَّاكَ *dedi illum tibi*.

Affixum primæ perſonæ eſt regulariter ى quieſcens poſt Cheſrum; ſed cum Verbo non ſolùm eſt ى, ſed etiam cum ن, nempe نِي, vt exemplis patet: at quando Verbum habet ن additum in fine, licebit reijcere alterum ن, & dicere يَنْصُرُونَنِي vel يَنْصُرُونِي *adiuuabunt me*, &c.

الضمائر المتصلة بالاسم

Perſonalia Affixa Nomini.

عَبْدُهُ	عَبْدُهُمَا	عَبْدُهُمْ
ſeruus eius.	*ſeruus eorum duorum.*	*ſeruus eorum pl.*
عَبْدُهَا	عَبْدُهُمَا	عَبْدُهُنَّ
ſeruus eius fem.	*ſeruus earum duarum.*	*ſeruus earum pl.*
عَبْدُكَ	عَبْدُكُمَا	عَبْدُكُمْ
ſeruus tuus.	*ſeruus veſtrum duorum.*	*ſeruus veſtri pl.*
عَبْدُكِ vel عَبْدُكِ	عَبْدُكُمَا	عَبْدُكُنَّ
ſeruus tuus mul.	*ſeruus veſtrum duarum.*	*ſeruus veſtrum pl.*
عَبْدِي	∴	عَبْدُنَا
ſeruus mei.		*ſeruus noſtri.*

Notandum, quòd Pronomen primæ perſonæ ى, ſuſcipit Fathhum quando præcedens litera nequit habere motionem, vt in Duali dicetur, in Rafeo عَبْدَايَ *duo ſerui mei*: & in caſibus obliquis عَبْدَيَّ *duos ſeruos meos, duorum ſeruorum meorum*, vel *duobus ſeruis meis*: immiſſo ى in altero. Similiter in Plurali ſano maſculino vnum ى formatiuum Pluralis immittitur in alterum, quod eſt pronominale primæ perſonæ, in caſibus obliquis: & ſimiliter in caſu recto, quia و ſignum caſus recti conuertitur in ى, quando ſuſcipit Affixum primæ perſonę: vt ſupra diximus in Declinationibus: quare tam in caſu recto, quàm in obliquis ſemper dicetur exēpli gratia نَاصِرِيَّ *adiutores mei, adiutorum meorum, adiutoribus mei, & adiutores meos*, &c.

Circa Affixa tertiæ perſonæ etiam notandum eſt, quòd ه ipſorum ſemper habet vocalem Dſam (excipitur Affixum Singularis feminini) quando autem præcedit Cheſ-

Chesrum, vel ى quiescens, requirit vocalem Chesrum, & dicetur عَبْدِهِ *serui eius*, vel *seruo eius*. عَبْدِهِمَا *seruo ipsorum duorum*, vel *ipsarum duarum*. عَبْدِهِمْ *seruo ipsorum plurium*. عبدهن *serui ipsarum plurium*.

الضماير المتصلة بالحرف

Pronomina Affixa Particulis.

Et priùs cum أن particula Nasbante.

أَنَّهُ *eo quòd ipse.*	أَنَّهُمَا *eo quòd ipsi duo.*	أَنَّهُمْ *quòd ipsi pl.*
أَنَّهَا *quòd ipsa.*	أَنَّهُمَا *quòd ipsæ duæ.*	أَنَّهُنَّ *quòd ipsæ pl.*
أَنَّكَ *quòd tu vir.*	أَنَّكُمَا *quòd vos duo.*	أَنَّكُمْ *quòd vos pl.*
أَنَّكِ vel انكى *quòd tu fem.*	أَنَّكُمَا *quòd vos duæ.*	أَنَّكُنَّ *quòd vos pl.*
أَنِّي vel أَنَّنِي *quòd ego.*		أَنَّا vel أَنَّنَا *quòd nos.*

Et cum من *ex*, particula Giarrante.

مِنْهُ *ex illo.*	مِنْهُمَا *ex illis duobus.*	مِنْهُمْ *ex illis pl.*
مِنْهَا *ex illa.*	مِنْهُمَا *ex illis duabus.*	مِنْهُنَّ *ex illis pluribus.*
مِنْكَ *ex te vir.*	مِنْكُمَا *ex vobis duobus.*	مِنْكُمْ *ex vobis pluribus.*
مِنْكِ vel منكى *ex te fem.*	مِنْكُمَا *ex vobis duabus.*	مِنْكُنَّ *ex vobis pluribus.*
مِنِّي *ex me.*		مِنَّا *ex nobis.*

Et cum في *in*, particula Giarrante, propter ى dices Chesrato ـِ:

فِيهِ *in illo.*	فِيهِمَا *in illis duobus.*	فِيهِمْ *in illis pluribus.*
فِيهَا *in illa.*	فِيهِمَا *in illis duabus.*	فِيهِنَّ *in illis pluribus.*
فِيكَ *in te.*	فِيكُمَا *in vobis duobus.*	فِيكُمْ *in vobis pluribus.*
فِيكِ vel فِيكى *in te fem.*	فِيكُمَا *in vobis duabus.*	فِيكُنَّ *in vobis pluribus.*
فِيَّ *in me.*	∴	فِينَا *in vobis.*

اسماء الاشارة

Pronomina Demonstratiua.

ذَا *hic, iste, ille.*	ذَانِ : in obliquis ذَيْنِ. *isti duo. hos duos.*	أُولَاى vel أُولَا أُولَاه *hi, & isti pl.*
تَا تِي تِه ذِه تِهِي ذِهِي *hæc, ista, illa.*	تَانِ : in obliquis تَيْنِ. *istæ duæ. harum duarum.*	أُولَاى vel أُولَا أُولَاه *hæ, & istæ pl.*

Et præfigitur ipsis omnibus هِ vel هَا, quæ dicitur حَرْفُ التَّنْبِيه *particula excitationis*, & dicitur

هَاذَا vel هٰذَا *en hic, ecce iste.*	هٰذَانِ : in obliquis هٰذَيْنِ *en. hi duo. en, hos duos.*	هٰؤُلَاى هٰؤُلَا هٰؤُلَاء *en, ecce isti pl.*
هٰذِه هَاتِه هٰتِه & هٰتِي *en ista, ecce hæc.*	هٰتَانِ : in obliquis هٰتَيْنِ *en, istæ duæ. en, his duabus.*	هٰؤُلَاى هٰؤُلَاء هٰؤُلَا *en hæ, & has pl.*

Et affigitur plerumque ipsis in fine ك, quod dicitur حَرْفُ الْخِطَاب *particula colloquentis*, cum omnibus suis reuolutionibus: & dicitur

ذَاكَ *tu ipse, iste*, vel *iste tuus.*	ذَاكُمَا *iste, seu hic vestrum duorum.*	ذَاكُمْ *iste, vestrum pl.*
ذَاكِ vel ذَاكى *ista tu.*	ذَاكُمَا *istæ, vos duæ.*	ذَاكُنَّ *iste, vestrum pl.*

تاك

تَاكَ *hæc tua vir.*	تَاكُمَا *hæc vestrum duorum.*	تَاكُمْ *hæc vestrum pl.*
تَاكِى vel تَاكِ *tu ipsa, mulier.*	تَاكُمَا *hæc vestrum duarum.*	تَاكُنَّ *hæc vestrum pl mul.*
ذَانِكَ *hi duo tui, vir.*	ذَانِكُمَا *vosmetipsi duo.*	ذَانِكُمْ *hi duo vestrum, ò pl. viri.*
ذانكى vel ذَانِكِ *hi duo tui mul.*	ذَانِكُمَا *hi duo vestri, ò duæ mul.*	ذَانِكُنَّ *hi duo vestri, ò pl. mul.*
ذَيْنِكَ *horum duorum tui, ò vir.*	ذَيْنِكُمَا *vosmetipsos duos.*	ذَيْنِكُمْ *his duobus vestrum pl.*
ذينكى vel ذَيْنِكِ *hos duos, tui, ò mul.*	ذَيْنِكُمَا *his duobus vestrum duarum.*	ذَيْنِكُنَّ *horum duorum vestrũ pl.*
تَانِكَ *hæ duæ tuæ, ò vir.*	تَانِكُمَا *hæ duæ vestrum duorum.*	تَانِكُمْ *hæ duæ vestrum pl.*
تانكى vel تَانِكِ *hæ duæ tuæ, ò mul.*	تَانِكُمَا *vosmetipsæ duæ.*	تَانِكُنَّ *hæ duæ vestrum pl. mul.*
تَيْنِكَ *harum duarum tui vir.*	تَيْنِكُمَا *has duas vestrum duorum.*	تَيْنِكُمْ *his duabus vestrum pl.*
تينكى vel تَيْنِكِ *his duabus tuis, ò mul.*	تَيْنِكُمَا *vosmetipsas duas.*	تَيْنِكُنَّ *harum duarum vestrum pl. mul.*
أُولَاكَ vel أُولَآئِكَ *isti*, vel *hi pl. tui, ò vir.*	أُولَاكُمَا vel أُولَآئِكُمَا *isti pl. vestrum duorum.*	أُولَاكُمْ vel أُولَآئِكُمْ *isti pl. vestrum plurium.*
اولاكى & أُولَاكِ أُولَآئِكِ *hi*, vel *hæ tuæ, ò mul.*	أُولَاكُمَا vel أُولَآئِكُمَا *hi*, vel *hæ vestrũ duarũ.*	أُولَاكُنَّ vel أُولَآئِكُنَّ *vosmetipsæ pl. hi*, vel *hæ vest. pl.*

Addi etiam plerumque solet ل ante ك secundæ personæ, sic ذَالِكَ: & compendij causa, reiecta ا, dicitur ذَلِكَ *ille*. Sed si res minutiùs examinetur, ذَا *hic*, & تَا *hæc*, pro vicinis & propinquis. Et ذَاكَ *ipse, iste*, & تَاكَ *ipsa, ista*, pro medijs, seu mediocriter distantibus. At cum ل, ذَلِكَ *ille*, & تِلْكَ *illa*, pro re-

motis

motis: & in Duali ad ſignificandam eiuſmodi diſtantiam, duplicatur ن in Rafeo, in reliquis autem caſibus nequit duplicari, propter concurſum plurium quieſcentium, contra regulas. Et quamuis cetera ſint indeclinabilia, Duale tamen excipitur, vt exemplis patet. Dices ergo pro remotis

ذَلِكَ	ذَانِكَ	أُولَٰئِكَ
ille diſtans.	*illi duo diſtantes.*	*illi plures diſtantes.*
تِلْكَ	تَانِّكَ	أُولَٰئِكَ
illa diſtans.	*illæ duæ diſtantes.*	*illæ pl. diſtantes.*

Et poteſt his etiam annecti in fine Pronominale ſecundæ perſonæ, ſicut diximus de ceteris: non ſolùm كَ, prout in exemplis mox allatis, ſed etiam كُمَا كُمْ &c. vſque ad كُنَّ.

Animaduertendum eſt autem vbique, etiam in Pronominibus, Pluralia vix vſurpari pro rebus non rationalibus: & hoc vniuerſaliter intelligendum eſt de Pluralibus ſanis maſculinis. At Pluralia ſana feminina, Subſtantiua, vel tanquam Subſtantiua vſurpata, omnibus indifferenter tribuuntur. Adiectiua autem Pluralia, prout Adiectiua, Femininis tantum rationalibus regulariter tribuuntur; irrationalibus autem, ratione neceſſitatis tantummodo, ad euitandam amphibologiam. Ita etiam de Pronominalibus; nam ipſorum Pluralia de rationalibus tantùm dicuntur; pro ceteris verò ſumitur, non Plurale, ſed Singulare femininum: vt, exempli gratia, non dicatur أولا الكُتُب *iſti libri*, ſed هَذِهِ الكُتُبُ *iſti libri*, quod propriè ſonat, *Hæc libri*, ideſt (prout Arabes explicant) *hæc multitudo librorum*, &c.

Sunt & alia Pronomina Demonſtratiua, ſeu potiùs Aduerbialia, pertinentia ad locum: vt ſunt ثَمَّ *ibi*, هُنَا vel هٰنا *hic*, proximè هُنَاكَ *illuc*, vel *illic*, vel *illinc*, vel *illac*, remotè & هُنَالِكَ *illic*, *illuc*, *illinc*, *illac*, remotiſsimè, &c.

الموصولات

Coniuncta, ſeu Pronomina relatiua.

Dicuntur Pronomina relatiua أَلْمَوْصُولَاتُ *Coniuncta*; quia ſemper præcedit, vel prolatione, vel ſaltem virtualiter, aliqua ſumma cui annectatur, quæ ſumma dicitur صِلَةٌ *coniunctio*. Sunt autem hæc

أَلَّذِى	أَللَّذَانِ in obliquis أَللَّذَيْنِ	أَلَّذِينَ
qui.	*qui duo.* *quos duos, quorũ duorũ.*	*qui pl.*
أَلَّتِى	أَللَّتَانِ in obliquis أَللَّتَيْنِ	أَللَّائِى أَللَّاتِى أَللَّوَاتِى أَللَّاءِ أَلْأُلَى
quæ.	*quæ duæ.* *quibus, quas, quarũ duarũ.*	*quæ, quas pl.*

مَن

مَنْ *Quis, qui, quicumque: qua, quacumque*, interrogatiuè, vt مَنْ فعل هذا *quis fecit hoc?* vel مَنْ فَعَلَتْ هَذَا مِنْكُنَّ *quænam fecit hoc?* vel conditionaliter, vt مَنْ يَفْعَلْ هَذَا يُدَن *quicumque fecerit hoc, condemnabitur*. Et etiam enunciatiuè, quamuis rariùs, vt قد مات من فعل هذا *iam mortuus est qui fecit istud*. Et supponit non solum pro Singulari, sed etiam pro Plurali, vt apud Italos *Chi?*

مَا *Quod, quid*. De non Personis dicitur: & interrogatiuè, & conditionaliter, & etiam enunciatiuè.

ذَا Vel Pronomen demonstratiuum significans *hic, hoc:* vel alia particula, additur relatiuo مَا, & dicitur مَاذَا *quid hoc?* interrogatiuè. Et post ا & ل, vt لِمَاذَا *quare?* أَلِمَاذَا *propter quid?* Et aduertendum est, quòd مَا est particula negatiua, significans *non:* est præterea Pronomen relatiuum, vt diximus, *quod, quid*, & sumitur interrogatiuè, conditionaliter, & enuntiatiuè: insuper volunt, eandem significationem habere, quam شَيْءٌ *res, aliquid*, & dici potest exempli gratia الإِنْسَانُ مَا *homo est aliquid:* æquè, ac si diceretur الإِنْسَانُ شَيْءٌ *homo est res*. Apud Philosophos item, interrogationi مَا هُوَ *quid est hoc?* respondetur per id quod prædicatur in recto, seu in quid. At interrogationi أَيُّ شَيْءٍ هُوَ *qualis res est? quale est hoc?* respondetur per id quod prædicatur in obliquo, seu in Quale. Et Grammatici dicunt, quòd interrogationi per مَاذَا *quid hoc?* responderi potest dupliciter: vno modo sicut responderi potest interrogationi مَا الَّذِي مَعَكَ *quid est quod tecum?* cui respondetur per casum Rafeo sic كِتَابٌ *liber*. Alio modo respondetur interrogationi أَيُّ شَيْءٍ مَعَكَ *qualis res est tecum?* cui respondendum volunt per Nasbum, sic خَيْرًا *bona*. Et vtroque modo (inquiunt Grammatici, & cum eis etiam Camus) licet respondere interrogationi factæ per مَاذَا *quid hoc?*

ذُو ذِي *Qui? & quem, cui, cuius, & quo*. Non habet Duale, nec Plurale. & dicitur, exempli gratia, أَتَانِي ذُو قَالَ ذَلِكَ *venit ad me qui dixit illud*. & in obliquis dices لَا أَفْعَلُ ذَلِكَ بِذِي تَسْلَمُ *non faciam hoc per quem salueris*. & etiam ad alias personas dicitur بِذِي تَسْلَمَانِ *per quem saluemini vos duo*, &c. idest, *Non faciam per*

per salutem tuam, seu *per salutem vestram*. ita Chamus in fine inter particulas in-dictione ذا.

Et omnia superiùs enumerata sunt indeclinabilia, præterquam Dualia. At أَىّ *quis, qui, qulcumque, qualis, qualiscumque:* Interrogatiuè, enunciatiuè, & condi-tionaliter: declinatur iuxta primam declinationem, & dicitur

أَىٌّ	أَيًّا	أَىِّ
quis, quilibet.	*quemlibet, quem, quemcumque.*	*cuiuslibet, cuius, &c.*
أَيَّةٌ	أَيَّةً	أَيَّةِ
quæ, quæcumque.	*quam, quamcumque.*	*cuius, cui, qua, quacumque.*

Affigitur etiam ipsi particula ما *quid, quæ, aliquid:* & dicitur

أَيُّمَا	أَيَّمَا	أَيِّمَا
quisquis, quidquid, quilibet.	*quemlibet, quodlibet.*	*cuiuslibet, cuilibet, quolibet.*

Similiter affigitur ei Pronomen مَنْ *quis, qui, quæ*, pro personis, & quandoque pro animantibus: & dicitur

أَيُّمَنْ	أَيَّمَنْ	أَيِّمَنْ
quicumque, quæcumque.	*quemcumque, quamcumque.*	*quocumque, quacumque.*

Annectuntur etiam ipsi Pronomina personalia, in Duali, & Plurali, & dicitur

أَيُّهُمَا	أَيُّهُمْ	أَيُّهُنَّ
vter eorum, vtra earum.	*vter ipsorum.*	*vtra ipsarum.*

Nomina etiam reguntur ab ipso in Giarro, per modum annexionis: sed in singulari, cum sensus est Distributiuus, & dicitur أَىُّ رَجُلٍ *quis vir*. أَىُّ اِمْرَأَةٍ *quæ mulier*. Posset etiam dici, sed minus eleganter أَىُّ رِجَالٍ *quis virorum:* أَىُّ نِسَاءٍ *quæ mulierum*. Sed si res minutiùs inspiciatur, alius est sensus, quando iungitur Singulari, & quando iungitur Plurali & Duali; nam cum Singulari أَىُّ رَجُلٍ *quicumque vir*, denotat distributionem circa singulos: cum Duali أَىُّ رَجُلَيْنِ *quilibet bini viri:* denotat distributionem duorum copulatim sumptorum, per modum vnius; ita vt actio vel passio referatur ad vtrumque simul, copulatim, non diuisim. Et cum Plurali أَىُّ رِجَالٍ duplicem potest habere sensum, vel quem diximus, *quisquis hominum*, distributiuè; sed non est præcipuus: sensus autem primarius est, si intelligatur copulatiuè de collectione virorum, ita vt idem sit dicere أَىُّ رِجَالٍ *quicumque plures viri*, ac dicere أَىُّ جَمَاعَةِ رِجَالٍ *quacumque collectio virorum*, &c.

أسماء العدد

NVMERALIA.

NOmina Numeralia, alia dicuntur Cardinalia, vt Vnus, Duo, Tres, &c. Alia dicuntur Ordinalia, vt Primus, Secundus, Tertius, Quartus, &c. Alia Distributiua, vt Singuli, Bini, Terni, Quaterni, &c. Alia Partitiua, seu Aliquota, vt Tertia pars, Quarta pars, Quinta pars, &c. Sic, immò copiosiùs, Arabibus Numeralia computantur: quæ singillatim expedit recensere: & primò Cardinalia, quæ præcipua sunt.

Numeri Cardinales.

Masculini.	Feminini.
وَاحِدٌ vel أَحَدٌ	وَاحِدَةٌ أَحْدَى
Vnus.	*Vna.*
إِثْنَانِ & in obliq. إِثْنَيْنِ	ثِنْتَانِ vel إِثْنَتَانِ & in oliq. ثِنْتَيْنِ vel إِثْنَتَيْنِ
duo. duos, duorum.	*duæ. duas, duarum, duabus.*

His dices per modum Adiectiui رَجُلٌ وَاحِدٌ *vir vnus.* إِمْرَأَةٌ وَاحِدَةٌ *mulier vna.* رَجُلًا وَاحِدًا *virum vnum.* رَجُلٍ وَاحِدٍ *viri vnius, viro vni*, vel *vno*. Et رَجُلَانِ إِثْنَانِ *viri duo, ambo.* إِمْرَأَتَانِ إِثْنَتَانِ *mulieres duæ, ambæ:* إِثْنَاهُمَا *ambo ipsi.* ثِنْتَاهُمَا *ambæ ipsæ:* إِثْنَيْهِمَا *ambos ipsos, amborum ipsorum, ambobus ipsis.* إِثْنَتَيْهِمَا *ambas ipsas, ambarum ipsarum, ambabus ipsis.*

Masculini.	Feminini.
ثَلٰثَةٌ	ثَلٰثٌ vel ثَلَاثٌ
Tres.	*Tres.*
أَرْبَعَةٌ	أَرْبَعٌ
Quattuor.	*Quattuor.*
خَمْسَةٌ	خَمْسٌ
Quinque.	*Quinque.*
سِتَّةٌ	سِتٌّ
Sex.	*Sex.*
سَبْعَةٌ	سَبْعٌ
Septem.	*Septem.*

Maſculini.	Feminini.
ثَمَانِيَةٌ	ثَمَانِي vel ثَمَانٍ
Octo.	*Octo.*
تِسْعَةٌ	تِسْعٌ
Nouem.	*Nouem:*
عَشَرَةٌ	عَشْرٌ
Decem.	*Decem.*

Et omnia hæc, à tribus vſque ad decem incluſiuè, locant numeratum in Giarro per modum annexionis, & in numero Plurali: dicitur enim ثَلَاثَةُ رِجَالٍ *tres viri:* ثَمَانِي نِسَاءٍ *octo mulieres:* عَشَرَةُ دَرَاهِمَ *decem denarij.* Et licet etiam dicere per modum Adiectiui رِجَالٌ ثَلَاثَةٌ *viri tres:* نِسَاءٌ ثَمَانٍ *mulieres octo:* دَرَاهِمُ عَشَرَةٌ *denarij decem.* Sed dum dicitur per modum Adiectiui, debent concordari in genere, Feminina cum Femininis, Maſculina cum Maſculinis: quando autem dicitur per modum annexionis, non eſt huiuſmodi neceſsitas.

Et ſupra decem.

Maſculini.	Feminini.
أَحَدَ عَشَرَ	إِحْدَى عَشْرَةَ
vndecim.	*vndecim.*
إِثْنَا عَشَرَ	إِثْنَتَا عَشْرَةَ
duodecim.	*duodecim.*
ثَلَثَةَ عَشَرَ	ثَلَاثَ عَشْرَةَ
tredecim.	*tredecim.*
أَرْبَعَةَ عَشَرَ	أَرْبَعَ عَشْرَةَ
quatuordecim.	*quatuordecim.*
خَمْسَةَ عَشَرَ	خَمْسَ عَشْرَةَ
quindecim.	*quindecim.*
سِتَّةَ عَشَرَ	سِتَّ عَشْرَةَ
ſexdecim.	*ſexdecim.*
سَبْعَةَ عَشَرَ	سَبْعَ عَشْرَةَ
decem & ſeptem.	*ſeptemdecim.*

Ma-

Masculini.		Feminini.
ثمانية عشر	∴	ثماني عشرة
decem & octo.	∴	*decem & octo.*
تسعة عشر	∴	تسع عشرة
decem & nouem.		*decem & nouem.*

Tamim, in Fœmininis copulatis, ab 11. vsque ad 19. ponunt Chesrum in عشر ش. Et hæc omnia locant numeratum in Nasbo sine articulo, & in Singulari, per modum Tamijz seu distinctionis, vt تسعة عشر ديكا *decem & nouem galli.* إثنا عشر فلسا *duodecim quadrantes*. Ita etiam decades vsque ad nonagintanouem inclusiuè.

Sequentes Decades communes sunt.

In recto.	In obliquis.		In recto.	In obliquis.
عشرون	عشرين	∴	ثلثون	ثلاثين
viginti.		∴	*triginta.*	
أربعون	أربعين	∴	خمسون	خمسين
quadraginta.		∴	*quinquaginta.*	
ستون	ستين	∴	سبعون	سبعين
sexaginta.		∴	*septuaginta.*	
ثمانون	ثمانين	∴	تسعون	تسعين
octoginta:			*nonaginta.*	

Et his dicitur exempli gratia عشرين رجلا *viginti homines:* ثلاثون امرأة *triginta mulieres*. Locata re numerata in Nasbo & in Singulari: & sic proceditur vsque ad centum exclusiuè; etiam quando Decades numero minori copulantur, quia minor numerus præmittitur interposito و, & dicitur واحدة وثلاثون امرأة *mulieres triginta & vna:* إثنان وثلاثون رجلا *trigintaduo homines:* تسعة وتسعون درهما *nonagintanouem denarij.*

Et Decades cum Numeris minoribus sic copulantur.

Masculinæ.	Femininæ.
أحد وعشرون vel واحد وعشرون	أحدى وعشرون vel واحدة وعشرون
vnus & viginti.	*vna & viginti.*
إثنان وعشرون	ثنتان وعشرون vel إثنتان وعشرون
viginti duo.	*viginti duæ.*

Masculinæ.	Femininæ.
ثلثة وعشرون	ثلاث وعشرون
viginti tres:	*vigintitres.*
أربعة وعشرون	أربع وعشرون
viginti quatuor.	*viginti quatuor.*
خمسة وعشرون	خمس وعشرون
viginti quinque.	*viginti quinque.*
ستة وعشرون	ست وعشرون
viginti sex.	*viginti sex.*
سبعة وعشرون	سبع وعشرون
viginti septem.	*viginti septem.*
ثمانية وعشرون	ثماني وعشرون vel ثمان وعشرون
viginti octo.	*viginti octo.*
تسعة وعشرون	تسع وعشرون
viginti nouem.	*viginti nouem.*

Et sic iunguntur Decadibus numeri minores vsque ad nonaginta nouem: & numeratum locant in Nasbo (vt diximus) sine Articulo, in Singulari numero, per modum specificationis. A Centum verò & supra, res numerata in Singulari numero locatur in Giarro per modum Annexionis: vt مائة رجل *centum homines*: ثلاثمائة دينار *mille denarios:* ألف درهم ثلاث مائة امرأة *tercentum mulieres:* ثلاثمائة دينار *trecenti denarij:* ثلاثة الوف ملاك *tria millia Angelorum*. & sunt communia.

Quæ sequuntur sunt communis generis.

مائة ميأة vel مائة	مائتان : & in obliquis مائتين	مئات
centum.	*ducentum.*	*centinaria plura.*
ثلاث مائة vel ثلاثمائة	أربع مائة vel أربعمائة	خمس مائة vel خمسمائة
ter centum.	*quadringenti.*	*quingenti.*
ست مائة vel ستمائة		سبع مائة vel سبعمائة
sexcenti, & sexcenta.		*septingenti, & septingentæ.*
ثمان مائة vel ثمانمائة		تسع مائة vel تسعمائة
octingenti, & octingenta.		*nongenti, & nongenta.*

الف

أَلْفٌ *mille.*	أَلْفَانِ & in obliquis أَلْفَيْنِ *bis mille.*	أُلُوفٌ vel آلَافٌ *milliaria.*
ثلاثة أُلوف *tria millia.*	أَربعة أُلوف *quattuor milia.*	خمسة أُلوف *quinque millia.*
ستة أُلوف *ſex millia.*	سبعة أُلوف *ſeptem millia.*	ثمانية أُلوف *octo millia.*
تسعة أُلوف *nouem millia.*		عشرة آلاف *decem millia.*

Et deinceps locatur أَلْفٌ *mille* in Nasbo vſque ad كَرَّةٌ, ideſt مَائَةُ أَلْفٍ *centum millia:* dicitur exempli gratia خمسة عشر ألف رجل *quindecim millia virorum*. Si autem poſt mille nihil ſequatur, dicetur خمسة عشر ألفًا *quindecim millia:* & dici poterit ſine Tanuino خمسة عشر ألف, ratione virtualis annexionis rei numeratæ, quæ ſubintelligitur. Proceditur ergo vlterius.

أحد عشر ألفا *vndecim millia.*	اثنا عشر ألفا *duodecim millia.*	ثلاثة عشر ألفا *tredecim millia.*
أربعة عشر ألفا *quattuordecim millia.*	خمسة عشر ألفا *quindecim millia.*	ستة عشر ألفا *ſexdecim millia.*
سبعة عشر ألفا *decem & ſeptem millia.*	ثمانية عشر ألفا *decem & octo millia.*	تسعة عشر ألفا *decem & nouem millia.*

Et ſic deinceps vſque ad nonaginta nouem millia. Deinde dices مائة ألف *centum millia.* مائتا ألف *ducenta millia.* ثلاثمائة ألف *trecenta millia.* أربعمائة ألف *quadringenta millia:* خمسمائة ألف *quingenta millia.* vel dicunt

كرة *centum millia.*	كرتان & in obliquis كرتين *ducenta millia.*	كرات *plura centena milliaria.*
ثلاث كرات *ter centena milliaria.*	أربع كرات *quater centena milliaria.*	خمس كرات *quinquies centena milliaria.*

Et ſic vſque ad ربوة *myrias.* ربوتان *duæ myriades.* & ربوات *plures myriades.* Quamuis ربوة, & Myrias: propriè, *decem millia* tantum denotent. Sed communiter ſumunt pro decies centena millia.

Nu-

Numeri Ordinales.

ORdinales Numeri declinabiles sunt vsque ad Decimum inclusiuè: sed vlteriusfunt indeclinabiles vsque ad vigesimum exclusiuè: à vigesimo & supra componuntur Decades cum Numeris minoribus præmissis, declinabiliter, vt infra.

Masculini.	Feminini.
أَوَّل *Primus*.	أُولى *Prima*.
ثَان *Secundus*.	ثَانِيَة *Secunda*.
ثَالِث *Tertius*.	ثَالِثَة *Tertia*.
رَابِع *Quartus*.	رَابِعَة *Quarta*.
خَامِس *Quintus*.	خَامِسَة *Quinta*.
سَادِس *Sextus*.	سَادِسَة *Sexta*.
سَابِع *Septimus*.	سَابِعَة *Septima*.
ثَامِن *Octauus*.	ثَامِنَة *Octaua*.
تَاسِع *Nonus*.	تَاسِعَة *Nona*.
عَاشِر *Decimus*.	عَاشِرَة *Decima*.
حَادِي عَشَر *Vndecimus*.	حَادِيَة عَشَر *Vndecima*.
ثَانِي عَشَر *Duodecimus*.	ثَانِيَة عَشَر *Duodecima*.
ثَالِث عَشَر *Decimustertius*.	ثَالِثَة عَشَر *Decimatertia*.
رَابِع عَشَر *Decimusquartus*.	رَابِعَة عَشَر *Decimaquarta*.
خَامِس عَشَر *Decimusquintus*.	خَامِسَة عَشَر *Decimaquinta*.
سَادِس عَشَر *Decimussextus*.	سَادِسَة عَشَر *Decimasexta*.
سَابِع عَشَر *Decimusseptimus*.	سَابِعَة عَشَر *Decimaseptima*.
ثَامِن عَشَر *Decimusoctauus*.	ثَامِنَة عَشَر *Decimaoctaua*.
تَاسِع عَشَر *Decimusnonus*.	تَاسِعه عَشَر *Decimanona*.
عِشْرُون *Vigesimus*.	عِشْرُون *Vigesima*.
وَاحِد وَعِشْرُون *Vigesimusprimus*.	وَاحِدَة وَعِشْرُون *Vigesimaprima*.

Ma-

Masculini.	Feminini.
ثَانٍ وَعِشْرُونَ vigesimussecundus.	ثَانِيَةٌ وَعِشْرُونَ vigesimasecunda.
ثَالِثٌ وَعِشْرُونَ vigesimustertius.	ثَالِثَةٌ وَعِشْرُونَ vigesimatertia.
رَابِعٌ وَعِشْرُونَ vigesimusquartus.	رَابِعَةٌ وَعِشْرُونَ vigesimaquarta:
خَامِسٌ وَعِشْرُونَ vigesimusquintus.	خَامِسَةٌ وَعِشْرُونَ vigesimaquinta.
سَادِسٌ وَعِشْرُونَ vigesimussextus.	سَادِسَةٌ وَعِشْرُونَ vigesimasexta.
سَابِعٌ وَعِشْرُونَ vigesimusseptimus.	سَابِعَةٌ وَعِشْرُونَ vigesimaseptima:
ثَامِنٌ وَعِشْرُونَ vigesimusoctauus.	ثَامِنَةٌ وَعِشْرُونَ vigesimaoctaua.
تَاسِعٌ وَعِشْرُونَ vigesimusnonus.	تَاسِعَةٌ وَعِشْرُونَ vigesimanona.
ثَلَاثُونَ trigesimus.	ثَلَاثُونَ trigesima.
وَاحِدٌ وَثَلَاثُونَ trigesimusprimus.	وَاحِدَةٌ وَثَلَاثُونَ trigesimaprima:
ثَانٍ وَثَلَاثُونَ trigesimussecundus.	ثَانِيَةٌ وَثَلَاثُونَ trigesimasecunda.
ثَالِثٌ وَثَلَاثُونَ trigesimustertius.	ثَالِثَةٌ وَثَلَاثُونَ trigesimatertia.
رَابِعٌ وَثَلَاثُونَ trigesimusquartus.	رَابِعَةٌ وَثَلَاثُونَ trigesimaquarta.
خَامِسٌ وَثَلَاثُونَ trigesimusquintus.	خَامِسَةٌ وَثَلَاثُونَ trigesimaquinta.
أَرْبَعُونَ quadragesimus.	أَرْبَعُونَ quadragesima.
خَمْسُونَ quinquagesimus.	خَمْسُونَ quinquagesima.
سِتُّونَ sexagesimus.	سِتُّونَ sexagesima.
سَبْعُونَ septuagesimus.	سَبْعُونَ septuagesima.
ثَمَانُونَ octuagesimus.	ثَمَانُونَ octuagesima.
تِسْعُونَ non aesimus	تِسْعُونَ nonagesima.
مَائَةٌ centesimus.	مَائَةٌ centesima.
وَاحِدٌ وَمَائَةٌ centesimus primus.	وَاحِدَةٌ وَمَائَةٌ centesimaprima.
ثَانٍ وَمَائَةٌ centesimus secundus.	ثَانِيَةٌ وَمَائَةٌ centesima secunda.
ثَالِثٌ وَمَائَةٌ centesimus tertius.	ثَالِثَةٌ وَمَائَةٌ centesima tertia.

Ma-

Masculini.	Feminini.
رَابِعٌ وَمَايَةٌ *centesimus quartus.*	رَابِعَةٌ وَمَايَةٌ *centesima quarta.*
خَامِسٌ وَمَايَةٌ *centesimus quintus.*	خَامِسَةٌ وَمَايَةٌ *centesima quinta.*
المَايِتَانِ *ducentesimus.*	المَايِتَانِ *ducentesima.*
اَلثَّلَثَمَايَةُ *trecentesimus.*	اَلثَّلَثَمَايَةُ *trecentesima.*
وَاحِدٌ وَثَلَاثَ مَايَةٌ *trecentesimus primus.*	وَاحِدَةٌ وَثَلَثَةُ مَايَةٌ *trecentesima prima.*
ثَانٍ وَأَرْبَعَمَايَةٌ *quadringentesimus secundus.*	ثَانِيَةٌ وَأَرْبَعَمَايَةٌ *quadringẽtesima secũda.*
رَابِعُ عَشَرَ وَخَمْسَمَايَةٌ *quingentesimus decimus quartus.*	رَابِعَةُ عَشَرَ وَخَمْسَمَايَةٌ *quingentesima decima quarta.*
خَامِسٌ وَعِشْرُونَ وَخَمْسَمَايَةٌ *quingentesimus vigesimus quintus.*	خَامِسَةٌ وَعِشْرُونَ وَخَمْسَمَايَةٌ *quingentesima vigesima quinta.*
سَادِسٌ وَثَلَاثُونَ وَسِتَّمَايَةٌ *sexcentesimus trigesimus sextus.*	سَادِسَةٌ وَثَلَاثُونَ وَسِتَّمَايَةٌ *sexcentesima trigesima sexta.*
سَابِعٌ وَأَرْبَعُونَ وَسَبْعَمَايَةٌ *septingentesimus quadragesimus septimus.*	سَابِعَةٌ وَأَرْبَعُونَ وَسَبْعَمَايَةٌ *septingentesima quadragesima septima.*
ثَامِنٌ وَخَمْسُونَ وَثَمَانَمَايَةٌ *octingentesimus quinquagesimus octauus.*	ثَامِنَةٌ وَخَمْسُونَ وَثَمَانَمَايَةٌ *octingentesima quinquagesima octaua.*
تَاسِعٌ وَسِتُّونَ وَتِسْعَمَايَةٌ *nongentesimus sexagesimus nonus.*	تَاسِعَةٌ وَسِتُّونَ وَتِسْعَمَايَةٌ *nongentesima sexagesima nona.*
اَلْفٌ *millesimus.*	اَلْفٌ *millesima.*
وَاحِدٌ وَأَلْفٌ *millesimus primus.*	وَاحِدَةٌ وَأَلْفٌ *millesima prima.*
وَاحِدٌ وَمَايَةٌ وَأَلْفٌ *millesim. centesim. primus.*	وَاحِدَةٌ وَمَايَةٌ وَأَلْفٌ *millesim. cẽtesim. prima.*
اَلأَلْفَانِ *bis millesimus.*	اَلأَلْفَانِ *bis millesima.*
وَاحِدٌ وَثَلَاثَةُ أُلُوفٍ *ter millesimus primus.*	وَاحِدَةٌ وَثَلَاثَةُ الافٍ *ter millesima prima.*
اَلثَّالِثُ وَالعَشَرَةُ الافٍ *decies millesim. tertius.*	اَلثَّالِثَةُ وَالعَشَرَةُ الافٍ *decies millesim. tertia*
ثَالِثُ عَشَرَ أَلْفًا *ter denus millesimus.*	رَابِعَةُ عَشَرَ أَلْفًا *quater dena millesima.*
خَامِسُ عَشَرَ أَلْفًا *quindenus millesimus.*	سَادِسَةُ عَشَرَ أَلْفًا *sex dena millesima.*

Ma-

Masculini.	Feminini.
أَلْخَامِسُ وَالثَّالِثُ عَشَرَأَلْفًا	أَلْخَامِسَةُ وَالثَّالِثَةُ عَشَرَأَلْفًا
terdenus millesimus quintus.	*terdena millesima quinta.*

Et sic proceditur vsque in infinitum.

Numeri Distributiui.

SVnt præterea Numeri qui dicuntur Distributiui, vt apud Latinos Singuli, Bini, Terni, Quaterni, &c. Et hos Arabes replicant sicur Itali, dicentes, *ad vno ad vno, à due à due*, &c. Et Arabes triplici modo dicere solent, vno modo directè, & reuolubiliter cum Tanuino, vt وَاحِدًا وَاحِدًا *Singuli, ad vno, ad vno.* Duobus verò modis deuiatis (prout dicunt) & irreuolubiliter, nempe مَوْحَدَ مَوْحَدَ, vel أُحَادَ أُحَادَ *Singuli, ad vno ad vno.* Et quamuis regulariter in Nasbo locentur tãquam حَالٌ *Dispositio*, vel تَمْيِيزٌ *Distinctio*, vt جَآءُوا وَاحِدًا وَاحِدًا, vel جَآءُوا مَوْحَدَ مَوْحَدَ vel أُحَادَ أُحَادَ, *venerunt Singuli, Singuli, ad vno ad vno*, nihilominus etiam in alijs casibus locari possunr, reuolubilia, prout reuolubilia, irreuolubilia prout irreuolubilia, vnumquodque secundum suam declinationem, & dici poterit exempli gratia وَهَبَ لَهُمْ وَاحِدٍ وَاحِدٍ دِرْهَمًا *dedit singulis denarium.*

Sunt autem quædam Masculina, quædam Feminina, quædam Communia.

Masculina.	Feminina.	Communia.
وَاحِدًا وَاحِدًا	وَاحِدَةً وَاحِدَةً	مَوْحَدَ مَوْحَدَ vel أُحَادَ أُحَادَ
Singuli.	*Singulæ.*	*Singuli, vel Singulæ.*
إِثْنَيْنِ اِثْنَيْنِ	إِثْنَتَيْنِ اِثْنَتَيْنِ vel ثِنْتَيْنِ ثِنْتَيْنِ	ثُنَاءَ ثُنَاءَ vel مَثْنَى مَثْنَى
bini.	*binæ.*	*bini, vel binæ.*
ثَلٰثَةً ثَلٰثَةً	ثَلَاثًا ثَلَاثًا	ثُلَاثَ ثُلَاثَ vel مُثَلَّثَ مُثَلَّثَ
terni:	*ternæ.*	*terni, vel ternæ.*
أَرْبَعَةً أَرْبَعَةً	أَرْبَعًا أَرْبَعًا	رُبَاعَ رُبَاعَ vel مَرْبَعَ مَرْبَعَ
quaterni.	*quaternæ.*	*quaterni, vel quaternæ.*
خَمْسَةً خَمْسَةً	خَمْسًا خَمْسًا	خُمَاسَ خُمَاسَ vel مَخْمَسَ مَخْمَسَ
quini.	*quinæ.*	*quini, vel quinæ.*
سِتَّةً سِتَّةً	سِتًّا سِتًّا	سُدَاسَ سُدَاسَ vel مَسْدَسَ مَسْدَسَ
seni.	*senæ.*	*seni, vel senæ.*

Masculina.	Feminina.	Communia.
سَبْعَةً سَبْعَةً	سَبْعًا سَبْعًا	مُسَبَّعَ مَسْبَعَ vel سُبَاعَ سُبَاعَ
septeni.	*septenæ.*	*septeni*, vel *septenæ.*
ثَمَانِيَةً ثَمَانِيَةً	ثَمَانِيًا ثَمَانِيًا	مُثَمَّنَ مَثْمَنَ vel ثُمَانَ ثُمَانَ
octeni.	*octenæ.*	*octeni*, vel *octenæ.*
تِسْعَةً تِسْعَةً	تِسْعًا تِسْعًا	مُتَسَّعَ مَتْسَعَ vel تُسَاعَ تُسَاعَ
noueni.	*nouenæ.*	*noueni*, vel *nouenæ.*
عَشَرَةً عَشَرَةً	عَشْرًا عَشْرًا	مُعَشَّرَ مَعْشَرَ vel عُشَارَ عُشَارَ
deni.	*denæ.*	*deni*, vel *denæ.*

أَحَدَ عَشَرَ أَحَدَ عَشَرَ *vndeni vndeni.* Et sic vlterius.

De Numero Quotiente.

CVm verò aliquis integer Numerus diuiditur in duas, vel plures æquales partes, quælibet ipsarum dicitur Pars aliquota, & Numerus Quotiens, & formatur eius Nomen ad instar فُعْلٌ, vel فُعُلٌ, vel فَعِيلٌ: medietas autem dicitur نِصْفٌ & النِّصْفُ نِصْفٌ, نِصْفَانِ *duæ medietates.* Dices شَقَّهُ نِصْفَيْنِ *diuisit eum bifariam*, seu *in duas medietates*: & dicitur vlterius.

ثُلُثٌ vel ثَلِيثٌ	ثُلُثَانِ vel ثَلِيثَانِ	أَثْلَاثٌ
tertia pars.	*duo tertij.*	*pl. tertiæ partes.*
رُبُعٌ vel رُبْعٌ vel رَبِيعٌ	رُبْعَانِ vel رَبِيعَانِ	رُبُعٌ vel رِبَاعٌ
quarta pars.	*duo quadrantes.*	*plures quadrantes.*
خُمُسٌ	خُمُسَانِ	أَخْمَاسٌ
quinta pars.	*duæ quintæ partes.*	*pl. quintæ partes.*
سُدُسٌ	سُدُسَانِ	أَسْدَاسٌ
sexta pars.	*duæ sextæ partes.*	*pl. sextæ partes.*
سُبْعٌ vel سَبِيعٌ	سُبْعَانِ	أَسْبَاعٌ
septima pars.	*duæ septimæ partes.*	*pl. septimæ partes.*
ثُمُنٌ	ثُمُنَانِ	أَثْمَانٌ
octaua pars.	*duæ octauæ partes.*	*pl. octauæ partes.*
تُسْعٌ	تُسْعَانِ	أَتْسَاعٌ
nona pars.	*duæ nonæ partes.*	*pl. nonæ partes.*

عشـ

عُشْرٌ	عُشْرَانِ	عُشُورٌ vel أَعْشَارٌ
decima pars.	*duæ decimæ partes,*	*pl. decimæ partes.*

Dicitur etiam decima pars العشير, & المعشار *Decima*. Supra decem sumuntur Numeri Ordinales, & dicitur exempli gratia النصيب الحادى عشر *vndecima pars.* الجزء الثانى عشر *duodecima pars.* الحظ الثالث عشر *decimatertia pars.* Et sic vlterius.

Numeri Alternationis.

ALiquando Numeris significatur intermissio, vel accessio alternans, actionis vel passionis, euentus rei, &c. Et Numerus hoc denotans formatur ad instar فعل cum Chesro in prima, & dicitur exempli gratia سقى نخله الثلث *irrigauit palmas suas tertio quolibet die.* Et شرب الخمر ثلثا *bibit vinum ternis quibusque diebus.* Et quamuis non addatur explicitè يوم *dies,* سنة *annus,* ساعة *hora,* intelligitur tamen iuxta subiectam materiam: in materia autem improportionata debet explicari, vt شرب مرة الثلث سنة *bibit semel ternis quibusque annis,*&c.

ثنيا vel الثني	ثلثا vel الثلث	ربعا vel الربع
alternis diebus,horis,&c.	*tertio quoque anno,mense,*&c.	*quarta quaq. hebdom.*&c.
خمسا vel الخمس	سدسا vel السدس	سبعا vel السبع
quinta quaq. die,hebdom.&c.	*sexto quoq. anno,die,mēse,*&c.	*septimo quoq. die,*&c.
ثمنا vel الثمن	تسعا vel التسع	عشرا vel العشر
octauo quoq. die,mēse,anno,&c.	*nona quaq. hora,die,hebd.*&c.	*decimo quoq. anno,*&c.

EX dictis Numeris deriuantur, & dicitur

ثناى	ثلاثى	رباعى
Binarius.	*Ternarius.*	*Quaternarius.*
خماسى	سداسى	سباعى
Quinarius.	*Senarius.*	*Septenarius.*
ثمانى	تساعى	عشارى
Octenarius.	*Nouenarius.*	*Denarius.*

Dicitur etiam نصفين vel حالين *bifariam,* ثلاثة أحوال *trifariam,* ثلاثة أيام *tri-*

triduum, أربعة أيام *quatriduum*, ثلاثة سنين *triennium*, أربعة سنين *quadriennium*, &c.

مفرد vel وحداني	مضاعف	ثلاثة أضعاف
simplex.	*duplex*.	*triplex*.
أربعة أضعاف	خمسة أضعاف	ستة أضعاف
quadruplex.	*quintuplex*.	*sexuplex*.
سبعة أضعاف	ثمانية أضعاف	تسعة أضعاف
septuplex.	*octuplex*.	*nouempliciter*.

عشرة أضعاف *Decuplum*. & sic vsque in infinitum.

& مرة واحدة *Semel*, مرتين *bis*, ثلاث مرات *ter*, أربع مرات *quater*, &c.

الظروق

Continentia, Localia, & Temporalia.

Quamuis apud Latinos Localia & Temporalia dicantur Aduerbia; nihilominus apud Arabes Nomina censentur. Et Localia sunt

هاهنا vel هنا	هاهنّاك هنّاك هاهنّا هنّا	هنالك
hic.	*isthic*.	*illic*.
إلى هنا	إلى هناك	إلى هنالك
huc.	*isthuc*.	*illuc*.
من هنى من هنا	من هناك	من هنالك
hinc, & hac.	*isthinc, & isthac*.	*illinc, & illac*.
حيث	إلى حيث	من حيث
vbi.	*quo*.	*vnde, & quà*.
أين	إلى أين	من أين
vbi.	*quo*.	*vnde, & quà*.

Dicitur sic enuntiatiuè & conditionaliter, vt حيث تسكن أسكن أنا *vbicumque manseris ego manebo*. جيئت إلى حيث تسكن *veni vbi tu manes*.

أنى & أين *Vbi*, & *Quando*, interrogatiuè conditionaliter, vt أنى يكون القتال *quando erit bellum?* & أنى يكن القتال أنا أخلص *vbicumque*, vel *quandocumque fuerit bellum, ego saluabor*.

أنى

وَأَيْنَ هِيَ ٱلْخُصُومَةُ فَأَنَا ٱلْغَالِبُ *Vbicumque fuerit iurgium, ego victor existam.*
حَيْثُ etiam sumitur pro quatenus, vt ٱلْمَسِيحُ مَوَّاتٌ مِنْ حَيْثُ هُوَ إِنْسَانٌ وَلَمْ يَمُتْ مِنْ حَيْثُ هُوَ ٱلْإِلٰهُ *Christus mortuus est quatenus homo, non autem mortuus est quatenus Deus.*
لَدُنْ لَدُنِ لَدَنْ لَدُنَ لَدَى لُدْنُ لَدُنْ لَدِنْ لَدُ لَدَ لَدًا *Iuxta, prope, apud, coram.*

Sunt etiam quædam Localia, quæ dicuntur الجهات *situs*, vt

قَبْلَ *ante.*	فَوْقَ *supernè.*	يَمِينَ *dextrorsum.*
بَعْدَ *post.*	تَحْتَ *infernè.*	يَسَارَ *sinistrorsum.*
أَمَامَ *in conspectu.*	قُدَّام *coram.*	عَلَى *super.*
خَلْفَ *à tergo.*	وَرَاءَ *retro.*	أَسْفَلَ *infernè.*
شِمَالَ *à sinistra.*		

Et ex his قَبْلَ *ante*, & بَعْدَ *post*, etiam respectu temporis vsurpantur.

Vniuersa autem memorata, ad situm pertinentia, si annexa sint annexione explicita, sunt declinabilia iuxta primam declinationem, vt هُوَ بَعْدَهُ *ipse est post eum*, & هُوَ مِنْ بَعْدِهِ *post illum sequitur ipse*. Si autem annexio sit implicita, tunc redduntur indeclinabilia, vt أَعْطَيْتُ زَيْدًا دِينَارًا مِنْ قَبْلُ *dedi ego Zaido denarium ante:* nempe subintelligitur antequam ipse mihi obsequium præstaret. Si autem absolutè dicatur sine vllo respectu ad annexionem, tunc sunt declinabilia, & in Nasbo locari solent cum Tanuino ad instar Tamijz, seu Distinctionis, vt أَعْطَيْتُ زَيْدًا دِينَارًا قَبْلًا *dedi Zaido denarium in primis*, &c.

اسماء الزمان

Temporalia.

ٱلْآنَ Et aliquando (vt testatur Chamus) لَانَ pro الان *nunc, modò.*

إِذْ *Cùm, postquam.* item eo *quòd, quia:* vt تُخَلَّصُ إِذْ قَدْ تُبْتَ إِلَى ٱللّٰهِ *saluus eris, cùm iam pœnitens reuersus sis ad Deum.* & أُقْعُدْ إِذْ قَعَدَ أَبُوكَ *sede, quia iam sedit pater tuus.* Itaque sensum facit de Præterito.

إِذَا Autem significat *quando*, de Futuro, vt إِذَا جِئْتَنِي أُكْرِمُكَ *cum veneris ad me honorabo te.*

Vtraque autem est nota inopinati euentus, vt خَرَجْتُ وَإِذَا ٱلأَسَدُ بِالْبَابِ *egressus sum, & ecce leo astabat ad ianuam.* Et sic dici poterit وَإِذَ ٱلذِّيبُ بِالْبَابِ *& ecce lupus ad ianuam.* Quidam verò volunt ante إِذْ præ requiri particulam بينما *dum.* vt فَبَيْنَمَا ٱلْعُسْرُ إِذْ دَارَتْ مَيَاسِيرُ *cumque difficultas adesset, ecce conuersa est alea.*

Præmittitur autem ipsi إِذَا, أ interrogationis, & supponitur litteræ Hamzat ى, propter Chesrum, & dicitur أَإِذَا *quando?* vt Alchor. سورة إسرى. أَإِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا أَإِذَا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا *Quando erimus ossa & putredo? quando suscitabimur in nouam creaturam?*

Componitur quandoque إِذَا, seu إِذْ cum Nomine يَوْمٌ *dies*, & dicitur يَوْمَئِذٍ *in illo die.* Et cum Nomine حِين *tempus*, & dicitur حِينَئِذٍ *tunc temporis*, vt يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ قُوَّاتَهُ حِينَئِذٍ تَحُدُّ أَجْنَادَهُ *tunc enumerabis exercitus eius. tunc diei enarrabis virtutes eius.*

Et quamuis إذ intelligatur semper de Præterito, & إذا regulariter de Futuro, nihilominus aliquando إذا intelligitur de Præsenti, vt in Alchorano post iuramentum ad explicandam dispositionem subiecti, للحال, prout dicunt Grammatici, وَٱللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى *per noctem quando obscuratur:* وَٱلنَّجْمِ إِذَا هَوَى *& per stellam quando occidit,* &c.

أَيَّانَ & إِيَّانَ *Quando? quo tempore?* idem sonant ac أَيُّ حِين interrogatiuè, vt Alchoranus سورة النازعات cap. De Agonizantibus, يَسْأَلُونَكَ عَنِ ٱلسَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَيهَا *interrogabunt te de hora, quando erit stabilitas eius?* conditionaliter etiam vsurpatur, vt إيان تاكل اكل *quandocumque comederis, comedam.*

أَمْسِ vel أَمْسُ vel أَمْسَ *heri*, indeclinabiliter, quando est sine Articulo, licèt quandoque vsurpetur, sed rarò, cum Tanuino Chesri, vt inquit Chamus: رَأَيْتُهُ أَمْسٍ *vidi eum heri.* At quando habet Articulum declinatur iuxta primam Declinationem, vt ٱلأَمْسُ حَارٌّ *hesternus dies fuit calidus:* vel dici potest فِي ٱلأَمْسِ *die hesterno.* Pluralia eius sunt آمُسٌ أُمُوسٌ آمَاسٌ *hesterni dies.*

لَمَّا *cùm, postquam*, pro Præterito, & requirit post se summam verbalem, vt لَمَّا جِئْتَنِي أَكْرَمْتُكَ *cùm venisses ad me, honoraui te*. Differt autem ab إِذْ, quia hæc non bene præmittitur, sed aliquid præmitti debet, vt أَكْرَمْتُكَ إِذْ جِئْتَنِي *honoraui te, cùm venisti ad me*. Et vtraque requirit duas summas, saltem virtualiter, cum quadam dependentia vnius ab altera, quasi illationis vel prioritatis.

Ad significandam verò omnimodam concomitantiam, adhibetur Nomen حِينَ *tempus, quando*, indeclinabiliter, cum Fathho, vt جَلَسَ زَيْدٌ حِينَ جَلَسَ يُوسُفُ *sedit Zaidus ipso tempore quando sedit Ioseph.*

قَطُّ vel قَطْ vel قُطْ vel قَطُ vel قَطِّ *vnquam, aliquando*, pro Præterito, vt مَا رَأَيْتُهُ قَطُّ *non vidi eum vnquam*.

عَوْضُ vel عَوْضَ vel عَوْضِ *aliquando, vnquam, in æternum*, præmissa negatione, pro Futuro, vt لَا أُفَارِقُكَ عَوْضُ *non recedam à te in æternum*. Et aliquando etiam pro Præterito, vt مَا رَأَيْتُ مِثْلَهُ عَوْضُ *non vidi simile aliquando*. Et quando annectitur, declinatur, prout inquit Chamus, vt كَلَّا أَفْعَلُهُ عَوْضَ الْعَائِضِينَ *nequaquam faciam istud in sæcula sæculorum*.

مُنْذُ vel مُنْذَ vel مُذْ vel مُذُ, & interdum مُنْذِ vel مُذِ *ex*, pro Præterito, vt مَا رَأَيْتُهُ مُذْ يَوْمِ الْخَمِيسِ *non vidi eum à die Iouis*. Significat etiam idem quod بَيْنَ *inter, circa*, vt لَقِيتُهُ مُنْذُ يَوْمَانِ *occurrit mihi duo iam circiter dies*. Et potest ponere in Giarro Nomen quod sequitur, vt مَا لَقِيتُهُ مُنْذُ الْيَوْمِ *non vidi eum tota hac die*. Et potest Nomen sequens locari in Rafeo, quasi esset Chabarum, seu Prædicatum eius, vt testatur Chamus, dicens, مُنْذُ يَوْمَانِ *spatium sunt duo dies:* vel *secundus iam agitur dies*.

مَتَى vel مَتَى *quando?* vt مَتَى نَصْرُ اللّٰهِ *quando aderit auxilium Dei?* Et quandoque conditionaliter, vt مَتَى أَضَعِ الْعِمَامَةَ تَعْرِفُونِي *quando deposuero armillam*, seu *fasciam capitis, agnoscetis me*. Reperitur, vt Chamus testatur, in significationem مِنْ *ex*, vt أَخْرَجَهَا مَتَى مَكَّةَ *eduxit eam ex Mecha.*

قَدْ *Iam*, præmittitur Præterito, vt قَدْ قَامَ زَيْدٌ *iam surrexit Zaidus*. Et hoc in confirmationem, vt قَدْ كُنْتُ فِي خَيْرٍ *iam fruitus sum bonis:* & hoc in ostensionem

fionem rei iam transactæ, prout dictum est, *Iam fuimus Troes*. Iungitur etiam قَدْ Modsarco in significationem raritatis, & euentus rei quæ vix accidit, vt قَدْ يَقْدُمُ ٱلْغَائِبُ *iam apparet absens*. قَدْ يَصْدُقُ ٱلْكَاذُوبُ *iam veritatem fatetur mendax*, &c.

أَوَّلاً *Primùm, antea*. Et est Correlatiuum بَعْدُ *post, deinde*. Et illud est Irreuolubile, cùm sumitur tamquam Adiectiuum, non autem cum significat *antea, primum*, &c.

لَدُ vel لَدْ vel لَدَ vel لُدْنُ vel لَدُنْ vel لَدْنِ vel لُدُنْ vel لَدُنَّ vel لَدُنْ vel لَدًا vel لَدَى *Mox, dudum*: est locale, & temporale, significans idem quod عِنْدَ *apud, prope, iuxta*, tam respectu temporis, quàm respectu loci, vt لَدُنْ ٱلْآنَ *iamiam, nunc, dudum*, &c.

الكنايات

Substitutiones, seu Cognominationes.

DIcuntur eiusmodi Nomina Substitutiones, quia loco aliorum substituuntur, & sunt كَمْ *quot*, interrogatiuè, & enunciatiuè: كَذَا *sic, tot, taliter*. كَيْتَ *sic*. ذَيْتَ *hoc*.

Et quidem كَمْ *quot?* interrogatiuè, locat Nomen, in Singulari numero tamquam specificationem sine Articulo, in Nasbo, vt كَمْ سِفْرًا لِلْكِتَابِ ٱلْمُقَدَّسِ *quot libros continet Sacra Scriptura?*

At كَمْ *quot*, enunciatiuè, locat Nomen sine Articulo in Giarro, siue in Plurali siue in Singulari, vt نَعْرِفُ كَمْ أَسْفَارٍ لِلْكِتَابِ vel نَعْرِفُ كَمْ سِفْرٍ لِلْكِتَابِ *nouimus quot libros Scriptura contineat*. Et potest dici cum particula مِنْ *ex*, tam enunciatiuè quàm interrogatiuè, vt كَمْ مِنْ سِفْرٍ *quot ex libris*.

Et potest locari كَمْ *quot*, virtualiter, vel in Nasbo, vt كَمْ نَصَرْتَ *quot adiuuisti?* vel in Giarro, vt إِلَى كَمْ مَدِينَةٍ دَخَلْتَ *in quot ciuitates intrasti?* vel etiam in Rafeo, vt كَمْ دِرْهَمًا عِنْدَكَ *quot denarij apud te?* Et potest præteriri Nomen, cum aliàs pateat de quo sit sermo, vt in exemplo allato كَمْ نَصَرْتَ *quot adiuuisti?* homines scilicet.

كذا

كَذَا Eſt compoſitum ex كَ, quæ ſignificat *ſicut*, & ذَا, quæ ſignificat *hoc*; quaſi dicat, *ſicut hoc, tantundem, tantum, ſic*. Et dicitur إِسْمٌ مُبْهَمٌ *nomen indiſtinctum*: & conſtruitur eodem modo quo كَمْ *quot*, Nasbans, vt كَذَا دِرْهَمًا لِي *tot denarij ſunt mihi*.

ذَيْتَ. Et ſecundum Auctorem Nomine ابن القطاع *Ebnolcatai*, dicitur ذَيْتَ vel ذَيْتِ vel ذَيْتُ, item cum ة ذَيَّة & ذَيَة & ذَيَّا & ذَيَا, idem eſt quod كَيْتَ, & كَيْتِ *ſic*, *tantundem*, *taliter*, *tali modo*.

كَيْتَ وَكَيْتَ vel كَيْتِ وَكَيْتِ *ſic & ſic*, *hoc & hoc*. Eſt autem ت pro ة, vt notatur in libro Chamus. Et Nasbat, ſicut كَذَا, Nomen Singulare ſine Articulo, vt كَيْتَ وَكَيْتَ مَالًا لِي *ſic & ſic*, *tantundem bonorum mihi eſt*, &c.

الاصوات

Voces, ſeu Interiectiones.

INteriectiones Latinis, Arabibus dicuntur الْأَصْوَاتُ *Voces*: & ſunt vel Suſpirantis, vt اه *ah*, vel Dolentis, vt أَحِّ *heu*: vel Faſtidientis, ſeu tedij, vt أُفٍّ quod, vt teſtatur Chamus, quadraginta modis dicitur.

Sunt etiam & voces quibus comminantur iumentis, vt نَخْ, & حَرِ, vnde deſumptum videtur *Arri*, qua ſolent Itali impellere iumenta: idem enim ſignificat.

Inter hæc etiam recenſentur voces, quibus ſonus garritus auium, hinnitus equorum, rugitus leonum, & voces ceterorum animalium imitantur, vt غَاقِ pro Corui crocitatione, &c.

المركبات

Nomina Compoſita.

NOmen Compoſitum triplex eſt, vel enim ſine ordine & annexione partium ad inuicem, vt بَعْلَبَكّ *Baelbac*, quod componitur ex بَعْل, & بَكّ ſine annexione, & eſt irreuolubile. Vel eſt cum annexione, vt عَبْدُاللّٰه *Abdolahi*, tunc priùs eſt indeclinabile, ſecundum communiorem opinionem, poſteriùs verò eſt locatum in Giarro. Tertiò, vel ita componitur, vt ſubintelligatur aliqua particula

medians, vt accidit in Numeris ab أحدعشر *undecim*, vsque ad تسعة عشر *decem & nouem*. Implicitè enim continent conjunctiuam و *&*, sicque Compositum Nomen est indeclinabile, excepto اثنى عشر *duodecim*.

His simile est بيت بيت *ostiatim*, vt cum dicitur ابتغى المسكين بيت بيت *mendicauit pauper ostiatim*: dicere enim بيت بيت idem est ac dicere من بيت إلى بيت *de domo in domum*. Pari ratione indeclinabiliter dicitur صباح مساء *omni mane & vespere*. vt أسبح لله صباح مساء *psallam Deo mane & vespere*; Idem est ac dicere كل صباح وكل مساء *omni mane & omni vespere*.

اسماء الافعال

Nomina Verborum.

HViusmodi, dicuntur Nomina Verborum, quia cùm Nomina sint, Verborum sensum & operationem obtinent: Sunt autem quædam in sensu Imperatiui, vt رويد *expecta, sustine*: & Nasbat, vt رويد زيدا, & idem sonat, ac أمهله *differ, expecta, sustine Zaidum*.

Alterum est, Nasbans etiam, & in sensu Imperatiui بله *sine, relinque*: vt بله زيدا, idest دعه, seu أتركه *sine Zaidum*, vel *relinque Zaidum*.

Tertium, in sensu etiam Imperatiui, & locans in Nasbo Nomen, est عليك *adhære, adiungere*: & dices عليك زيدا, idest إلزمه *innitere Zaido, sectare Zaidum*.

Quartum, in sensu Imperatiui etiam, & Nasbans, est دونك *apprehende*, vt دونك زيدا, idest خذه *accipe, apprehende Zaidum*.

Quintum est simile præcedenti in sensu & operatione, & est هاء *apprehende*: & dices هاء زيدا, idest خذه *apprehende Zaidum*.

Sextum هلم *veni*. Ex ها & لم, commune Numero & Genere. Quidam verò dicunt هلم *veni tu*, com. gen. هلما *venite vos duo*, vel *duæ*. هلموا *venite vos viri pl.* هلممن *venite vos mul. pl.* Et addunt eis ن confirmationis graue, vt هلمن *afferte omnino, veni omnino*. & هلم شهداءكم *afferte testimonia vestra*.

Inter-

Interdum formantur ex Verbo ternario Nomina quædam ad instar فَعَالِ, & sensum faciunt Imperatiui, vt نَزَالِ *descende:* dicitur pro إِنْزِلْ. Et بَرَاكِ *attende* & *attendite, animaduertite:* sed hoc potiùs formatum videtur ex بِ particula Giarri, & رَأْي *visio, attentio,* & ex كَ Affixo secundæ personæ: quasi dicatur: *in attentione tua.*

Præterea حَيَهَلْ, vel حَيَّهَلْ, vel حَيَهَلًا, vel حَيَّهَلَا, vel حَيَّهَلَ compositum ex حَيَّ, idest إِعْجَلْ *accelera,* & ex هَلَا, idest صِلْهُ *pertinge ad eum, assequere eum, adiungere ei:* vel ex حَيَّ, idest هَلُمَّ *veni,* & ex هَلَا, idest حَثِيثًا *impulsus,* vel أَسْرِعْ *accelera,* prout inquit Chamus in dictione حَيَّ, post medium. Dices حَيَّهَلَ بِزَيْدٍ *excita, voca, hortare, stimula Zaidum, apprehende eum,* & حَيَّ هَلَا عَلَى كَذَا vel حَيَّ هَلَ إِلَى كَذَا *veni cito ad hoc. insiste, insta ei.*

هَيْهَاتَ, vel هَيْهَاتِ, vel هَيْهَاتُ *distauit, longè abfuit:* dices هَيْهَاتَ زَيْدٌ, idest بَعُدَ زَيْدٌ *elongatus est Zaidus.*

شَتَّانَ *Diuisio, dissensio,* dices شَتَّانَ زَيْدٌ وَعَمْرٌو, idest افْتَرَقَا *diuisus est Zaidus & Amrus, dissensio est inter eos.*

Pro سَرُعَ *festinauit,* dicitur سُرْعَانَ, vel سِرْعَانَ, vel سَرْعَانَ: & dices سَرْعَانَ زَيْدٌ *accelerauit Zaidus.*

Et hæc sufficiant de Nomine. Modò de tertia Orationis parte, nempe حَرْف *Particula* dicendum.

DE PARTICVLIS.

Tertia Orationis parte.

Arabicè الحرف.

PARTICVLA, quæ & الحرف *Hbarf*, est dictio illa, quæ non est Nomen, neque Verbum. Et Verbum quidem est significatiuum cum Tempore. Nomen significatiuum sine Tempore. Particula autem non est per se significatiua, sed consignificatiua: requirit enim semper consortium Verbi vel Nominis, vt aliquid significet. Sunt autem diuersi generis Particulæ, quas omnes per ordinem referemus.

حروف الجرام الخفض

Particulæ Giarri, seu Chafdsi.

PArticulæ Giarri dicuntur decem & septem, & locant Nomen cui præmittuntur in casu Giarro, propterea ex eo denominantur: sunt autem

مِن *Ex, è, à, ab*. Et semper habet Chesrum subtus م, & eius ن quiescit: sed, cùm sequitur Hamzat vnionis, assumit Fathhum, vt مِنَ ٱلسَّمَآءِ *de calo*. Cùm verò iungitur Pronomini primæ personæ, dicitur cum immissione مِنِّي *ex me*, & مِنَّا *ex nobis*: & non dicitur مِنْنَا, nec مِنْنِي. Similiter cùm sequitur مَا *id quod*, non dicitur مِنْ مَا, nec مِنَّمَا, sed conuerso ن in م, dicitur مِمَّا *ex quo*. Ita etiam fit in omnibus Particulis habentibus ن quiescens in fine. Dicitur autem مِنْ esse لِلابْتِدَآءِ in significationem inceptionis, vt خَرَجْتُ مِنَ ٱلْفِرْدَوْسِ *exiuide Paradiso*. Et in significationem التَّرْكِيبِ *compositionis*, scilicet materiæ, ex qua, vt ٱلْبَيْتُ مِنَ ٱلْحِجَارَةِ وَٱلْخَشَبِ *domus ex lapidibus & lignis*. Dicitur etiam لِلتَّبْيِينِ *in sensum declarationis*, vt in Alchorano اِجْتَنِبُوا ٱلرِّجْسَ مِنَ ٱلْأَوْثَانِ *fugite turpitudinem, quæ est idolorum*. Est etiam لِلتَّبْعِيضِ in significationem partis, vt أَخَذْتُ مِنَ ٱلدَّرَاهِمِ *accepi partem nummorum*. Aliquando est زَائِدَةٌ *abundans*, quando sermo est negatiuus, vt cum dicitur مَا جَاءَنِي مِنْ أَحَدٍ pro مَا جَاءَنِي أَحَدٌ *non venit ad me quisquam*.

Secunda est إِلَى *vſque ad:* & dicitur eſſe لِلْانْتِهَاءِ *in ſignificationem termini ad quem*, vt نَزَلْتُ مِنَ ٱلسَّمَاءِ إِلَى ٱلْأَرْضِ *deſcendi de cælo in terram*. Aliquando eſt in ſignificationem مَعَ *cum*, vt زَادَ فُرْسَانًا إِلَى ٱلرَّاجِلِينَ *adiunxit equites cum peditibus*.

Tertia eſt حَتَّى *vſque ad, etiam vſque:* idem ſignificat quod إِلَى, ſed propriè حَتَّى ſignificat incluſiuè, إِلَى autem excluſiuè: dicitur enim مَاتَ ٱلرِّجَالُ حَتَّى ٱلْأَنْبِيَاءُ *mortui ſunt homines, etiam & Prophetæ:* & أَكَلْتُ ٱلسَّمَكَةَ حَتَّى رَأْسِهَا *comedi piſcem, vſque etiam & caput eius*. Sed cum إِلَى ſenſus eſt excluſiuè, vt أَكَلْتُ ٱلسَّمَكَةَ إِلَى رَأْسِهَا *comedi piſcem vſque ad caput eius*, ſcilicet caput intactum reliqui.

Quarta eſt فِي *in*, & dicitur لِلظَّرْفِيَّةِ *in ſignificationem continentis*, ideſt explicationẽ Temporis vel Loci, vt هٰذَا كَانَ فِي ٱلسَّنَةِ أَلْفٍ وَسِتِّمَايَةٍ فِي رُومِيَّةَ ٱلْعُظْمَى *hoc factum eſt anno milleſimo ſexcenteſimo in Vrbe Roma*.

Quinta eſt بِ, quæ ſignificat ٱلْإِلْتِصَاقَ *adhæſionem*, vt أَقْسَمْتُ بِٱللّٰهِ *iuraui per Deum*, مَرَرْتُ بِزَيْدٍ *tranſiui iuxta Zaidum*. Denotat etiam ٱلْإِسْتِعَانَةَ *inſtrumentum*, vt كَتَبْتُ بِٱلْقَلَمِ *ſcripſi calamo*. Deſeruit etiam tranſitioni Verborum, & dicitur لِلتَّعْدِيَةِ, cum aſſumitur Verbum Intranſitiuum, & præfigitur بِ Nomini ſequenti, vt جَاءَ بِهِ *attulit illud*. Qui ſenſus habetur per بِ, nam جَاءَ ſignificat *venit*, intranſitiuè. Sumitur etiam & in ſignificationem فِي *in*, vt جَلَسْتُ بِرُومِيَّةَ *manſi Roma*. Denotat etiam ٱلْمُصَاحَبَةَ *concomitantiam*, vt إِشْتَرَيْتُ ٱلْفَرَسَ بِسَرْجِهِ *emi equum cum ſella ſua*. Quandoque eſt abundans, vt لَسْتُ بِعَالِمٍ *non ſum doctus*. بِحَسْبِكَ زَيْدٌ *ſufficit tibi Zaidus*. vel *ſecundùm te Zaidus*.

Sexta eſt لِ *ad, propter*, dicitur eſſe لِلْإِخْتِصَاصِ *in ſignificationem appropriationis*, ſeu *attributionis*, vt أَلنُّطْقُ لِلْإِنْسَانِ *rationalitas propria eſt hominis*. Interdum لِلتَّعْلِيلِ denotat cauſalitatem, vt هَلَكَ مُحَمَّدٌ لِخَطِيئَتِهِ *perijt Mohammed propter peccatum ſuum*.

Septima eſt رُبَّ vel رُبَ vel رَبَّ رَبَّ رُبَ رُبَّتَ رُبَتَ رَبَّتَ vel رَبَتَ vel

رُبَّمَا vel رُبَمَا vel رُبَّتَمَا vel رُبَتَمَا vel رُبَّتْ vel رُبَتْ vel رُبَّ *vix*, denotat ٱلتَّقْلِيل *paucitatem, seu penuriam*: præponitur nomini Singulari Substantiuo sine Articulo, vt رُبَّ رَجُلٍ صَادِقٍ وَجَدْتُ *vix hominem veridicum reperi*.

Quando autem habet annexum مَا potest præmitti Verbo, vt رُبَّمَا وَجَدْتُهُ *vix illum reperire potui*.

Octaua & Nona sunt وَ & تَ, notæ iuramenti, quibus additur بِ. Sed تَ deseruit tantum iuramento, cùm iuratur per nomen ٱللّٰه *Deus*, vt تَٱللّٰهِ *per Deum*. وَ autem deseruit iuramento, cùm iuratur per nomen, quod dicitur ظَاهِر *Manifestum*, idest non pronomen Relatiuum, nec Personale, nec Demonstratiuum, vt وَٱلرَّبِّ *per Dominum*. Et in Alchorano وَٱلتِّينِ وَٱلزَّيْتُونِ وَٱلْقَلَمِ إِذَا يَسْطُرُونَ *per ficum, per oliuam, per calamum quando scribunt*. Et aliàs ibidem وَٱللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى *per noctem quando obscuratur*.

بِ Autem est communis ad omnia, quocumque modò iuretur, vt بِرَأْسِ هٰذَا ٱلْآبْنِ *per caput huius filij*. بِٱلَّذِي يَجِدُّتُ لَهُ *per quem adoro*. بِهٰذِهِ ٱلنَّفْسِ *per hanc animam*, &c.

Decima est عَنْ *à, ab, de*: dicitur esse لِلْمُجَاوَزَة *in significationem recessus*, seu *transitionis*. هُوَ خَارِجًا عَنِ ٱلْهَيْكَلِ *ipse stabat foras extra templum*. بَعُدَ عَنِ ٱلْكَرْمِ *elongatus est à vinea*.

Interdum significat fauorem, gratiam, ita vt sit idem quod مِنْ أَجْلِ *propter*, vt جِئْتُ فَعَلْتُ هٰذَا عَنْكَ *feci hoc gratia tui*, & سَأَلْتُ عَنْهُ *interrogaui de eo*. Et جِئْتُ مُهَيَّأً لِلْحَرْبِ عَنْهُ *veni paratus ad prælium in auxilium eius*. Huius autem particulæ ن assumit Chesrum, prout omnes literæ quiescentes in fine dictionis, sequente Hamzat vnionis, & conuertitur prout diximus supra de Particula مِنْ.

Vndecima est عَلَى *super, contra, erga, versus*, vt يُوسُفُ عَلَى رَأْسِ ٱلْجَبَلِ *Ioseph stat super verticem montis*. Et غَضِبْتُ عَلَيْهِ *iratus sum contra eum*. Et خَرَجَ دَاوُدُ عَلَى ٱلْجَبَّارِ *egressus est Dauid versus, vel contra gigantem*.

Duo-

Duodecima كَ, est لِلتَّشْبِيهِ *in expreßionem similitudinis*, vt اِفْتَرَسَهُ كَالاَسَدِ *discerpsit eum ad instar leonis*, &c.

Decimatertia, & decimaquarta est مُذْ, & مُنْذُ *in significationem*. الاِبْتِدَآءِ فِي الزَّمَانِ المَاضِي *inceptionis in tempore præterito*, vt مَا رَأَيْتُهُ مُنْذُ الجُمْعَةِ *non vidi eum à die Veneris*. Et significat etiam pro tempore præsenti, vt مَا رَأَيْتُهُ مُذْ شَهْرِنَا vel مُنْذُ يَوْمِنَا *non vidi eum toto hoc mense*, vel *tota hac die*.

Decimaquinta, decimasexta, & decimaseptima sunt عَدَا، خَلَا & حَاشَا, quæ dicuntur Particulæ الاِسْتِثْنَآءِ *exceptionis*, quibus dicitur exempli gratia جَاءَنِي القَوْمُ حَاشَا زَيْدٍ vel عَدَا زَيْدًا vel خَلَا زَيْدٍ *venit ad me populus, præter Zaidum*. Dici etiam potest سِوَا زَيْدٍ *præter Zaidum*. Verùm سِوَا non est Particula, sed Nomen, sicut غَيْر *præter*: propterea inter Particulas non recensentur. Nos autem dum de Particulis exceptionis agemus, de omnibus ad sufficientiam dicemus.

الحروف المشبهة بالفعل

Particulæ similes Verbo.

Huiusmodi Particulæ dicuntur similes Verbo, quia tres vel quattuor literas habent sicut Verba in Præterito; item & quia regunt Nomina ad instar Verborum, Mobtadaum seu subiectum locantes in Nasbo, & Prædicatum in Rafeo, vt exemplis patebit. Sunt autem sex, nempe

إِنَّ *certè, vtique, sanè*. أَنَّ *quòd*. لَكِنَّ *verumtamen, sed, at*.
كَأَنَّ *quasi, aequè ac si*. لَيْتَ *vtinam*. لَعَلَّ *forsitan*.

His dices, exempli gratia إِنَّ الاِنْسَانَ كَاذِبٌ *certè homo est mendax*.

Et بَلَغَنِي أَنَّ زَيْدًا مُنْهَزِمٌ *peruenit ad me, quòd Zaidus in fugam versus est*, seu *fractus est exercitus eius*.

Et cum لَكِنَّ dices جَاءَنِي عَمْرٌو لَكِنَّ زَيْدًا بَعِيدٌ *venit ad me Amrus, sed Zaidus longè absens est*.

Et cum كَأَنَّ *perinde ac si*: كَأَنَّ الاِنْسَانَ فَرَسٌ *quasi homo esset equus*.

Et cum لَيْتَ *vtinam*, dices لَيْتَنِي قِدِّيسٌ *vtinam ego sanctus essem*.

Et cum لَعَلَّ dices لَعَلَّ زَيْدًا جَاءٍ *forsitan Zaidus veniet*.

Et

Et Mobtadaum siue Subiectum semper præmitti debet ante Chabarum seu Prædicatum, vt exemplis patuit: quando autem Prædicatum est temporale seu locale, tunc licet præmittere illud, vt عَرَفْتُ أَنَّ فِي ٱلسُّوقِ زَيْدًا *noui quòd in platea est Zaidus*. Et عَلِمْتُ أَنَّ فِي هٰذَا ٱلْيَوْمِ مَطَرًا *scio quòd hodie erit pluuia*.

Nec est prætereundum quod permittit Grammaticus quidam, nomine ٱلْفَرَّاءُ *Elfara*, nempe, vt cum Particula لَيْتَ locetur in Nasbo, non solùm Subiectum, sed etiam Prædicatum, per modum حَالٌ *dispositionis*, vel تَمْيِيزٌ *specificationis*, vt لَيْتَ زَيْدًا قَائِمًا *vtinam Zaidus stans*, scilicet *esset*. & hoc etiam licet in cæteris.

Aliquando reperitur لَعَلَّ *forsitan*, cum Nomine locato in Giarro: sed hoc est exceptum, prout inquit Ebnolhagebi in sua Grammatica Caphia: & est obseruandum, non imitandum.

Sæpè adiungitur in fine harum Particularum مَا, & dicitur

إِنَّمَا	أَنَّمَا	لٰكِنَّمَا
sanè quòd.	*quòd.*	*verùm quòd.*
كَأَنَّمَا	لَيْتَمَا	لَعَلَّمَا
quasi quòd.	*vtinam quòd.*	*forsitan quòd.*

Et tunc priuantur sua operatione: & præmitti possunt etiam immediatè ante Verbum, vt إِنَّمَا يَخْرُجُ زَيْدٌ *certè quòd egredietur Zaidus*. & عَرَفْتُ أَنَّمَا يَخْرُجُ زَيْدٌ *noui quòd egredietur Zaidus*. Hìc autem aduertere debes differentiam inter إِنَّ, seu إِنَّمَا cum Chesro, & أَنَّ, vel أَنَّمَا cum Fathho; nam si summa sequens cadat loco simplicis, tunc habet Fathhum; si verò summa sequens non stet loco Simplicis, tunc requirit Chesrum. Quando autem integra summa supponat pro vnica dictione, quasi esset simplex Nomen, facilè patet: Nam, cùm dicitur عَرَفْتُ أَنَّ يَخْرُجُ زَيْدٌ *noui quòd egredietur Zaidus*. Illud عَرَفْتُ est Verbum cum Agente, *noui ego*: at integra hæc summa أَنَّ يَخْرُجُ زَيْدٌ *quòd egredietur Zaidus*, tota stat loco Simplicis, scilicet loco Patientis respectu Verbi عَرَفْتُ *noui*: sicut si diceretur عَرَفْتُ هٰذَا *noui istud*. Hoc autem magis patebit, dum agemus de Constructione.

Et cum reliquis Particulis dices كَأَنَّمَا يَكُونُ زَيْدٌ أَسَدًا *quasi quòd esset Zaidus leo*. & لَيْتَمَا يَكُونُ زَيْدٌ مِنَ ٱلْعُظَمَاءِ *vtinam quòd esset Zaidus ex Optimatibus*.

& لَعَلَّ يَنْهَزِمُ جَيْشُ ٱلْأَعْدَاءِ *forsitan quòd confringetur exercitus inimicorum*.

Præfigitur sæpè etiam Particulæ أَنْ, vel grauatæ signo Tesdid, vel leui cum Osfecuno, vt mox dicemus, præfigitur inquam ipsi Particula فَ, vel لِ, ita vt fiant Particulæ causales لِأَنَّ فَإِنَّ لِأَنْ فَإِنْ *quoniam, eo quòd, enimuerò*, & non alteratur eius operatio per لِ, neque per فَ, sed dices لِأَنَّ ٱلرَّبَّ كَبِيرٌ *quoniam Dominus magnus*. Et فَإِنَّ ٱللّٰهَ عَظِيمٌ *quia Deus excelsus*, &c.

Sæpè quattuor Particulæ habentes ن grauatum in fine, deponunt Tesdid, & assumunt loco eius Osfecun, siue priuationem Vocalis, & dicitur إِنْ *certè, sanè*, أَنْ *quòd*, كَأَنْ *quasi*, لَكِنْ *sed*, vel præmisso etiam وَ dicitur وَلَكِنْ *verumtamen*. Et tunc, sic alleuiatæ, non exercent suam operationem: & præmitti possunt etiam Verbo. Et, vt distinguatur إِنْ ab altera إِنْ, quæ est Particula negatiua, præfigitur Chabaro, seu Prædicato Particula لَ, & dicitur إِنْ كَانَ زَيْدٌ لَعَاقِلًا *vtique Zaidus est intelligens*: sine لَ autem posset esse sensus: *non est Zaidus intelligens*. Item ad distinguendam أَنْ ab altera consimili, quæ dicitur Masdaralis, præmittitur Verbo aliqua ex Particulis negatiuis لَمْ, لَا, مَا, &c. vel Particula قَدْ *iam*, vel سَوْفَ vel سَ, vt بَلَغَنِي أَنْ قَدِ ٱنْهَزَمَ زَيْدٌ وَأَنْ سَوْفَ يَرْجِعُ وَأَنْ سَيَمُوتُ وَأَنْ لَا يَحْيَى *Peruenit ad me, quòd iam fractus est Zaidus, & quòd tandem reuertetur, & quòd finaliter morietur, & quòd non viuet*.

Et licet ante لَكِنْ *sed*, præmittere وَ, vt جَاءَ ٱلْأَمِيرُ وَلَكِنْ لَمْ يَجِئِ ٱلْجَيْشُ *venit Princeps, sed non venit exercitus*.

حروف العطف

Particulæ Coniunctionis.

Coniunctionis Particulæ dicuntur ٱلْحُرُوفُ ٱلْعَاطِفَةُ *Particulæ reflectentes*, seu *Complicantes*, vel *Replicantes*: quia sermonem iam prolatum respectu vnius, vel replicant respectu alterius, vel aliquo modo alterant. Sunt autem multæ, sed quia aliud munus exercent in oratione præcipuum, propterea aliter denominantur: Coniunctionis autem sequentes decem præcipuè numerantur.

وَ *&*. فَ *atque adeò*. ثُمَّ *tùm, deinde*.

حَتَّى *vsque etiam.* أَوْ *vel.* أَمْ *aut.*

إِمَّا *siue*, cũ replicatione. لَا *non autem*. بَلْ *sed, imò.*

لٰكِنَّ vel لٰكِنْ vel وَلٰكِنَّ *sed, verumtamen:* de qua diximus inter Particulas assimilaras Verbo.

Sunt etiam Particulæ coniunctiuæ hæ, sed etiam Causales dicuntur, nempe بِ لِأَنَّ *quoniam*, فَإِنَّ *quia, enimuero:* لِ *vt:* كَيْ vel لِكَيْ *ad hoc vt.*

Item hæ quæ dicuntur disiunctiuæ: لِئَلَّا vel لِكَيْلَا *ne, vt non.*

Item & hæ, quæ dicuntur aduersatiuę: وَإِنَّ vel إِنَّ مَعَ *quamuis, licèt, etsi.*

Item & Particulę conditionales: لَوْ *si*, in significationem Pręteriti, etiam si pręponatur Modsáreo, vt لَوْ فَعَلَ *si fecisset.* لَوْ يَفْعَلُ *si faceret.*

إِنْ vel أَنْ *si:* in significationem Futuri, etiam quando pręmittitur Præterito, vt إِنْ فَعَلَ *si fecerit, quando fecerit.* إِنْ يَفْعَلْ *si faciet, quando faciet.*

لَوْلَا vel لَوْمَا *nisi, si non:* vt لَمُتْنَا بِخَطَايَانَا لَوْلَا رَحْمَةُ ٱللّٰهِ عَلَيْنَا *perijssemus vtique in peccatis nostris, nisi fuisset misericordia Dei super nos.*

Et cum præmissis Particulis dices جَاءَ زَيْدٌ وَعَمْرٌو *venit Zaidus & Amrus.* Et sic fit Coniunctio, seu Reflexio in eodem casu: & in Nasbo نَصَرْتُ زَيْدًا وَعَمْرًا *adiuui Zaidum & Amrum.* Sic etiam in Giarro, vt مَرَرْتُ بِٱلْبَيْتِ وَٱلْبُسْتَانِ *transiui per domum & pomarium.*

Aliquando وَ sumitur pro مَعَ *eum, simul eum.* Et tunc locat Nomen sequens in Nasbo, vt جَاءَ ٱلْأَمِيرُ وَٱلْجَيْشَ *venit Imperator cum exercitu.*

Et وَ quidem nonnisi concomitantiam denotat; فَ autem in rigore importat etiam aliquam dependentiam, vt جَاءَ ٱلسُّلْطَانُ فَٱلْخُدَّامُ *venit Imperator, igitur & ministri.* طَلَعَتِ ٱلشَّمْسُ فَكَانَ ٱلنَّهَارُ *ortus est Sol, & factus est dies.*

Similiter & ثُمَّ ordinem quemdam importat, vt ظَهَرَ ٱلْأَوَّلُ ثُمَّ ٱلثَّانِي ثُمَّ ٱلثَّالِثُ *apparuit primus, mox secundus, tum tertius.*

حَتَّى autem importat quamdam difficultatem, tamen superatam, vt أَكَلْتُ السمكة

أَكَلْتُ السَّمَكَةَ حَتَّى رَأْسِهَا comedi piſcem, vſque etiam & caput eius. حَتَّى أَخْطَأَ النَّاسُ الْمَلَائِكَةُ peccauerunt homines, inſuper & Angeli. Et أَسْأَلُكَ حَتَّى تُسْمِعَنِي rogabo te, vſque dum exaudias me. Et ſic Nasbat Modſareum, quia continet implicitè أَنْ Particulam Maſdaralem, de qua infra, æquè ac ſi diceretur حَتَّى أَنْ تُسْمِعَنِي vſque dum exaudias me.

Et cum Particula أَوْ aut, vel: أَسْأَلُكَ أَوْ تُسْمِعَنِي rogabo te, vel exaudias me: idest donec exaudias me. Et ſic أَوْ etiam locat in Nasbo Verbum Modſareum.

Aliàs enim dicitur صَنَعَ هٰذَا زَيْدٌ أَوْ عَمْرٌو fecit hoc Zaidus vel Amrus.

Et cum أَمْ an, vel: cui præmittitur interrogatio, quamuis etiam ſine interrogatione adhiberi poſſit: & dices أَتَقْبَلُ الْحَقَّ أَمْ تَقْبَلُ الْبَاطِلَ Num ſuſcipies veritatem, an ſuſcipies mendacium? Et ſic dicitur أَمْ coniuncta, quia tantum ſequitur poſt أَمْ, quantum poſt ا interrogatiuā: aliàs enim dicitur ſciuncta: vt أَتَقْبَلُ الْحَقَّ أَمْ الْبَاطِلَ num ſuſcipies veritatem, an vanitatem? Et جَاءَ زَيْدٌ رَاكِبًا أَمْ رَاجِلًا venit Zaidus equitans, vel pedeſter.

Et cum إِمَّا ſiue, vel: dices ſemper cum replicatione, vt أُعْطِيكَ إِمَّا فَرَسًا وَإِمَّا جَوْهَرًا vel أَيْمَا إِمَّا جَوْهَرًا dabo tibi vel equum vel gemmam. dr. & إِمَّا

Et cum لَا non, dices رَأَيْتُ زَيْدًا لَا نُوحًا vidi Zaidum, non Noe.

Et cum بَلْ imò, dices جَاءَ زَيْدٌ بَلْ عَمْرٌو venit Zaidus, imò Amrus: ideſt venit Amrus, non Zaidus, quem ex errore protuli priùs.

Præcedente autē negatione dices مَا جَاءَ زَيْدٌ بَلْ عَمْرٌو nō venit Zaidus, ſed Amrus; vel nō venit Zaidus, imò Amrus. Et ſenſus duplex eſſe poteſt, vel retractādo dictū de Zaido, quaſi ex errore prolato, ita vt de Amro tantùm intelligendus ſit ſermo: vel ſine retractatione, enuntiando de vtroque, ſed de priori negatiuè, de poſteriori affirmatiuè.

Cum لٰكِنْ ſed, verumtamen, quoque dicendum جَاءَ زَيْدٌ لٰكِنْ عَمْرٌو لَمْ يَجِيءْ venit Zaidus: ſed Amrus non venit. Et ſic requirit duas ſummas completas, cùm nō præcedit negatio: ſi autē præcedat negatio, dici poterit مَا جَاءَ زَيْدٌ لٰكِنْ عَمْرٌو

non venit Zaidus, sed Amrus. Præmittitur etiam ei Particula و, vt diximus supra agentes de Particulis assimilatis Verbo, vt رَأَيْتُ زَيْدًا وَلَكِنْ عَمْرُو لَمْ أَرَهُ *vidi Zaidum, Amrum autem non vidi*.

Et cum Particula causali لِأَنَّ dices أَنَا أَعْبُدُ لِلْمَسِيحِ لِأَنَّهُ كَلِمَةُ ٱللّٰهِ *ego adoro Christum, quia ipse est Verbum Dei*.

Et cum altera causali فان similiter dices أَنَا أُومِنُ بِمَا قَالَ ٱلْمَسِيحُ فَإِنَّهُ قَوْلُ ٱللّٰهِ *ego credo quod dixit Christus, quia sermo Dei est*.

Et cum كَيْ dices آمِنْ بِٱلْمَسِيحِ كَيْ تُخَلَّصَ *crede in Christum, vt salueris*:

Similiter cum لِ dicendum اُتْرُكْ أَبَاطِيلَ إِبْلِيسَ لِتَعْرِفَ ٱلْحَقَّ *relinque insanias diaboli, vt agnoscas veritatem*. Pari modo dicitur cum لِكَيْ *ad hoc, vt*.

Et cum لِئَلَّا *ne*, لَا تَكْفُرْ بِٱلْإِنْجِيلِ لِئَلَّا تُعَذَّبَ فِي ٱلنَّارِ *ne incredulus sis Euangelio, ne erucieris in igne*.

Eodem modo cum لِكَيْلَا *ne*, vt لَا تَتَّبِعْ كَذِبَ إِبْلِيسَ لِكَيْلَا تُلْقَى فِي ٱلْجَهَنَّمِ *ne secteris mendacia diaboli, ne proijciaris in gehennam*.

Et cum Particula Aduersatina مَعْ إِنَّ vel وَإِنَّ *quamuis*, dicitur ٱلْكُفَّارُ يُعَذَّبُونَ فِي ٱلنَّارِ وَإِنْ عَمِلُوا بَعْضَ أَعْمَالٍ صَالِحَةٍ *infideles torquebuntur in igne, quamuis fecerint opera quædam bona*.

Cum Particulis item Conditionalibus cum لَوْ, vt لَوْ آمَنُوا فَهُمْ تَخَلَّصُوا *si credidissent, vtique saluati fuissent*. Et cum إِنْ dices إِنْ آمَنُوا هُمْ تَخَلَّصُوا *si crediderint, vtique saluabuntur*. Vel لَوْ يُؤْمِنُوا فَهُمْ يَتَخَلَّصُوا *si crederent vtique saluarentur*. Et إِنْ يُؤْمِنُوا فَهُمْ يَتَخَلَّصُوا *si crediderint, vtique ipsi salui fient*. Et Gezmant Verbum Modsareum, vt patet exemplis. In quo animaduertendum est, quòd duo Verba requirunt, priùs denotans conditionem, posteriùs retributionem: si priùs Verbum sit Modsareum, necessariò Gezmabitur, ita etiam & posteriùs, si Modsareum sit: Si verò priùs Verbum sit Præteritum, iam non est capax Gezmi; & propterea posteriùs Verbum, si Modsareum sit, nec erit necessariò Gezmandum, sed ad libitum dicetur etiam cum Rapheo. Ita etiam dicitur cum Particula composita لَئِنْ *si*.

Simili modo dicendum cum Particulis لَوْلَا & لَوْمَا *nisi*. Dices itaque لَوْلَا رَحْمَةُ ٱللّٰهِ عَلَيْنَا لَمِتْنَا فِي خَطَايَانَا *nisi fuisset misericordia Dei super nos, vtique mortui esse*.

essemus in peccatis nostris. Et لَوْمَا عَوْنُ ٱلرَّبِّ لَقَدْ هَلَكْ *nisi fuisset auxilium Domini, vtique periisset*.

حروف النفي

Particulæ Negatiuæ.

Negationis Particulæ sunt مَا لَا لَمْ لَمَّا لَنْ أَنْ إِنْ *non*. Item لَيْسَ est Verbum negatiuum, significans *non est, non fuit*: de quo inter Verba Deficientia dicemus, modò dicendum de cæteris.

Et primò مَا est negatiua pro præsenti, vt مَا يَنْصُرُ *non adiuuat*.

Item pro Præterito, vt مَا نَصَرَ *non adiuuit*.

Est etiam negatiua, Nasbans Prædicatum, ad instar Verbi لَيْسَ *non est*, vt مَا أَحْمَدُ صَادِقًا *nō est Ahmedus veridicus*: vel مَا رَجُلٌ صَادِقًا *non est vir dicens verū*.

Quando autem præmittitur Prædicatum ante Subiectum, tunc non amplius Nasbat, sed dicitur مَا صَادِقٌ أَحْمَدُ *non est veridicus Ahmed*. Pari modo nec Nasbat si post مَا adiiciatur Particula إِنْ, vt مَا إِنْ أَحْمَدُ صَادِقٌ *non est vtique Ahmedus verax*. Euanescit etiam eius operatio, cùm negatio retractatur per Particulam exceptionis إِلَّا *nisi, præterquam*, vt مَا زَيْدٌ إِلَّا مُنْطَلِقٌ *non est Zaidus nisi discedens*.

Secundò Particula لَا est negatiua pro Futuro, vt لَا يَنْصُرُ *non adiuuabit*: quamuis communiter sumatur, largo modo, etiam pro Præsenti: *non adiuuat*.

Est etiam negatiua pro Præterito, vt لَا نَصَرَ *non adiuuit*: quidam autem hoc non admittunt sine replicatione, vt dicatur لَا تَصَدَّقَ وَلَا صَلَّى *non fecit eleemosynam, nec orauit*.

Est etiam Prohibitiui, & tunc Gezmat, vt لَا تَنْصُرْ *ne adiuues*.

Item est Negatiua ante Nomen, vt لَا زَيْدٌ فِي ٱلدَّارِ *non est Zaidus in atrio*.

Item Nasbat Prædicatum ad instar Verbi لَيْسَ, cùm eius Subiectum, seu Nomen de quo dicitur, fuerit ignotum, idest sine Articulo, & non nomen Proprium, vt لَا رَجُلٌ حَقِيقًا *non est homo veridicus*: & لَا رَجُلٌ خَيْرًا مِنْكَ *non est aliquis homo melior te*. Si verò Subiectum sit Nomen proprium, aut determinatum per Articulum, vel alia ratione, non ampliùs Nasbat Prædicatum, sed dicitur لَا ٱلرَّجُلُ كَاذِبٌ

كَاذِبٌ *non est vir ille mendax.* & لَا زَيْدٌ فَاهِمٌ *non est Zaidus prudens.* Euanescit etiam operatio لا, vt non Nasbet, prout diximus de مَا, nempe quando additur إِنْ: vel quando præmittitur Prædicatum ante Subiectum, de quo dicitur, vt لَا عَالِمٌ أَحَدٌ *non est sapiens quisquã.* vel quando præmittitur aliquid pertinens ad Prædicatum, vt مَا عَبْدَكَ زَيْدٌ ضَارِبٌ *non seruum tuum Zaidus est percutiens.* Excipitur tamen si id quod præmittitur sit Continentiale, nempe explicans circumstantiam Loci vel Temporis; tunc enim Nasbant, vt مَا فِي ٱلدَّارِ زَيْدٌ قَائِمًا *nõ est in atrio Zaidus stans.* Et مَا عِنْدَكَ زَيْدٌ آكِلًا *non est apud te Zaidus comedens.* Tertiam causam etiam supra explicuimus, quare non Nasbent Prædicatum, interpositionem scilicet Particulæ exceptiuæ إِلَّا *nisi.*

In casibus verò in quibus Nasbant, licet dicere etiam cum Particula بِ, loco Nasbi, vt مَا زَيْدٌ بِعَالِمٍ *non est Zaidus sapiens.*

Præterea Particula لا est negatiua vniuersalis, & dicitur لِنَفْيِ ٱلْجِنْسِ *in negationem generis*, & Nasbat Nomen indeterminatum, non Proprium, sine Articulo, & sine Tanuino, vt لَا رَجُلَ فِي ٱلدَّارِ *non est vir quisquam in atrio.*

Quando autem Nomen non fuerit immediatè post لا, vel fuerit Nomen determinatum: tunc locabitur in Rafeo; & aliqui volunt replicationem لا, vt لَا فِي ٱلدَّارِ رَجُلٌ وَلَا ٱمْرَأَةٌ *non est in atrio vir, neque mulier.* Vel لَا زَيْدٌ فِي ٱلدَّارِ وَلَا عَمْرٌو *non est Zaidus in domo, neque Amrus.* Vel لَا ٱلرَّجُلُ فِيهَا وَلَا ٱلْاِمْرَأَةُ *non est vir ille in ea, neque illa mulier.*

Quando verò fuerit Nomen annexum, vel simile Annexo, locabitur in Nasbo, vt لَا غُلَامَ زَيْدٍ عِنْدَنَا *non est aliquis puer Zaidi apud nos.* Et لَا خَيْرًا مِنِّي فِي ٱلدُّنْيَا *non est in orbe melior, quam ego.* لَا عِشْرِينَ دِرْهَمًا لَكَ *non habes 20. denarios.*

Cùm autem fit replicatio, & Nomen immediatè est post لا, licebit vtrumque, vel alterutrum Rafeare, vel Fathhare: vel sic لَا رَجُلَ فِي ٱلسُّوقِ وَلَا ٱمْرَأَةٌ *non est vir in platea, neque mulier.* Et dici poterit لَا رَجُلٌ وَلَا ٱمْرَأَةٌ sed minùs eleganter.

Tertiò إِنْ, vel أَنْ, prout testatur Chamus, quamuis non admodum fre-

quens

quens sit, est negatiua pro Præsenti tantum, prout inquit Auctor quidam nomine Alanmudag, qui hæc apponit exempla: إِنْ قَامَ زَيْدٌ non stat Zaidus: & إِنْ يَقُومُ زَيْدٌ non surgit Zaidus: & إِنْ زَيْدٌ مُنْطَلِقٌ non discedit Zaidus. Alij autem dicunt, non habere significationem negatiuam, nisi sequente particula إِلَّا, vt in exemplis quæ affert Auctor libri Chamus: إِنِ ٱلْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ non sunt infideles, nisi in deceptionibus. & إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا ٱلْحُسْنَى non est voluntas nostra nisi in bonitate. Omnes autem consentiunt habere vim negatiuam, cùm tali modo profertur: أَعُوذُ بِٱللَّهِ أَنْ تَرْجُمُونِي confugio ad Deum, ne lapidetis me.

Quartò, Particula لَمْ non, præponitur Modsareo, & Gezmat illud, in significationem Præteriti, vt لَمْ يَنْصُرْ non adiuuit.

Quintò لَمَّا nondum, eodem modo operatur, sicut لَمْ, vt لَمَّا يَنْصُرْ nondum adiuuit.

Sextò لَنْ numquam, nequaquam, præponitur Modsareo, & Nasbat illud in significationem perpetuæ negationis in posterum, vt لَنْ يَنْصُرَ nunquam adiuuabit.

Est præterea Particula كَلَّا nequaquam, quæ dicitur حَرْفُ ٱلرَّدْعِ Particula obiurgationis. quæ propriè denotat affectum quendam obstandi, ac reprimendi alterius audaciam, & videtur sensum importare negatiuum: vt si quis dicenti sibi أُرِيدُ أَنْ يَفْعَلَ volo vt faciat: respondeat كَلَّا يَفْعَلُ nequaquam faciet. Vel dicenti لَا يَفْعَلُ non faciet. respondeat كَلَّا يَفْعَلُ nequaquam, imò faciet.

حروف التنبيه

Particulæ Excitationis.

Particulæ Excitationis sunt هَا ecce, أَلَا en, أَمَا ecce quod. His dicitur ex. gr. هَا إِنَّكَ بَرِيٌّ ecce tu liber es. Et in Alchorano cap. de Boue فَأَمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ ecce veniet ad vos. Et أَلَا إِنَّ زَيْدًا فِي ٱلْجَحِيمِ ecce quòd Zaidus est in inferno.

HIS similes sunt حُرُوفُ ٱلتَّحْضِيضِ Particulæ Adhortationis: أَلَا & هَلَّا num, nonne: quibus dices هَلَّا رُحْتَ nonne iuisti? أَلَا نَصَرْتَ زَيْدًا num non adiuuisti Zaidum? & أَلَا تَكْتُبُ num non scribis? هَلَّا تَرُوحُ nonne abibis? Quidam inter has

has recensent لَوْلَا , & لَوْمَا *nisi, si non*, quibus dicitur, prout in Alchorano cap. de Luce لَوْلَا فَضْلُ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَى مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا *nisi fuisset munificentia Dei super vos, & misericordia eius, non esset liber quisquam ex vobis in æternum.*

حروف النداء

Particulæ Vocatiui.

Vocationis Particulæ sunt يَا *ò, heus*, quæ est communissima ad omnes Vocationes.

أَيَا & هَيَا *ò, ò, heus:* ad vocandum longè dissitum, vel mente captum, vel ad excitandum somnolentum.

أ & أَيْ *ò*, dum vocatur de propinquo.

يَا أَيُّهَا vel أَيُّهَا pro maribus.

يَا أَيَّتُهَا vel أَيَّتُهَا pro feminis.

Et quandoque locant Vocatum in casu Rafeo; quandoque verò in Nasbo.

Locant in casu Rafeo, cùm Nomen est determinatum, habens Articulum, vt يَا ٱلرَّجُلُ *ò vir*. يَا أَيُّهَا ٱلرَّجُلُ *heus vir*. يَا هَذَا ٱلرَّجُلُ *ò vir iste*.

Similiter locatur in Rafeo cùm fuerit Nomen proprium: & fuerit nomen etiam Appellatiuum sine Articulo, sed specialiter intentum; vt cùm quis videns vnum hominem, vocat eum, & tunc sine Tanuino locatur in Rafeo: quod Grammatici vocant *Firmatum cum Dsammo*: & dicitur يَا زَيْدُ *ò Zaide:* يَا رَجُلُ *ò vir*.

Locatur autem in Nasbo Vocatum, cùm fuerit Nomen indeterminatum, scilicet non Proprium, & non habens Articulum; & tunc non fuerit specialiter intentum, vt يَا رَجُلًا *ò virum*.

Nasbatur etiam Vocatum, quando est Nomen Annexum, vt يَا عَبْدَ ٱللَّهِ *ò serue Dei*. Ita pariter locatur in Nasbo, cùm fuerit simile Annexo, vt يَا طَالِعًا جَبَلًا *ò scandens montem*. يَا رَفِيقًا بِٱلْعِبَادِ *ò affabilis cum seruis*.

Attributum seu Adiectiuum, sequens vocatum locatum in Nasbo, debet etiam Nasbari, vt يَا عَبْدَ ٱللَّهِ ٱلشَّرِيفَ *ò serue Dei illustris*. Attributum sequens vocatum Firmatum cum Dsammo, potest ad libitum Nasbari, & Rafeari, vt يَا زَيْدُ ٱلْعَاقِلُ

اَلْكَرِيمُ vel يَا رَجُلُ ٱلْكَرِيمُ *ò tu vir liberalis*. ٱلْعَاقِلُ وَٱلْعَاقِلَ *ò Zaide intelligens*.

Attributum verò sequens post Vocatum habens Articulum, locatum in Rafeo, etiam in Rafeo locari debet, vt يَا ٱلرَّجُلُ ٱلْكَرِيمُ *ò vir liberalis*. Nisi ipsum Attributum sit annexum; tunc enim necessariò in Nasbo locandum est, vt يَا زَيْدُ عَبْدَ ٱللَّهِ *ò Zaide serue Dei*. يَا زَيْدُ سَلِيمَ ٱلْقَلْبِ *ò Zaide puro corde*. يَا ٱلرَّجُلُ رَاضِيَ ٱلْقَلْبِ *ò vir gratus animo*. يَا زَيْدُ ٱبْنَ أَخِي *ò Zaide fili fratris mei*.

Quando autem post Nomen proprium apponitur Nomen ٱبْنٌ *filius* tamquam attributum Vocati, annexum alteri Nomini proprio; tunc licet ipsum Vocatum locare in Rafeo secundum regulam, sed elegantiùs ponitur in Nasbo, & volunt aliqui scribendum esse ابن sine ا: sed hoc est vniuersale quotiescumque mediat inter nomina propria. Dices igitur يَا زَيْدَ بْنَ عَمْرٍو *ò Zaide fili Amri*. Et licebit dicere يَا زَيْدُ بْنَ عَمْرٍو *ò Zaide fili Amri*.

Cùm verò Vocatum est annexum ad ى relatiuum primæ personæ, dicetur يَا غُلَامِي *ò puer mi*. Et reiecto ى licebit dicere, apposito Chesro in vltima يَا غُلَامِ *ò puer mi*. vel يَا غُلَامَا *ò puer*. vel يَا غُلَامَاهْ *ò puer*. Et est modus quidam ostendens affectum quendam erga vocatum, vt يَا زَيْدَاهْ *ò Zaide ah*.

Potest etiam, præfixo ل ipsi Vocato locato in Giarro, dici يَا لَزَيْدٍ *ò Zaide*: quod propriè sonat *ò ad Zaidum*, vel *ò Zaido*.

Dum vocant matrem dicere solent يَا أُمِّ vel يَا أُمَّتْ vel يَا أُمَّتَ *ò mater*, &c.

Dum vocant patrem dicunt:

يَا أَبَهْ	يَا أَبَتَ	يَا أَبَتْ	يَا أَبِي
لَا أَبَا لَكَ	لَأَبَ لَكَ	يَا أَبَاهْ	يَا أَبَتَاهْ
ò pater.	لَا أَبَ لَكَ	لَا أَبَكَ	لَا أَبَاكَ

Quando vocatum est Nomen proprium, vel annexum, potest sine Particula vocari, & dici يُوسُفُ *ò Ioseph*. فَاطِرَ ٱلسَّمٰوَاتِ *ò Creator cælorum*.

Quando vocatum est Nomen proprium non annexum, nec deploratum, nec imploratum ad auxilium, habens quattuor vel plures litteras, vel ة feminini gene-

 ris,

His dicitur, exempli gratia, لَمَّا أَنْ جَاءَ ٱلْبَشِيرُ *cùm venisset nuncius*. Vbi illud أن est abundans.

أَمَّا قَالَ ٱلنَّبِي *Enimuerò dixit Propheta*. Vbi ما cum أن est abundans.

إِذَا مَا فَعَلَ ذَلِكَ *Quando fecerit illud*. Et إِمَّا مَنَعَ هٰذَا *quicumque fecerit hoc*. Vbi Ly ما abundat. Similiter dum dicitur أَيْنَمَا تَذْهَبْ *quocumque perrexeris*. Abundat ما, idem enim esset dicere أين تذهب sine ما.

لَا زَيْدٌ وَلَا عَمْرٌو وَلَا هِنْدٌ *Non Zaidus, neque Amrus, neque Hinda*. Quod dici posset etiam sine replicatione Particulæ لا.

لَيْسَ مِنْ أَحَدٍ *Non est quisquam*. Et dici posset sine Particula من *ex*, sic لَيْسَ أَحَدٌ *non est aliquis*.

مَا كَانَ زَيْدٌ بِقَاعِدٍ *Non est Zaidus sedens*. Sed directus loquendi modus est sine ب, sic مَا كَانَ زَيْدٌ قَاعِدًا *non est Zaidus sedens*:

هُوَ زَيْدٌ لَجَاهِلٌ *Est nempe Zaidus insipiens*. Et sine ل idem est هُوَ زَيْدٌ جَاهِلٌ.

Aliqui dicunt huiusmodi Particulas حُرُوفُ ٱلصِّلَةِ *connexionis*, quia deseruiunt tantummodo ad concatenationem quandam dictionum ad inuicem.

حروف التفسير

Particulæ Explicationis.

DVæ sunt Particulæ Declarationis. Prior أَيْ *idest*, quæ vniuersaliter deseruit ad omnes explicationes, vt Latinis particula *idest*; vt قَالَ إِلٰهِي أَيْ إِلٰهِي *dixit Eloi, idest Deus meus*.

Altera est أَنْ *nempe*, quæ non vsurpatur nisi post Verbum: vt نَادَيْتُهُ أَنْ قُمْ *vocaui eum vt surgeret: vel dixi ei clamando, hoc nempe: Surge, &c.*

حروف المصدر

Particulæ Masdari.

MAsdarales dicuntur huiusmodi Particulæ أَنْ, مَا, & أَنَّ *quòd*: nam Verbo præpositæ, idem præstant quod Masdarum, seu Infinitiuum. Nam dicere أَعْجَبَنِي أَنْ خَرَجَ زَيْدٌ *placuit mihi, quòd egressus sit Zaidus*. Idem est ac dicere

أعجبني خروج زيد *placuit mihi egressus Zaidi*. Et dicere أريد أن يخرج زيد *volo vt egrediatur Zaidus*. Idem est ac dicere أريد خروج زيد *volo egressum Zaidi*. Et cum ما dicere ضاقت عليهم الأرض بما رحبت *arctata est eis terra cum superbirem:* idem est ac si diceretur per Masdarum: *in superbitione mea*.

Nasbat autem Verbum Modsareum, cui præmittitur, Particula Masdaralis أن, vt in exemplis. In quo animaduertendum est, ante Particulam quale nam Verbum præcedat: nam si præcedat Verbum notitiæ, scientiæ, visionis, tunc non Nasbat, quia censetur potiùs Particula leuis أن ex assimilaris Verbo, de quibus supra, & non Particula أن Masdaralis; quare sine Nasbo dicetur علمت أن سيخرج زيد *noui quòd egredietur Zaidus*. Si autem præcedat Verbum dubietatis, existimationis, opinionis, & notitiæ non cum certitudine, tunc potest ad libitum Nasbare, quia potest censeri alterutra: & si censeatur Masdaralis, dicetur ظننت أن يخرج زيد *existimaui egressurum esse Zaidum:* si verò censeatur Particula assimilata Verbo, tunc dicatur ظننت أن سيخرج زيد *putaui quòd egressurus esset Zaidus*. Si verò præcedat Verbum alterius generis, non significans notitiam aliquam, ita vt non sit ex his علم *sciuit*, عرف *nouit*, ظن *existimauit*, حسب *putauit*, nec aliud Verbum ex his quæ dicuntur أفعال القلوب *verba cordium*, nempe explicantia actum mentis & cognitionis: vt أراد *voluit*, قدر *potuit*, أمر *præcepit*, & quodcumque aliud sit, tunc necessariò Nasbat, tamquam hæc Particula Masdaralis, vt أريد أن يخرج زيد *volo* آمر أن يخرج زيد *præcipio vt egrediatur Zaidus*. Et أريد أن يخرج زيد *volo quòd egrediatur Zaidus*. & sic in similibus.

حرف التوقع

Particula Accidentiæ.

VNica est Particula Casus, seu Accidentiæ قد *iam*, quàm quidam vocant التقريب *approximationis:* & præponitur Verbo præterito, vel in confirmationem, vel ad denotandam propinquitatem, vt قد صنع *iam fecit*. vel *nuper fecit*. Aliqui autem volunt importare potiùs distantiam temporis præteriti, ita vt sensus sit, *iam fecerat*.

Præponitur etiã Modsareo in significationem raritatis, vt قد يتحرك الكسلان *iam*

iam se mouet negligens. قَدْ يَصْدُقُ ٱلْكَذَّابُ *iam aliquando verum fatetur mendax.* قَدْ تُسْرِعُ ٱلسَّلَاحِفُ *iam tandem aliquando accelerant testudines.*

حرفا الاستفهام

Duæ Particulæ interrogationis.

SVnt Interrogationis Particulæ أ, & هَلْ *Num? An? Numquid?* Et semper in sermonis initio præmittuntur, vt هَلْ زَيْدٌ قَائِمٌ vel أَزَيْدٌ قَائِمٌ *num Zaidus stans?* Et أَقَامَ زَيْدٌ vel هَلْ قَامَ زَيْدٌ *num surrexit Zaidus.*

Est autem أ vniuersalis ad omnem interrogationem, هَلْ autem non sit. Quando enim patiens præmittitur ante Verbum dicitur cum أ, vt أَزَيْدًا ضَرَبْتَ *num Zaidum percussisti?* Sed non bene diceretur هَلْ زَيْدًا ضَرَبْتَ.

Nec cum duplici summa bene dicitur cum هَلْ, sed cum أ, vt أَتَضْرِبُ زَيْدًا وَهُوَ أَخُوكَ *num percuties Zaidum, cum sit frater tuus?*

Item sequente disiunctiua أَمْ *an, vel,* sola vsurpatur أ, vt أَزَيْدٌ عِنْدَكَ أَمْ عَمْرٌو *Est ne Zaidus apud te, an Amrus?*

Nec vsurpatur هل ante Particulas coniunctiuas immediatè sequentes, sed dicitur cum أ, vt أَثُمَّ إِذَا مَا وَقَعَ *num deinde postquam euenerit?* & أَفَمَنْ كَانَ *quisnam fuit?* vel أَوَمَنْ كَانَ *num & quis fuit?* Et in ceteris similibus non interrogatur per هَلْ, sed tantùm per أ. In disparibus non recensitis, ad libitum cum alterutra.

حروف الاستثناء

Particulæ Exceptionis.

EXceptionis Particulæ sunt إِلَّا *preterquam, nisi.* خَلَا *excipe.* حَاشَى *excepto.* عَدَا, vel مَا عَدَا, vel مَا خَلَا *excipias.* Vsurpantur etiam tamquam Particulæ exceptionis nomina hæc غَيْرُ سِوَى سَوَاءٌ *preterquam:* & Verba لَا يَكُونُ *non est.* لَيْسَ *non fuit.* De quibus omnibus iuuat hìc regulas tradere, quatenus ad exceptio-

ceptionem pertinent: ne iterum sit sermo de Exceptione resumendus, & sine causa Volumen excrescat.

Dicitur itaque الْمُسْتَثْنَى *exceptum*, duplex, nempe مُتَّصِل *coniunctum*: & est illud quod eiusdem generis est cum his, à quibus excipitur, vt جَاءَنِي الْقَوْمُ إِلَّا زَيْدًا *venit ad me populus, præter Zaidum*. Vbi Zaidus est exceptum coniunctum, quia est vnus de populo.

Alterum Exceptum dicitur مُنْقَطِع *separatum*, nempe cùm excipitur de numero eorum, inter quos non computatur, vt si quis dicat مَا جَاءَنِي أَحَدٌ إِلَّا فَرَسًا *non venit ad me quisquam, præter equum vnum*.

Et quidem, cùm fuerit Exceptum separatum, semper locandum erit in Nasbo, si exceptio fiat per إِلَّا, in sermone, siue affirmatiuo siue negatiuo, vt هَرَبُوا مِنِّي جَمِيعُهُمْ إِلَّا فَرَسًا *omnes fugerunt à me, præter equum quendam*.

Cum autem fuerit الْمُسْتَثْنَى مُتَّصِل *exceptum coniunctum*, & sermo affirmatiuus; tunc quoque exceptum erit in Nasbo locandum, vt قَامَ الْقَوْمُ إِلَّا زَيْدًا *surrexit populus, præter Zaidum*.

Si verò de Excepto coniuncto sermo fuerit negatiuus: tunc, vel Exceptum præmittetur ante id de quo fit exceptio, & etiam in Nasbo locabitur, vt مَا نَصَرَنِي إِلَّا زَيْدًا أَحَدٌ *non adiuuit me, excepto Zaido, aliquis*. Vel non præmittitur, sed postponitur Exceptum, & tunc licebit, illud vel locare in Nasbo, sed elegantiùs erit illud locare in casu aliàs requisito, perinde ac si Exceptio non adesset, vt مَا نَصَرَنِي أَحَدٌ إِلَّا زَيْدٌ وَإِلَّا زَيْدًا *non adiuuit me quisquam, nisi Zaidus*, vel *præter Zaidum*. Et مَا مَرَرْتُ بِأَحَدٍ إِلَّا بِزَيْدٍ أَوْ إِلَّا زَيْدًا *non transiui iuxta aliquem, nisi iuxta Zaidum*, vel *excipe Zaidum*. Eadem regula seruanda erit quando vsurpabitur id, de quo excipitur, cum Particula Giarri superaddita, vt cum dicitur مَا نَصَرَنِي مِنْ أَحَدٍ *non adiuuit me ex aliquo*, pro مَا نَصَرَنِي أَحَدٌ *non adiuuit me aliquis*: & appositio Particulæ Giarri non alterabit casum Excepti, sed dicetur مَا نَصَرَنِي مِنْ أَحَدٍ إِلَّا زَيْدٌ أَوْ إِلَّا زَيْدًا *non adiuuit me aliquis, nisi Zaidus*, vel *præter Zaidum*.

Sed aduertendum, quòd sermo potest esse truncus, ita vt non explicetur id, de quo fit exceptio; & tunc Exceptum erit locandum in casu à ceteris regentibus requisito, vt مَا نَصَرَنِي إِلَّا زَيْدٌ *non adiuuit me nisi Zaidus*. مَا نَصَرْتُ إِلَّا زَيْدًا *non adiuui*

adiuui nisi Zaidum: & مَا مَرَرْتُ إِلَّا بِزَيْدٍ *non adhæsi transiens, nisi Zaido.*

In quo rursus est obseruandum, mentionem haberi pro explicita, quando in Verbo virtualiter latet, vt مَا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ وَ إِلَّا قَلِيلًا *non fecerunt illud, nisi pauci.* Et licet etiam Nasbare Exceptum, quia in Verbo فَعَلُوا *fecerunt*, est veluti explicitè persona Pluralis, *ipsi:* quare non est sermo truncus, & propterea locari poterit in Nasbo Exceptum, quamuis elegantiùs locetur (vt diximus) in casu aliàs requisito. Ita pariter dum dicitur مَا قَامَ إِلَّا زَيْدٌ وَإِلَّا زَيْدًا *non surrexit, nisi Zaidus*, vel *præter Zaidum.*

Et cùm præmittitur ante Exceptum Particula negatiua لَا, vel مَا, locabitur in eo casu quem requirunt operantes, vt لَا أَحَدٌ فِيهَا إِلَّا زَيْدٌ *non est quisquam in ea, nisi Zaidus.* مَا زَيْدٌ شَيْئًا إِلَّا خِنْزِيرٌ *non est Zaidus quicquam, nisi porcus.* مَا زَيْدٌ إِلَّا قَائِمٌ *non est Zaidus, nisi stans.* At cum Verbo negatiuo لَيْسَ *non est*, dices لَيْسَ زَيْدٌ إِلَّا قَائِمًا *non est Zaidus, nisi sus:* & لَيْسَ زَيْدٌ شَيْئًا إِلَّا خِنْزِيرًا *non est Zaidus, nisi stans:* locato in Nasbo Epitheto post Exceptionem: at cum Particulis لَا, vel مَا, non licet dicere مَا زَيْدٌ إِلَّا قَائِمًا cum Nasbo, sed dicendum مَا زَيْدٌ إِلَّا قَائِمٌ cum Rafeo. Rationem autem affert ابن الحاجب *Ebnolhageb* in sua Grammatica Cafia, cur liceat cum Verbo negatiuo dicere لَيْسَ زَيْدٌ إِلَّا قَائِمًا & non cum لَا & مَا: quia Particula exceptiua إِلَّا, non habet vim Nasbandi Epitheta, Adiectiua, seu Attributa; quamuis habeat vim Nasbandi Nomina Substantiua, excepta, vt supra dictum est: quare, dum dicitur cum Particula لَا, vel مَا; Epithetum قَائِمًا locatum in Nasbo, non habet vnde regatur; non enim regitur ab إِلَّا, quia إِلَّا non habet vim Nasbandi Epithetum sic dispositum; nec regi potest à Particula مَا, quia مَا non operatur nisi virtute negationis, cùm sit Particula negatiua, vt supra suo loco; at negatio reuocatur seu destruitur per Particulam exceptiuam إِلَّا, quare مَا non habet vim: dicendum igitur مَا زَيْدٌ إِلَّا قَائِمٌ *non est Zaidus, nisi stans*, locato excepto in Nominatiuo, perinde ac si esset simplex Mobtadaum seu Subiectum cum suo Chabaro seu Prædicato. Non autem sic de Verbo لَيْسَ *non est*; quia, cùm sit Verbum, non operatur ratione negationis, sed virtute Verbi, & ideò non destruitur eius operatio per exceptiuam إِلَّا: quare bene regere pote-

poterit ly قَائِمًا in Nasbo, iuxta suam operationem, de qua suo loco dicemus inter Verba deficientia: quæ locant Subiectum in Rafeo, & Prædicatum in Nasbo.

Dices igitur cum Particulis لَا, vel مَا, respectu eorum quæ præcedunt Particulam exceptiuam إِلَّا, secundum operationem ipsarum Particularum مَا, & لَا; at respectu eorum quæ sequuntur post إِلَّا, non habent vim. Si igitur dices cum Verbo لَيْسَ sic لَيْسَ زَيْدٌ شَيْئًا إِلَّا مُصَوِّرًا *non est quiquam Zaidus, nisi statuarius.* Cum Particula verò مَا dicas مَا زَيْدٌ شَيْءٌ إِلَّا مُصَوِّرٌ *non est Zaidus quiquam, nisi polymitarius.* Et si dixeris لَيْسَ زَيْدٌ إِلَّا قَائِمًا *non est Zaidus, nisi stans:* cum Particula autem مَا dicas مَا زَيْدٌ إِلَّا قَائِمٌ *non est Zaidus, nisi stans.* Et similiter dicendum de Particula negatiua لَا, vt لَا أَحَدَ فِي ٱلدَّارِ إِلَّا زَيْدٌ *non est quisquam in atrio, nisi Zaidus.* Vide regulas supra traditas inter Particulas negatiuas, de مَا, & لَا, vt hæc pleniùs capias.

Præter Particulam exceptiuam إِلَّا *nisi, præter, præterquam, excepto,* &c. Aliæ sunt, sumptæ tamquam Particulæ, sed verè sunt Verba, nempè حَاشَا, vel حَاشَى, حَشَى, vel حَشَا, item خَلَا, vel مَاخَلَا, item عَدَا, vel مَا عَدَا, & لَيْسَ, & مَا يَكُونُ. Et hæ omnes locant exceptum in Nasbo, quia reuera sunt Verba, & exceptum est patiens ipsorum, dices igitur قَامَ ٱلْقَوْمُ خَلَا زَيْدًا *surrexit populus, excipe Zaidum.* غَرِقَ ٱلنَّاسُ حَاشَى نُوحًا أَوْ مَا خَلَا نُوحًا أَمْ عَدَا نُوحًا *submersi sunt homines, excipe Noe.*

Simili modo excipitur, locato excepto in Nasbo, cum Verbis defectiuis, vt جَاءَ ٱلْقَوْمُ لَا يَكُونُ زَيْدًا وَلَيْسَ زَيْدًا *venit populus, excipe Zaidum.*

Sed post Verba, seu Particulas خَلَا, حَاشَا, عَدَا, licet etiam locare exceptum in casu Giarro, immò id fit frequentiùs quàm in Nasbo, vt جَاءَنِي ٱلْقَوْمُ حَاشَا زَيْدٍ *venit ad me populus, excepto Zaido.* Sed & quidam asserunt, hæc tria, Verba esse exceptiua, ac proinde posse etiam locare exceptum in Rafeo, tamquam eorum Agens, vt جَاءَ ٱلْقَوْمُ خَلَا زَيْدٌ *venit populus, excipitur Zaidus.* Sed fateor, hoc me non adhuc aduertisse; sed tantùm adnotasse in Nasbo vel in Giarro exceptum

tum

tum per hæc, siue Verba siue Particulas, collocatum, prout in Grammatica Caphia & Giarrumia, & in libro Chamus.

Quòd autem Verba sint potiùs, vsurpata tamquam Particulæ, patet hoc exemplo ex Chamus, dicit enim حَاشَى مِنْهُمْ فُلَانًا, deinde addit explicationem hanc اِسْتَثْنَاهُ مِنْهُمْ *excepit talem ab illis*.

Dicitur etiam حَاشَى لِلّٰهِ vel حَاشًا لِلّٰهِ. Et حَشَاكَ vel حَشًا لَكَ *absit hoc à te*. Et حَاشَى لِلّٰهِ vel حَاشَى idest مَعَاذَ اللّٰهِ *auertat Deus*. Sed non dicitur حَاشَ لَكَ, sed حَاشَاكَ vel حَاشَى لَكَ *absit à te*. Verbum item compositum حَاشَى, idem est ac قَالَ حَــاشَى فُلَانٍ *dixit, Deus me seruet ab illo tali*.

Sunt & aliæ Particulæ exceptiuæ, seu potiùs Nomina quæ declinantur, nempe غَيْرٌ, سِوًى, سُوًى, vel سَوَاءٌ *præter, præterquam*. Et hæ semper collocant exceptum in Giarro, vt جَاءَنِي الْقَوْمُ غَيْرَ زَيْدٍ *venit ad me populus, excepto Zaido*.

Et ipsa quidem Nomina سِوًى, vel سَوَاءٌ collocata in Nasbo præmittuntur excepto, perinde ac si essent temporalia vel localia, vt مَا جَاءَنِي الْجَيْشُ سِوَاءَ زَيْدٍ *non venit ad me exercitus, nisi Zaidus*.

غَيْرٌ Autem locatur in eo casu quem requirit exceptum per إِلَّا, secundum regulas supra traditas. Vndè cùm fuerit exceptum separatum, idest non computatum inter eos à quibus excipitur, locandum erit in Nasbo, vt مَا جَاءَنِي أَحَدٌ غَيْرَ فَرَسٍ *non venit ad me quisquam, præter equum vnum*. Similiter in Nasbo locabitur dum sermo fuerit affirmatiuus, quamuis exceptum sit coniunctum, vt جَاءَنِي الْقَوْمُ غَيْرَ زَيْدٍ *venit ad me populus, præter Zaidum*. Similiter cùm præmittitur exceptum ante id de quo fit exceptio, vt مَا جَاءَنِي غَيْرَ زَيْدٍ أَحَدٌ *non venit ad me, præter Zaidum quisquam*.

Quando autem sermo fuerit negatiuus, & non præmittetur exceptum ante id de quo excipitur, tunc ad libitum dicetur cum Nasbo, vel in casu alias requisito, vt مَا جَاءَنِي أَحَدٌ غَيْرُ زَيْدٍ أَمْ غَيْرَ زَيْدٍ *non venit ad me aliquis, præterquam Zaidus, vel præter Zaidum*.

Si verò fuerit sermo truncus, locabitur غَيْرُ in casu à ceteris regentibus requisito, vt مَا ضَرَبَنِي غَيْرُ زَيْدٍ *non percussit me, nisi Zaidus*. Et مَا ضَرَبْتُ غَيْرَ زَيْدٍ

Et non

non percussi, nisi Zaidum. & مَا مَرَرْتُ بِغَيْرِ زَيْدٍ *non transiui, nisi per Zaidum.*

Denique admonet Auctor Caphiæ, seruandum esse sermonis decorem, quia, inquit, quamuis liceat secundum Regulas dicere مَا زَالَ زَيْدٌ إِلَّا عَالِمًا *non destitit Zaidus esse, nisi doctus.* Propter sermonis tamen ineptitudinem non licet.

الحروف الناصبه للفعل

Particulæ Nasbantes Verbum.

Qvattuor sunt præcipuæ Particulæ Nasbantes Verbum, nempe أَنْ *quòd*, Particula Masdaralis, prout supra suo loco diximus.

لَنْ *Nunquam*, prout supra diximus, inter Particulas negatiuas, & dum ageremus de Verbo Modsareo Nasbato.

Item كَيْ, vel لِكَيْ, vel لِ *ad hoc, vt.* Quibus dices, exempli gr. جِئْتُكَ لِأُكْرِمَكَ أَمْ لِكَيْ أُكْرِمَكَ *veni ad te, vt honorem te, vel ad honorandum te.*

Præterea إِذَنْ, vel ذَنْ, vel إِذًا *ergo, igitur, benè.* Præsupponit aliquod iam dictum præcedens, vt si quis dixerit قَدْ جَاءَ ٱلْجَيْشُ *iam venit exercitus:* respondeat alter إِذَنْ تَخْرَبَ ٱلْبَلَدُ *benè ergo vastabitur regio.* Et, ad hoc vt Nasbet, non debet præcedere ante ipsam Particulam aliquid, connexionem habens ad summam sequentem: quare non Nasbat si dicatur هُمْ إِذًا يُخَرِّبُونَ ٱلْبَلَدَ *ipsi itaque vastabunt regionem.* Quia ly هُمْ præcedit ante إِذَنْ. Nec Nasbabit, nisi Verbum supponat pro Futuro, vnde si dicatur in sensu de Præsenti, sic إِذًا يُخَرِّبُونَ ٱلْبَلَدَ *igitur destruunt regionem,* non Nasbabit.

Item si sermo fuerit conditionatus, non Nasbabit إِذًا, sed Gezmabit; vt si quis dicat إِنْ يَأْتِ ٱلْجَيْشُ إِذَنْ يَخْرَبِ ٱلْبَلَدُ *si venerit exercitus, vtique destruetur regio.* Quotiescumque enim in sermone conditionali adest Verbum Modsareum, erit Gezmandum, vel certè illud Gezmare licebit.

Præterea Nasbant Modsareum quattuor aliæ Particulæ, nempe حَتَّى *donec, ità vt.* أَوْ *vel, aut.* وَ *&.* فَ *atque adeò.*

حَتَّى Est ex Particulis Giarri, sed præmittitur Modsareo, & Nasbat illud, eo quòd post ipsam saltem subintelligatur Particula أَنْ Masdaralis, vt أُصَلِّي لِلَّهِ حَتَّى يَسْتَجِيبَ

حَتَّى يَسْتَجِيبَ لِي *rogabo Deum, donec exaudiat me*. Perinde est ac si dicatur حَتَّى أَنْ يَسْتَجِيبَ لِي *vsque dum exaudiat*. Ac si diceretur per Masdarum حَتَّى ٱسْتِجَابَةِ ٱللّٰهِ لِي *vsque ad exauditionem meam*. & eodem modo dicitur مَرِضَ حَتَّى يَمُوتُ *infirmatus est, donec tandem mortuus est*.

أَوْ Est ex Particulis disiunctiuis, & Nasbat Modsareum quando est in significationem إِلَى, vel حَتَّى *donec, vsque dum*, vt لَأَلْزِمَنَّكَ أَوْ تُعْطِيَنِي حَقِّي *certè vrgebo te, vel reddas mihi debitum*, seu *vsque dum des mihi ius meum*. لَأَصِيحَ أَبَدًا أَوْ تَسْمَعَ لِي *certè clamabo semper, vel acquiescas mihi*.

وَ, & فَ Nasbant etiam Verbum, præcedente aliquo ex his, nempe ٱلْأَمْر *Imperatiuo*, vel ٱلنَّهْي *Prohibitiuo*, vel ٱلنَّفْي *Negatione*, vel ٱلِٱسْتِفْهَام *Interrogatione*, vel ٱلتَّمَنِّي *Optatiuo*, vel ٱلْعَرْض *Oblatione*.

Et وَ quidem cum his sola contentum est simultate actionis: فَ autem exigit aliqualem dependentiam, vt cum Imperatiuo ٱيتِ عَلَى ٱلْعَدُوِّ وَتُنَجِّيَ وَطَنَكَ *irrue in hostem, & liberabis patriam tuam*. ٱشْرَبْ خَمْرًا وَتُسَخِّنَ مَعِدَتَكَ *bibe vinum, & calefacies stomachum tuum*. لَا تَأْكُلِ ٱلْعِنَبَ وَتَشْرَبَ ٱلْخَمْرَ *ne comedas vuam, & bibas vinum*.

Et cum فَ Prohibitiuo: لَا تَسْرِقُوا فَتُصْلَبُوا *ne furemini, quia suspendemini*.

Et cum Negatione مَا لِي دِينَارٌ فَأُعْطِيَكَ إِيَّاهُ *non est mihi denarius, quia illum tibi darem*.

Et cum Interrogatione أَغَضَبٌ فِي قَلْبِكَ وَتَكَلَّمَ شَرًّا عَلَيَّ *num ira est in corde tuo, & loqueris contra me malum?* & أَتَشْرَبُ خَمْرًا فَتَسْكَرَ *Num bibes vinum, & inebriaberis?*

Et cum Optatiuo لَيْتَ ٱلْعَالَمَ يَعْرِفُ ٱلْمَسِيحَ فَيُهْتَدَى *vtinam mundus agnosceret Christum, vtique dirigeretur*. لَيْتَ ٱلدُّنْيَا تَكْشِفُ ٱلْبَاطِلَ وَيَدْرِي ٱلْحَقَّ *vtinam mundus deprehenderet, seu detegeret vanitatem, vtique aduerteret veritatem*.

Et cum Oblatione أَلَا تُؤْمِنُ بِٱلْحَقِّ فَتَخْلُصَ *nonne credes veritati? nam saluaberis*.

Et in his omnibus mox allatis exemplis, cùm fine وَ, & فَ dicitur, Verba Modsarea Gezmari debent, non Nasbari, quia continent implicitè conditionem, quare dices, sine و, & ف إِيتِ عَلَى ٱلْعَدُوِّ تُخَلِّصِ ٱلْوَطَنَ *irrue in hostem, liberabis patriam.* إِشْرَبْ خَمْرًا تُحْمِ ٱلْمِعْدَةَ *bibe vinum, calefacies stomachum.* لَا تَسْرِقْ تُصْلَبْ *ne fureris, suspenderis.* أَتَشْرَبُ خَمْرًا تَسْكَرْ *num bibes vinum? inebriaberis.* لَيْتَ ٱلْعَالَمُ يَعْرِفُ ٱلْمَسِيحَ يَهْتَدِ *vtinam mundus agnosceret Christum, dirigeretur.* لَا تَكْفُرْ تَدْخُلِ ٱلْجَنَّةَ *ne sis infidelis, intrabis in paradisum.* Vbi notat Auctor Caphiæ, contra Auctorem nomine ٱلْكِسَائِيّ *Elcosai*, non posse dici لَا تَكْفُرْ تَدْخُلِ ٱلنَّارَ *ne sis incredulus, ingredieris in ignem.* Rationem autem affert: Quia, inquit, sensus est negatiuus, quia ignis diffugitur, non expetitur. Idem dicendum cum oblatione, & bene dicetur أَلَا تُؤْمِنُ تَدْخُلِ ٱلْجَنَّةَ *nonne credes, intrabis in paradisum*, &c.

الحروف الجازمة للفعل المضارع

Particulæ Gezmantes Verbum Modsareum.

GEzmantes Particulæ sunt (præter ea, quæ mox diximus in fine tractatus de Particulis Nasbantibus) & præcipua est لَمْ, quæ præmittitur Modsareo, & vertit eius significationem in Præteritum, vt لَمْ يَنْصُرْ *non adiuuit.* لَمْ يَصْنَعْ *non fecit.* Similiter لَمَّا *nondum*, vt لَمَّا يَنْصُرْ *nondum adiuuit.*

Tertia لِ cum Chesro ad formandum Imperatiuum, vt لِيَنْصُرْ *adiuuet ille.*

Quarta لَا *non, ne*, ad prohibitiuum, vt لَا تَنْصُرْ *ne adiuues.*

Quinta est إِنْ *si.* Quæ Gezmat duo Verba, quia conditionalis est, & conditionalis oratio duplicem exigit summam, priorem per quam explicatur conditio, & posteriorem per quam retributio, vt إِنْ تَأْتِنِي أَقْبَلْكَ *si veneris ad me, suscipiam te.* Et animaduertendum, quòd si Verba ambo fuerint Modsarea, ambo Gezmabuntur: si vtrumque Præteritum, Neutrum est Gezmi capax: vel erit priùs Modsareum, & tunc Gezmabitur, quamuis posteriùs sit Præteritum, vt إِنْ تَنْصُرْنِي أَكْرَمْتُكَ *si adiuueris me, honorabo te.* Vel è contra si fuerit priùs Præteritum, & posteriùs Modsareum, ad libitum dicetur, vt إِنْ نَصَرْتَنِي لَأُكْرِمُكَ أَوْ لَأُكْرِمْكَ *si adiu-*

si adiuueris me, honorabo te. Nec tantummodo Particula hæc إِنْ Gezmat, cùm explicitè apponitur, sed etiam implicitè subintellecta: ita vt in omni sermone conditionali, Modsareum, vel sit Gezmandum, vel certè ipsum in Gezmo liceat collocare, vt يَكُنِ ٱلْقِتَالُ يُخْرَبِ ٱلْبَلَدُ *sit bellum, destruetur regio*, &c.

De reliquis Particularum generibus.

PRæterea sunt plures Particularum species; nempe حُرُوفُ ٱلْاِسْتِقْبَالِ *Particulæ Futuri*, quibus Modsareum determinatur in significationem Futuri, cùm sit indifferens etiam ad Præsens: & per لِ determinatur ad præsens, vt لَيَفْعَلُ *facit:* per سَ autem, vel سَوْفَ determinatur ad Futurum, vt سَيَفْعَلُ *faciet:* vel سَوْفَ يَفْعَلُ *tandem faciet*.

حُرُوفُ ٱلشَّرْطِ *Particulæ conditionis*. لَوْ، إِنْ، لَئِنْ, vel *si*. De quibus iam satis dictum est supra inter Particulas coniunctiuas, & inter Particulas Gezmantes.

Particulæ ٱلتَّعْلِيلِ *causalitatis*. لِ، كَيْ, vel لِكَيْ *vt*. De quibus etiam diximus inter Particulas coniunctiuas.

حَرْفَا ٱلْخِطَابِ *Duæ Particulæ collocutionis*, quæ sunt duæ litteræ ت, & ك, quæ deseruiunt ad exprimendam secundam personam, vt أَنْتَ *tu*, ذَلِكَ *illud tuum*, vt supra patet in Verbis, & in Pronominibus.

تَاءُ ٱلتَّأْنِيثِ ت, vel ة *feminini generis*, vt نَاصَرَتْ *coadiutrix fuit illa mulier*. & نَاصِرَةٌ *adiutrix*:

ٱلتَّأْكِيدِ ن *Nun confirmationis*, de qua satis dictum est, dum ageremus de Verbis.

Particula ٱلرَّدْعِ *repulsionis*, seu *obiurgationis* كَلَّا *nequaquam*. Vnde desumptum est illud Hispanum, *calla:* de qua supra inter Particulas negatiuas.

ٱللَّامَاتُ Litteræ ل, quæ ad multa deseruiunt. Primò enim est littera ل, quæ dicitur لَامُ ٱلتَّعْرِيفِ *Lam articularis*, quæ simul cum ا præfigitur Nominibus, ad determinationem, vt ٱلرَّجُلُ *vir*, *l'huomo*. Nam sine Articulo sic رَجُلٌ vagè sonat *quidam vir*.

Secundò لَامُ ٱلْقَسَمِ *Lam iuramenti*, quæ duplex est: ٱللَّامُ ٱلْمُوَطِّئَةُ *Lam prepara-*

paratiua; & لَامُ جَوَابِ ٱلْقَسَمِ *Lam responsionis iuramenti*, vt وَٱللهِ لَئِنْ جِئْتَنِي لَأَكْرَمْتُكَ *per Deum, si venisses ad me, honorassem te*. Prior est لِ ly لَئِنْ, pro لَانِ *si*: & altera est لِ ly لَأَكْرَمْتُكَ *vtique honorassem te*. Huic similis est لَ responsiua Particulæ لَوْ *si*, & لَوْلَا *nisi*, vt لَوْجِئْتَنِي لَأَكْرَمْتُكَ *si venisti ad me, honoraui te*, vel *Si venisses ad me, honorassem te*. Et لَوْلَا فَضْلُ ٱللهِ عَلَيْنَا لَمِتْنَا *nisi fuisset benignitas Dei super nos, vtique perijssemus*.

Item لِ Imperatiui, vt لِيَنْصُرْ *adiuuet ille*.

Item لِ Giarri, quod deseruit ad casum Datiuum, vt لِزَيْدٍ *Zaido*, vel *propter Zaidum*.

Item لَ Inchoationis, quòd præfigitur Subiecto propositionis, vt لَمُحَمَّدٌ شَرِيرٌ *sanè Mabomet scelestus*.

Item لَ, quę præfigitur Prædicato seu Epitheto, vt إِنَّ مُحَمَّدًا لَكَذَّابٌ *certè Mabomet est mendax*.

Tandem لَ, quod præfigitur Verbo, vel Modsareo ad determinandam eius significationem pro præsenti, vt لَيَنْظُرُ *videt, respicit*. Vel ad quandam confirmationem tam ante Modsareum, quàm ante Præteritum, vt إِنَّ مُحَمَّدًا لَضَلَّ وَأَضَلَّ كَثِيرِينَ *sanè Mahomet deceptus est, & decepit multos*.

Sunt præterea ٱلْيَاءَاتُ litteræ يِ ad plura deseruientes: vt يِ nota Feminini generis in Verbo, vt اِضْرِبِي *percute tu mulier*. & تَضْرِبِينَ *percuties*, vel *percuties tu mulier*.

Et in Nominibus ا breuis, nota generis Feminini, dum non sequitur Affixum, scribitur per يِ, vt حُبْلَى *prægnans*. عَطْشَى *sitibunda*. ذِكْرَى *memoria*, &c.

Et يِ grauatum signo Tesdid, quo efficitur Nomen Deriuatiuum à primitiuo, vt ex أَصْبَهَانُ *Asbaban*, أَصْبَهَانِيٌّ *Asbabanensis*.

Et يِ signum casuum Obliquorum in Dualibus post Fathhum; & in Pluralibus sanis Masculiuis post Chesrum, vt نَاصِرِينَ *adiuuantes*.

Item ي conuersum ex altera littera, vt in ٱلْمِيزَانُ *libra, statera*, pro ٱلْمُوْزَانُ.

Item

Item ى, quod dicitur يَا ٱلصِّلَةِ فِي ٱلْقَوَافِي *Ie summa, in quo consistit rythmi concinnitas in carminibus.*

Pręterea يَا ٱلْاِسْتِنْكَارِ, idest ى *negationis*, vt si quis diceret sibi (prout inquit Auctor Chamus) مَرَرْتُ بِٱلْحَسَنِ *transiui per bonum*, seu *per pulchrum*: respondeat quasi irridens, & dicat, addito ى, vt prolatio magis sentiatur أَلْحَسَنِيه *ob, num per pulchrum eius?* negando scilicet propositionem.

Item ى يَا ٱلْهَمْزَةِ فِي ٱلْخَطِّ وَفِي ٱللَّفْظِ *Ie hamzat in scriptione, & prolatione*, vt ضَابِي *custodiens*.

Præterea يَا ٱلتَّصْغِيرِ *Ie diminutiui*, vt رُجَيْلٌ *homuncio*. أُبَيْحِر *mare paruum*.

Et ى exclamantis, vt يَا حَسْرَةً عَلَى ٱلْعِبَادِ *Ob oppressionem seruorum*.

Et ى quiescens, quæ relinquitur prout est, cùm esset abijcienda ratione Particulæ Gesmantis, vt أَلَمْ يَأْتِيكَ وَٱلْأَبْنَاءُ تَنْمِي *num non venit ad te, & pueri creuerunt*.

Tandem ٱلْيَا ٱلْمُبْدَلَةُ مِنْ لَامِ ٱلْفِعْلِ *Ie substituta loco vltima radicalis*, vt cum dicitur (prout testatur Chamus) ٱلْخَامِي pro ٱلْخَامِسُ *quintus*: & ٱلسَّادِي pro ٱلسَّادِسُ *sextus*. Nec silendum est quod notat Chamus in principio litteræ ج, nempe, quandoque pro ى proferri ج, vt pro حَجِّي dici حَجِّج *causa mea*, seu *quæstio mea*: pro فُقَيْمِي dici فُقَيْمِج *dentulus meus superior ex anterioribus*, &c.

Sunt alia, præter enumerata, tam litteræ ى quàm reliquarum litterarum munia, quæ parum refert hic recensere: & facilè ex dictis iam de Litteris supra, de Verbis, de Nominibus, de Particulis, constant omnia, & pleniùs infra constabunt, cùm de eorum connexione tractabimus, de qua tantùm superest mox dicendum.

DE

DE CONNEXIONE
PARTIVM ORATIONIS.

DIXIMVS iam de partibus Orationis singillatim, de Verbo, de Nomine, de Harf seu Particulis: modò superest vt de eorum Connexione tractemus, per quam congruus sermo Arabico idiomate obtinetur.

Et quadruplex occurrit Connexionis modus, qui ad rem faciat: vel Verbi cum Nomine: vel Nominis cum Nomine: vel Harf seu Particulæ cum alterutro: quartò vel omnium trium ad inuicem. Et quia iam de Connexione Particularum, tam cum Nomine quàm cum Verbo, dictum est satis cùm ageremus de Particulis; proptere a superest tantùm, vt de Connexione Nominis cum Verbo primùm. deinde Nominis cum Nomine: & tandem de Connexione omnium trium pariter dicamus. Et hanc Constructionem appellabimus: illam verò Concordationem seu Concordantiam, vt etiam Nomine facilitatem quæramus. Et vt ordo etiam ad facilitatem proficiat; priùs de Concordantijs, quàm de Constructione, agemus: vt Nostratum ordinem sequamur. Et priùs de Concordatione Verbi cum Nomine.

Sed quia in huiusmodi Connexionibus, tam Verbum quàm Nomen, diuersas subeunt munia, ex quibus diuersas sortiuntur Denominationes, tanquam secundarum intentionum: propterea ipsarum termini & denominationes expedit primùm explicare, vt quòd est dicendum faciliùs capiatur.

في تسمية الالفاظ عند مطابقتها

De Partium Orationis denominatione, dum connectuntur.

TAm Nomen, quàm Verbum, etiam & Particula alterutri coniuncta, sortiuntur eiusmodi Denominationes, fungentia officio seu munere, vel أَلْمُبْتَدَأُ *Mobtadai*, *Principij*, seu *Subiecti*: item vel أَلْخَبَرُ *Chabari*, seu *Prædicati*: vel أَلْفِعْلُ *Actionis*, seu *Verbi*: vel أَلْفَاعِلُ *Agentis*: vel أَلْمَفْعُولُ *Patientis*: vel أَلْحَالُ *Dispositionis*, seu *Circumstantiæ*. vel أَلتَّمْيِيزُ *Distinctionis*, seu *Specificationis*: vel أَلْمَجْرُورُ *Contracti*: vel أَلْمُسْتَثْنَى *Excepti*: vel أَلتَّوَابِعُ *alicuius ex sequentibus* quæ sunt أَلتَّأْكِيدُ *Confirmatio*: أَلصِّفَةُ vel أَلنَّعْتُ *Epithetum*, seu *Adiectiuum*: vel أَلْبَدَلُ *Commutatio*: & أَلْعَطْفُ *Subiunctio*, seu *Reflexio*. Et de omnibus mox per ordinem.

في المبتداء

De Mobtadao, seu basi Orationis.

Dictio أَلْمُبْتَدَأُ *Mobtadaum*, est Participium passiuum à Verbo composito إِبْتَدَأَ ex بَدَأَ *incæpit*: & significat *inceptum, initiatum, incohatum*. Sumitur autem à Grammaticis pro dictione illa, seu Dictionibus, quæ sunt basis totius Orationis: quòd regit cætera, ipsum verò à nullo regitur: quare sic definitur أَلْمُبْتَدَأُ هُوَ ٱسْمٌ عَارٍ عَنِ ٱلْعَوَامِلِ ٱللَّفْظِيَّةِ مُسْنَدًا إِلَيْهِ *Mobtadaum est Nomen, seu Dictio carens regente explicito, cui innituntur cætera*.

Vt plurimum est subiectum Enunciationis, vt أَللّٰهُ أَعْلَمُ *Deus est sapientissimus*. Ly أللّٰه *Deus* est in casu Rafeo, quia à nullo regitur, est igitur Mobtadaum: أَعْلَمُ *Sapientissimus*, est in casu Rafeo, vt concordetur cum ly أللّٰه *Deus*, quia est eius attributum, seu prædicatum,

Potest quandoque accidere, vt Mobtadai munus suscipiat Adiectiuum, seu Epithetum; & tunc est, quando præcedente negatione, vel interrogatione, præmittitur Adiectiuum in numero singulari, ante eius Subiectum Duale vel Plurale, vt أَقَوِيٌّ ٱلزَّيْدَانِ *num fortes sunt duo Zaidi?* مَا قَوِيٌّ ٱلزَّيْدَانِ *non fortes duo Zaidi*. أَضَعِيفٌ ٱلْمُلُوكُ *num infirmi Reges?* مَا ضَعِيفٌ ٱلْمُلُوكُ *non sunt infirmi Reges*. In quibus exemplis ly أَقَوِيٌّ *num fortis?* مَا قَوِيٌّ *non fortis*: أَضَعِيفٌ *num infirmus?* مَا ضَعِيفٌ *non infirmus*. Sunt in Rafeo, quia à nullo reguntur; ipsa verò locant in Rafeo nomina quæ sequuntur, sunt enim Participia, & ad instar Verborum regunt suum Agens in Rafeo, prout infra suo loco: regunt igitur, non reguntur, sunt igitur Mobtadaa.

Quòd si accidat aliquando, Mobtadai munus sustinere dictionem, quæ non est Nomen; erit tamen aliquid stans loco Nominis, vt in Alchorano أَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ *quòd ieiunetis, bonum est vobis*. Vbi ly *quòd ieiunetis* stat loco Nominis: idem enim est ac dicere *ieiunium vestrum*.

في الخبر

De Chabaro, seu Prædicato.

Vox أَلْخَبَرُ *Chabar*, est ex Verbo خَبَرَ, quod significat *narrare, enunciare*: quare eius significatio est *Prædicatio, Enunciatio, Prædicatum, Enuntiatum*. Defini-

finitur autem sic اَلْخَبَرُ هُوَ الاِسْمُ المُسْنَدُ أَوْ مَا وَقَعَ مَكَانَهُ صِفَةً لِلْمُبْتَدَإِ *Chabarum est Nomen alteri innixum, seu aliquid cadens loco eius, qualificans Mobtadaum.* Dicitur esse Nomen, vel aliquid stans loco Nominis, quia Verbum non est Chabarum, quamuis ingrediatur cum alijs ad constituendum Chabarum in summa composita.

Pro quo hic est notandum, Arabibus duplicem esse summam Orationis, Nominalem scilicet, & Verbalem. Summa Nominalis est, quæ constat ex Mobtadao & Chabaro, vt زَيْدٌ عَالِمٌ *Zaidus est sapiens*. ly زَيْدٌ *Zaid* est Mobtadaum: & ly عَالِمٌ *sapiens*, est Chabarum: quod est idem ac dicere, Subiectum à nullo rectũ, & eius Prædicatum. Summa autem Verbalis est, quæ constat ex Verbo & suo Nominatiuo seu Agente, vt نَصَرَ زَيْدٌ *adiuuit Zaidus*. Et Nomen debet esse postpositum Verbo, vt à Verbo regatur, & eius Agens dici possit: quando enim præcedit non locatur in Rafeo seu Nominatiuo ex vi Verbi; sed est in Nominatiuo, ex eo quòd à nullo dependeat, ac proinde sit Mobtadaum. vt cùm dicitur زَيْدٌ نَصَرَ *Zaidus adiuuit*. ly Zaidus non est Nominatiuus, seu Agens Verbi, apud Arabes, sed est Mobtadaum: Agens autem Verbi tunc est Pronomen subintellectum, seu implicitum in ipso Verbo, æquè ac si diceretur زَيْدٌ نَصَرَ هُوَ *Zaidus adiuuit ipse*: & ita ly Zaidus est Mobtadaum, ly adiuuit est Verbum, & ly ipse, implicitum in Verbo, est Agens seu Nominatiuus Verbi. Chabarum vero, quod requiritur à Mobtadao, non est tunc Nomen simplex, sed tota summa Verbalis, ipsum scilicet Verbum cum suo Agente stat loco Chabari: & sic ly زَيْدٌ est Mobtadaum, & ly نَصَرَ هُوَ est Chabarum eius. Quare hìc Verbum non est Chabarum, sed pars Chabari: nam ipsum Chabarum est compositum ex Verbo & Agente eius, & tota summa verbalis cadit loco Chabari.

Dicitur etiam Chabarum esse innixum alteri, ad differentiam Mobtadai, cui cætera potiùs adhærent: & qualificat ipsum Mobtadaum; vt patet.

في الفعل

De Verbo, seu Actione.

Significatio اَلْفِعْلُ est *facere, agere*; est enim Verbale à Verbo فَعَلَ *fecit*. Sumitur autem à Grammaticis pro illa Orationis parte, quæ significat cum tempore, & dicitur Verbum, quia per ipsum explicatur Actio: Quamuis vsurpent Arabes etiam Adiectiua, à Verbis deriuata, tanquam ipsa Verba, tribuentes eis vim & operationem Verbi.

Est autem Verbum, aliud Intransitiuum, & non regit nisi suum Agens, locando illud in Rafeo, vt قَامَ زَيْدٌ *stetit Zaidus*.

Alterum verò, quod est Transitiuum, regit, præter Agens in Rafeo, etiam patiens

tiens in Nasbo, vt نصر زيد عمروا *adiuuit Zaidus Amrum*. Complura his non contenta duobus, etiam plura regunt Patientia in Nasbo, vt أعطى زيد عمروا دينارا *dedit Zaidus Amro denarium*. Alia etiam, præter Agens in Rafeo, & præter Patiens vnum vel plura in Nasbo, (quæ dicuntur Patientia clara, quia Verbum immediatè transit in ipsa) regunt etiam alia Nomina in Giarro, medijs Particulis (& dicuntur Patientia non clara, quia Verbum non immediatè transit in ipsa) vt أخرج زيد عمروا من الهيكل الى السوق *eduxit Zaidus Amrum de Templo in plateam*. Et sic vnumquodque secundùm suam significationem. Sunt autem alia Regularia, alia Irregularia: & de omnibus suo loco, dum de eorum Constructione, agemus.. Insuper ad maiorem claritatem, & ad Grammaticæ complementum, adiecimus in calce Libri Dictionariolum plurium Verborum, secundùm Coniugationes distinctorum, cum eorum Constructione; vt ex eorum inspectione Tyronis mens ad Arabicam compositionem, veluti manu, ducatur.

Nec est silendum, quòd sæpè Nomina Adiectiua deriuata à Verbis, substituuntur loco suorum Verborum, & tribuuntur eis casus requisiti à suis Verbis, vt زيد عالم اخوه *Zaidus, sciens frater eius*: vbi ly اخوه est locatum in Rafeo, ratione Adiectiui عالم *sciens*: æquè ac si diceretur per Verbum علم اخوه *scit frater eius*: similiter dices زيد خارج من المسجد الى البستان ابوه *Zaidus, egrediens de Templo in pomarium pater eius*. Dicitur per Adiectiuum خارج *egrediens*, tamquam si diceretur per Verbum خرج *egressus est*. Pari ratione dici potest زيد معط دينارا عمروا ابوه *Zaidus, dans denarium Amro pater eius*: æquè ac si diceretur per Verbum: propterea eiusmodi Adiectiua dicuntur شبهات الفعل *similitudines Verbi*.

في الفاعل

De Agente.

AGens, quod Arabibus الفاعل, & Latinis Nominatiuus Verbi dicitur, describitur sic الفاعل هو الاسم المسند اليه ما تقدمه من الفعل او شبهه من جهة قيامه به *Agens est Nomen, cui connectitur Verbum, quod præcessit, vel quod est*

ſimile Verbo, eatenus quatenus per ipſum eſt, ſeu *ab ipſo emanat*. Sic Auctor Caphiæ & Auctor Giarrumiæ.

Dicitur primò ٱلْاِسْم *Nomen*, quia Verbum, & Harf, aliæ duæ partes orationis, nequeunt eſſe Agens, niſi virtute ſignificatum Nominis contineant, vt أَعْجَبَنِي أَنْ خَرَجْتَ *placuit mihi, quòd egreſſus es*. Vbi ly أَنْ خَرَجْتَ *quòd egreſſus es*, Particula cum Verbo, ſunt Agens Verbi præcedentis, quia perinde eſt ac ſi dictum fuiſſet أَعْجَبَنِي خُرُوجُكَ *placuit mihi egreſſus tuus*.

Dicitur ſecundò ٱلْمُسْنَدُ إِلَيْهِ مَا تَقَدَّمَ مِنَ ٱلْفِعْلِ *cui annexum eſt Verbum præcedens*: nam, niſi ipſi Verbum nectatur, Agens eius non erit; & niſi Verbum præcedat ante ipſum, nec dicetur Agens: dicunt enim Arabes, Agens locari in Rafeo ex vi Verbi; at non locatur in Rafeo ex vi Verbi, niſi quando ſequitur poſt Verbum: quando autem præcedit, locatur in Rafeo ex eo quia eſt Mobtadaum & baſis orationis, ſtans per ſe, & à nullo rectum, vt paulò ſupra explicuimus, agentes de Chabaro.

Dicitur deinde أَوْ شِبْهِهِ *ſeu id, quod eſt ſimile Verbo*: nam Adiectiua quæ ſunt Participia ex Verbo, ſiue tranſitiuo, ſiue intranſitiuo, regunt caſus ſui Verbi, vt diximus ſupra agentes de Verbo.

Dicitur tandem مِنْ جِهَةِ قِيَامِهِ بِهِ *quatenus illud*, ideſt Verbum, *ſtat per ipſum*, ideſt Actio procedit ab ipſo. Et hoc dicitur ad differentiam Patientis, de quo enunciatur paſsio in forma Verbi paſſiua, quod dicitur ٱلْمَفْعُولُ ٱلَّذِي لَمْ يُسَمَّ فَاعِلُهُ *Patiens, de cuius Agente nulla fit mentio*. nam cùm Verbum paſsiuè enunciatur, nulla fit mentio de Agente, ſed abſolutè dicitur ضُرِبَ زَيْدٌ *percuſſus eſt Zaidus*. Et ſic hoc Patiens ita ſe habet reſpectu verbi Paſsiui, ſicut Agens reſpectu verbi Actiui: & propterea regulæ aliæ de ipſo peculiares non ſunt, quia eſt quaſi loco Agentis.

Eſt autem Agens, ſicut & Patiens, duplex, alterum dicitur ظَاهِر *manifeſtum, clarum*: & eſt omne Nomen, ſiue Subſtantiuum, ſiue Adiectiuum, ſiue Proprium, ſiue Appellatiuum; quod prædicto modo poſt verbum ſequatur.

Alterum dicitur مُضْمَر *Subintellectum*, ſeu *Pronominale*: & rurſus hoc duplex eſt, nempe مُتَّصِل *coniunctum*, & مُنْفَصِل *ſeparatum*. Coniunctum eſt, quod ipſi verbo in fine vel in principio additur ad ſignificandas perſonas, vt ضَرَبْتُ *percuſsi*. Illud تُ referens primam perſonam, dicitur مُضْمَر مُتَّصِل *Pronomen coniunctum*, & gerit vicem Agentis verbi. Separatum eſt, cùm dicitur ضَرَبْتُ أَنَا *percuſsi*

cussi ego. Illud أنا ego, est مضمر منفصل Pronomen separatum, gerens vices Agentis. Sunt etiam reliqua Pronomina personalia, dum post verbum prænotato modo sequuntur: vt أنتَ tu, أنتما vos duo, أنتم vos plures, هو ille, هما illi duo, vel duæ, هم illi plures, &c.

في المفعول

De Patiente.

PAtientis plures sunt species: præter mox explicatum, quod in forma verbi Passiui, diximus, stare loco Agentis: est enim

Patiens quod dicitur المفعول المطلق *Absolutum*. Et non est aliud, quàm ipsamet actio quæ fit, & explicatur per Masdarum seu verbale, vt cùm dicitur موتاً تموت *morte morieris*, ضربت ضرباً *percutiendo percussi*. Quod non est aliud, quàm dicere: *percussi percussionem*, seu *feci percussionem*. Et hoc fit, vel ad solam confirmationem, vt in exemplis allatis, & dicitur للتاكيد *ad confirmandum, propter confirmationem*. Et est semper numeri singularis.

Vel secundò, fit ad enumerandas vices actionis, vt cùm dicitur addito ة in fine Masdari, non habentis illud (vt supra diximus de formatione المرة *vicis*, agentes de deriuatis à Verbo) exempli gratia ضربت ضربة *percussi percussione vna*. ضربت ضربتين *percussi duas percussiones*, seu *bis*. ضربت ضربات *percussi plures percussiones*, vel *pluries*. Et sic dicitur للعداد *ad enumerationem*.

Tertiò dicitur للنوع *ad explicandam speciem actionis*, & habet Chesrum in prima, vt جلست جلسة قردية *sedi sessione Simiæ*. جلست جلستين جلسة أعرج وجلسة قردة *sedi duplici sessionis genere, ad instar claudi, & ad instar Simiæ*. Et hoc Patiens absolutum, sic in Nasbo collocatum, habere possunt etiam Verba intransitiua, & etiam passiua, vt جلست جلوساً *sedi sessionem*. Et سير سيراً شديداً *ambulatum est ambulatione valida*. Et potest etiam locari in Rafeo, sic سير سير شديد *ambulata est ambulatio vehemens*.

Secundum dicitur المفعول به *patiens in quod*: & est subiectum, quod recipit actionem; & propriè & absolutè dicitur المفعول *patiens*: vt ضربت زيداً *percussi*

Zai-

Zaidum. Et hoc Patiens eſt tantummodo verborum tranſitiuorum, exinde enim dicuntur tranſitiua. Et hoc Patiens in paſsiua locutione locatur in Raſeo,& eſt præcipuum inter cætera, & primo loco in Raſeo locandum, vt ضُرِبَ زَيْدٌ *percuſſus eſt Zaidus*. Quando autem duo,vel plura eiuſmodi patientia concurrunt, poteſt vnum ex ipſis ad libitum poni in Raſeo, relictis cæteris in Nasbo, vt ſi exemplum hoc أَعْطَيْتُ زَيْدًا دِينَارًا *dedi Zaido denarium*, Paſsiua locutione ſit proferendum; alterutrum ex duobus Patientibus locandum erit in Raſeo, relicto altero in Nasbo: & dici poterit, vel أُعْطِيَ دِينَارٌ زَيْدًا *datus eſt denarius Zaido*, vel أُعْطِيَ زَيْدٌ دِينَارًا *muneratus eſt Zaidus denario*,&c.

Tertium dicitur ٱلْمَفْعُولُ فِيهِ *Patiens in quo*: & eſt expreſsio vel temporis, vel Loci,quando & vbi facta ſit actio. Quod etiam locatur in Nasbo,vt ضَرَبْتُ ٱلْيَوْمَ *percuſsi hodie*. Et ضَرَبْتُ قُدَّامَ ٱلسُّلْطَانِ *percuſsi ante Soldanum*. & ضَرَبْتُ يَمْنَةً وَيَسْرَةً *percuſſi à dextris,& à ſiniſtris*. & سِرْتُ شَهْرًا أَمْيَالًا ثَلٰثَةً *ambulaui menſem tria milliaria*. Et in Paſsiua locutione locari poſſunt in Raſeo, vt سِيرَ شَهْرٌ *ambulatus eſt menſis*. سِيرَ أَمْيَالٌ ثَلٰثَةٌ *ambulata ſunt milliaria tria*. Aliàs enim locatur in Giarro per Particulam بِ vel فِي *in*, vt سِرْتُ فِي شَهْرٍ *ambulaui in menſe*. ضَرَبْتُ فِي ٱلْيَوْمِ فِي ٱلْبَيْتِ *percuſsi in hac die in domo*. كَتَبْتُ ٱلرِّسَالَةَ بِرُومِيَةَ *ſcripſi litteras Romæ*, &c.

Quartum eſt ٱلْمَفْعُولُ لَهُ *Patiens propter quod*, quod etiam dicitur مِنْ أَجْلِهِ & eſt finis propter quem fit actio, vt ضَرَبْتُهُ تَأْدِيبًا لَهُ *percuſſi eum ad corrigendum illum*. Vel poteſt dici cum لِ cauſali, ضَرَبْتُهُ لِتَأْدِيبِهِ *percuſſi eum ad correctionem eius*. Vel etiam cum Articulo ضَرَبْتُهُ لِلتَّأْدِيبِ *ad correctionem percuſſi eum*. Et poteſt etiam per Verbum explicari, præmiſſa aliqua ex Particulis cauſalibus, vt أَضْرِبُهُ لِأُؤَدِّبَهُ, vel أَضْرِبُهُ كَيْ أُؤَدِّبَهُ vel لِكَيْ أُؤَدِّبَهُ *percutio eum,vt corrigam illum*,&c.

Quintum dicitur ٱلْمَفْعُولُ مَعَهُ *Patiens cum quo*. Et definitur ab Auctore Caphiæ ſic ٱلْمَذْكُورُ بَعْدَ ٱلْوَاوِ لِمُصَاحَبَةِ مَعْمُولِ فِعْلٍ لَفْظًا أَوْ مَعْنًى *eſt memoratum poſt و coniunctiuum, ob conſortium effectus Verbi explicitè vel implicitè*. ideſt, ſocius actionis: & locatur in Nasbo, eo quòd non ſit cauſa præcipua, ſed concauſa,

vt

vt جَآءَ ٱلْأَمِيرُ وَٱلْجَيْشَ *venit Imperator cum exercitu*: & licet dicere cum Rafeo جَآءَ ٱلْأَمِيرُ وَٱلْجَيْشُ *venit Imperator & exercitus*. Quando autem post Verbum non est nomen præcipui Agentis explicitum, non licet locare secundum Agens in Rafeo, sed necessariò Nasbandum erit, vt جِئْتُ وَزَيْدًا *veni cum Zaido*. Si autem post Verbum explicitè adest nomen Agentis principalis, tunc licet vtroque modo dicere, vt جِئْتُ أَنَا وَزَيْدًا *veni ego cum Zaido*. vel جِئْتُ أَنَا وَزَيْدٌ *veni ego & Zaidus*.

Quando autem Verbum non adest explicitè, sed tantùm implicitè, tunc si est coniunctio nominis manifesti post nomen manifestũ, locari debet in eodem casu prius ac posterius, vt مَا لِزَيْدٍ وَعَمْرٍو *quid Zaido, & Amro?* مَا لِلرَّجُلِ وَٱلْمَلَاكِ *quid homini & Angelo?* Si autem prius sit Pronomen personale, & posterius Nomen manifestum, ac proinde dissimile, tunc necessariò erit Nasbandum, vt مَا لَكَ وَزَيْدًا *quid tibi cum Zaido?* Quòd si quis vellet locare ly زَيْدٍ in Giarro, illi necessaria esset replicatio Particulæ Giarri, vt مَا لَكَ وَلِزَيْدٍ *quid tibi & Zaido?* Sed tunc و non esset in significationem Particulæ مع *cum*.

ٱلْحَالُ

Dispositio, seu modus agendi.

Caphiæ Auctor sic definit ٱلْحَالُ *Dispositionem* مَا تَبَيَّنَ هَيْئَةَ ٱلْفَاعِلِ أَوِ ٱلْمَفْعُولِ بِهِ *Est id, quod explicat modum, circumstantiam, seu qualitatem, seu conditionem, situm, habitum, vel quid simile accidentale, circa Agens, vel Patiens*. Et locatur semper in Nasbo sine Articulo, siue subiectum eius sit determinatum, siue indeterminatum, vt ضَرَبْتُ زَيْدًا قَائِمًا *percussi Zaidum stando*. زَيْدٌ فِي ٱلدَّارِ قَائِمًا *Zaidus in atrio stans*.

Quando autem Subiectum est indeterminatum, tunc melius est præmittere ٱلْحَالَ *Dispositionem*, ne censeatur Adiectiuum, vt لَقِيَنِي رَاجِلًا رَجُلٌ *occurrit mihi, pedibus incedendo, seu pedester, vir quidam*. Si enim diceretur, postposita dispositione sic لَقِيَنِي رَجُلٌ رَاجِلًا *occurrit mihi vir pedester*, tunc ly رَاجِلًا posset sumi pro صِفَة vel نَعْت *Adiectiuo*, vel *Attributo*, & non pro حَال *Dispositione*: cùm verò præmittitur, tunc certum est esse Dispositionem, quia Arabibus numquam licet Adiectiuum præmittere Substantiuo.

Sed

Sed quia ſæpè accidere poteſt dubium, an pertineat Diſpoſitio ad Agens, vel ad Patiens, vel ad vtrumque ſimul: tunc ad tollendam amphibologiam, ſi pertineat ad vtrumque, dices non قَائِمًا, ſed ضَرَبَ زَيْدٌ عَمْرًا قَائِمَيْن *percuſſit Zaidus Amrum, vtroque ſtante*. Si ad Agens tantummodo, dici poterit ſic أَنَا قَائِمًا ضَرَبْتُ زَيْدًا *ego ſtando percuſſi Zaidum*. Si verò ad Patiens dumtaxat diſpoſitio pertineat, ad claritatem ſermonis dici poterit ضَرَبْتُ زَيْدًا وَهُوَ قَائِمًا *percuſſit Zaidum ipſo ſtante*, &c.

فى التمييز

De Specificatione, ſeu Diſtinctione.

SIc definitur Specificatio أَلتَّمْيِيزُ مَا يَرْفَعُ ٱلْإِبْهَامَ ٱلْمُسْتَقِرَّ عَنْ ذَاتٍ مَذْكُورَةٍ *Specificatio dicitur id, quod aufert indeterminationem, quæ ineſt circa ſubſtantiam memorati*. Itaque differt Specificatio à Diſpoſitione; quia Diſpoſitio explicat modum; Specificatio autem explicat eſſentiam: vtraque autem eodem modo in Naſbo collocatur, vt تَصَبَّبَ زَيْدٌ عَرَقًا *perfuſus eſt Zaidus ſudore*. أَعْطَانِي عِشْرِينَ دِرْهَمًا وَرِطْلًا خَوْخًا وَمَنَوَيْنِ سَمْنًا *dedit mihi viginti denarios, & libram malorum perſicorum, & duas libras butyri*. وَعَلَى ٱلتَّمْرِ مِثْلُهَا زُبْدًا *& ſuper dactylis tantumdem butyri*. وَفِي أُصْبُعِهِ خَاتَمٌ ذَهَبًا *& in digito eius anulus, aurum*. Sed frequentiùs dicitur cum annexione خَاتَمُ ذَهَبٍ *anulus auri*. Item طَابَ زَيْدٌ نَفْسًا *bonus eſt Zaidus, quoad animam*. زَيْدٌ طَيِّبٌ أَبًا وَأُبُوَّةً وَدَارًا وَعِلْمًا *Zaidus bonus, patre, & paternitate, & palatio, & ſcientia*. Et omnia Nomina, in prædictis exemplis locata in Naſbo cum Tanuino, funguntur hoc munere Specificationis. Et ſemper poſt Specificatum locanda eſt Specificatio; & elegantiùs poſt Verbum, ſi adſit.

فى المجرور

De Contracto.

COntractum, ſeu أَلْمَجْرُورُ duplex eſt: alterum quod contrahitur per Particulas, quæ dicuntur حُرُوفُ ٱلْجَرِّ *Particulæ Contractionis*, ſeu حُرُوفُ ٱلْخَفْضِ *Particulæ Depreſſionis*. Quibus exempli gratia dicitur كَتَبْتُ بِلَا قَلَمٍ *ſcripſi ſine calamo*. دَخَلَ

إِلَى

بِ ... intrauit in domum. خَرَجْتُ مِنَ ٱلْمَدِينَةِ egressus sum de ciuitate إِلَى ٱلْبَيْتِ
Et sic de cæteris, prout satis diximus dum ageremus de Particulis Giarri.

Alterum est, quod cõtrahitur per ٱلْإِضَافَة annexionem, & dicitur ٱلْاِسْمُ ٱلْمُضَافُ *Nomen annexum:* Latini autem dicunt Esse in tegimine, & Genitiuum possessiuum, vt غُلَامُ زَيْدٍ *puer Zaidi*. خَاتَمُ ذَهَبٍ *anulus auri*. ضَرْبُ ٱلْيَوْمِ *percussio huius diei*, &c.

Distinguunt autem Arabes de duplici annexione: alteram dicunt إِضَافَة مَعْنَوِيَّة *Annexionem significatiuam*; & حَقِيقِيَّة *veram*, seu *realem:* alteram verò dicunt إِضَافَة لَفْظِيَّة *Annexionem prolatiuam*, seu غَيْر حَقِيقِيَّة *non realem*.

Verà & realis est, quæ importat implicitè significationem vel Particulæ لِ, qua denotatur dominium vel possessio rei, vt cùm dicitur كِتَابُ زَيْدٍ *liber Zaidi*: vbi importatur dictæ Particulæ sensus, æquè ac si diceretur كِتَابٌ لِزَيْدٍ *liber qui est Zaido*. vel quæ importat significatum Particulæ مِنْ *ex*, qua denotatur materia ex qua quid fit, vt خَاتَمُ ذَهَبٍ *anulus auri*. Sensus enim est خَاتَمٌ مِنْ ذَهَبٍ *anulus ex auro*: Vel quæ importat sensum Particulæ فِي *in*, vt ضَرْبُ ٱلْيَوْمِ *percussio huius diei*: nam sensus est ٱلضَّرْبُ ٱلَّذِي فِي ٱلْيَوْمِ *percussio quæ in hac die*.

Quando igitur Annexio est vera, importans significationem لِ, vel مِن, vel فِي tunc nomen Annexum, nempe priùs quod alteri locato in Giarro innititur, carere debet Articulo, & Tanuino; & si Duale sit aut Plurale sanum Masculinum, priuanda erunt ن ن finalibus, vt كِتَابُ زَيْدٍ *liber Zaidi*. كِتَابَا زَيْدٍ *duo libri Zaidi*. Plurali autem sano post و solent tunc addere ا, vt بَنُوا زَيْدٍ *filij Zaidi*. Nec licebit dicere كِتَابٌ زَيْدٍ, nec ٱلْكِتَابُ زَيْدٍ, nec كِتَابَانِ زَيْدٍ, nec ٱلْكِتَابَا زَيْدٍ, nec بَنُونَ زَيْدٍ, nec ٱلْبَنُوا زَيْدٍ, sed dicendum vt supra.

Altera Annexio, quæ est secundùm prolationem tantùm, non vera & realis. Est primò annexio Agentis ad suum Patiens, vt ضَارِبُ زَيْدٍ *percutiens Zaidum*, seu *percussor Zaidi*: quando sensus est de actione præsenti, vel futura: nam quando sensus est de actione præterita, Annexio censetur vera, pertinens ad priorem.

Secundò, Annexio quoad prolationem tantùm non realis nec vera, existimatur Annexio Adiectiui qualificantis ad suum Subiectum, ad quam etiam pertinere qui-

 dam

dam dicunt, Annexionem Superlatiui ad rem superatam: verùm nos infra suo loco de Comparatiui & Superlatiui Constructione dicemus. De Adiectiuo autem qualificante dicitur, vt حَسَنُ ٱلْوَجْهِ *pulcher faciei.*

Tertiò, annexio Patientis ad Nomen aliud explicans peculiare subiectum passionis, vt مَضْرُوبُ ٱلظَّهْرِ *percussus dorso*, censetur etiam annexio non realis, sed tantùm quoad prolationem.

Et in eiusmodi annexionibus, non realibus, Nomen annexum necessariò priuandum erit Tanuino, & ن finali si duale vel plurale sanum sit; non tamen necessariò priuari debet Articulo, sed iuxta sermonis exigentiam dici poterit vel cum Articulo, vel sine, prout sensus est, vel de Vago vel Determinato, vt ضَارِبُ ٱلْعَبْدِ, vel ٱلضَّارِبُ ٱلْعَبْدِ *percutiens serui*. Item حَسَنُ ٱلْوَجْهِ vel ٱلْحَسَنُ ٱلْوَجْهِ *speciosus facie*. Et مَضْرُوبُ ٱلظَّهْرِ vel ٱلْمَضْرُوبُ ٱلظَّهْرِ *percussus dorso*.

Sed animaduertendum, quòd si Nomen, cui fit annexio, fuerit nomen Proprium, licebit quidem, iuxta sensus exigentiam, dicere cum Articulo annexi, si fuerit Duale vel Plurale, vt نَاصِرَا زَيْدٍ vel ٱلنَّاصِرَا زَيْدٍ *duo adiutores Zaidi*. Et ٱلنَّاصِرُوا زَيْدٍ *plures adiutores Zaidi*. Non autem licebit dicere cum Articulo annexi, si fuerit Singulare, quare non dices ٱلنَّاصِرُ زَيْدٍ, sed نَاصِرُ زَيْدٍ *adiutor Zaidi*. Si autem dicere libuerit cum Articulo, dicendum ٱلنَّاصِرُ زَيْدًا *adiuuans Zaidum*. Sed tunc non erit Annexum, sed tamquam Participium reget casus sui Verbi, & non pertinet ad Contractum.

In cæteris verò Annexionibus, necessariò priuandum erit nomen annexum & Articulo & Tanuino, & ن si Duale vel Plurale sanum fuerit.

Notandum verò est in vniuersum, Contractum, siue per Particulas Giarri, siue per Annexionem, non posse præmitti ante Particulam, vel Nomen contrahens: nec enim licebit dicere زَيْدٍ ٱلدَّارِ فِى, sed dicendum زَيْدٌ فِى ٱلدَّارِ *Zaidus in palatio*. Similiter de Annexo, non licet præmittere Genitiuum possessiui, prout Latinis, quod & elegantiùs censent: nec bene dicetur Arabicè زَيْدٍ غُلَامُ *Zaidi seruus*, sed omninò dicendum غُلَامُ زَيْدٍ *seruus Zaidi*.

Quòd si Nomen Annexum habeat Epithetum seu Adiectiuum, ipsum Nomen annexum erit omninò præmittendum ante suum nomen Giarratum seu Contractū, vt mox diximus; Adiectiuum verò illius præmitti non poterit Contracto: nec enim dici poterit, exempli gratia, رَأَيْتُ مَلَاكَ عَزِيزَ ٱللّٰهِ *vidi Angelum fortem Dei*:

sed

sed Adiectiuum erit omninò postponendum, sic رَأَيْتُ مَلَاكَ ٱللَّهِ ٱلْعَزِيزَ *vidi Angelum Dei fortem*. Et ad soluendam amphibologiam, quando scribitur sine vocalibus, vel quando non tollitur per diuersitatem casus; vt si dubium esset an diceretur ٱللَّهِ ٱلْعَزِيزِ *Dei fortis*, an ٱلْمَلَاكَ ٱلْعَزِيزَ *Angelum fortem*, tunc replicandum esset hoc modo رَأَيْتُ مَلَاكَ ٱللَّهِ ٱلْمَلَاكَ ٱلْعَزِيزَ *vidi Angelum Dei, Angelum fortem*, si de Deo intelligeretur, replicandum ipsum nomen Dei ante Adiectiuum, vt ٱللَّهِ ٱلْعَزِيزِ *Dei fortis*.

EXCEPTVM etiam est, vt plurimum, ex Nominibus contractis seu Giarratis, sæpè enim in Giarro ponitur, quamuis etiam in Nasbo & in Rafeo: sed quia iam supra de eo satis dictum est, cùm diximus de Particulis exceptiuis, propterea non aliud hic nobis occurrit dicendum.

التوابع

Sequentia.

QVattuor dicuntur ٱلتَّوَابِعُ *Sequentia*, nempe ٱلتَّأْكِيدُ *Confirmatio*: ٱلصِّفَةُ vel ٱلنَّعْتُ *Adiectiuum*, seu *Epithetum*: ٱلْبَدَلُ *Commutatio*: & ٱلْعَطْفُ *Reflexio*, seu *Subiunctio*, quam Latini Coniunctionem dicunt. Dicuntur autem Sequentia; quia, inter cætera Orationis membra, aliud semper sequuntur: & quamuis liceat, iuxta sermonis commoditatem, cætera nunc præmittere nunc postponere: hæc autem quattuor non licet, nisi suis prærequisitis subiungere: vt mox de singulis parebit.

التاكيد

Confirmatio.

DVplex est ٱلتَّأْكِيدُ, seu ٱلتَّوْكِيدُ *Confirmatio*, nempe لَفْظِيٌّ *Prolatione*, vel مَعْنَوِيٌّ *Significatione*.

Prolatilis Confirmatio, seu Prolatione tantùm est, cùm replicatur eadem dictio, quæcumque sit, vt نَصَرَنِي ٱللَّهُ ٱللَّهُ *adiuuit me Deus, Deus*. Et hoc regulariter in vocali tantùm sermone, vt iteratò prolatum penitus audiatur.

ٱلْمَعْنَوِيُّ *Significatiua* verò est, cùm præcedens dictum, subiunctis quibusdam vocibus, sensu idem importantibus, veluti iterum profertur. Sunt autem eiusmodi

dictiones نَفْس *anima*, pro ipsemet, vt جَآءَ زَيْدٌ نَفْسُهُ *venit Zaidus ipsemet*. & عَيْن *substantia*, siue *Entitas*: vt جَآءَتْ هِنْدٌ عَيْنُهَا *venit Hinda, substantia eius*: id est ipsamet. Item كُلّ *totus*, vt أَكَلْتُ ٱلرَّغِيفَ كُلَّهُ *comedi placentam, totum eius*. Item كِلَا *vterque, ambo*, vt جَآءَ زَيْدٌ وَهِنْدٌ كِلَاهُمَا *venerunt Zaidus & Hinda*. Et كِلْتَا *ambae*, vt جَآءَتْ زَيْنَبُ وَهِنْدٌ كِلْتَاهُمَا *venerunt Zainaba & Hinda, ambae pariter*. Item أَجْمَع, vel أَبْتَع, vel أَبْصَع, vel أَكْتَع *vniuersus*, & pro feminino جَمْعَاءُ *vniuersa*, &c. Et pro Plurali Masculino أَجْمَعُونَ *vniuersi*, &c. Et pro Plur. Cōmuni جُمَع *vniuersae, & vniuersi*, &c. & his non confirmatur, nisi id, circa quod fit confirmatio, habeat partes, saltem existimatione, vt جَآءَ ٱلْقَوْمُ أَجْمَعُونَ *venit populus, vniuersi*. Et, vt patet exemplis, Confirmatio concordari debet cum suo confirmato, & in Rafeo, & in Nasbo, & in Giarro, & in Determinatione, & in Indeterminatione; scilicet in Casu, & in Articulo, exceptis أَجْمَع & أَجْمَعُونَ *vniuersi*, cum cæteris mox pariter memoratis, quæ semper sine Articulo proferuntur, vt مَرَرْتُ بِٱلْقَوْمِ أَجْمَعِينَ *transiui per populum vniuersum*. Eodem modo dicitur cum أَكْتَعِينَ, vel أَبْصَعِينَ vel أَبْتَعِينَ, *vniuersos*, &c.

فى الصفة والنعت

De Adiectiuo, seu Epitheto.

Adiectiuum est Nomen illud, quod post Substantiuum subiungitur ad eius qualificationem: & est vnum ex sequentibus, quia non præmittitur ante Substantiuum, sed semper ipsum sequi debet: item quia sequitur Substantiuum suum, ipsi concordatum in omnibus, nempe in Genere, Numero, Casu, Determinatione, & Indeterminatione, vt قَامَ زَيْدٌ ٱلْعَاقِلُ *surrexit Zaidus intelligens*. مَرَرْتُ بِٱلرَّجُلِ ٱلنَّائِمِ *transiui per virum illum dormientem*. & رَأَيْتُ رَجُلًا آكِلًا *vidi virum quemdam comedentem*. Verùm de hoc pleniùs infra tractabimus, agentes de Concordatione Adiectiui cum Substantiuo: vbi etiam de Adiectiuo diuersi generis.

فى البـــدل

De Commutatione.

Commutatio quadruplex dicitur: vel totius ex toto: vel partis ex toto: vel cōtinentis pro contento: quarto vel commutatio ex errore. Et omnis Commutatio

tatio, si sit nominis ex Nomine, vel Verbi ex Verbo, sequetur præcedens in omnibus, siue Casibus siue Modis; non tamen Articulo seu Determinatione, potest enim fieri Commutatio determinati vel vagi pro determinato; & Commutatio vagi vel determinati pro vago, prout sensus requisierit: semper tamen in eodem casu, si ambo Nomina, in eadem dispositione, si vtrumque Verbum: dices itaque جَاءَنِي زَيْدٌ أَخُوكَ *venit ad me Zaidus frater tuus.* أَكَلْتُ ٱلرَّغِيفَ ثُلُثَهُ *comedi placentam, tertiam partem eius.* نَفَعَنِي زَيْدٌ عِلْمُهُ *profuit mihi Zaidus, scientia eius.* رَأَيْتُ زَيْدًا ٱلْفَرَسَ *vidi Zaidum, equum.* nempe quia, Zaidus, fuit ex errore prolatum. ضَرَبْتُ زَيْدًا خَدَّهُ *percussi Zaidum, maxillam eius.* & ضَرَبْتُ زَيْدًا أَبَاهُ *percussi Zaidum, patrem eius.* نُهِبَ ٱلْمَدِينَةُ ذَهَبُهَا *direpta est ciuitas, aurum eius.* أُخْتُ مُوسَى كَانَتْ بِنْتَ هَارُونَ عِمْرَانَ *soror Moysi fuit filia Aaron, Amrani inquam.*

Notat autem Auctor Caphiæ, quando fit Commutatio Indeterminati post Determinatum, eleganter subiungi Epithetum seu Adiectiuum, vt هَتَفْتُ بِٱلْبُوقِ بُوقٍ نُحَاسِيٍّ *insonui tuba hac, tuba quadam ærea.*

في العطف

De Coniunctione, seu Reflexione.

Dvplex est Reflexio, Subiunctio, seu Coniunctio. Prior dicitur عَطْفُ ٱلْبَيَانِ *Coniunctio declarationis*, cùm scilicet post vnum apponitur alterum Nomen, ad maiorem claritatem, vt دَخَلْتُ إِلَى ٱلْمَدِينَةِ رُومِيَةَ ٱلْعُظْمَى *ingressus sum vrbem, Romam maximam.* Altera dicitur ٱلْعَطْفُ بِٱلْحُرُوفِ *Coniunctio mediis Particulis*, quæ sunt وَ *&*, فَ *atque adeò, igitur*, ثُمَّ *tum.* حَتَّى *ita vt, vsque ad,* أَمْ إِمَّا *vel*, لَا *non autem*, بَلْ لَكِنْ *sed.* & cætera, prout supra dum ageremus de Particulis Coniunctionis. Quibus dicitur جَاءَ زَيْدٌ وَعَمْرٌو *venit Zaidus & Amrus.* & sic in cæteris, prout satis ibi diximus. Et omnis subiunctio fit in eodem casu & dispositione, exceptis ibi notatis.

HAEC igitur sunt munia, quibus funguntur partes Orationis, & hæ Denominationes, quas, dum actu componunt Orationem, sortiuntur. Sed animaduertendum hoc etiam, quòd non tantùm Nomen per se, aut Verbum per se, vel Harf, sortiantur singillatim singuli singulas Denominationes ex memoratis; sed etiam integra Oratio, composita ex Nomine Verbo & Particulis, possit stare loco Simplicis, & fungi vnico munere ex dictis, nempe sortiri Denominationem, vel Mobtadai, vel Chabari, vel Agentis, vel Patientis, &c. vt constat ex dictis, & magis ex infra

infra dicendis. Restat modo, his præmissis, de Connexione ipsa loquamur, prout proposuimus, incipiendo à simplicioribus, priùs nempe de Connexione singulorum ad inuicem: deinde de Connexione omnium pariter. Et primùm de Connexione solius Nominis cum Verbo, quam Concordationem Verbi & Agentis dicemus, & Concordantiam Nominatiui cum Verbo denominant Latini.

فى مطابقة الفعل والاسم

De Concordatione Nominis cum Verbo.

Latini dicunt eiusmodi, Concordationem Nominatiui cum Verbo, & in duobus tantùm consensum requirunt, nempe in Numero & Persona; Arabes autem etiam Generis conuenientiam exigunt.

Et primò, quoad Personam, debent necessariò concordare, vt قَامَ زَيْدٌ *surrexit Zaidus*. عَلِمَ ٱللّٰهُ *nouit Deus*. ضَرَبْتَ أَنْتَ *percussisti tu*. نَصَرْتُ أَنَا *adiuui ego*. أَحْسَنَ ٱلنَّاسُ *benefecerunt homines*.

Secundò, quoad Numerum: si præcedat Nomen, tunc concordari debent, vt ٱللّٰهُ يَحْكُمُ *Deus iudicabit*. رَجُلَانِ خُلِقَا *duo viri creati sunt*. ٱلنِّسْوَانُ يَغْزِلْنَ *mulieres nent*. Et quando sic præcedit Nomen, non dicitur agens Verbi, sed Mobtadaum: Agens verò dicitur, cùm sequitur, vt explicuimus supra, agentes de Mobtadao, Chabaro, & Agente. Cùm autem sequitur Nomen post Verbum, non necessariò concordari debent in Numero, sed Verbum elegantiùs est Singulare, dum Nomen est Duale, vel Plurale; quare dicitur نَصَرَ رَجُلَانِ *adiuuerunt duo viri*. & نَصَرَ رِجَالٌ *adiuuerunt plures viri*. Et ad Verbum sonat *adiuuit duo viri*, & *adiuuit plures viri*: quare Verbum erit semper Singulare, cum singulari enim Nomine nulli est dubium, Verbum requiri Singulare; cum Duali & Plurali dum sequuntur, ineleganter apponitur Verbum Duale & Plurale, igitur Verbum semper erit Singulare, dum Nomen ipsius Agens sequetur.

Tertiò, quoad Genus, dum Nomen præcedit ante Verbum, debent concordare, vt ٱلْإِمْرَأَةُ غَزَلَتْ *mulier neuit*. ٱلْإِمْرَأَتَانِ تَغْزِلَانِ *duæ mulieres nent*. Sic necessariò concordant cum Nomen est Singulare vel Duale: at Nomen si fuerit Plurale, licebit vel concordare, vt ٱلرِّجَالُ هَرَبُوا *viri fugerunt*. ٱلنِّسَاءُ يَغْزِلْنَ *mulieres nent*. ٱلْأَرُوضُ ٱرْتَجَفْنَ *terræ contremuerunt*. vel apponetur (dummodo non fuerit Plurale sanum Masculinum) Verbum Singulare Feminini gen. sic ٱلرِّجَالُ حَارَبَتْ *viri pugnauerunt*. ٱلنِّسَاءُ هَرَبَتْ *mulieres fugerunt*. ٱلْأَرُوضُ ٱرْتَجَفَتْ *terræ contremuerunt*. Idque ideò licere asserunt, quia idem est dicere *homines*, ac *collectio*

homi-

hominum: mulieres, ac *collectio mulierum*. Et quia *collectio* Arabicè dicitur جماعة, estque Feminini generis, propterea licet cum Plurali etiam Masculino (& etiam Sano, secundum aliquos) ponere (post Plurale quodlibet) Verbum Singulare Femininum: dicere enim ضَرَبَتْ ٱلرِّجَالُ *viri percussit*, idem est ac dicere جماعة ٱلرِّجَالِ ضربت *congregatio virorum percussit*.

Cùm autem præcedit Verbum, & Nomen sequitur: si ipsum Nomen fuerit Singulare Masculinum, concordabunt, vt أَبَقَ ٱلعَبْدُ *fugit seruus*. Similiter, si Duale Masculinum, vt أَبَقَ ٱلعَبْدَانِ *aufugerunt duo serui*.

Si verò Nomen sequens fuerit generis Feminini, siue in Duali siue in Singulari: tunc vel erit generis Feminini veri, nempe animal habens sexum ita vt verè femina sit, & non licebit discordantia si immediatè sequatur, sed dicetur هَرَبَتْ ٱلمَرْأَةُ *fugit mulier*. بَاضَتْ ٱلدَّجَاجَةُ *oua peperit gallina*. إفترست ٱلأَسَدَةُ *discerpsit leana*. Si autem mediet aliquid inter Verbum & Nomen, discordare licebit, vt إفترس ٱلآنَ ٱلأَسَدَةُ *discerpsit nunc leana*. بَاضَتْ ٱلْيَوْمَ ٱلدَّجَاجَةُ *oua peperit hodie gallina*. Sed elegantior est Concordantia in hoc etiam casu.

Si autem fuerit Nomen sequens generis Feminini non veri, nempe non animal, tunc licebit vtrumque, vt ارتجف ٱلأَرْضُ & ارتجفت ٱلأَرْضُ *contremuit terra*. Et ارتجف ٱلْيَوْمَ ٱلأَرْضُ vel ارتجفت *commota est hodie terra*: Sed cùm aliquid interiacet, discordantia est elegantior; cùm nil interiacet, concordantia.

Quod si Nomen sequens sit Plurale, cuiuscumque generis, dummodo non sanum Masculinum, tunc eodem modo Verbum disponitur quoad genus, sicut si esset Singulare Femininum non verum: ratione superiùs explicata, quia subintelligitur ly ٱلجماعة *congregatio*, generis Feminini non veri: vnde licebit dicere vel قَاتَلَ ٱلرِّجَالُ vel قَاتَلَتْ ٱلرِّجَالُ *pugnauerunt viri*, & هَرَبَتْ ٱلنِّسَاءُ *fugerunt mulieres*, vel هَرَبَ ٱلنِّسَاءُ, quod rariùs vsurpandum est. Poterit etiam dici cum Verbo in numero Plurali هَرَبْنَ ٱلنِّسَاءُ *fugerunt mulieres*. قَاتَلُوا ٱلرِّجَالُ *pugnauerunt viri*. Verùm hoc rudius & minus elegans censetur.

Cum Plurali autem sano Masculino durius censent dicere cum nota Feminini هَرَبَتْ ٱلزَّيْدُونَ *fugerunt Zaidi*. sed dicunt هَرَبَ ٱلزَّيْدُونَ: dici etiam potest, quamuis ineleganter هَرَبُوا ٱلزَّيْدُونَ *fugerunt Zaidi*.

في مطابقة الصفة والموصوف

De Concordatione Adiectiui cum Substantiuo.

Concordantia Adiectiui cum Substantiuo in quattuor consistit, nempe Genere, Numero, Casu, & Notificatione seu Determinatione, vel Indeterminatione, quæ consistunt in carentia vel adhærentia Articuli ال, vt supra diximus, agentes de Proprietatibus Nominis (& hoc in Appellatiuis, Nomina autem propria in numero singulari non suscipiunt Articulum, sed ex se semper sunt determinata): est etiam determinatum Nomen annexum determinato, vel habens Pronomen affixum.

Est autem Adiectiuum duplex apud Arabes: alterum enim est Nomen explicans qualitatem pertinentem ad ipsum Substantiuum præmissum, vt رَجُلٌ عَالِمٌ *vir doctus*. Vbi ly عَالِمٌ *doctus*, explicat doctrinam existentem in ipso homine: & est Adiectiuum etiam Latinis notum, & in omnium linguarum idiomatibus.

Alterum Adiectiui genus est peculiare apud Arabes, quo non explicatur qualitas Subiecti præcedentis, sed qualitas inhærens alteri Subiecto sequenti, quod Subiectum aliquam habet relationem ad Subiectum præcedens, vt زَيْدٌ ٱلْعَالِمُ أَخُوهُ *Zaidus, doctus frater eius*; idest, *Zaidus ille, cuius frater doctus*. Hic ly ٱلْعَالِمُ *doctus*, non explicat doctrinam Zaidi, sed doctrinam Fratris ipsius Zaidi.

Prior Adiectiui species debet concordare in omnibus cum suo Substantiuo, nempe in Genere, Numero, Casu, & Determinatione, vt

رَجُلٌ عَالِمٌ *vir doctus.*	رَجُلَانِ عَالِمَانِ *duo viri docti.*	رِجَالٌ عُلَمَاءُ *viri docti pl.*
اِمْرَأَةٌ حَكِيمَةٌ *mulier sapiens.*	اِمْرَأَتَانِ حَكِيمَتَانِ *duæ mulieres sapientes.*	نِسَاءٌ حَكِيمَاتٌ *pl. mulieres sapientes.*
زَيْدٌ ٱلْحَبِيبُ *Zaidus dilectus.*	ٱلزَّيْدَيْنِ ٱلْحَبِيبَيْنِ *duos Zaidos dilectos.*	أَلزَّيْدِينَ ٱلْأَحِبَّاءِ *Zaidorum pl. dilectorum.*
هِنْدُ ٱلْجَمِيلَةُ *Hinda elegans.*	أَلْهِنْدَانِ ٱلْجَمِيلَتَانِ *duæ Hindæ elegantes.*	أَلْهِنْدَاتُ ٱلْجَمِيلَاتُ *pl. Hindarum elegantium.*

Verum est, post Subiectum habens articulum seu Determinatum, posse apponi vocem Adiectiui sine articulo, sic أَلرَّجُلُ عَالِمٌ, sed tunc non gerit vicem Adiectiui, sed est per modum inexistentiæ tamquam Prædicatum cum copula, ita vt

ſenſus ſit ly الرَّجُلُ عَالِمٌ *vir eſt doctus*: non autem *vir doctus*. Quando autem vtrumque eſt Determinatum, tunc haùd dubium eſt eſſe Adiectiuum, vt الرَّجُلُ العَالِمُ *ille vir doctus*. Quando autem vtrumque eſt Indeterminatum, tunc poteſt ſumi vel tamquam Adiectiuum, & hoc præcipuè: poſſet etiam ſumi per modum inexiſtentiæ, ita vt ſenſus duplex habeatur, cùm dicitur رَجُلٌ عَالِمٌ, vel *vir quidam eſt doctus*. vel *vir doctus*. Et hic ſenſus eſt præcipuus; nam, ad ſignificandam inexiſtentiam Subiecto indeterminato, meliùs & clariùs dicitur رَجُلٌ هو عَالِمٌ *vir quidam, ipſe doctus*, vel رَجُلٌ كَانَ عَالِمًا *vir quidam erat doctus*. Quando autem Subiectum eſt Determinatum & Adiectiuum Indeterminatum, tunc non eſt ſumendum per modum Adiectiui, ſed per modum Inexiſtentiæ, ita vt ſit ſumma Nominalis; & Subiectum ſit Mobtadaum, & Adiectiuum ſit Chabarum: & hanc vocat Auicenna in ſua Logica قَضِيَّة ثُنَائِيَّة *propoſitionem binarum*, ſeu *duarum Dictionum*, prout eſt الرَّجُلُ عَالِمٌ *vir eſt doctus*.

Hic autem animaduertendum, quòd quando Subſtantiuum eſt Nomen plurale, præſertim non rationale, ſiue Maſculinum ſiue Femininum, tunc vſurpandam pro eius Adiectiuo vocem ſingularem femininam, vt

أَفْرَاسٌ سَوْدَاءُ	أَحْجَارٌ كَبِيرَةٌ	الرِّتَاجُ العَظِيمَةُ
equi nigri.	*lapides magni*.	*rupes ingentes*.

Et propriè ſonant: *rupes ingens, lapides magna, equi nigra*: ratione prout ſupra, quia implicitè refertur Adiectiuum ad vocem جَمَاعَة *congregatio*, quaſi diceretur, *collectio ſaxorum magna. congregatio equorum nigra*.

Altera Adiectiui ſpecies concordare debet cum præcedenti Subſtantiuo cuius non eſt qualitas, in Caſu & Determinatione; in Genere autem & Numero debet concordare cum ſequenti Subſtantiuo, cuius verè eſt qualitas. Et poſterius Subſtantiuum ſe habet tamquam Agens reſpectu Adiectiui, & locatur in Rafeo ex vi ipſius Adiectiui, tamquam ſi ipſum Adiectiuum eſſet Verbum. Quare, ſicut ſupra diximus de Verbo & Agente, ita dicendum; Adiectiuum debere concordare in Numero cum ſequenti Subſtantiuo: quia verò dum Agens ſequitur Verbum, diximus, Verbum vſurpari decentiùs ſemper Singulare, quamuis Agens eius ſequens ſit Duale vel Plurale: ita hic dicendum, Adiectiuum regulariter Singulare requiri, quamuis Subſtantiuum eius ſit Duale vel Plurale: poterit etiam cum Plurali eſſe Plurale, ſed Adiectiuum Plurale fractum: nam ſi fuerit ſanum, ineleganter dicetur, prout notat Auctor Caphiæ: cum Duali etiam poterit eſſe Duale.

Genere etiam concordare debet Adiectiuum hoc cum ſequenti Subſtantiuo, ſicut diximus de Verbo & eius Agente, nempe cùm eſt Subſtantiuum generis feminini veri, neceſſariò debet concordare in Genere: cùm verò eſt non veri, licet vtrũque: cùm autem fuerit generis Maſculini, Adiectiuum erit etiam Maſculinum, vt

زَيْدٌ ٱلْجَمِيلَةُ زَوْجَتُهُ — *Zaidus, pulchra vxor eius.*

زَيْدًا ٱلْجَمِيلَةَ زَوْجَتُهُ — *Zaidum, pulchram vxor eius.*

زَيْدٍ ٱلْجَمِيلَةِ زَوْجَتُهُ — *Zaidi, pulchræ vxor eius.*

رَجُلٌ جَمِيلَةٌ ٱمْرَأَتُهُ — *vir quidam, pulchra vxor eius.*

رَجُلًا جَمِيلَةً ٱمْرَأَتُهُ — *virum quemdam, pulchram vxor eius.*

رَجُلٍ جَمِيلَةٍ ٱمْرَأَتُهُ — *viri cuiusdã, elegãtis seu pulchræ vxor eius.*

أَلزَّيْدَانِ ٱلْجَمِيلَةُ ٱمْرَأَتَاهُمَا — *duo Zaidi, pulchræ vxores amborum.*

أَلزَّيْدَيْنِ ٱلْجَمِيلَةَ ٱمْرَأَتَاهُمَا — *duos Zaidos, pulchras vxores amborum.*

أَلزَّيْدَيْنِ ٱلْجَمِيلَةِ ٱمْرَأَتَاهُمَا — *duorum Zaiderũ, pulchrarũ vxores amborũ.*

أَلزَّيْدُونَ ٱلْجَمِيلَةُ نِسَاؤُهُمْ — *Zaidi plures, pulchræ vxores eorum.*

أَلزَّيْدِينَ ٱلْجَمِيلَةَ نِسَاؤُهُمْ — *Zaidos pl. pulchras vxores eorum.*

أَلزَّيْدِينَ ٱلْجَمِيلَةِ نِسَاؤُهُمْ — *Zaidorum pl. pulchrarum vxores eorum.*

Et dici poterit etiam cum Adiectiuo plurali, vt

أَلزَّيْدُونَ ٱلْجَمَالُ نِسَاؤُهُمْ — *Zaidi, pulchræ vxores eorum.*

أَلزَّيْدِينَ ٱلْجَمَالِ نِسَاؤُهُمْ — *Zaidorum, pulchrarum vxores eorum.*

Et sine Articulo etiam.

رِجَالًا جَمَالًا نِسَاؤُهُمْ — *viros, pulchras vxores eorum.*

Dici potest etiam cum Adiectiuo Plurali sano, sed minus eleganter.

رِجَالٌ جَمِيلَاتٌ نِسَاؤُهُمْ — *viri quidam, pulchræ vxores eorum.*

Si autem post Substantiuum Determinatum dicatur cum Adiectiuo sine Articulo, tunc denotabitur Inexistentia, & erit tamquam Chabarum præmissum respectu Subiecti sequenti, vt cùm dicitur

أَلزَّيْدُونَ جَمِيلَةٌ نِسَاؤُهُمْ — *Zaidi, pulchræ sunt vxores eorum.*

Et

Et mutando ſubiectum priùs, ſimiliter dices, vt

هِنْدٌ ٱلْعَالِمُ زَوْجُهَا	*Hinda, doctus vir eius.*
هِنْدًا ٱلْعَالِمَ زَوْجُهَا	*Hindam, doctum vir eius.*
إِمْرَأَةٌ عَالِمٌ زَوْجُهَا	*mulier quædam, doctus vir eius.*
إِمْرَأَةٍ عَالِمٍ زَوْجُهَا	*mulieris cuiuſdam, docti vir eius.*
إِمْرَأَتَانِ عَالِمٌ زَوْجَاهُمَا	*duæ quædam mulieres, docti viri ambarum.*
إِمْرَأَتَيْنِ عَالِمٍ زَوْجَاهُمَا	*duarum quarumdam mulierum, doctorum viri earum.*
ٱلْإِمْرَأَتَيْنِ ٱلْعَالِمَ زَوْجَاهُمَا	*duas illas mulieres, doctos viri earum.*
ٱلْإِمْرَأَتَيْنِ ٱلْعَالِمِ زَوْجَاهُمَا	*duarum mulierum, doctorum viri ambarum.*
أَلنِّسَاءُ ٱلْعَالِمُ أَزْوَاجُهُنَّ	*plures mulieres illæ, docti viri earum.*

Et dici poterit cum Adiectiuo Plurali fracto, ſic

أَلنِّسَاءُ ٱلْعُلَمَاءُ أَزْوَاجُهُنَّ	*plures mulieres, docti viri earum.*
أَلنِّسَاءِ ٱلْعَالِمِ أَمِ ٱلْعُلَمَاءِ أَزْوَاجُهُنَّ	*mulierum, doctorum viri earum.*
أَلنِّسَاءَ ٱلْعُلَمَاءَ أَزْوَاجُهُنَّ	*mulieres, doctos viri earum.*

Poſſet quidem dici cum Adiectiuo Plurali ſano, ſed hoc rudiùs eſſet. Ita etiam cum Adiectiuo duali, dum Subſtantiuum eſt duale.

Et exemplis conſtat, quòd Adiectiuum, ad inſtar Verbi, collocat ſuum Subiectum tamquam ſuum Agens in Raſeo, ſeu Nominatiuo.

Quotieſcumque autem eiuſmodi Adiectiuum fuerit Participium paſsiuum, vel Adiectiuum qualificans, quod eſt Participium Verbi Intranſitiui, & dicitur صِفَةٌ مُشَبَّهَةٌ. Tunc licebit conſtruere illud, vt mox dictum eſt: licebit etiam & annectere ipſum Adiectiuum ſuo ſequenti Subiecto collocato in Giarro, vt

هِنْدٌ ٱلْعَالِمَةُ ٱلزَّوْجِ	*Hinda docta viro.*
هِنْدٌ ٱلْجَمِيلَةُ ٱلْوَجْهِ	*Hinda pulchra facie:*
إِمْرَأَةٌ عَالِمَةُ ٱلزَّوْجِ	*mulier quædam docta viro.*

إِمْرَأَةٌ جَمِيلَةُ ٱلْوَجْهِ *mulier pulchra faciei.*

رَجُلٌ جَمِيلُ ٱلزَّوْجَةِ *vir pulcher vxore.*

رَجُلٌ جَمِيلُ ٱلْوَجْهِ *vir pulcher faciei.*

Et cum Participio paſsiuo.

رَجُلٌ مَضْرُوبُ ٱلْأَبِ *vir quidam percuſſus patre.*

زَيْدٌ ٱلْمَضْرُوبُ ٱلْأَبِ *Zaidus percuſſus patre.*

Licebit etiam, concordato ipſo Adiectiuo in omnibus cum priori Subiecto, locare in Nasbo Subiectum ſubſequens, ad inſtar Tamijz ſeu Specificationis, vt

زَيْدٌ ٱلْمَضْرُوبُ أَبًا *Zaidus percuſſus patre.*

Quare dicere licebit triplici modo, tam cum Adiectiuo, quàm cum Participio paſsiuo, nempe

حَبَشِيٌّ أَبْيَضُ أَسْنَانُهُ *Aethiops, albi dentes eius.*

حَبَشِيٌّ أَبْيَضُ ٱلْأَسْنَانِ *Aethiops quidam albus dentium.*

حَبَشِيٌّ أَبْيَضُ سِنًّا *Aethiops quidam albus dentibus.*

Et cum Articulo.

ٱلْحَبَشِيُّ ٱلْأَبْيَضُ أَسْنَانُهُ *Aethiops ille, albi dentes eius.*

ٱلْحَبَشِيُّ ٱلْأَبْيَضُ ٱلْأَسْنَانِ *Aethiops ille albus dentium.*

ٱلْحَبَشِيُّ ٱلْأَبْيَضُ سِنًّا. *Aethiops albus dentibus.*

Et Participium Paſsiuum.

حَبَشِيٌّ مَضْرُوبٌ صُلْبُهُ *Aethiops, per cuſſum dorſum eius.*

حَبَشِيٌّ مَضْرُوبُ ٱلصُّلْبِ *Aethiops, percuſsus dorſi.*

مِصْرِيٌّ مَضْرُوبٌ صُلْبًا *Aegyptius quidam percuſſus dorſo.*

Et cum Articulo ſimiliter, vel ٱلْحَبَشِيُّ ٱلْمَضْرُوبُ صُلْبًا, vel ٱلْحَبَشِيُّ ٱلْمَضْرُوبُ صُلْبُهُ, vel ٱلْحَبَشِيُّ ٱلْمَضْرُوبُ ٱلصُّلْبِ *Aethiops ille, percuſſus dorſo, &c.*

في

في مطابقة الموصول والموصول اليه

De Concordatione Relatiui cum Antecedente.

CONcordat Relatiuum cum Antecedente in Genere & Numero, non autem in Casu: quoad Determinationem verò vtrumque semper Determinatum est; eo enim ipso quòd adijcitur Relatiuum, statim determinatur Antecedens, quasi repliceretur cum Articulo, quamuis præmissum fuerit sine ال ac proinde indeterminatũ. Dices igitur

ألرجل الذي *vir, qui.*	ألرجل الذي *virum, qui.*	ألرجل الذي *hominis, qui.*
ألرجلان اللذان *duo viri, qui.*	ألرجلين اللذين *duos viros, quorum.*	ألرجلين للذين vel أللذان *duorũ virorũ, quibus,* vel *qui.*
ألرجال الذين *viri, qui.* vel *quos, &c.*	ألرجال الذين *viros, qui, quos, quibus, &c.*	ألرجال الذين *virorũ, qui, quibus, quos, &c.*
ألامرأة التي *mulier, quæ, cuius, cui, &c.*	ألامرأة التي *mulierem, quæ, qua, &c.*	ألامرأة التي *mulieris, quã, quæ, cui, &c.*

ألامرأتان اللتان vel اللتين
duæ mulieres, quæ, vel *quarum, &c.*

ألامرأتين اللتان vel اللتين
duas mulieres, vel *mulierũ, quas, quibus, &c.*

نسوة vel ألنسوة vel ألنسوة اللواتي vel ألّلاء vel ألّلائي vel اللاتي
mulieres, mulierum, vel *mulieribus, quæ, quarum, quibus, & quas.*

Cum autem Plurale antecedens fuerit non rationale, non vsurpatur Plurale Relatiui, sed Singulare femininum; nec dicitur exempli gratia ألكتب الذين *libri, qui,* sed dices ألكتب التي, quod propriè sonat *libri, quæ:* id est *quæ collectio librorum,* vt aliàs explicuimus.

Similiter & Pronomina Personalia reciproca, cùm referuntur ad irrationalia Pluralis numeri, vsurpantur in numero Singulari feminino (quando autem adest aliqua ratio specialis, vel energiæ, vel emphasis, vel claritatis ad tollendam amphibologiam, etiam Auctores grauissimi vsurpare solent Personale reciprocum femininum pluralis numeri, respectu pluralis non rationalis, vt أخذت كتبا وقرأتهن *sumpsi quosdam libros, & legi eos*) præsertim cùm de ipsis sermo est, sine aliqua peculiari obseruatione, vt أخذت كتبا وقرأتها *sumpsi libros quosdam, & legi eam,* scilicet *congeriem librorum.*

Et animaduertendum, quòd ألذي *quis, qui,* cum ceteris, regulariter semper in Rafeo

Rafeo collocatur, quamuis sequentis summæ operans alium casum requirat; Casus enim ille requisitus tribuitur Pronomini personali sequēti, Affixo, vt ضربني الرجل الذي نصرته *percussit me vir ille, qui adiuueram eum*. Et dici potest etiam locato ipso Relatiuo in casu à sequenti summa requisito, vt ضربني الرجل الذي نصرت *percussit me vir ille, quem adiuueram*. Sed clariùs erit exemplum in Duali, nam cetera non declinantur, sed virtualiter tantummodo sunt in hoc vel illo casu: dices igitur ضربني الرجلان اللذان نصرتهما *percusserunt me duo viri, illi qui adiuueram eos*. Et dici potest ضربني الرجلان اللذين نصرت *percusserunt me duo viri, quos adiuueram*.

Et quamuis pro irrationalibus sumatur, vt diximus, Pronomen tam Relatiuum quàm Personale, generis feminini Singularis pro Plurali: quando tamen sermo est de Personis, concordari eis debet Relatiuum & Personale, tam in genere quàm in numero, vt supra in exemplis appositis de Relatiuo, & dices de affixo Personali.

صادفني رجل ونصرته	*occurrit mihi vir quidam, & adiuui eum.*
صادفتني امراة ونصرتها	*occurrit mihi mulier, & adiuui eam.*
صادفاني رجل وامراة ونصرتهما	*occurrerũt mihi vir & mulier, & adiuui eos.*
صادفني رجال ونصرتهم	*occurrerunt mihi pl. viri, & adiuui eos.*
صادفتني نسوة ونصرتهن	*occurrerunt mihi mul. quædã, & adiuui eas.*

Eleganter quidem vsurpatur etiam pro Plurali rationali pronomen Personale singularis feminini, ad denotandum contemptum vel simile, vt si quis dicat لقيت خلطا رجال وضربتها *inueni cætum vulgi seu virorum, & percussi eam*, &c.

Huiusmodi autem Pronomina siue Relatiua, siue Personalia quæ dicuntur Affixa, prærequirunt semper antecedens, ad quem referantur, saltem vt virtualiter præcedat, si non prolatione; vnde dicere licebit الذي خلقنا هو يدبرنا *qui creauit nos, ipse regit nos:* quia scilicet præintelligitur antecedens, *ille*. Dicere etiam licebit ضرب غلامه زيد *percussit seruum suum Zaidus*, quia virtualiter præcedit antecedens in Verbo ضرب *percussit*, subintellectum, quia est agens eius. At non licebit dicere ضرب غلامه زيدا *percussit seruus eius Zaidum*, quia antecedens nec virtute, nec prolatione præcedit, cùm sit Patiens; & Pronomen Affixum non habet

habet ad quod referatur. Similiter dicere licebit فِي دَارِهِ زَيْدٌ *in atrio suo est Zaidus:* quia ly *Zaidus*, ad quem refertur Affixum, est Mobtadaum, ac proinde præcedit virtute, quamuis non prolatione: è contra, non bene dicitur صَاحِبُهَا فِي ٱلدَّارِ *Dominus eius in atrio*, quia Pronomen Affixum non habet antecedens præmissum, ad quod referatur, nec prolatione, quia ly ٱلدَّارِ *atrio*, ad quod refertur, sequitur, non præcedit: nec præcedit virtualiter, quia ly فِي ٱلدَّارِ *in atrio*, est Chabarum, non Mobtadaum; & proprium est Chabari sequi post Mobtadaum, non præcedere: quare nisi prolatione præcedat, non præcedit virtute. Dicendum igitur فِي ٱلدَّارِ صَاحِبُهَا *in atrio est dominus eius*. vel صَاحِبُ ٱلدَّارِ فِيهَا *dominus atrij est in eo*.

في مطابقة الاسم والفعل والحرف جميعا

De Connexione omnium partium Orationis ad inuicem.

Diximus de Connexione Simplicis cum altero, nempe Nominis cum Verbo, Nominis cum altero Nomine, & Particulæ cum alterutro, vt à simplicioribus inciperemus: modò superest, vt de Connexione omnium pariter dicamus, vnde completa exurgit Oratio, quæcumque fit: siue Enunciatiua, quæ dicitur خَبَرِي, vt cùm afferendo vel negando aliquid indicatur, vt كَانَ زَيْدٌ عَالِمًا *fuit Zaidus doctus*. vel لَمْ يَكُنْ زَيْدٌ عَالِمًا *non fuit Zaidus doctus*. Siue sit إِنْشَائِي *oratio exoritiua*, qua scilicet ostenditur aliquis animi affectus: vel optando, vt لَيْتَنِي عَالِمٌ *vtinam essem doctus*. vel præcipiendo, vt لِيَسْكُتْ زَيْدٌ *taceat Zaidus*. vel rogando, vt أَعِنِّي *adiuua me*. vel interrogando, vt أَزَيْدٌ عِنْدَكَ *num Zaidus est apud te?* vel execrando, vt مَلْعُونٌ إِبْلِيسُ *maledictus sit diabolus*. vel laudando, vt تَبَارَكَ ٱللّٰهُ *benedictus sit Deus*. Et omnis eiusmodi oratio dicitur جُمْلَةٌ إِنْشَائِيَّةٌ *summa exoritiua*, quia palam profertur motus animi. Siue fuerit oratio شَرْطِي *conditionalis*, vt إِنْ جِئْتَنِي أَكْرَمْتُكَ *si veneris ad me, honorabo te*. Siue fuerit oratio جُمْلَةٌ ظَرْفِيَّةٌ *summa continentialis*, vt فِي ٱلدَّارِ زَيْدٌ *in atrio est Zaidus*: & صُمْتُ ٱلْيَوْمَ *ieiunaui hodie*. Siue fuerit oratio جُمْلَةٌ جَارِيَةٌ مَجْرَى ٱلظَّرْفِيَّةِ *summa similis continentiali*, vt كَانَ زَيْدٌ مِنَ ٱلْمُسْلِمِينَ *fuit Zaidus ex Mahumetanis*.

Et

Et quæcumque oratio fit, constat vel ex Mobtadao & Chabaro, & dicitur جُمْلَةٌ اِسْمِيَّةٌ *summa nominalis*. Vel constat ex Verbo & Agente, & dicitur جُمْلَةٌ فِعْلِيَّةٌ *summa verbalis*.

Rationē autem, qua vnūquodque in suo vel Casu vel Modo & quácumque dispositione locatur, quam Constructionem Latini dicunt, Arabes interdum اَلْإِعْرَابُ *Arabicationem*, propriùs autem عَمَلٌ *efficientiam*, seu *operationem* appellant. Nomen autem illud, seu Verbum, seu Particula, eiusmodi operationem exercens, scilicet cuius vi aliquid in tali vel tali dispositione locatur, dicitur عَامِلٌ *operans*, *regens*. Locatum verò ex vi eius dicitur مَعْمُولٌ *operatum*, *rectum*.

Exinde dicuntur اَلْعَوَامِلُ *regentia*. Quibus omnibus notis, nihil superest Grāmatico. Collegit autem quidam, cognomine Giargianius, in libello Regentia omnia, quem propterea nominauit *De Centum Regentibus*.

Regentia enim vel sunt لَفْظِيَّةٌ *explicita*, vel مَعْنَوِيَّةٌ *implicita*. Implicita censentur duo tantùm; nempe Carentia regentis respectu Mobtadai, & dicitur تَجْرِيدٌ *nuditas*. Alterum est Carentia operantis respectu Verbi Modsarei, cùm locatur in Rafeo; quia non adest aliquod operans, Nasbans aut Gezmans.

Explicita autem sunt, de quibus habendus est sermo, vel قِيَاسِيَّةٌ *regularia*: vel سَمَاعِيَّةٌ *irregularia*, ac proinde singillatim explicanda.

Regularia sunt septem, videlicet

1 اَلْفِعْلُ مُطْلَقًا *Verbum in vniuersum, absolutè*.

2 اَلْمَصْدَرُ *Masdaram*, *Infinitiuum Verbi*, *seu Nomen verbale*.

3 اِسْمُ ٱلْفَاعِلِ *Nomen Agentis*, *seu Participium Actiuum*.

4 اِسْمُ ٱلْمَفْعُولِ *Nomen Patientis*, *seu Participium Passiuum*.

5 اَلصِّفَةُ ٱلْمُشَبَّهَةُ *Adiectiuum qualificans*, *seu Participium ex Intransitiuis*.

6 اَلْاِسْمُ ٱلْمُضَافُ *Nomen Annexum*, quod Latini dicunt in Regimine.

7 اَلْاِسْمُ ٱلتَّامُّ *Nomen Perfectum*.

Ite-

Irregularium autem tredecim species enumerant, quarum PRIMA continet decem & septem operantia, quæ dicuntur حروف الجر *Particulæ Giarri*, seu *Contractionis*: de quibus iam supra diximus inter Particulas.

Secunda continet sex operantia, quæ dicuntur الحروف المشبهة بالفعل *Particulæ similes Verbo*: de quibus etiam supra.

Tertia continet duo operantia, nempe Particulas ما, & لا, dum sumuntur in sensu Verbi ليس *non est, non fuit.*

Quarta continet septem operantia, quæ etiam sunt Particulæ, sed Nasbantes Nomen.

Quinta continet quattuor operantia, Particulas scilicet quattuor Nasbantes Verbum.

Sexta continet quinque operantia, scilicet quinque Particulas Gezmantes Verbum.

Septima continet nouem operantia, quæ dicuntur أسماء منقوصة *Nomina diminuta*, quæ operantur in Verbo dispositionem Gezmi.

Octaua continet quattuor Nomina operantia in Nomen, illudque collocantia in Nasbo.

Nona continet nouem operantia, quæ dicuntur أسماء الافعال *Nomina Verborum*. Sex ex ipsis collocantia Nomen in Nasbo, tria autem in Rafeo.

Decima continet tredecim operantia, quæ dicuntur أفعال ناقصة *Verba Deficientia*.

Vndecima continet quattuor operantia, quæ dicuntur أفعال المقاربة *Verba Propinquitatis*.

Duodecima continet quattuor operantia, quæ dicuntur أفعال المدح والذم *Verba laudis & improperij*.

Decimatertia continet septem operantia, quæ dicuntur أفعال القلوب *Verba cordium*.

Sunt igitur operantia Explicita, Irregularia, quæ dicuntur سماعية *Audibilia* quia singillatim à Magistro audienda, atque explicanda per singula, nonaginta & vnum. Explicita autem Regularia, septem: & ita fiunt nonaginta & octo. Quibus additis duobus Implicitis, quæ dicuntur معنوية *Significatiua*, seu Significatione tantùm non Prolatione; & proueniunt exinde centum. Sic Giargianius, eleganter quidem in suo libello De centum regentibus.

Nos autem, vt Nostratibus conformemur, hæc eadem sed diuerso ordine vniuersa tractabimus, agentes priùs de Constructione Verborum, mox Nominum: & tan-

dem de Constructione Particularum: & post breuem Tractatum de Carminibus, fauente Deo, libello finem dabimus; vt Diuinis nobiscum prosequentibus auspicijs, ad Dictionarium Verborum transeamus, vt nihil Grammaticæ desit.

DE CONSTRVCTIONE VERBORVM.

VErba alia sunt, vt colligitur ex dictis, Regularia, alia Irregularia: de his dicemus postea, nunc autem priùs de Regularibus; quæ rursus sunt, vel Transitiua vel Intransitiua: Transitiua autem, vel in Patiens clarum manifestum seu immediatum, vel in Patiens non clarum seu mediante Particula: & vtrumque vel Transitiuum in vnum, vel in plura Patientia. Et vniuersa hæc, vel Actiuè vel Passiuè enunciata. De quibus omnibus mox per ordinem: & primò de Intransitiuis, tam Actiuè quàm Passiuè.

فى اعراب الافعال غير المتعديه

De Constructione Verborum Intransitiuorum.

VErba Intransitiua, præter Communia ratione quadam vniuersali omnibus Verbis, qua diximus, posse regere in casu Nasbo الحال *dispositionem*, التمييز *distinctionem*, المفعول المطلق *Patiens absolutum*, seu *Masdarum*, seu *Verbale*, المفعول فيه *Patiens in quo*, المفعول معه *Patiens cum quo*, المفعول له *Patiens propter quod*. Et ratione adiunctæ Particulæ, in Giarro locare Nomen, vel ad explicandum instrumentum actionis, vel quid simile, vt رَكَعَ بِرُكْبَتَيْهِ *genuflexit genibus suis*. Et رَكَعَ على رُكْبَتَيْهِ فى هٰذَا اليَوْم قُدَّامَ الأمِير *procidit super genua sua in hac die coram Principe*. Et huiusmodi regentia siue operatio communis est omnibus. Ratione autem speciali Intransitiuum Verbum non regit nisi suum Agens in Rafeo, vt قَامَ زَيْدٌ *surrexit Zaidus*. Sunt autem Verba Intransitiua quæ sequuntur, & similia.

Masdarum.	Modfareum.	Præteritum.	
قِيَامًا	يَقُومُ	قَامَ	*stetit, surrexit.*
قُعُودًا	يَقْعُدُ	قَعَدَ	*consedit, accubuit.*
جُلُوسًا	يَجْلِسُ	جَلَسَ	*sedit, mansit.*
نَوْمًا	يَنُومُ	نَامَ	*dormiuit.*
بَيْدًا	يَبِيدُ	بَادَ	*Perijt.*

جمل

حُصُولًا	يَحْصُلُ	حَصُلَ	*permansit, reliquum fuit, prouenit.*
حُسْنًا	يَحْسُنُ	حَسُنَ	*Pulcher, bonus fuit.*
جُودَةً	يَجُودُ	جَادَ	*bonus fuit.*
إِنْتِفَاءً	يَنْتَفِي	إِنْتَفَى	*desijt esse.*

Quædam verò ex Intransitiuis, præter Agens in Rafeo, & generalia quæ diximus, vt plurimum exigunt etiam Casum post se cum particula Giarri بِ, vt مَرَرْتُ بِالْبُسْتَانِ *transiui per pomarium*. Sunt autem Verba quæ sequuntur, cum similibus.

لَصِقَ	يَلْصَقُ	لَصْقًا	*adhæsit.*
مَرَّ	يَمُرُّ	مُرُورًا	*pertransijt.*
بَدَأَ	يَبْدَأُ	بَدْءًا	*incæpit.*
عَاذَ	يَعُوذُ	عَوْذًا	*confugit.*
إِهْتَمَّ	يَهْتَمُّ	إِهْتِمَامًا	*solicitus fuit, curauit, anxius fuit.*

Notat autem eruditissimus Grammaticus Auctor libri Tasriph, Verba omnia Intransitiua cuiuscumque generis posse fieri Transitiua, præfixo tantùm بِ Nomini in quod transit, vt in his quæ sequuntur, & similibus.

إِنْطَلَقَ	يَنْطَلِقُ	إِنْطِلَاقًا	*abijt, discessit.*
جَاءَ	يَجِيءُ	مَجِيئًا vel جَيْئًا	*venit.*

Quibus, exempli gratia, dicitur إِنْطَلَقْتُ بِزَيْدٍ *abire feci Zaidum*. Et potest etiam esse sensus *abij cum Zaido*. Ad Verbum autem sonat *discessi in Zaido*, vel *per Zaidum*. Et جَاءَ بِكِتَابٍ *attulit librum*, quod sonat *venit cum libro*, vel *in libro*, vel *per librum*.

Quædam verò, præter Agens in Rafeo, construuntur cum Particula عَلَى *super*, vt

غَضِبَ	يَغْضَبُ	غَضَبًا	*iratus est.*
صَعِدَ	يَصْعَدُ	صُعُودًا	*ascendit:*

Dices غضبت على زيد *iratus sum contra Zaidum*. Et صعدت على الجبل *ascendi super montem*. Potest etiam construi cum الى, & cum في, vt صعدت الى الجبل *ascendi in montem*. & صعدت في الجبل *ascendi in monte*.

Quædam verò construuntur cum Particula من *ex*: & sunt similia his

فرق	يفرق	فرقا vel فروقا	*timuit*.
خاف	يخاف	خوفا	*expauit*.
انفلت	ينفلت	انفلاتا	*euasit*.
انخلص	ينخلص	انخلاصا	*saluatus est*.
بعد	يبعد	بعدا	*distauit*.
تباعد	يتباعد	تباعدا	*secessit*.
قرب	يقرب	قربانا	*appropinquauit*.

Quibus, exempli gratia, dicitur قرب منه *accessit ad eum* & فرق منه *timuit eum*, *secessit ab eo*.

Alia construuntur cum الى *ad*, vt sunt quæ sequuntur, cum similibus.

أب	يئب	أبابة	*desiderauit*.
احتاج	يحتاج	احتياجا	*indiguit*.
توجه	يتوجه	توجها	*tetendit, faciem vertit*:
دخل	يدخل	دخولا	*intrauit*.

His dices, exempli gratia, احتاج زيد الى دينار *indiguit Zaidus denario*. & أب الى وطنه *desiderio patriæ accensus fuit, animum applicauit ad patriam suam*.

Quædam construi etiam possunt cum pluribus Particulis Contractionis seu Giarri, vt sequentia & similia. quæ construi possunt pariter cum من *ex*, & الى *ad*.

سار	يسير	سيرا	*ambulauit*.

راح

راح	يروح	روحا	*abijt, profectus est.*
مشى	يمشى	مشيا	*deambulauit.*
جرى	يجرى	جريا	*cucurrit.*
سعى	يسعى	سعيا	*properauit.*
رجع	يرجع	رجوعا	*reuersus est.*
أسرع	يسرع	إسراعا	*festinauit.*

His, exempli gratia, dices رحت من البيت الى السوق *incessi de domo in plateam.* سرت من المدينة الى البستان *abij de ciuitate in viridarium.* رجعت من هناك الى بيتى *reuersus sum exinde in domum meam.* Et possunt plures, secundum exigentiam, multiplicari Nomina post vnicum Verbum, locata in Giarro, post diuersas Contractionis Particulas, vt cum فى etiam, si quis dicat سعى فى أثره من البيت الى الجبل *cucurrit in vestigio eius de domo vsque ad montem.*

ET vniuersa superiùs memorata Intransitiua, si Passiuè enuncianda sint, tamquam impersonaliter dicetur قيم *statum est.* نيم *dormitum est.* vel addito Masdaro in Nasbo, vt جلس جلوسا *facta est sessio, sedendo.* vel ipso locato in Rafeo, vt جلس جلوس *facta est sessio,* &c.

Verbis autem requirentibus Particulas Giarri, subiunguntur ipsæ Particulæ cum ipsarum Casu, & similiter dicitur, Impersonaliter, vt لحق به *adhæsum est ei.* غضب عليه *ira habita est contra eum.* صعد فى الجبل *ascensum est in montem.* احتيج الى دينار *indigentia habita est denarij.* سعى فى أثره من الهيكل الى البستان *cursum est in vestigijs eius de templo vsque in hortum.* &c.

Possunt etiam locari in Rafeo Patientia Communia cum eiusmodi Verbis Intransitiuis Passiuè enunciatis, vt Patiens in quo, si quis dicat سير شهر *ambulatus est mensis.* سير شهران *ambulati sunt duo menses.* سير أميال كثيرة *ambulata sunt* mil-

milliaria plura. Elegantiùs tamen dicitur cum Nasbo سير شهرا *ambulatum est mense*. سير شهرين *ambulatum est duobus mensibus*. Et hæc sufficiant de Intransitiuis, modo de Transitiuis dicendum.

في الافعال المتعدية

De Constructione Verborum Transitiuorum.

TRansitiuis omnibus duo Casus sunt necessarij, Casus Rafei pro Agente, & Casus Nasbi pro Patiente: alioquin impropriè Transitiua dicentur, nisi eorum Patiens in Nasbo collocetur; tunc enim dicitur Patiens clarum: Nomen autem quod Verbo nectitur medijs Particulis Giarri, Patiens impropriè vocatur, & dicitur Patiens non clarum: illudque etiam Intransitiua obtinent, vt mox supra visum est. Verba autem Transitiua sunt quæ sequuntur, cum similibus, quæ solo Agente & Patiente contenta sunt.

أحب	يحب	حبا	*dilexit, amauit.*
نصر	ينصر	نصرا	*adiuuit.*
رأى	يرى	رأيا	*vidit.*
ضرب	يضرب	ضربا	*percussit.*
فتح	يفتح	فتحا	*aperuit.*
اخذ	يأخذ	أخذا	*accepit.*
ترك	يترك	تركانا	*reliquit.*
رسم	يرسم	رسما	*præscripsit, descripsit.*
تبع	يتبع	تبعا	*sequutus est.*
فعل	يفعل	فعلا	*fecit, operatus est.*

Quibus dices, exempli gratia, أنا احب الله *ego diligo Deum*. فتح المسيح النعيم *aperuit Christus paradisum*. ضرب ميخائيل ابليس *percussit Michael diabolum*. طرد الملائكة الشياطين *expulerunt Angeli dæmones*. صنع الله العالم *fecit Deus mundum*.

Si

Si eiusmodi Verba Passiuè enunciãda sint, locabitur Patiens in Rafeo, nulla habita mentione de Agente: Arabibus enim non est in vsu Passiua locutio, dum de Agente fit mentio; sed tantùm Actiuè cum Agente profertur. Vnde Verbum Passiuum denominatur مَجْهُول *ignoratum*. Actiuum verò dicitur مَعْرُوف *Cognitum*: quia scilicet in passiua locutione nescitur Agens à quo prouenit actio, sed tantùm profertur Patiens à quo recipitur: in Actiua autem exprimitur vtrumque.

Dices igitur in Passiua locutione صُنِعَ ٱلْعَالَمُ *factus est mundus*. ضُرِبَ ابْلِيسُ *percussus est diabolus*. فُتِحَ ٱلنَّعِيمُ *apertus est paradisus*, &c.

Transitiua in duo Patientia.

Quædam Transitiua in duo etiam transeunt Patientia, & vtrumque locant in Nasbo: & sunt hæc & similia.

أَعْطَى	يُعْطِي	إِعْطَاءً	*dedit, donauit.*
عَلَّمَ	يُعَلِّمُ	تَعْلِيمًا	*docuit.*
كَسَا	يَكْسُو	كِسْوَةً	*vestiuit,*
أَلْبَسَ	يُلْبِسُ	إِلْبَاسًا	*induit.*
هَدَى	يَهْدِي	هُدًى	*direxit.*
زَعَمَ	يَزْعُمُ	زَعْمًا	*opinari fecit.*
أَظَنَّ	يُظِنُّ	إِظْنَانًا	*cogitationem ingessit.*
كَوَّنَ	يُكَوِّنُ	تَكْوِينًا	*esse fecit.*

His dices, exempli gratia, أَعْطَى ٱللّٰهُ ٱلنَّاسَ ٱبْنَهُ *dedit Deus hominibus filium suum*. عَلَّمَنَا ٱلْمَسِيحُ ٱلْحَقَّ *docuit nos Christus veritatem*. أَلْبَسَتْ رِفْقَا يَعْقُوبَ جُلُودًا *induit Rebecca Iacobum pellibus*. زَعَمْتَنِي كَذَا *opinari me fecisti hanc rem*.

Si Passiuè enunciãda sint eiusmodi Verba, nulla facta mentione de Agente, vt diximus, alterutrum ex Patientibus locabitur in Rafeo, relicto altero in Nasbo, vt أُعْطِيَ ٱلنَّاسُ ٱبْنَ ٱللّٰهِ *dignati sunt homines Filio Dei*: vel أُعْطِيَ ٱبْنُ ٱللّٰهِ ٱلنَّاسَ *datus est Filius Dei hominibus*. أُلْبِسَ يَعْقُوبُ جُلُودًا *indutus est Iacobus pellibus*: vel أُلْبِسَ جُلُودٌ يَعْقُوبَ *circumposita sunt pelles Iacobo*, &c.

Sed

Sed præstat locare in Rafeo Patiens animatum, relicto inanimato in Nasbo: quare elegantiùs dicetur عَلَّمَنَا نَحْنُ ٱلْحَقَّ *docti sumus nos veritatem*: quàm عُلِّمَ ٱلْحَقُّ إِيَّانَا *aperta est veritas nobis*. Quando verò est paritas, ad libitum.

Quando sermo est cum Pronominibus personalibus, possunt annecti pariter vnum post alterum, affixa Verbo, si sint Patientia clara, vt in Alchorano cap. ٱلاحزاب *de turmis*. زَوَّجْنَاكَهَا *copulauimus tibi eam*. Sed oportet seruare ordinem, vt prima persona præponatur secundæ, & secunda tertiæ: Nec enim bene dicetur أَعْطَيْتُهَاكَ *dedi illud tibi*, sed dicendum أَعْطَيْتُكَهُ *dedi tibi illud*. & أَعْطَيْتَنِيكَ *dedisti mihi teipsum*, &c.

Quædam verò transeunt in plura Patientia, & sunt similia his quæ sequuntur.

إِرَآءً	يُرِي	أَرَى	*ostendit*.
إِظْنَانًا	يُظِنُّ	أَظَنَّ	*persuasit, existimare fecit*.
إِيجَادًا	يُوجِدُ	أَوْجَدَ	*experimento demonstrauit*

His dices, exempli gratia, أَرَى ٱللّٰهُ ٱلْعَالَمَ ٱلْمَسِيحَ إِلٰهًا *ostendit Deus mundo Christum Deum*. أَظَنَّ زَيْدٌ أَتْبَاعَهُ ٱلْبَاطِلَ حَقًّا *persuasit*, seu *existimare fecit Zaidus sectatores suos mendacium veritatem*, &c.

Et omnia Verba quæ dicuntur Cordium, de quibus infra; si fiant ordinis أَفْعَلَ, vel فَعَّلَ, ita vt fiant Transitiua, si sint Intransitiua; vel si Transitiua in primum Patiens fiant Transitiua in secundum: possunt enim Verba hoc modo alterari apud Arabes, vt رَأَى *vidit*, est Verbum Transitiuum, vt رَآهُ *vidit illud*, & sic transit in primum Patiens: addito ا in principio transit in secundum Patiens, vt أَرَاهُ *ostendit ei*: & dici potest cum duobus Patientibus أَرَاهُ إِيَّاهُ *ostendit ei illud*, imò & in tertium si dicatur cum ب littera Giarri, أَرَى بِهِ *ostendere fecit ipsum*, vt si dicatur أَرَيْتُ بِزَيْدٍ عَمْرًا هِنْدًا *ostendere feci Zaidum Amro Hindam*, idest, *feci vt Zaidus ostenderet Amro Hindam*, seu *feci vt Zaidus faceret videre Amro Hindam*. Ita etiam عَلِمَ *sciuit* est Transitiuum in primum Passum; & fiet Transitiuum in secundum, si dicatur أَعْلَمَ *scire fecit*, vel عَلَّمَ *docuit*; & si dicatur cum littera Giarri, hoc ipsum fiet Transitiuum in tertium, vt عَلَّمَ بِهِ *docere fecit eum*. Si igitur

Verba

Verba Cordium fiant hoc modo Transitiua in tria, omnia pertinebunt ad hanc regulam.

Hæc & similia, si Passiuè enuncianda sint, nulla facta mentione de Agente, Patiens primum locabitur in Rafeo, reliquis duobus in Nasbo relictis, vt أُظِنَّ أَتْبَاعُ هُودٍ ٱلْبَاطِلَ حَقًّا *ingestum est menti sectatorum Hud mendacium pro veritate*, vel, nec facta mentione de primo Patiente, poterit secundum locari in Rafeo, relicto tertio in Nasbo, vt أُظِنَّ ٱلْبَاطِلُ حَقًّا *suasum est mendacium pro veritate*.

Transitiua in Patiens clarum, & non clarum.

Diximus de Intransitiuis, tam de his quæ solo contenta sunt Agente, quàm de his, quæ admittunt etiam Nomen contractum per Particulas Giarri: quæ possunt dici aliqua ratione Transitiua, quia habent Patiens, quamuis non clarum: sed magis propriè dicuntur intransitiua, quia Patiens non clarum impropriè Patiens dicitur, excepto eo in quod transit Verbum media Particula بِ, per quam redditur Patiens propriè, vt ذَهَبْتُ بِهِ, idem est enim ac dicere أَذْهَبْتُهُ *abire feci eum*. Cætera verò magis propriè Intransitiua dicentur, & iam supra inter Intransitiua de ipsis dictum est.

Sunt præterea quædam vtrumque Patiens exigentia, & Clarum & non Clarum.

Quædam enim, præter Agens & Patiens verum, exigunt alterum cum Particula بِ, & sunt quæ sequuntur cum similibus.

تَبْشِيرًا	يُبَشِّرُ	بَشَّرَ	*euangelizauit, prædicauit.*
إِخْبَارًا	يُخْبِرُ	أَخْبَرَ	*narrauit.*

His dices بَشَّرْتُكَ بِإِنْجِيلِ ٱللّٰهِ *annuntio tibi Euangelium Dei*. أَخْبَرَنَا ٱلْمَسِيحُ بِجَمِيعِ أَسْرَارِ ٱللّٰهِ *manifestauit nobis Christus omnia mysteria Dei*.

Alia, præter Agens & Patiens, requirunt tertium Casum cum Particula عَنْ *de*.

vt	سَبْخًا	يَسْبَخُ	سَبَخَ	*auertit, retraxit.*
	إِرْجَاعًا	يُرْجِعُ	أَرْجَعَ	*recedere fecit.*
	إِرْدَادًا	يُرِدُّ	أَرَدَّ	*redire fecit.*
	صَدًّا	يَصُدُّ	صَدَّ	*propulsauit.*

Dices أَرْجَعْتُ مُحَمَّدًا عَنْهُ *remoui Mahumetem ab eo*. أَرَدَّ زَيْدًا عَنْهُ *propulsauit*

Kk

uit Zaidum ab illo. سخ محمد زيدا عن رأيه *auertit Mahomet Zaidum à sententia sua.* صد الله عن يوشافاط الجيش *recedere fecit Deus à Iosaphat exercitum.*

Alia, præter Agens & Patiens, exigunt tertium casum cum Particula من *ex*, & sunt similia his.

تخليصا يخلص خلص *eripuit, liberauit.*

طردا يطرد طرد *expulit, eiecit.*

اخراجا يخرج اخرج *protulit, produxit.*

ابعادا يبعد ابعد *semouit.*

استعارة يستعير استعار *petiit mutuo.*

Dices خلصته من الموت *eripui eum de morte.* اخرجهم الله من مصر *eduxit eos Deus de Aegypto.* ابعدني الرب من الشر *semouit me Dominus à malo.* استعار بنوا اسرائيل اواني ذهبية كثيرة من المصريين *acceperunt mutuo filij Israel vasa aurea multa ab Aegyptijs.*

Quædam ex his vtroque modo construi possunt, vel cum عن *de, ab*, vel cum من *ex*: sed in diuersam acceptionem, vt طردهم من النعيم *expulit eos de paradiso.* Quo denotatur extramissio eius quod intus erat: عن autem denotat potiùs permanentiam in elongatione, & obstaculum ne quis accedat, aut ingrediatur, cùm iam foris maneat, vt طردهم عن النعيم *arcet eos à paradiso.* Hoc autem prouenit ex diuersitate sensus Particularum. Si quis enim dicat خارجا من المدينة, sensus erit, *egredientem de ciuitate.* Si verò dicatur خارجا عن المدينة erit sensus, *extra ciuitatem*, &c.

Alia exigunt, præter Agens & Patiens, Nomen contractum mediante Particula على *super, circa, contra.* Et sunt similia his

مجازاة vel جزاء يجازي جازى *retribuit, rependit.*

شكرا يشكر شكر *gratias egit.*

حَمْدًا	يَحْمَدُ	حَمِدَ	*laudauit.*

Dices أَشْكُرُ ٱللّٰهَ عَلَى جَمِيعِ إِحْسَانِهِ إِلَيْكَ *Gratias ago Deo pro omni beneficentia sua in te.* أَحْمَدُ ٱللّٰهَ عَلَى حِلْمِهِ ٱلْعَظِيمِ *Laudo Deum de mansuetudine sua magna.* جَازَاهُ عَلَى فِعْلِهِ *retribuit ei iuxta opus suum.*

Quædam, præter Agens in Rafeo & Patiens in Nasbo, exigunt Giarrum mediante Particula لِ, vt

هِبَةً vel وَهَبًا vel وَهْبًا	يَهَبُ	وَهَبَ	*donauit.*

Dices وَهَبَ لَهُ زُمُرُّدًا *donauit ei smeragdum.*

Quædam, præter duo necessaria Agens & Patiens, exigunt tertium Casum cum Particula فِي *in*, ratione quadam peculiari, non vniuersali, prout omnia Verba admittunt, vt diximus de Patiente In quo, explicante circumstantiam Temporis & Loci. Sunt autem his similia.

عَرْزًا	يَعْرِزُ	عَرَزَ	*infixit.*
طَعْنًا	يَطْعَنُ	طَعَنَ	*transfixit.*
رَكْزًا	يَرْكُزُ	رَكَزَ	*fixit.*

Dices عَرَزَهُ فِي ٱلْأَرْضِ *fixit illud in terra.* طَعَنَهُ فِي جَانِبِهِ *transfixit eum in latere.* رَكَزَ ٱلرُّمْحَ فِي ٱلْمَبْلُوطِ بِٱلْحِجَارَةِ *fixit lanceam in pauimento lapidibus strato.*

Quædam, præter Agens & Patiens, exigunt alium Casum cum Particula إِلَى *ad, vsque ad, in.* Et sunt similia quæ sequuntur.

إِدْغَامًا	يُدْغِمُ	أَدْغَمَ	*intromisit.*
إِدْخَالًا	يُدْخِلُ	أَدْخَلَ	*introduxit.*
بَعْثًا	يَبْعَثُ	بَعَثَ	*misit.*
إِضَافَةً	يُضِيفُ	أَضَافَ	*annexit.*
إِسْنَادًا	يُسْنِدُ	أَسْنَدَ	*reclinauit.*
تَحْوِيجًا	يُحَوِّجُ	حَوَّجَ	*indigere fecit.*

Dices حَوَّجْتُهُ إِلَى فَلْسٍ وَاحِدٍ *indigere feci eum quadrante vno.* أَدْخَلْتُهُ إِلَى قُدَّامِ السُّلْطَانِ *introduxi eum ad Principem.*

Quædam verò, præter Agens & Patiens, requirunt plures Casus, medijs pluribus Contractionis seu Giatri Particulis; vt cum مِن *ex, de,* & إِلَى *ad:* vt sunt quæ sequuntur cum similibus.

إِرْسَالًا	يُرْسِلُ	أَرْسَلَ	*misit.*
إِسْتِخْرَاجًا	يَسْتَخْرِجُ	إِسْتَخْرَجَ	*extraxit.*
قَلْبًا	يَقْلِبُ	قَلَبَ	*conuertit, reuoluit.*
نَقْلًا	يَنْقُلُ	نَقَلَ	*transtulit.*

Dices قَلَبَهُ مِنَ الشِّمَالِ إِلَى الْيَمِينِ *conuertit illum de sinistra in dexteram.* أَرْسَلَ يَعْقُوبُ يُوسُفَ مِنَ الْبَيْتِ إِلَى الْحَقْلِ *misit Iacob Iosephū de domo in agrū.* إِسْتَخْرَجَ زَيْدًا مِنَ الْبَيْتِ إِلَى السُّوقِ *extraxit Zaidum de domo in plateam.*

Alia alijs quoque Particulis construuntur, iuxta diuersitatem actionum quas denotant: & etiam superius enumerata alijs quoque modis construi possunt, prout in Dictionario annotabimus.

Et vniuersè, si Passiuè enuncianda sint, nulla facta mentione de Agente, Patiens clarum locabitur in Rafeo, cætera verò relinquuntur post suas Particulas in ea dispositione quam habebant in locutione Actiua, vt شُكِرَ اللّٰهُ عَلَى إِحْسَانِهِ *gratiæ actæ sunt Deo pro sua beneficentia.* بُشِّرَ الْعَالَمُ بِإِنْجِيلِ الْمَسِيحِ *prædicatum est mundo Euangelium Christi.* أُرْسِلَ يُوسُفُ مِنَ الْبَيْتِ إِلَى الْحَقْلِ *missus est Ioseph de domo in agrum.*

Quòd si Verbum habeat duo Patientia clara, alterutrum ipsorum locabitur in Rafeo, relicto altero in Nasbo: Patientia autem non clara semper relinquuntur post suas Particulas. Sit exemplum de vnico Verbo, quod potest construi & cum duobus Patientibus claris; & cum altero Claro, & altero non Claro, & in eandem significationem: vt cum duobus Nasbis, seu Patientibus claris وَعَدَ زَيْدًا الْأَمْرَ *promisit Zaido rem.* Hoc duplici modo efferri potest Passiuè, vel وُعِدَ الْأَمْرُ زَيْدًا *promissa fuit res Zaido.* vel وُعِدَ زَيْدٌ الْأَمْرَ *promissum fuit Zaido de re.* Quòd si prolatum sit Actiuè cum Nasbo & Particula Giarri, seu cum Patiente claro & non

claro,

claro, sic وعد زيدا بالامر *promisit Zaido rem*. Vnico tantùm modo dicetur Passiuè وُعِدَ زيدٌ بالامر *promissum fuit Zaido de re*.

Accipe & alterum exemplum in Verbo, quod diuerso modo constructum, diuersas obtinet significationes, vt عدل زيدا *adæquauit Zaidum*, Passiuè sic dicetur عُدِلَ زيدٌ *adæquatus est Zaidus*. Et عدل عن زيد *recessit à Zaido*. Passiuè dicetur عُدِلَ عن زيد *recessum est à Zaido*. Et عدل الى زيد *reuersus est ad Zaidum*. Passiuè dicetur عُدِلَ الى زيد *reditum est ad Zaidum*, &c.

Itaque omnis doctrina de Verbis regularibus in hoc sita est, vt in locutione Actiua Agens locetur in Rafeo, Patiens clarum in Nasbo, quotquot sint: Patientia verò non clara post suas Particulas Contractionis in casu Giarro. In Passiua autem locutione de Agente non fit mentio, Patiens clarum locatur in Rafeo, & si plura sint, ad libitum vnum ex ipsis Rafeabitur: in quo hoc vnum est animaduertendum, vt quod locatur in Rafeo non se habeat per modum Prædicati, vt أريت زيدا المسيح الاها *ostendi Zaido Christum Deum*. Non benè dicetur أُرِيَ زيدا المسيح الاهٌ *ostensus est Zaido Christum Deus*, locato ly الاه *Deus* in Rafeo, quia in propositione Actiua iam memorata se habet tamquam Prædicatum; sed dici poterit duplici modo Passiuè, vel locato ly زيد *Zaid* in Rafeo, vt أُرِيَ زيدٌ المسيحَ الاها *doctus fuit Zaidus Christum esse Deum*. vel locato ly المسيح *Christus* in Rafeo, vt أُرِيَ لزيد المسيحُ الاها *ostensus fuit Zaido Christus Deus*. Quodcumque igitur Patiens clarum, dummodo dicto modo non se habeat, vt ly الاها *Deum* in prædicta Propositione, poterit in Rafeo locari, reiectis cæteris. Patientia autem non clara relinquuntur semper post suas Particulas: ita etiam relinquuntur in eadē dispositione ea, quæ præter Patiens in Actiua locutione reperiūtur: adduntur enim quædam vel ad explicandam durationem, vt سيحب زيد اباه الى الممات *diliget Zaidus patrem suum vsque ad mortem*. vel ad explicationem Instrumenti, vt ضربني غلام زيد بسيفه *percussit me seruus Zaidi gladio suo*. مسكني اساري بايديهم *tenuerunt me serui mei manibus suis*. Vel ad explicandam intentionem, vt زيد يحبني بكل قلبه *Zaidus diligit me toto corde suo*. Vel ad explicandum situm vel locum, vt نظرني رجل من بيته *vidit me vir quidam de domo sua*.

sua. Vel alia ratione, prout supra explicuimus agentes de Diuersis Denominationibus, quæ sortiuntur partes Orationis dum actu ipsam componunt: ibi diximus.

Nec est silendum de peculiari modo quo solent Arabes construere Verba, ad instar peculiaris Adiectiui ipsorum, de quo diximus agentes de Concordatione Adiectiui cum Substantiuo: similiter enim dicitur cum Verbo, vt زَيْدٌ ضَرَبَنِي غُلَامُهُ *Zaidus, percussit me puer eius*. زَيْدٌ جَرَحَ أَبَاهُ عَمْرٌو *Zaidus, vulnerauit patrem eius Amrus*. زَيْدٌ أَقْتُلُ أَخَاهُ *Zaidus, occidam fratrem eius*. زَيْدٌ مَرَرْتُ بِبَيْتِهِ *Zaidus, transiui per domum eius*.

Et hæc sufficiant de Verbis Regularibus: modo superest de Irregularibus dicendum, quæ singillarim explicanda sunt, propterea enim dicuntur Audibilia.

De Constructione Verborum Irregularium.

quæ dicuntur سماعية *Audibilia*.

QVattuor tantum Verborum Audibilium species enumerantur in libello de Centum regentibus, nempe الأَفْعَالُ ٱلنَّاقِصَةُ *Verba Deficientia*. أَفْعَالُ ٱلْمُقَارَبَةِ *Verba Propinquitatis*. أَفْعَالُ ٱلْمَدْحِ وَٱلذَّمِّ *Verba laudis & improperij*. أَفْعَالُ ٱلْقُلُوبِ *Verba cordium*, vel alio nomine أَفْعَالُ ٱلشَّكِّ وَٱلْيَقِينِ *Verba dubitatis & certitudinis*. Nobis autem de quinta etiam specie est agendum, nempe de فِعْلَا ٱلتَّعَجُّبِ *duobus Verbis Admirationis*. Et mox de omnibus singillatim: & primò

في الافعال الناقصة

De Verbis Deficientibus.

DIcuntur eiusmodi Verba Deficientia, quia Intransitiua cùm sint, vnicum eis nomen non sufficit, sicut cæteris, ad sensus integritatem: requirunt autem duo; prius, quod aliàs sine his Verbis esset Mobtadaum, at post hæc Verba dicitur Nomen ipsorum: alterum quòd requirunt est Chabarum seu Prædicatum, hoc locant in Nasbo, illud in Rafeo. Sunt autem hæc tredecim potissima.

كَوْنًا	يَكُونُ	كَانَ	*fuit*.
إِمْسَاءً	يُمْسِي	أَمْسَى	*sero fuit*.
بَيْتُوتَةً	يَبِيتُ	بَاتَ	*pernoctauit, noctesuit*.
ظُلُولًا	يَظَلُّ	ظَلَّ	*die fuit*.

اصباحا

إِصْبَاحًا	يُصْبِحُ	أَصْبَحَ	*mane fuit.*
إِضْحَاءً	يُضْحِي	أَضْحَى	*meridie fuit.*
صَيْرًا	يَصِيرُ	صَارَ	*factus est, euasit.*

لَيْسَ *Non fuit.* Et habet tantummodo voces Præteriti.

زَوَالًا	مَا يَزُولُ	مَا زَالَ	*non cessauit.*
مَا يَنْفَكُّ		مَا انْفَكَّ	*non destitit esse.*
مَا يَفْتَأُ		مَا فَتِئَ	*non defecit.*
		مَا بَرِحَ	*non desijt esse.*
		مَا دَامَ	*quamdiu fuit.*

His dices, exempli gratia, كَانَ زَيْدٌ قَائِمًا *fuit Zaidus stans.* أَمْسَى الظِّلُّ طَوِيلًا *vespere fuit umbra longa.* بَاتَ عَمْرٌو سَاهِرًا *pernoctauit Amrus insomnis.* ظَلَّ زَيْدٌ صَائِمًا *diem duxit Zaidus ieiunus.* أَصْبَحَ الْبَرْدُ شَدِيدًا *mane fuit frigus vehemens.* أَضْحَى الْحَرُّ مُحْرِقًا *meridie fuit calor æstuosus.* صَارَ عُثْمَانُ مُسْلِمًا *factus est Othman Mahometanus.* لَيْسَ زَيْدٌ نَائِمًا *non est Zaidus dormiens.* مَا زَالَ زَيْدٌ عَالِمًا *non destitit esse Zaidus doctus.* مَا انْفَكَّ عَمْرٌو جَالِسًا *non cessauit Zaidus sedere.* مَا بَرِحَ خَالِدٌ كَرِيمًا *non destitit Chaledus esse liberalis.* مَا فَتِئَ بَكْرٌ مُحْسِنًا *non cessauit Bacrus benefacere.* أَجْلِسُ مَا دَامَ زَيْدٌ جَالِسًا *sedebo quamdiu Zaidus sedet.* أُحِبُّ اللّٰهَ مَا دَامَتْ حَيَاتِي *diligam Deum quamdiu durabit vita mea.*

Licet quoque præmittere Chabarum horum Verborum eorum Nominibus, seu Mobtadais, vt كَانَ نَائِمًا زَيْدٌ *erat dormiens Zaidus.* مَا زَالَ نَائِمًا زَيْدٌ *non cessauit dormire Zaidus.* Licet etiam illud præmittere Verbis non habentibus in principio negatiuam مَا, vt طَوِيلًا أَمْسَى الظِّلُّ *longa fuit umbra sero.* Idem dicendum de Verbo negatiuo لَيْسَ *non fuit*, quamuis enim non habeat Particulam مَا, virtute tamen illam continet. Habet autem quatuordecim voces Præteriti, iuxta

diuer.

diuersitates Generum, Numerorum, ac Personarum, vt

لَيْسُوا	لَيْسَا	لَيْسَ
non fuerunt illi pl.	*non fuerunt illi duo.*	*non fuit ille.*
لَسْنَ	لَيْسَتَا	لَيْسَتْ
non fuerunt illæ pl.	*non fuerunt illæ duæ.*	*non fuit illa.*
لَسْتُمْ	لَسْتُمَا	لَسْتَ
non fuistis vos pl.	*non fuistis vos duo.*	*non fuisti tu vir.*
لَسْتُنَّ	لَسْتُمَا	لَسْتِ
non fuistis vos pl. mul.	*non fuistis vos duæ.*	*non fuisti tu mul.*
لَسْنَا		لَسْتُ
non fuimus nos.		*non fui ego.*

Interdum præfigitur Chabaro huius Verbi Particula ب, & ponitur in Giarro, & tunc non connotatur tempus Præteritum, sed sensus est absolutus, æquè ac si diceretur per Particulas لا, & ما *non*, vt لَيْسَ يُوسُفَ بِجَاهِلٍ, idem est ac مَا يُوسُفُ بجاهل, vel لَا يُوسُفُ بجاهل *non est Ioseph insipiens*. In quo autem differant huiusmodi Particulæ à Verbo hoc, diximus agentes de Particulis Exceptiuis, & de Negatiuis.

Similiter مَا دَامَ *quamdiu fuit, quamdiu permansit, quamdiu durauit*. Cùm habet ante se ما *id quod, quamdiu*, habet tantummodo voces Præteriti; & pertinet ad Verba Deficientia: at reiecta ما, huc non pertinet, sed est Verbum Intransitiuum, sicut & cætera, & coniugatur iuxta primam Coniugationem دَامَ *permansit, durauit*. يَدُومُ *perdurat*. دَوَامًا *durare, perseuerare*.

Verbum autem كَانَ *fuit*, quadruplici modo potest vsurpari. Primò, vel tamquam Verbum Deficiens, vt diximus, quo denotatur tantùm copula Prædicati cum Subiecto, ita vt Subiectum in Rafeo, Prædicatū verò in Nasbo collocet, vt in exemplis allatis. Secundò, sine alia operatione, nisi ea quæ tribuitur Verbo Intransitiuo: & hoc vel respectu Simplicis, vt كَانَ الْأَمْرُ *fuit negotium, factum est negotium, extitit*. Et in hoc sensu est Verbum perfectum, sicut intransitiua omnia. Tertiò, potest eiusmodi operationem exercere respectu integræ summæ, vt كَانَ الْمَسِيحُ مَصْلُوبٌ *fuit Christus crucifixus*. Et tunc non operatur in Chabaro, seu Prædica-

to Nasbum, quia non influit in omnes partes singillatim, sed in totam propositionem quasi esset vna dictio, ac si diceretur كَانَ هٰذَا أَيْ آلْمَسِيحُ مَصْلُوبٌ *fuit hoc, nempe Christus crucifixus*. & ly آلْمَسِيحُ مَصْلُوبٌ *Christus fuit crucifixus*. sumitur loco simplicis. Quartò vsurpatur etiam pleonasticè, vt مَا كَانَ أَفْضَلَ مَرْيَمَ آلْعَذْرَاءَ *quàm perfecta est Maria Virgo!* Vbi ly كَانَ est abundans, & bene sine ipsa procederet sermo.

Verbum item صَارَ *factum est*, habet etiam plerumque sensum integrum cum Agente tantùm, sicut cætera Intransitiua, & sicut Verbum كَانَ *fuit*, vt صَارَ آلْأَمْرُ *factum est negotium, perfecta res est*.

Si Verba huiusmodi fient composita iuxta formam فَعَّلَ, euadent Transitiua, & construentur cum duobus Nasbis, ad instar Verborum cordis; de quibus infra. Sunt autem priora septem, nempe

تَكْوِينًا	يُكَوِّنُ	كَوَّنَ	*creauit, generauit, esse fecit.*
تَمْسِيَةً	يُمَسِّي	مَسَّى	*sero esse fecit.*
تَبْيِيتًا	يُبَيِّتُ	بَيَّتَ	*pernoctare fecit.*
تَظْلِيلًا	يُظَلِّلُ	ظَلَّلَ	*die esse fecit.*
تَصْبِيحًا	يُصَبِّحُ	صَبَّحَ	*tempore matutino esse fecit.*
تَضْحِيَةً	يُضَحِّي	ضَحَّى	*meridionare fecit.*
تَصْيِيرًا	يُصَيِّرُ	صَيَّرَ	*euadere fecit.*

Dices صَيَّرَ ٱللّٰهُ زَيْدًا نَصْرَانِيًّا *fieri fecit Deus Zaidum Christianum*. Et in Passiua locutione صُيِّرَ زَيْدٌ نَصْرَانِيًّا *factus est fieri Zaidus Christianus*.

افعال المقاربة
Verba Propinquitatis.

Dicuntur huiusmodi, Verba Propinquitatis, ex eorum significatione. Et quattuor enumerantur communiter, quamuis plura sint, prout sequitur,

Primum est عَسَى *fortasse, forsitan*, indeclinabile, ita vt Chamus recenseat illud inter Particulas. Prætereà

كَوْدًا مَكَادًا مَكَادَةً	يَكَادُ	كَادَ	*inibi fuit, prope fuit, ferè.*
وَشْكًا	يُوشِكُ	وَشُكَ	*parum abfuit.*
طُفُوقًا & طَفَقًا	يَطْفَقُ	طَفِقَ	*attendit perseueranter facere.*
كُرُوبًا	يَكْرُبُ	كَرُبَ	*appropinquauit, prope fuit.*
ءَاخْذًا	يَأْخُذُ	أَخَذَ	*cœpit, assumpsit.*
جَعْلًا	يَجْعَلُ	جَعَلَ	*apposuit.*

Dices عَسَى أَنْ يَخْرُجَ زَيْدٌ vel عَسَى زَيْدٌ أَنْ يَخْرُجَ *forsitan Zaidus egredietur. forsitan quòd egredietur Zaidus: Iamiam egreditur Zaidus.* Vel sine أَنْ dices عَسَى زَيْدٌ يَخْرُجُ *inibi est vt egrediatur Zaidus.* Reperitur in Alchorano هَلْ عَسَيْتُمْ الْآيَةَ Quod sic explicat Chamus اى هَلْ أَنْتُمْ قَرِيبٌ مِنَ الْفِرَارِ *num vos, inibi est, vt fugiatis?* sonat autem ad verbum: *num vos exponetis periculo insignia?* vel *num potitis in spe signum?*

كَادَ Eodem modo construitur ac عَسَى, sed elegantiùs sine أَنْ, at عَسَى elegantiùs cum أَنْ: dices كَادَ مُحَمَّدٌ يَنْطَرِحُ مِنْ جَبَلٍ *prope fuit Mahomet vt præcipitaret se de monte.*

أَوْشَكَ Eodem modo, vel cum أَنْ, vel sine, dices أَوْشَكَ زَيْدٌ أَنْ يَخْرُجَ vel أَوْشَكَ زَيْدٌ يَخْرُجُ *prope fuit, vt exiret Zaidus,*

طفق Secundæ & quartæ Coniugationis, semper affirmatiuè, & sine أَنْ, dices طفق يفعل ذا *attendit facere hoc, omni studio, omni applicatione, institit operi.*

Dices similiter cum reliquis كَرُبَ يَفْعَلُ كَذَا *prope fuit vt faceret hoc.* Sine أَنْ: vel, prout in Chamus habetur, cum أَنْ, vt كَرُبَ أَنْ يَفْعَلَ كَذَا *inibi fuit vt faceret hoc.*

Cum أخذ dices semper sine أَنْ, vt أَخَذَ نُوحٌ يُصَلِّي *cœpit Noe orare.* Et similiter dices جَعَلَ يَخْطُبُ *cœpit concionari.*

افعال

افعال المدح والذم

Verba laudis, & improperij.

VErba eiusmodi quattuor sunt, duo ad laudem, duo ad vituperationem, & sunt نعم *bonus est, vel fuit*. حبذا *amabilis est*. بيس *malus est*. ساء *iniquus, vel odibilis est*. Sunt Indeclinabilia, & ad summum suscipiunt ت notam generis feminini, quam tamen non admittit حبذا. Regunt duo nomina determinata, in Rafeo, vt نعم الرجل نوح *est bonus homo Noe*. Aliquando nomen est implicitum in Verbo, vt in Alchorano, Surat De familia Emrani, sub initium تحشرون إلى جهنم وبيس المهاد *colligemini in gehennam, & malus est lectus*.

Aliquando Nomen quod stat loco Chabari seu Prædicati, ponitur in Nasbo sine Articulo, vt نعم رجلا نوح *bonus homo est Noe*. بيس رجلا زيد *malus homo est Zaidus*. Et licet hoc vel illo modo quattuor hæc verba construere, sed prior modus frequentior. Dices item حبذا الرجل نوح *amabilis homo est Noe*. Et est hoc Verbum, vt patet, compositum ex حب *amauit*, & ذا *hoc, istud*. Et ساء الرجل زيد vel ساء رجلا زيد *odibilis homo est Zaidus*.

Dicitur autem secundum Chamus, نعم نعم نعم vel نعم *bonus, elegans, amabilis fuit*. Et additur in fine نعم, & بيس Particula ما, & apponit exemplum hoc Chamus دققته دقا نعما *contriui illud contritione eleganti*. Et dicitur نعما, نعما, & نعما *elegans est, bonus est*. Ita etiam & بيسما *malus, odibilis est*. vt in Alchorano بيسما اشتروا *malum est quod emerant, seu operati sunt*.

افعال القلوب

Verba Cordium.

SVnt septem Verba præcipuè, Verba Cordium dicta, quia actus interioris cognitionis exprimunt, & dicuntur alio nomine أفعال الشك واليقين *Verba dubitatis & certitudinis*, & sunt.

رأى *vidit*. درى رايا

وُجْدًا	يَجِدُ	وَجَدَ	*inuenit, reperit.*
عِلْمًا	يَعْلَمُ	عَلِمَ	*sciuit, nouit.*
خِيلًا	يَخَالُ	خَالَ	*suspicatus est, imaginatus est.*
حِسْبَانًا	يَحْسِبُ	حَسِبَ	*censuit, arbitratus est.*
ظَنًّا	يَظُنُّ	ظَنَّ	*existimauit.*
زَعْمًا	يَزْعُمُ	زَعَمَ	*opinatus est.*

His dices, exempli gratia, عَلِمْتُ زَيْدًا عَالِمًا *noui Zaidum esse doctum.* أَنَا وَجَدْتُ نُوحًا قَوِيًّا *ego reperi Noe esse fortem.* رَأَى حَامُ نُوحًا مُتَكَشِّفًا *vidit Cham Noe esse nudatum.* زَعَمَ ٱلْفَيْلَسُوفُ ٱلْعَالَمَ سَرْمَدِيًّا *opinatus est Philosophus mundum fuisse æternum.* خَالَ مُحَمَّدٌ ٱلنَّاسَ بَهَائِمَ *imaginatus est Mahometes homines esse iumenta.*

Licet etiam, postposito vel interposito Verbo, locare vtrumque Nomen perinde ac si Verbum non adesset, vt زَيْدٌ عَلِمْتُ كَذَّابٌ *Zaidus, noui, est impostor.* مُوسَى نَبِيٌّ عَلِمْتُ *Moyses est propheta, noui.*

Suspenditur etiam operatio horum Verborum, vel per interpositionem لَ Inchoatiui, vt عَلِمْتُ لَزَيْدٌ عَبْدٌ *noui, vtique Zaidus seruus*, vel per Interpositionem alicuius Particulæ negatiuæ, vt عَلِمْتُ مَا زَيْدٌ عَالِمٌ *noui, non est Zaidus doctus.* Vel per interpositionem Particulæ Interrogatiuæ, vt رَأَيْتَ أَزَيْدٌ هَاهُنَا أَمْ عَمْرٌو *vidisti, num Zaidus est hic, an Amrus?* Et عَلِمْتُ أَيُّهُمَا قَائِمٌ *nosti, vter ipsorum est stans?*

Etiam alia Verba sunt, quæ eodem modo construi possunt cum duobus Nasbis, vt جَعَلَ ٱللّٰهُ نُوحًا نَبِيًّا *constituit Deus Noe prophetam.* تَرَكَ ٱلْمَوْلَى ٱلْعَبْدَ مَرِيضًا *reliquit herus seruum infirmum.* أَرْسَلَ ٱلسُّلْطَانُ زَيْدًا قَاضِيًا *misit Imperator Zaidum iudicem.* سَمَّى ٱللّٰهُ ٱلْيَبَسَ أَرْضًا *vocauit Deus aridam terram, &c.*

Possunt etiam dicta Verba cordium regere tria nomina in Nasbo, cum fiunt formæ أَفْعَلَ, vt أَرَيْتُ زَيْدًا نُوحًا طُوبَانِيًّا *ostendi Zaido Noe esse beatum*, seu videre

re feci Zaidum Noe beatum. أعلمت زيدًا المسيح الإلهًا *docui Zaidum Christum Deum esse.*

Cum autem habent duo Patientia tantùm, & Passiuè quis voluerit proferre sermonem, nulla facta mentione de Agente, Nomen prius ex Nasbatis, quod se habet tamquam Subiectum, locabitur in Rafeo, relicto altero in Nasbo, vt أُعْلِمَ زَيْدٌ عَالِمًا *cognitus est Zaidus esse doctus.* سُمِّيَ الْوَلَدُ نُوحًا *vocatus est puer Noe.*

Cum item habuerint tria Patientia, in Passiua locutione poterit de primo Patiente Verbum enunciari, relictis posterioribus in Nasbo, vt أُعْلِمَ زَيْدٌ الْمَسِيحَ الإلهًا *edoctus fuit Zaidus Christum esse Deum.* vel nulla facta mentione nec de Patiente primo, locabitur Patiens secundum in Rafeo, relicto tertio in Nasbo, vt أُعْلِمَ الْمَسِيحُ الإلهًا *ostensus est Christus Deus.* Quod si fiat mentio de Patiente primo, licet quidem secundum regulam, ipsum relinquere in Nasbo, sed non est vsurpandum propter sermonis ineptitudinem, & amphibologiam.

Et quidem duo ex huiusmodi Verbis, nempe حَسِبَ *putauit*, & خَالَ *suspicatus est*, necessariò postulant duo Patientia. Reliqua verò vsurpantur etiam ad instar aliorum Transitiuorum in vnum Patiens, vt عَلِمْتُ أَسْرَارَكَ *noui secreta tua*, Idem est ac عَرَفْتُهَا *cognoui ea.* Similiter dicitur وَجَدْتُكَ in sensu صَادَفْتُكَ *inueni te, reperi te, assecutus sum te.* & رَأَيْتُكَ in sensu بَصُرْتُكَ *vidi te, conspexi te.* Et ظَنَنْتُ هٰذَا in sensu إِتَّهَمْتُهُ *imaginatus sum hoc.* Sic etiam زَعَمْتُ ذٰلِكَ *opinatus sum illud*, &c.

فعلا التعجب

Duæ formæ Verborum Admirationis.

Verba hæc dicuntur Admirationis, non quasi sint peculiaria quædam, distincta à cæteris, sed sunt duæ Formæ ipsorummet Verborum, ad ostendendam Admirationem circa diuersas actiones, quæ ipsis significantur.

Est autem prior Forma iuxta مَا أَفْعَلَ. Idest, addita Verbo ternario ا in principio, ita vt fiat Coniugationis أَفْعَلَ, & præmissa illi Particula seu Nomine مَا *quid, quàm.* Deinde post Verbum collocato Subiecto, de quo est Admiratio, in Nasbo; vt Auctor Caphiæ, & Chamus in dictione حَرِي, sic dicens مَا أَحْرَاهُ بِهِ Idem est ac مَا أَجْدَرَهُ بِهِ *quàm aptus est ipse huic rei!* ad verbum sonat, *Quid est,*

quod aptum reddidit ipsum ad hanc rem? مَا أَفْضَلَ مَرْيَمَ *quàm perfecta est Maria!*

Et Chamus in dictione نول affert hoc aliud exemplum مَا أَنَالَهُ *quàm munificus est!*

Altera Forma est iuxta أَفْعِلْ بِهِ, nempe addito ا in principio Verbi ternarij simplicis, & formato ipso Verbo ad instar Imperatiui ordinis أَكْرِمْ; & præfixa ب Particula Giarri ipso Nomini de quo est Admiratio: vnde dices cum Chamus in dictione حرى sic أَحْرِ بِهِ *quàm aptus est!* Propriè ad verbum sonat: *dic aptum, seu fac aptum illum.* أَفْضِلْ بِمَرْيَمَ *quàm perfecta est Maria!* Et ad Verbum, *dic, vel fac perfectam Mariam. Dic perfectionem de Maria.*

Formæ autem prædictæ non formantur nisi ex Verbis, ex quibus efformari potest أَفْعَلُ ٱلتَّفْضِيلِ *Nomen Superlatiui & Comparatiui*, vt Caphiæ Auctor testatur: scilicet ex Verbis trium litterarum, quæ non explicant actum habendi colorem, vel aliquem defectum corporalem. Pro Verbis autem plu quam ternarijs, vel quæ significant colorem vel defectum, suppletur per alia Verba quæ sint ternaria, explicantia Qualitatem, vel intensionem, vel Vehementiam circa illa, vt sunt Verba كَثُرَ *multus fuit.* شَدَّ *vehemens, intensus fuit.* عَظُمَ *magnus fuit.* كَبُرَ *creuit.* بَلَغَ *ad summum peruenit.* قَبُحَ *deformis fuit.* Et quamuis hoc vltimum videatur exclusum per prædicta, non tamen ita est, quia non significat aliquam peculiarem deformitatem, verbi gratia, esse cœcum, strabū, distortum: sed significat in generali: excluduntur autem quæ significant peculiarem deformitatem.

Formatis igitur his Verbis secundum prædictas formas, subiungitur deinde Masdarum Verbi significantis actionem seu qualitatem de qua est Admiratio, & ipsum Masdarum annectitur subiecto, seu obiecto Admirationis, & dicitur

مَا أَقْبَحَ عَوَرَ زَيْدٍ	*quàm deformis est cæcitas Zaidi!*
مَا أَبْلَغَ حُمْرَةَ هٰذِهِ ٱلْأَنْوَارِ	*quàm rubri sunt hi flores!*
مَا أَعْظَمَ تَكَبُّرَ إِبْلِيسَ	*quàm magna est superbia diaboli!*
مَا أَكْثَرَ دَحْرَاجَ ٱلسَّمٰوَاتِ	*quàm multa est reuolutio cælorum!*
مَا أَشَدَّ ٱنْقِطَاعَ ٱلْغَيْمِ عِنْدَ ٱلْبَرْقِ بِٱلرَّعْدِ	*quàm vehemens est scissio nubium, dum coruscat cum tonitru.*

Et dici poterit, ad libitum, secundùm alteram formam, vt

أَقْبِحْ بِعَوَرِ زَيْد quàm deformis cæcus est Zaidus!

أَبْلِغْ بِحُمْرَة هٰذِهِ ٱلْأَنْوَار quàm intensa est rubedo horum florum!

أَعْظِمْ بِتَكَبُّرِ إِبْلِيس quàm turgida est superbitio diaboli!

أَكْثِرْ بِدَرَاجِ ٱلسَّمٰوَات quàm frequens est reuolutio cælorum!

أَشْدِدْ بِٱنْقِطَاعِ ٱلْغَيْمِ عِنْدَ ٱلرَّعْد quàm vehemens scissio nubiũ,dũ tonat!

Hic autem non est prætereundum quod docet Chamus in dictione عمى, scilicet Verbum istud denotare cœcitatem, quæ est deformitas corporis,& vt sic non esse aptum huic formationi:insuper denotare cœcitatem cordis vel mentis,& in hoc sensu dici posse مَا أَعْمَاهُ *quàm magna est vecordia eius!* Et أَعْمِ بِالْخُطَاة *quàm cæci sunt peccatores!* Et hæc sufficiant de Constructione Verborum. Modo dicendum de Constructione Nominum.

DE CONSTRVCTIONE NOMINVM.

NOMINA, quoad Constructionem, alia sunt قِيَاسِيَّة *Regularia*, alia سَمَاعِيَّة *Irregularia*, seu *Audibilia*.

Species Regularium sunt sex, nempe

المصدر	*Masdarum, siue Nomen infinitiuum.*
اسم الفاعل	*Nomen Agentis, siue Participium actiuum.*
اسم المفعول	*Nomen Patientis, seu Participium passiuum.*
الصفة المشبهة	*Adiectiuum, siue Attributum assimilatum.*
الاسم التام	*Nomen perfectum.*
الاسمُ المضاف	*Nomen annexum.*

Quæ dicuntur مُتَّصِلَة بِالْأَفْعَال *coniuncta Verbis*, quia vel ab ipsis deriuantur; vel Verba sunt ab ipsis.

Irregularia seu Audibilia sunt triplicis speciei, nempe

ٱلْأَسْمَاءُ ٱلْمُنَقَّوصَةُ — *Nomina diminuta*.

ٱلْأَسْمَاءُ ٱلْمُبْهَمَةُ — *Nomina indiſtincta*.

أَسْمَاءُ ٱلْأَفْعَالِ — *Nomina Verborum*.

Et de Conſtructione horum omnium per ordinem dicendum, & priùs de Regularibus, deinde de Audibilibus.

في عمل المصدر

De Conſtructione Maſdari.

Maſdarum, præter id quod ei debetur tamquam Nomini, regit etiam Caſus ſui Verbi, tamquam ſi eſſet ipſum Verbum. Et poteſt triplici modo vſurpari. Vel cum Tanuino: vel Annexum: vel cum Articulo.

Quando eſt cum Tanuino maiorem habet vim, & regere poteſt Agens in Rafeo, Patiens in Nasbo, vt

نَظَرْتُ ضَرْبًا زَيْدٌ أَخَاهُ — *vidi percutere, ſeu percuſſionẽ Zaidus fratrẽ ſuum.*

إِرْتَضَيْتُ بِضَرْبِ دَاوُدَ جَالُوتَ — *placuit mihi percuſſio Dauid Goliath.*

أَعْجَبَنِي غَضَبُ ٱلسُّلْطَانِ عَلَى ٱللُّصُوصِ — *placuit mihi indignatio Principis contra latrones.*

Et ſic Maſdarum regit tamquam ſi eſſet Verbum. Ita etiam & Intranſitiuum, vt إِرْتَفَعَ جُلُوسُ دَاوُدَ *Excelſa facta eſt ſeſſio Dauid.* Sed melius dicitur cum Annexione جُلُوسُ دَاوُدَ *ſeſſio Dauidis.*

Secundò, poteſt Maſdarum vſurpari Annexum, & vt ſic etiam Caſus ſui Verbi regit, ſed alternatiuè. Vel enim annectitur Agenti, poſito Patiente in Nasbo, vt

نَصْرُ زَيْدٍ عَمْرًا — *adiuuatio Zaidi Amrum.*

إِرْتَضَيْتُ بِنَصْرِ زَيْدٍ عَمْرًا — *placuit mihi adiuuatio Zaidi Amrum.*

Vel annecti poteſt Patienti, locato Agente in Rafeo, vt

إِرْتَضَيْتُ بِنَصْرِ عَمْرٍو زَيْدٌ — *placuit mihi adiuuatio Amri Zaidus.*

Vel poteſt annecti alterutri, nulla facta mentione alterius. vt

إِرْتَضَيْتُ بِنَصْرِ زَيْدٍ — *gratum habui auxilium Zaidi.*

إرتضيت بنصر عمرو *placuit mihi auxiliatio Amri.*

Sed hoc vltimo modo, meliùs & clariùs annectitur Patienti Masdarum sensus Passiui, vt تعبت على تتميم الكتاب *laboraui circa expletionem libri.*

Tertiò, vsurpari potest Masdarum cum Articulo, & sic etiam habet vim regendi casus sui Verbi, sed non admodum est in vsu: vnde dici poterit إرتضيت بالنصر زيد عمروا *placuit mihi adiuuatio Zaidus Amrum.*

Sed melius dicitur sine Articulo: vel resoluitur per Verbum cum Particula Masdarali, vt إرتضيت بأن ينصر زيد عمروا *gratum fuit mihi, quòd adiuuaret Zaidus Amrum.*

فى عمل الفاعل

De Constructione Nominis Agentis.

AGentis nomen, seu Participium Actiuum, duas exigit conditiones ad hoc vt Casus Verbi regere possit: nempe, vt sit sermo de actione præsenti vel futura: item vt in ea sit dispositione, vt loco eius bene staret Verbum; idque sex modis accidere potest, nempe si sit adiunctum ipsum nomen Agentis, vel

المبتدإ Mobtadao.

vt زيد ناصر ابنه هندا *Zaidus, adiuuans est,* seu *adiuuat filius eius Hindam.*

معتمد على الموصول Adiunctum habenti Relatiuum.

vt رأيت الذى قائم أبوه *vidi illum, cuius stans,* vel *stat pater eius.*

على ذى الحال Adiunctum habenti Dispositionem.

vt مررت بزيد نائما أخوه *transiui iuxta Zaidum, dormiente,* seu *dum dormiret frater eius.*

على الموصوف Adiunctum habenti Adiectiuum.

vt رأيت زيدا الأحمق ابنه *vidi Zaidũ, stolidũ filius eius,* seu *cuius filius stolidus est.*

معتمدا على الف الاستفهام Adiunctum *alef* interrogationis.

vt أناصر زيد هندا *nũ adiuuans Zaidus Hindam?* seu *num adiuuat Hindã?*

على حرف النفى Innixum Particulæ negatiuæ.

vt ما ناصر زيد هندا *non adiuuans,* seu *non adiuuat Zaidus Hindam.*

Itaque esse debet sermo de præsenti vel futura actione, cum enumeratis dispositionibus, vt stans loco Verbi Participium Actiuum, obtineat vires Verbi, vt explicatum est. Et adiunctio Articuli non minuit vires operationis, eodem enim modo influit vel cum Articulo, vel sine Articulo.

Si autem desit alterutra ex recensitis conditionibus, illicò vi operandi destituitur, nec regere poterit, nisi, tamquam Nomen, in Giarro aliud Nomen; quod est omnibus Nominibus vniuersalissimum, vt

نَاصِرُ هِنْدٍ كَرِيمٌ	*adiutor Hindæ probus est vir.*
قَعَدَ نَاصِرُ هِنْدٍ	*sedit adiutor Hindæ.*
غَضِبْتُ عَلَى ضَارِبِ زَيْدٍ	*iratus sum in percussorem Zaidi.*
رَأَيْتُ نَاصِرَ هِنْدٍ	*vidi adiutorem Hindæ.*
مَرَرْتُ بِنَاصِرِ هِنْدٍ	*transiui iuxta adiutorem Hindæ.*
مَا رَأَيْتُ إِلَّا نَاصِرَ زَيْدٍ	*non vidi nisi adiutorem Zaidi.*
يَا نَاصِرَ زَيْدٍ	*ô adiutor Zaidi.*

Et sic non regit nisi in Giarro Nomen cui annectitur, in quo obseruanda sunt quæ diximus supra dum ageremus de Contracto & Annexo, recensentes munia & denominationes partium Orationis.

فى عمل المفعول

De Constructione Participij Passiui.

Sicut nomen Agentis, ita etiam & nomen Patientis, cum eisdem conditionibus potest regere Casus sui Verbi, respectiuè pro sui quisque forma, Actiua vel Passiua, vt

زَيْدٌ مَضْرُوبٌ أَخُوهُ	*Zaidus percussus est frater eius.*
جَاءَنِى الَّذِى مَضْرُوبٌ أَخُوهُ	*venit ad me qui percussus est frater eius.*
مَرَرْتُ بِزَيْدٍ مَضْرُوبًا أَخُوهُ	*transiui per Zaidũ, dũ percuteretur frater eius.*
جَاءَنِى الرَّجُلُ الْمَضْرُوبُ أَخُوهُ	*venit ad me vir, percussus frater eius.*
أَمَضْرُوبٌ أَخُوكَ	*num percussus est frater tuus?*

مَا مَضْرُوبٌ أَخُوكَ *non percussus est frater tuus.*

Participium autem Passiuum, formatum ex Verbis Intransitiuis, illis quæ transeunt in Patiens, quod dicitur أَلْمَفْعُولُ بِهِ غَيْرُ ٱلصَّرِيحِ *Patiens non clarum*, quia fit media Particula Giarri: ficut Verbum ipsorum non regit, nisi mediante Particula, ita etiam & Participium non fit nisi comitante Particula, & cum eodem regimine, vt si cum Verbo dicatur يُدْخَلُ إِلَى ٱلْهَيْكَلِ *intrabitur in templum.* Participium dicetur أَلْهَيْكَلُ ٱلْمَدْخُولُ إِلَيْهِ *templum, ingressum in illud.* Et dices بَنَيْتُ ٱلْهَيْكَلَ ٱلْمَدْخُولَ إِلَيْهِ *Aedificaui templum, in quod ingressum est.* Et si cum Verbo dicatur يُخْرَجُ مِنَ ٱلْبَيْتِ *exitur de domo:* cum Participio dicetur أَلْبَيْتُ ٱلْمَخْرُوجُ مِنْهُ *domus, de qua exitum est.* Et أَهْدِمُ ٱلْبَيْتَ ٱلْمَخْرُوجَ مِنْهُ *destruam domum de qua exitum est.* Et si cum Verbo dixeris يُحْتَاجُ إِلَى دِينَارٍ *opus est denario.* Cum Participio Passiuo dices أَلدِّينَارُ ٱلْمُحْتَاجُ إِلَيْهِ *denarius, quo habitum est opus.* Et نَفَقْتُ ٱلدِّينَارَ ٱلْمُحْتَاجَ إِلَيْهِ *expendi denarium, quo opus erat.* Et sic de cæteris.

Potest præterea Participium Passiuum, seu Nomen Patientis, construi duobus alijs modis: vel locato in Giarro Subiecto quod patitur, vt

جَاءَنِي ٱلرَّجُلُ ٱلْمَضْرُوبُ ٱلْعَبْدِ *venit ad me vir ille, cuius seruus percussus est.*

جَاءَنِي رَجُلٌ مَضْرُوبُ ٱلْأَبِ *venit ad me vir quidam, percussus patris.*

جَاءَ رَجُلَانِ مَضْرُوبَا ٱلْأَبَوَيْنِ *venerunt duo viri, quorũ patres percussi sunt.*

جَاءَ رِجَالٌ مَضْرُوبُوا ٱلْآبَاءِ *venerũt quidã viri, quorũ patres percussi sũt.*

Alio modo construi possunt, locato in Nasbo, tamquam Tamijz seu Specificatione, Nomine cuius ratione est Passio, vt

جَاءَنِي ٱلرَّجُلُ ٱلْمَضْرُوبُ ٱلْعَبْدَ *venit ad me vir ille, percussus seruo.*

جَاءَنِي رَجُلٌ مَضْرُوبٌ أَبًا *venit ad me vir quidam percussus patre.*

جَاءَنِي ٱلرَّجُلَانِ ٱلْمَضْرُوبَانِ أَبًا *venerunt ad me illi duo viri percussi patre.*

جَاءَنِي رِجَالٌ مَضْرُوبُونَ أَبًا *venerunt ad me viri quidã percussi patribus.*

Itaque Nomen Patientis triplici modo construi potest: vel ita vt regat Casus sui Verbi in forma Passiua: vel ita vt regat in Giarro Nomen contractum: vel vt, locato in Nasbo Subiecto passionis, absolutè ipsum Patiens proferatur, vt supra exemplis patuit.

Nec dubium est, quòd etiam possit tamquam cætera Nomina manifesta & Adiectiua vsurpari, ita vt deseruiat tamquam Prædicatum & Verbum, alio modo; & tamquam Dispositio, & Adiectiuum, & similia, vt

زيد مضروب	*Zaidus percussus, seu percutitur, vel percutietur.*
جَآءَنِي ٱلَّذِي مَضْرُوبٌ	*venit ad me qui percussus, seu percutitur.*
مَرَرتُ بِزَيدٍ مَضْرُوبًا	*transiui iuxta Zaidum dum percuteretur.*
جَآءَنِي رَجُلٌ مَضْرُوبٌ	*venit ad me vir quidam percussus.*

Et sic in cæteris.

في عمل الصفة المشبهة

De Constructione Adiectiui, seu Participij Intransitiui.

Dvplici modo construi potest: vel Annexum, siue cum Articulo siue sine Articulo, prout exigit sermo, Determinationem vel Indeterminationem; & sic regit alterum Nomen in Giarro. Altero modo regere potest casus sui Verbi, nempe Agens in Rafeo, prout diximus agentes de Concordatione Adiectiui cum Substantiuo, vt

جَآءَنِي رَجُلٌ حَسَنٌ غُلَامُهُ وَجْهًا	*venit ad me vir quidam, pulcher seruus eius facie.*
رَأَيْتُ رَجُلًا حَسَنًا غُلَامُهُ وَجْهًا	*vidi virum quemdã, pulchrũ puer eius facie.*
مَرَرْتُ بِالرَّجُلِ الْحَسَنِ غُلَامُهُ وَجْهًا	*transiui per virum illum, cuius puer pulcher est facie.*

Et cum Annexione.

جَآءَنِي رَجُلٌ حَسَنُ ٱلْوَجْهِ	*venit ad me vir quidam pulcher facie.*
جَآءَنِي ٱلرَّجُلُ ٱلْحَسَنُ ٱلْوَجْهِ	*venit ad me vir ille pulcher facie.*

Hoc autem Adiectiuum, quod dicitur Assimilatum, est Positiuum, & ex ipso formatur Comparatiuum & Superlatiuum, addito ا in principio Radicis trium litterarum, quæ non denotat actum habendi colorem vel deformitatem corporis, prout notauimus supra, dum de eius formatione ageremus inter cætera Participia, in tractatu de Verbo.

في عمل اسم التفضيل

De Constructione Comparatiui, & Superlatiui.

MErito post Adiectiuum Positiuum sequitur Comparatiuum & Superlatiuum: quod Arabibus idem est Nomen, & dicitur أَفْعَلُ ٱلتَّفْضِيلِ *Nomen excessus*, à forma أَفْعَل, quam obtinet. Et semper est concordandum cum proprio subiecto, in casu præsertim: in quo differt ab Adiectiuo Positiuo, cum quo (vt supra suo loco diximus) dicitur frequenter, locato in diuerso casu eius subiecto, cùm ipsum Adiectiuum alteri præcedenti Subiecto fuerit concordatum, vt رَأَيْتُ رَجُلًا حَسَنًا أَخُوهُ *vidi hominem, pulchrum frater eius*. Cum Comparatiuo autem sic dici non poterit, رَأَيْتُ رَجُلًا أَحْسَنَ مِنْ زَيْدٍ أَخُوهُ *vidi virum, pulchriorem Zaido frater eius*. Nec رَأَيْتُ رَجُلًا أَحْسَنَ ٱلنَّاسِ أَخُوهُ *vidi virum, pulcherrimum hominum frater eius*. Sed dicendum, concordato ipso Comparatiuo cum proprio Subiecto cuius verè est qualitas, siue præcedat siue sequatur, vt رَأَيْتُ رَجُلًا أَحْسَنُ مِنْ زَيْدٍ أَخُوهُ *vidi virum, pulchrior Zaido frater eius*, idest, *cuius frater pulchrior est Zaido*. & رَأَيْتُ رَجُلًا أَحْسَنُ ٱلنَّاسِ أَخُوهُ *vidi virum, pulcherrimus hominum frater eius*.

Potest autem triplici modo hoc إِسْمُ ٱلتَّفْضِيلِ *Nomen excessus* vsurpari.

Primò, vel absolutè cum Articulo ال, & vt sic respondet Superlatiuo, vt زَيْدٌ ٱلْأَفْضَلُ *Zaidus præstantissimus*.

Secundò, vsurpari potest annexum alteri, vt زَيْدٌ أَفْضَلُ ٱلنَّاسِ *Zaidus præstantissimus hominum*.

Tertiò, cum Particula مِنْ, vt زَيْدٌ أَفْضَلُ مِنْ عَمْرٍو *Zaidus est melior Amro*.

Vnum autem ex tribus requiritur omninò, & vnicum tantùm; ita vt sine aliquo illorum vel cum duobus pariter nequeat adhiberi. Non enim dici poterit زَيْدٌ أَفْضَلُ sine aliquo alio addito. Nec زَيْدٌ ٱلْأَفْضَلُ ٱلنَّاسِ, aut زَيْدٌ ٱلْأَفْضَلُ مِن عَمْرٍو. Quia in primo non adest aliquod illorum trium; nempe nec notificatio per Articulum, nec annexio, neque Particula مِن. In secundo verò & tertio, duo illorum in singulis coniunguntur, in secundo nempe notificatio per Articulum, & alterum quod est annexio: in tertio autem notificatio coniungitur cum Particula مِن, dicendum ergo est, vt in priùs appositis exemplis.

Aliquan-

Aliquando dicitur sine aliquo ex tribus memoratis explicitè, vt اللهُ أَكْبَرُ *Deus est maior*, quia scilicet subintelligitur مِنْ كُلِّ شَيْءٍ *quàm omnis res*. Aequè ac si diceretur اللهُ أَكْبَرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ *Deus est maximus omnium*.

Quando autem Comparatiuum seu Superlatiuum hoc vsurpatur cùm Particula مِنْ, non habet differentias Generis aut Numeri, sed tantùm Casus, vnde dices

زَيْدٌ أَفْضَلُ مِنْ عَمْرٍو	*Zaidus est melior quàm Amrus.*
أَلزَّيْدَانِ أَفْضَلُ مِنْ عَمْرٍو	*duo Zaidi meliores sunt quàm Amrus.*
أَلزَّيْدُونَ أَفْضَلُ مِنْ عَمْرٍو	*pl. Zaidi meliores sunt quàm Amrus.*
هِنْدٌ أَجْمَلُ مِنْ زَيْنَبَ	*Hinda est pulchrior quàm Zainaba.*
أَلْهِنْدَانِ أَجْمَلُ مِنْ زَيْنَبَ	*duæ Hindæ pulchriores quàm Zainaba.*
رَأَيْتُ ٱلْهِنْدَاتِ أَجْمَلَ مِنْ زَيْنَبَ	*vidi Hindas pulchriores esse quàm Zainaba.*

Quando autem vsurpatur cum Articulo, tunc in omnibus concordat cum Substantiuo, omnes habens differentias, & dices

زَيْدٌ ٱلْأَفْضَلُ	*Zaidus præstantissimus.*
ءَالزَّيْدَانِ ٱلْأَفْضَلَانِ	*duo Zaidi præstantissimi.*
ءَالزَّيْدُونَ ٱلْأَفْضَلُونَ vel ٱلْأَفَاضِلُ	*pl. Zaidi præstantissimi.*
هِنْدٌ ٱلْفُضْلَى	*Hinda præstantissima.*
ءَالْهِنْدَانِ ٱلْفُضْلَيَانِ	*duæ Hindæ præstantissimæ.*
ءَالْهِنْدَاتُ ٱلْفُضْلَيَاتُ vel ٱلْفُضَالَى	*Hindæ præstantissimæ.*
هِنْدَاتٌ كُبْرَيَاتٌ vel كُبَارَى vel كُبَرُ	*pl. Hindæ maximæ.*

Cùm verò Annexum vsurpatum fuerit hoc Nomen excessus, ad libitum dicetur, vel concordando etiam in Genere & Numero, vel sumendo pro omnibus vocem singularem Masculinam, & dices ad libitum

زَيْدٌ ءَافْضَلُ ٱلنَّاسِ	*Zaidus præstantissimus hominum.*

الزيدان

وَأَفْضَلَا ٱلنَّاسِ	أَلزَّيْدَانِ أَفْضَلُ ٱلنَّاسِ	*duo Zaidi præstantissimi hominũ.*
وَأَفْضَلُوا ٱلنَّاسِ	أَلزَّيْدُونَ أَفْضَلُ ٱلنَّاسِ	*pl. Zaidi præstantissimi hominũ.*
وَفُضْلَى ٱلنِّسَاءِ	هِنْدٌ أَفْضَلُ ٱلنِّسَاءِ	*Hinda præstantissima mulierum.*
وَفُضْلَيَا ٱلنِّسَاءِ	أَلْهِنْدَانِ أَفْضَلُ ٱلنِّسَاءِ	*duæ Hindæ præstantissimæ mulierũ.*
وَفُضْلَيَاتُ ٱلنِّسَاءِ	أَلْهِنْدَاتُ أَفْضَلُ ٱلنِّسَاءِ	*pl. Hindæ præstantissimæ mulierum.*

في الاسم التام
De Nomine perfecto.

Triplex est Nomen Perfectum: vel ratione Tanuini: vel ratione ن dualis, aut ن Pluralis sani: vel ratione Pronominis affixi. Et dicitur Nomen perfectum ad differentiam eorum Nominum, quæ priuantur memoratis, scilicet Tanuino, نن Dualis vel Pluralis, & Affixo, dum alteri annectuntur Nomini: non enim possunt habere prædicta, alteri annexa, vt supra visum est dum ageremus de Nomine Annexo, & Contracto, enumerantes Denominationes & munia partium Orationis, actu componentium ipsam Orationem. Hæc autem quæ Perfecta dicuntur, respuunt Annexionem vt prædicta obtineant.

Sunt autem huiusmodi Nomina, Ponderum, Mensurarum, & Numerorum, Decadum scilicet, quæ habet ن in fine ad instar Pluralis sani Masculini, vt رَاقُودٌ *Cadus*. مَنَوَانِ *duæ libræ*. عِشْرُونَ *viginti*. ثَلَٰثُونَ *triginta*. أَرْبَعُونَ *quadraginta*, &c. Quibus seruatis Tanuin & ن ن, dicitur non cum Annexione, (quamuis liceat annectere: sed non in Numeris) sed locata re numerata, ponderata, mensurata in Nasbo, tamquam Tamijz seu specificatione, vt عِنْدِي رَاقُودٌ خَلًّا رَطْلٌ زَيْتًا وَمَنَوَانِ سَمْنًا وَقَفِيزَانِ بُرًّا وَعِشْرُونَ دِرْهَمًا *apud me est cadus aceti, libra olei, duæ vnciæ butyri, & duo modij frumenti, & viginti denarij*. Vbi ly درهما، برا، سمنا، خلا, sunt specificatio seu تمييز respectu indeterminationis Nominum منوان، قفيزان، عشرون، راقود, quæ dicuntur Perfecta, quia non priuantur suo ن, vel Tanuino.

Tertium autem, quod dicitur Perfectum, ratione Affixi Pronominis, locat etiam in Nasbo Nomen sequens, tamquam specificationem, quia non potest alteri annecti vlterius: sed dicitur هَدِيَّتُهُ زُمُرُّدًا *munus eius Smaragdum fuit*. مِلْؤُهُ عَسَلًا *plenitudo eius mellis*, &c.

فى عمل الاسماء السماعية

De Constructione Nominum Irregularium.

Diximus de Constructione Nominum Regularium: de Masdaro, de Participio Actiuo, Passiuo, Intransitiuo seu Adiectiuo qualificante, Nomine perfecto, per ordinem: supererat dicendum de Nomine Annexo, sed iam priùs dictum fuit de ipso, dum enumeraremus munia diuersa & varias Denominationes partium Orationis, sub titulo De Contracto. Modò dicendum de Nominibus Irregularibus, seu Audibilibus, nempe De Nominibus Diminutis, Indistinctis, & Verborum: sed quia de his iam diximus vbi Nomina Indeclinabilia recensuimus, reliquum est vt de alijs duobus agamus.

فى عمل الاسماء المنقوصة

De Constructione Nominum Diminutorum.

Nouem sunt Nomina quæ Diminuta dicuntur, quia ad complementum sensus Orationis non sufficit cum ipsis vnica summa, sed duæ requiruntur. Sunt autem hæc

مَنْ *quisquis.*	أَىْ *quicumque.*	مَا *quitquid.*
مَتَى *quandocumque.*	إِذْمَا *cùm, quando.*	مَهْمَا *quotiescumque.*
أَيْنَ *vbicumque.*	حَيْثُمَا *quocũque, quoquò.*	أَنَّى *quomodocumque.*

Et omnia hæc Gezmant duo Verba Modsarea, quia conditionem virtute continent: & quotiescumque in sermone conditionali adest Verbum Modsareum, licet illud Gezmare, vt supra diximus agentes de Particulis conditionis. Dices igitur

مَنْ يُحِبَّنِى أُحِبَّهُ	*quicumque dilexerit me, diligam eum.*
أَيُّهُمْ يُذِلَّنِى أُذِلَّهُ	*quicumque me spreuerit, spernam eum.*
مَا تُرِدْ أُرِدْ	*quicquid volueris tu, volam & ego.*
مَتَى تَقُمْ أَقُمْ	*quandocumque surrexeris, surgam.*
إِذْمَا تَرْقُدْ أَرْقُدْ	*quandocumque dormieris, dormiam.*
مَهْمَا تَشْرَبْ أَشْرَبْ	*quotiescumque biberis, bibam.*
أَيْنَ تَقْعُدْ أَقْعُدْ	*vbicumque sederis, sedebo.*

حَيثُمَا تَسِرْ أَسِرْ *quocumque perrexeris, pergam.*

أَنّى تَصْنَعْ أَصْنَعْ *quomodocumque feceris, fatiam.*

في الاسماء المبهمة

De Nominibus indiſtinctis.

INdiſtincta dicuntur hæc Nomina, quia ſine addito nil peculiare ſignificant. Sunt autem quattuor, quæ præcipuè recenſentur apud Auctores, nempe Numerus عَشَرَ *decem*, dum copulatur alteri numero minori ab 11. vſque ad 19. quo locatur in Nasbo nomen ſingulare, ſine Articulo, tamquam ſpecificatio, vt أَحَدَ عَشَرَ عَبْدًا *vndecim ſerui.* إِثْنَى عَشَرَ فَرَسًا *duodecim equos.* ثَلاثَةَ عَشَرَ بَغْلًا *tredecim muli.* Sic conſtruitur hic numerus compoſitus ab 11. vſque ad 20. cæteri verò conſtruuntur, prout diximus dum Numerorum vniuerſa nomina recenſeremus.

Alterum eſt كَمْ *quot.* Et aliqui ſimplex nomen exiſtimant: alij verò (vt Auctor Chamus teſtatur) volunt eſſe Nomen compoſitum ex Particula aſſimilatiua كَ *ſicut*, & مَا *id quod.* Qua dicitur interrogatiuè cum Nasbo, vt كَمْ رَجُلًا عِنْدَكَ *quot viri apud te?* & enunciatiuè in Giarro, vel in Singulari, vt عَرَفْتُ كَمْ عَبْدٍ لَكَ *noui quot ſeruos habeas.* Vel in Plurali, vt عَرَفْتُ كَمْ عَبِيدٍ لَكَ *ſcio quot ſerui ſint tibi.* &c.

Tertium كَذَا *tot*, compoſitum ex كَ *ſicut*, & ذَا *hoc*, conſtruitur etiam cum Nomine ſingulari indeterminato in Nasbo, vt لِي كَذَا فَلْسًا *mihi ſunt tot quadrãtes.* Reperitur etiam quandoque conſtructum cum Rafeo, vt لَهُ عِنْدِي كَذَا دِرْهَمٌ *ipſi apud me tot denarij*, &c.

Quartum كَأَيِّنْ, vel كَائِنْ, vel كَأَيْ *quot*, interrogatiuè, & enunciatiuè, compoſitum ex كَ *ſicut*, & أَيّ *quiſquis*, idem eſt quòd كَمْ, & conſtruitur etiam cum Nasbo, vt كَأَيِّنْ عَبْدًا لِي *quot ſerui ſunt mihi?* Auctor tamen Chamus notat in quinque differre كَأَيِّنْ à كَمْ: primò, quia, inquit, كَمْ eſt ſimplex, كَأَيِّنْ verò eſt compoſitum. Secundò, quia cum كَأَيِّنْ elegantiùs apponitur Particula مِنْ, in tantum, vt Auctor quidam nomine ابن عصفور *Ebno Asfur* exigeret tamquam neceſſariam, vt كَأَيِّنْ مِنْ رَجُلٍ عِنْدِي *quot viri ſunt apud me?* Et quidem

Nn licet

licet apponere مِنْ etiam cum كَمْ , vt supra diximus, recensentes Cognominationes, inter indeclinabilia. Tertiò, quia vulgus non vsurpat كَأَيِّنْ etiam interrogando, sicut vsurpat كَمْ . Quartò, quia non potest locari in Glarro كَأَيِّنْ, sicut كَمْ, vt cùm dicitur إِلَى كَمْ مَدِينَةٍ *in quot ciuitates?* nec enim dici potest secundum eos إِلَى كَأَيِّنْ مَدِينَةٍ . Quintò, quia Chabarum seu Prædicatum كَأَيِّنْ non cadit loco simplicis, sed semper inuoluit plura, quia scilicet كَأَيِّنْ est ex أَيّ *quis eorum*, & est significatio inuoluens plura, numero distincta: at كَمْ est ex كَ *sicut*, & ex مَا *id, quod*: in quo non inuoluitur pluralitas aliqua: vel certè quantitas tantùm continua significatur, vnde ex كَمْ *quot*, fit أَلْكَمُّ *quantitas*, & أَلْكَمِّيُّ *quantus*, & أَلْكَمِّيَّةُ *quanta, pertinens ad quantitatem*.

Cætera autem Indistincta superiùs recensuimus cum eorum Constructione, dum ageremus de Indeclinabilibus, in fine tractatus de Nomine.

Hic autem non est prætereundum, quòd Nomen quodcumque maiorem afferens explicationem, quamcumque afferens indistinctionem, siue post Verbum siue post Nomen, potest in Nasbo collocari, Indeterminatum, & in singulari numero, tamquam Specificatio vel Dispositio, vt supra dictum est de أَلْحَالُ *Dispositione*, & أَلتَّمْيِيزُ *Specificatione*, seu *Distinctione*.

DE CONSTRVCTIONE PARTICVLARVM.

NE esset nobis iteratò habendus sermo de Particulis, propterea eas recensendo, de Constructione etiam earum satis diximus. Quare aliud hìc nobis nil superest necessariò dicendum. Sed hæc tantummodo ad copiosiorem dicemus doctrinam, quasdam Particulas veluti contrariam exigere operationem regulis supra traditis: vt accidit in Particulis Vocatiui & Negatiui.

Nam regula est, quòd Adiectiuum concordare debeat etiam in casu cum suo Substantiuo: cum Particulis autem Vocatiuis licet discordare, vt ibi diximus; licet enim dicere يَا رَجُلُ ٱلْحَقِيقِيُّ, vel يَا رَجُلُ ٱلْحَقِيقِيَّ *ò homo verax*. Imò necesse est discordare quando Adiectiuum fuerit annexum, vt يَا رَجُلُ سَلِيمُ ٱلْقَلْبِ *ò vir simplex corde*. Nec enim licebit dicere يَا رَجُلُ سَلِيمُ ٱلْقَلْبِ.

Simi-

Similiter cum Particula لا, discordato Adiectiuo, vel concordato, dicere licebit لَا رَجُلَ ظَرِيفٌ, vel لَا رَجُلَ ظَرِيفًا, vel لَا رَجُلَ ظَرِيفَ, vel لَا رَجُلَ ظَرِيفٍ, *non est homo aliquis tractabilis*. Et aliquando cum hac Particula لا, quæ dicitur لِلْجِنْسِ, reperitur dictum لَا أَبَا حَسَنٌ *non est pater quisquam bonus*. Quamuis alij velint hic لا in significationem لَيْسَ acceptum, & Chabarum præmissum esse Mobtadao, vnde sensus sit *non est pater bonus*, seu *paternitate non præstat*.

Est etiam regula, vt Coniunctum seu Subiunctum, scilicet quod subinfertur post Particulas coniunctiuas, Nomen post Nomen, siue Verbum post Verbum, in eadem dispositione locetur posteriùs sicut priùs; & nihilominus cum dicta Particula licet discordare, & dicere, exempli gratia لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ *non est dispositio, neque virtus nisi in Deo*. vel dicere licebit لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةٌ, vel لَا حَوْلٌ وَلَا قُوَّةٌ, vel لَا حَوْلٌ وَلَا قُوَّةَ: & dicere etiam licebit, quamuis minus eleganter لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةً *non est consilium, neque potentia*. Quando autem cum huiusmodi Particula لا negatiua vniuersali (quę dicitur in negationem generis, & vt sic solo Nomini singulari Indeterminato præponitur) fit Subiunctio cum sola coniunctiua و *&*, sine replicatione لا *non*: tunc etiam licebit discordare, si non quoad Casum, certè quoad Tanuinū, vt si dicere liceat لَا أَبَ وَابْنَ *non est pater, neque filius*, licebit etiam dicere لَا أَبَ وَابْنًا. Item & bene dicetur لَا أَبَ وَابْنٌ *nec pater, nec filius*.

Cætera autem ex dictis facilè assequeris. Superest tantummodo, vt de Metro aliquid breuiter attingamus.

فى علم العروض
DE ARTE METRICA.

Facilis est Arabibus Carminum structura, nam quod negotium quibusdam facessit, est Syllabarum distinctio, & illarum breuitatem vel longitudinem assequi, quod est illis difficile propter multiplices regularum anfractus, vt accidit Latinis: Apud Arabes autem facilis est, vt etiam ab initio diximus, earum distinctio, quia omnis Syllaba, vel est composita ex vnica Consonante & Vocali, vt بِ, لِ, كَ, تِ: & omnis eiusmodi Syllaba breuis erit. Vel erit composita ex duplici Consonante cum sua Vocali, vt كُو, بِى, نَا, مَنْ, كُنْ, بَلْ: & omnis eiusmodi Syllaba longa erit: quòd si accidat aliquam esse Syllabam ex tribus Consonantibus, prout accidere potest virtute Tesdid post aliquam ex tribus litteris mollibus, nempe ا, و, ى, vt est Syllaba نَانّ in dictione أَنْصُرْنَانِّ *adiuuate vos*

omninò plures mulieres, multò magis Syllaba longa erit. Præter has Syllaba diuersa non datur Arabibus. Quare constat quàm facile sit negotium, cùm tam facilis sit agnitio syllabarum, ex quibus totum pendet opus. Vnum tantùm est animaduertendum, ne, compendij causa, scribatur sine littera quiescenti syllaba, vt accidit in رَحْمٰن *misericors*, quod scribitur pro رَحْمَان, & أَللّٰه *Deus*, quod scribitur sine ا, propter frequentem vsum, cùm radix sit أَلَاه. Sed huiusmodi paucissima sunt, & facillimè agnoscenda ex regulis supra traditis in Grammatica: vnde hic nihil superest addendum.

EX SYLLABIS FORMANTVR PEDES, qui duo tantùm sunt; nempe vnus qui dicitur سَبَبٌ *Chorda*: alter qui dicitur وَتَدٌ *Palus*, seu *paxillus*: similitudinem enim sumunt à structura domus, seu tentorij, circa structuram poematis; & quia illā dicūt بَيْتُ ٱلشَّعْرِ *domum pilorum*: ex pilis enim & pellibus extendunt Arabes sibi tentoria. Propterea & structuram carminis vocant بَيْتُ ٱلشِّعْرِ *domum versuum*. Et quia domus, seu tentorium extenditur adminiculo chordarum & paxillorum, ita volunt domum Carminum struendam esse adminiculo pedū, qui dicantur أَلْأَسْبَابُ *Chorda*, & أَلْأَوْتَادُ *Paxilli*.

Est autem أَلسَّبَبُ *Chorda*, pes constans ex duabus litteris Consonantibus, quarum prior semper habet Vocalem, posterior autem vel habet Vocalem, vel non: si nō habeat Vocalem, dicetur أَلسَّبَبُ ٱلْخَفِيفُ *Chorda leuis*, qualis est مَنْ *quis*, مِنْ *ex*, بَلْ *sed*, أَمْ *aut*, لَا *non*, & similia.

Si autem vtraque sit cum Vocali, tunc dicetur أَلسَّبَبُ ٱلثَّقِيلُ *Chorda grauis*, qualis est لَهُ *ipsi*, أَبُ *patrem*, هُوَ *ipse*, هِيَ *ipsa*, بِكَ *per te*, بَلْ *sed*, ante vasli.

أَلْوَتَدُ *Palus* seu *paxillus*, constat ex tribus Consonantibus, quarum duæ habent Vocalem, vna est priuata Vocali; si habentes Vocalem sint immediatæ, nempe prima & secunda, vt عَزَتْ *pugnauit illa*. رَمَتْ *iaculata est*. هٰذَا *hic*. لَقَدْ *profectò iam*. لَهَا *ad eam*: Tunc dicetur أَلْوَتَدُ ٱلْمَجْمُوعُ *Paxillus coniunctus*.

Si autem littera quiescens mediet inter vtramque motam, vt رَجُلٌ *vir*, أَبْنٌ *filius*, جُزْءٌ *pars*, إِجْرِ *curre*: tunc dicetur أَلْوَتَدُ ٱلْمَفْرُوقُ *Paxillus disiunctus*.

Itaque quattuor sunt pedes, non plures nec pauciores, ad construenda quorúmcumque carminum genera Arabico idiomate: nempe pes, qui dicitur سَبَبٌ خَفِيفٌ

Chorda

Chorda leuis, vt بل ، قُلْ ، بَا ، بِي. Alter, qui dicitur سَبَبٌ ثَقِيلٌ *Chorda grauis*. vt هُذَا ، هُوَ ، يَدُ ، بِي. Tertius appellatus وَتَدٌ مَجْمُوعٌ *Paxillus coniunctus*, vt كُلْ ، صُنْتُ ، غُزَا ، رَمَى. Quartus tandem dictus وَتَدٌ مَفْرُوقٌ *Paxillus seiunctus*, vt قُلْتُ ، لَيْسَ.

Ex his componuntur partes, alternatim sibi mutuo succeden tibus Chordis & Paxillis: easque partes, secundum morem Arabibus consuetum, exprimunt eiusmodi formulis, nempe مُسْتَفْعِلُنْ, qua tres pedes importantur, nempe Chorda leuis, Paxillus disiunctus, & altera Chorda leuis. فَاعِلَاتُنْ, qua formula importantur tres quoque pedes, nempe Chorda leuis, secundo autem loco Paxillus coniunctus, & chorda leuis. فَعُولُنْ, qua importantur duo tantùm pedes, nempe Paxillus coniunctus, & Chorda leuis. مُتَفَاعِلُنْ, qua continentur tres pedes, Chorda grauis, Chorda leuis, & Paxillus coniunctus. مُفَاعَلَتُنْ, qua habentur tres pedes, Paxillus coniunctus, Chorda grauis, & Chorda leuis. Et huiusmodi formulis indicant metricam quantitatem Carminum per singula, ostendentes etiam singulas litteras, siue mouendas, siue vocali priuandas. Et quamuis videatur nimis arcta necessitas, in versu etiam exigere litteras, vel quiescentes vel motas; nihilominus licentia ampla datur Poetis, vt immutare liceat, addere, vel detrahere, vt inferius patebit. Licet enim, exempli gratia, pro مَفَاعِيلُنْ continente tres pedes, Paxillum scilicet coniunctum cum duabus Chordis leuibus; licet, inquam, ponere مَفَاعِيلُ, quæ formula continet duos Paxillos, scilicet coniunctum & disiunctum. Licet etiam, secundùm occasionem, quandoque pro parte secundum Formulam فَعُولُنْ, qua continentur duo pedes, Paxillus coniunctus & Chorda leuis, neglecta littera, apponere فَعُولُ, quæ licentia dicitur ٱلْقَبْضُ *retentio*, seu *contractio*. Insuper & quandoque licebit negligere ف ex فَعُولُنْ, quam licentiam dicunt ٱلْخَرْمُ *prioris exporrecta neglectio*. Et si simul negligatur prima & vltima, ita vt remaneat tantummodo عُولُ dicetur eiusmodi licentia ٱلثَّلْمُ, seu ٱلثَّرْمُ, & Carmen in quo talis adest licentia dicitur ٱلْأَثْرَمُ *cui desunt duæ litteræ, vna mota, & altera quiescens*, seu vbi appositū est عُولُ pro فَعُولُنْ, & sic in cæteris Formulis. Sed non passim hoc licet, sed prudentia opus est, vt sententia, acumine, vel grauitate suppleatur sensus, quod detrahitur consonantiæ vocis. Verùm postea dicemus qualis licentia sit sumenda.

Et quidem Versus Arabum, quamuis multiformes habeant species, magis tamen consonāt Tuscis quàm Latinis: quare his qui Italicè norunt construere versus, facilis erit structura Arabicorum, præsertim cùm Itali non vsurpent licentias tam amplas sicut Arabes, qui, ne falsum aut acutum vel graue negligant dictum, non curant integritatem frangere Versus: Italis autem mensura semper est eadem, & ea species quæ vndecim exigit syllabas, non minuitur nec crescit, ita & quæ duodecim, semper habet duodecim, vt sunt quæ vulgo dicuntur Sdruccioli, & sic in cæteris. Augetur etiam facilitas, quia sicut Itali, ita & Arabes Versus iungunt binos, & in fine consonantiam exigunt similis desinentiæ, quam vocant قَافِيَةٌ *rhythmum:* & dictio vltima prioris Versus, quæ proponitur ad consonantiam, dicitur أَلْعَرُوض *Propositio:* dictio autem vltima posterioris, quæ reddit consimilem desinentiam, dicitur أَلضَّرْبُ *pulsatio*. Et vterque Versus, tam prior quàm posterior, appellatur مِصْرَاعٌ *ianua:* & ambo pariter مِصْرَاعَانِ *bifores*, sumpta metaphora ab ostio, quod duabus foribus, hinc inde claudentibus, obstruitur. Initium verò prioris versus vocant أَلصَّدْرُ *accessum*.

Omnem artem Arabici metri elegantibus versibus est prosecutus eruditus quidam Aegyptius è ciuitate Memphi, quæ hodie dicitur Cairo, & Arabicè ألقاهرة, quos expedit hìc per extensum apponere, priùs quàm vlterius progrediamur. Ex ipsius enim doctrina plana reddentur omnia.

أَلْقَصِيدَةُ آلْخَزْرَجِيَّةُ

فِي عِلْمِ آلْعَرُوضِ وَآلْقَوَافِي

CARMEN CHAZREGIACVM.

De Arte Metrica, & Rhythmis.

لِلشِّعْرِ مِيزَانٌ يُسَمَّى عَرُوضُهُ

بِهَا آلنَّقْصُ وَالرُّجْحَانُ يَدْرِيهِمَا آلْفَتَى

Carmini est mensura, quæ vocatur metricatio eius,

Per eam defectus, & excessus, agnoscet vtrumque tyro.

وَأَنْوَاعُهُ قُلْ خَمْسَةَ عَشَرَ كُلُّهَا

يُؤَلَّفُ مِنْ جُزْئَيْنِ فَرْعَيْنِ لَا سِوَى

Et species eius, dic, quindecim vniuersæ,

Componuntur ex duabus partibus, duobus ramis, non amplius.

وَأَوَّلُ نُطْقِ ٱلْمَرْءِ حَرْفٌ مُحَرَّكٌ
فَإِنْ يَأْتِ ثَانٍ قِيلَ ذَا سَبَبٌ بَدَا

Itaque initium prolationis hominis est littera mota:
Quòd si adueniat altera, dicetur hoc, Chorda; eritque patenter.

خَفِيفٌ مَتَى يَسْكُنْ وَإِلَّا فَضِدُّهُ
وَقُلْ وَتَدٌ إِنْ زِدْتَ حَرْفًا بِلَا ٱمْتِرَا

Leuis, quando quieuerit, sin autem è contra:
Et dic, Paxillus, si addideris litteram, sine suspicione.

وَسَمِّ بِمَجْمُوعٍ فَعَلْ وَبِضِدِّهِ
كَفَعْلُ وَمِنْ جِنْسَيْهِمَا ٱلْجُزْءُ قَدْ أَتَى

Et voca Paxillum coniunctum فَعَلْ: *& è contra*
Si sit vt فَعْلُ: *& ex genere duorum horum pars iam prouenit versus.*

خُمَاسِيُّهُ قُلْ وَٱلسُّبَاعِيُّ ثُمَّ لَا
يَفُوتُكَ تَرْكِيبًا وَسَوْفَ إِذَنْ تَرَى

Quinaria eius, dic, & septenaria. Deincepsq. ne
Desit tibi vlterius semper addere: tandemq. videbis

فَعُولُنْ مَفَاعِيلُنْ مُفَاعَلَةٌ وَفَا
عِلَاتُنْ أُصُولُ ٱلسَّبْتِ فَٱلشِّعْرُ مَا حَوَى

Sunt Formulæ Carminum, quibus manuducit ad componendos Versus, indicans numerum litterarum, siue Motarum siue Quiescentium, quæ hoc genere Carminũ exiguntur, & propterea dicit فَعُولُنْ مَفَاعِيلُنْ مُفَاعَلَتُنْ وَفَا etiã cum separatione dictionis, vt doceat, hoc genus Carminum vigintiduas exigere litteras, quattuordecim motas; (ac proinde Versum hunc esse quattuordecim syllabarum) octo verò quiescentes. Et adducit exemplum quattuor Carminum iuxta hanc mensu-

tam

ram constructorũ, ſupponens ſingulos Verſus prædictæ Formulæ, non ſolùm per ſingulas partes & pedes, ſed etiam per ſingulas litteras, Formulam ſupernè, & Carmina infernè ſic. Quod obſerua, talis eſt enim doctrinæ methodus apud Arabes de Carminibus.

فَعُولُنْ مَفَاعِيلُنْ مُفَاعَلَتُنْ وَفَا

أَصَابَتْ بِسَهْمَيْهَا جَوَارِحَنَا قَدَا

Impetierunt ſagittis ſuis duabus amaſiæ noſtræ, & aſ-

عِلَاتُنْ مَفَاعِلُ مَفَاعِيلُ فَاعِلُنْ

رَكُونِي بِهِمَّةٍ كَوَقْعِهِمَا سَوَا

ſecutæ ſunt me cum dolore, ſecundùm caſum ipſarum adæquatè.

فَمَا زَابُرَاتِي فِيهِمَا حُبَّتُهُمَا

وَلَا يَدُ طُولَاهُنَّ يَعْتَادُهَا ٱلْوَفَا

Et quod ad meas affectiones reſpectu earum, fateor, gratas habui.

Neque manus eſt tam longa, vt ſimile perficere poſſit.

Sic iunguntur bini Verſus, ita vt liceat (iuxta appoſitum exemplum) etiam ſeparare dictionem, & pats priori, pars poſteriori tribuatur. Et conſtat eiuſmodi Verſus, vt patet, ex Syllabis quattuordecim, & in fine habenr Rhythmi concinnitatẽ ſinguli Verſus exempli appoſiti: at Verſus, quibus Auctor Chazragiacus tradit doctrinam, habent conſonantiam tantùm alterni, iuxta morem Italici carminis. Proſequitur igitur Auctor, doctrinam de Carminibus Carmine tradens, poſtquam dixit.

فَعُولُنْ مَفَاعِيلُنْ مُفَاعَلَةٌ وَفَبَا

عِلَاتُنْ أُصُولُ ٱلسِّتِّ فَٱلْعَشْرُ مَا حَوَى

Sunt Formulæ iam Carminis فعولن *&c. vt ſupra dictum eſt.*

Radices ſex, aut decem, quotquot contineat Verſus.

فَرَتِّبْ إِلَى ٱلْيَازِنِ دَوَابِرَ خَقِّ لَشَقّ

أُولَاتِ غَدٍ جُزْءٍ لِجُزْءٍ ثَنَا ثَنَا

Et

Et dispone iuxta mensuram circulos quinque,
In quibus est apparatus: pars ad partem: iungeq. binos.

Hic autem animaduertendum, Auctorem apposuisse duas dictiones in fine prioris Carminis, nempe خَقْ لِشَقْ, non pro significatu quem continere possunt, خق enim significat *alleuia, facilem redde*, & لشق *declarationem*, seu *propter separationem*: sed accepit has dictiones خق لشق pro litteris quas continent, & sunt quinque, iuxta numerum Circulorum (prout dicunt diuersa Carminum genera) qui numerantur quinque: & qualibet littera ex quinque indicat denominationem vnius Circuli; singulæ singulos indicantes, prout litteræ in Denominationibus singulorum continentur. Quare littera prima خ denotat Circulum, seu genus Carminum quod dicitur اَلدَّائِرَةُ اَلْمُخْتَلِفَةُ *Circulus varius*, qui continet tria Carminum genera, nempe

اَلطَّوِيلُ	اَلْمَدِيدُ	اَلْبَسِيطُ
Longum.	*Extensum.*	*Expansum.*

Cuius Circuli, seu generis Carminũ, mensura est مُسْتَفْعِلُنْ فَاعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ فَاعِلُنْ, idest continet quattuordecim Syllabas, decem longas, & quattuor breues: seu (quod idem est) vigintiquattuor litteras, quattuordecim motas, & decem quiescentes. Hanc mensuram tribuit Carmini Expanso Auctor libri Chamus, suo loco, his: البسيط ثالث بحور العروض ووزنه مستفعلن فاعلن ثماني مرات

Expansum est tertium genus Carminum, cuius mensura est مستفعلن فاعلن *octies replicata*. Et obseruandum est, quòd Auctor Chamus, & alter quilibet, dum mensuram Carminum indicant, de Disticho significant: quare, si quis velit vnius dumtaxat Carminis mensuram agnoscere, medietatem accipiat.

Distinguuntur autem species eiusdem Circuli, nempe Expansum ab Extenso, & Extensum à Longo, non per hoc quod habeant plures, seu pauciores Syllabas, sed quia litteras quiescentes non habent in eodem loco seu gradu Carminis, vt ex dicendis patebit.

Per secundam litteram ق intendit secundum genus, seu Circulum, qui dicitur اَلدَّائِرَةُ اَلْمُؤْتَلِفَةُ *Circulus compositus*, quo continentur duo Carminum genera,

اَلْوَافِرُ *Exuberans*, & اَلْكَامِلُ *Perfectum*.

Et vtrumque genus constat ex quindecim Syllabis, nouem breuibus, sex longis: seu (quod idem est) quodlibet Carmen constat ex litteris viginti & vna, quindecim mo-

motis, & sex quiescentibus: & satis assimilantur huiusmodi Versus, in fine, Carminibus Italicis, prolabentibus, Italicè appellatis *Sdruccioli*: diuerso tamen ordine Perfectum & Exuberans: nam Carminis quod dicitur الوافر *Exuberans*, mensura est مُفَاعَلَتُنْ مُفَاعَلَتُنْ مُفَاعَلَتُنْ, idest, quindecim Syllabæ, quarum longæ sunt secunda, quinta, septima, decima, & duodecima: prout etiam testatur Auctor Chamus, dicens: الوافر البحر الرابع من العروض ووزنه مفاعلتن ست مرات *Exuberans, quartum genus est Carminum, cuius mensura est* مفاعلتن *sex vicibus replicatum*: scilicet in Disticho; nam Versus vnicus triplici replicatione completur. Deinde subdit Chamus والموفور والموفر منه ما جاز ان يخرم فلم يخرم *& inde deriuatum est* الموفور والموفر *idest Carmen illud dictum Elmauphuro, seu Elmuaffaro, quod licet vt truncetur prima Syllaba alicuius partis, & tamen non est truncatum*, quare Plenum & Exuberans est.

Carmen autem, quod dicitur الكامل *Perfectum*, quamuis sit eiusdem Circuli & Generis; constat quidem ex litteris viginti & vna, quindecim motis, & sex quiescentibus; ac profectò quindecim Syllabis, nouem breuibus, & sex longis: diuerso tamen ordine disponuntur; nam longæ erunt Syllabæ tertia, quinta, octaua, decima, & decimatertia; nam eius mensura est مُتَفَاعِلُنْ مُتَفَاعِلُنْ مُتَفَاعِلُنْ. Sic testatur Chamus suo loco, dicens, الكامل من شطور العروض متفاعلن ست مرات *Perfectum, est ex generibus Carminum, cuius mensura est* متفاعلن *sex vicibus replicatum*: scilicet in Distícho. Itaque vnius Carminis Exuberantis mensura est مُفَاعَلَتُنْ مُفَاعَلَتُنْ مُفَاعَلَتُنْ, quæ importat longitudinem secundæ, septimæ, & duodecimæ, præter Syllabas quintam & decimam. Carminis autem الكامل *Perfecti* mensura est مُتَفَاعِلُنْ مُتَفَاعِلُنْ مُتَفَاعِلُنْ, quæ importat productionem (præter quintam & decimam) Syllabæ tertiæ, octauæ & decimætertiæ.

Per litteram ش, memoratis dictionibus contentam, intendit Auctor genus Carminum, quod continetur Periodo quæ dicitur الدَّائِرَةُ الْمُشْتَبِهَةُ *Circulus similis*. seu *Imitans*. Et constat quodlibet Carmen huius generis ex duodecim Consonantibus motis, & octo vel nouem quiescentibus, ita vt fiant duodecim Syllabæ, ex quibus octo sint longæ, tres breues, vltima enim Syllaba ad libitum disponitur: & sunt hæc, simillima Carminibus Italicis duodecim Syllabarum, qui dicuntur Sdruccioli: & est eorum mensura مُسْتَفْعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ. Et debet penultima esse breuis, & antepenultima longa, quamuis liceat in cæteris conniuentia. Triplex autem species pertinet ad hunc Circulum, nempe

الهزج

الهزج	الرجز	الرمل
Cantilena, Madrigale.	*Satyra, Improuisa modulatio.*	*Breue Carmen:*

Mensura horum trium, vt diximus, duodecim est Syllabarum. Et Auctor Chazragiacus pro priori specie, quæ dicitur أَلْهَزَجْ *Cantilena*, affert hoc exemplum:

وَيَسْهَبُ الصِّيمُ بَأْسًا يَذُودُهُمْ

كَذَاكَ وَلَوْ مَاتُوا فَمُوسَى آمَرُ وَدُنَا

Et per desertum Dsim, seu montuosum, tristis duxit eos;

Ita, & si mortui sunt, tamen Moyses aderat heros.

Secundæ speciei, quæ dicitur أَلرَّجَزْ *Carmen ex tempore*, seu *Satyra*, mensura est مُسْتَفْعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ, prout testatur Chamus, dicens الرجز ضرب من الشعر وزنه مستفعلن ست مرات سمى لتقارب اجزايه وقلة حروفه وزعم الخليل انه ليس بشعر وانما هو انصاف ابيات واثلاث والارجوزة كالقصيدة منه *Improuisum Carmen est species Metri, cuius mensura est* مستفعلن *sex vicibus replicatum. Et dicitur sic ratione breuium partium eius, & paucitatis litterarum. Et existimauit Elchalil non esse speciem Carminis, sed medietates seu partes Versuum, vel potius tertiam partem. Et inde dicitur* الارجوزة *Carmen ex tempore, seu eructatum, siue breue.* Dixit autem hoc Elchalil, esse scilicet tertiam partem Versus, quia per quaternas Syllabas eadem replicatur mensura, cum totius Carminis regula sit مستفعلن مستفعلن مستفعلن, quæ non est aliud, nisi replicatio eiusdem, tribus vicibus. quare cum sit eadem regula ter replicata, datur locus diuisioni Carminis in tres partes, ita vt dici possit Italicè *Terzetto*, & quodlibet constet ex tribus Versibus quaternarum Syllabarum, iuxta formam مستفعلن, diuidendo sic singula Carmina, ab Auctore in exemplum adducta, in tres partes.

بِعِلْمِهَا	الَّا أَتَا	مَا أَقْبَلَتْ
per scientiam suam.	*nisi afferat*	*nunquam venit*
مَا بِهِ أَتَى	يَا حَبَّذَا	مُبَشِّرُنَا
vah quid attulit nobis!	*ò dilecte,*	*Bonus nuncius noster,*

Numquam venit, nisi afferat aliquid scientia sua,
Euangelizator noster, ò dilecte, papè quid attulit!

Tertia species Carminum Circuli seu Periodi, quæ dicitur *Similis*, appellatur الرمل *Exilis, breue*, sumpta metaphora ab arena, quæ dicitur الرمل. Videtur enim procedere tamquã atena, minutatim, disiunctis partibus: Est enim eius mẽsura فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن, idest duodecim Syllabæ, omnes longæ, exceptis tribus: & longitudo Syllabarum tam frequens, videtur veluti disiungere partes, vt tamquam arena videatur profluere disiunctim, non ad instar aquæ, quæ cum continuatione fluit. Dicitur etiam Exilis, quia ad instar præcedentis speciei, diuiditur in tres partes æquales per quaternas Syllabas: & potest quælibet pars integer censeri Versus, ita vt ex tribus Versibus, ex quaternis Syllabis cõstantibus, videatur hoc Carmen compositum. Et possit hoc modo disponi, seiunctis partibus.

Per litteram ل intendit Auctor quartum Circulum, qui dicitur الدائرة المجتلبة *Circulus Contractus*, ad quem pertinent sex Carminum species, nempe

السريع *Velox.*	المنسرح *Emissum.*	الخفيف *Leue.*
المضارع *Simile.*	المقتضب *Concisum.*	المجتث *Conuulsum.*

Prima species, quæ dicitur السريع *Velox*, faciunt ex septem Syllabis, vt sunt Carmina Alchorani cap. المرسلات *de Missis, seu Nuncijs*: vbi replicatis iuramentis, quasi ludens, sic loquitur:

والمرسلات عرفا	*Per demissos crines, seu Nuncios probos.*
فالعاصفات عصفا	*& procellosos ventos.*
والناشرات نشرا	*Per sparsas dissipationes.*
فالفارقات فرقا	*& separatrices separationes.*

Secunda species, quæ dicitur المنسرح *Carmen emissum*, non constat ex vna certa mensura, sed ex pluribus collectis, prout solent Itali in ijs quæ vocant *Cantilenas*: seu *Madrigale*. Et modò Versus admittitur septem Syllabarum, modò vndecim, modò duodecim, &c. vt profectò dici possit المنسرح *ad volũtatem emissum quoquo*: vt constat per totum ferè Alchoranum, Mahumetem Carmina protulisse, prout in buccam caderet. Et سورة النجم *capite de stella* talia profert.

وَٱلنَّجْمِ إِذَا هَوَى	*Per stellam quando ceciderit.*
مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَى	*Non errat doctor vester, neque decipit.*
وَمَا يَنْطِقُ عَنِ ٱلْهَوَى	*& non loquitur ad voluntatem.*
إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى	*& quidem non est nisi inspiratio.*
عَلَّمَهُ شَدِيدُ ٱلْقُوَى	*docuit eum fortis robore,*
ذُو مِرَّةٍ فَٱسْتَوَى	*Sapiens, & didicit.*

Aliqui hanc speciem المنسرح *Carminis emissi* non referunt ad aliquod genus ex quinque Circulis, quia inquiunt pertinet ad omnes: propterea & liber Chamus, dum suo loco tractat hanc dictionem, non assignat illi mensuram peculiarem, sicut cæteris in proprijs locis, sed tantũmodo dicit المنسرح جنس من العروض *Emissum est genus Carminum.* Alij autem volunt huc pertinere ad Circulum Attractum, qui est Circulus continens eas species Carminum, quæ constant ex duodecim Syllabis: & huius Carminis quod *Emissum* dicitur, peculiarem esse mensuram, nempe فَاعِلَاتُنْ مُسْتَفْعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ. Emissum verò dictum in alia acceptione المنسرح & esse æquiuocationem nominis, dum sumitur pro Carmine constante ex diuersis generibus. In hoc autem Circulo recensendum, quia constat ex duodecim Syllabis. Hi quoque, propter eandem causam, speciem quam recensuimus, constantem ex septem Syllabis, denominatione السريع *velox*, non referunt ad hunc Circulum, sed ad Circulum primum, qui continet eas species Carminum, quæ constant ex quattuordecim Syllabis: Carmen verò السريع *velox*, constans ex septem, esse medietatem, quare referri ad Circulum المختلف *Diuersum.* Alij verò qui ad hunc Circulum المجتلبة *Attractum* referunt, volunt esse duodecim Syllabarum, & mensura, quam ei tribuunt, est فَاعِلَاتُنْ مُسْتَفْعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ, quæ coincidit cum præcedenti. Alij verò dicunt eius mensuram مستفعلن فاعلاتن مستفعلن

Tertia species, quæ dicitur الخفيف *leuis*, constat secundùm aliquos ex octo Syllabis, eiusque mensuram faciunt فَاعِلَاتُنْ مُسْتَفْعِلُنْ, prout sunt Carmina Alchorani سورة المرسلات *cap. de missis Nuncijs*, sub initium.

فَاذَا ٱلنُّجُومُ طُمِسَتْ *Quando obſcurabuntur Stellæ.*

وَاذَا ٱلسَّمَآءُ فُرِجَتْ *Et quando cælum ſcindetur.*

وَاذَا ٱلجِبَالُ نُسِفَتْ *Et quando montes complanabuntur.*

وَاذَا ٱلرُّسُلُ اُقِّتَتْ *Et quando nuncijs præfinietur tempus.*

لِاَيِّ يَوْمٍ اُجِّلَتْ *Quo die conſtitutum eſt.*

Huiuſmodi menſuram octo Syllabarum tribuit *Leui* Auctor Libri Chamus, dicens الخفيف ما كان من العروض على فَاعِلَاتُنْ مُسْتَفْعِلُنْ *Leue eſt quod ex Carminibus eſt iuxta menſuram* فَاعِلَاتُنْ مُسْتَفْعِلُنْ. Alij verò, qui volunt huiuſmodi Circulum eſſe omnium ſpecierum conſtantium ex duodecim Syllabis, aſſerunt menſuram eſſe ſex vicibus replicatum فَاعِلَاتُنْ مُسْتَفْعِلُنْ فَاعِلَاتُنْ ست مرات Sed quæſtio eſt de Nomine: ſufficit nobis, vtriuſque generis Carmina reperiri, & duodecim, & octo Syllabarum. Alius habet tantùm فَاعِلَاتُنْ ter pro menſura.

Quarta ſpecies, quæ dicitur المُضَارِع *Similis*, eſt etiam duodecim Syllabarum, eiuſque menſura مُفَاعِيلُنْ فَاعِلَاتُنْ مُفَاعِيلُنْ.

Quinta ſpecies dicitur المُقْتَضَب *Conuulſum*, & menſura eius eſt مُفَاعِيلُنْ مفاعيلن مفاعيلن, ſic duodecim Syllabæ, nouem longæ, & tres breues.

Sexta ſpecies dicitur المُجْتَث *Conciſa*, eiuſque menſura eſt مُسْتَفْعِلُنْ فَاعِلَاتُنْ فَاعِلَاتُنْ, ideſt duodecim Syllabæ, nouem longæ, & tres breues: nempe tertia, ſexta, & decima, prout indicat menſura. Sic etiam teſtatur liber Chamus ſuo loco, dicens وبحر المجتث وزنه مُسْتَفْعِلُنْ فَاعِلَاتُنْ فَاعِلَاتُنْ *Et Carmen Conciſum, cuius menſura eſt* مُسْتَفْعِلُنْ فَاعِلَاتُنْ فَاعِلَاتُنْ.

Et patet ex præmiſſis, ſpecies eiuſdem Circuli non differre in quantitate ſeu numero Syllabarum, ſed tantùm in earum diſpoſitione, prout indicant Formæ: ſic enim diſtinguendi ſunt Circuli: nempe vt primus, qui dicitur *Varius*, contineat omnes ſpecies Carminum conſtantium ex quattuordecim Syllabis, & ſunt tres, nempe Carmen quod dicitur *Longum*, *Extenſum*, *& Expanſum*. Secundus Circulus, qui dicitur *Compoſitus*, contineat eas ſpecies Carminum, quæ conſtant ex quindecim Syllabis: prout ſunt duæ ſpecies, nempe Carmen *Perfectum*, & *Exuberans*. Tertius

tius autem Circulus, qui dicitur *Similis*, non eſt præcipuus Circulus, ſed reducitur ad quartum, qui eſt primarius omnium ſpecierum conſtantium ex duodecim Syllabis: & cum his ſentio. Circulus autem tertius aſſignatur diſtinctus à quarto, quia continet tres ſpecies Anomalas, *Cantilenas*, *Improuiſa* ſeu *ex Tempore*, & *Breuia*. Quæ vt ſupra diximus, quidam non recenſent inter Carmina. Et dicitur Circulus *Similis*, quia ex duodecim Syllabis ad inſtar quarti, qui dicitur Circulus *Contractus*, & præcipuus omnium ſpecierum, conſtantium ex duodecim Syllabis; quamuis aliqui, diuerſi generis intermiſceant, vt diximus; & ſeptem, & octo Syllabarum.

Proſequitur Auctor Chazragiacus, & pro quinta littera ق intendit quintum Circulum, qui dicitur أَلْمُتَّفِقُ *Conueniens*, qui continet duas ſpecies Carminum, quæ vnico nomine cenſentur, nempe أَلْمُتَقَارِبُ *Coniunctum*: & dicitur ſic, quia habet pedes frequentiores Paxillos quam Chordas, vnde dicit Chamus المتقارب فعولن ثماني مرات وفعولن فعولن فعل مرتين لقرب اوتاده من اسبابه

Coniunctum eſt genus Carminis, cuius menſura eſt فعولن *octies replicata: item & menſura altera* فعولن فعولن فعل *duabus vicibus: & denominatur Coniunctum propter frequentiores Paxillos quàm Chordas.*

Igitur duæ ſunt ſpecies Carminis Coniuncti: prior, cuius menſura eſt فَعُولُنْ فعولن فعولن فعولن, prout ſunt Carmina, quæ refert Chamus in Particula وا

وَا بِـأَبِـى أَنْـتَ وَفُـوكَ ٱلْأَشْنَبْ
كَأَنَّمَـا ذُرَّ عَلَيْـهِ ٱلزَّرْنَـبْ

Vah, pater meus es tu, & os tuum albis reſperſum puſtulis,
Perinde ac margarita, aſperſa odoratis vnguentis.

Ad hanc etiam ſpeciem pertinent Carmina, quæ affert Libellus Centum regentium, dum tractat Particulas aſſimilatas Verbis, ſic dicens:

كَأَنَّـكَ بَعْـرَةٌ فِى ٱسْـتِ كَـبْشٍ
مُنَوَّطَـةٌ وَٱلْكَبْـشُ يَمْـشِى

Perinde ac tu fimus ad clunes arietis,
Pendulus, dum aries incedit.

كَأَنَّـكَ بَـقْلَـةٌ فِى أَرْضِ هَـشٍّ
فَجَاءَهَـا وَابِـلٌ فَتَرَكَهَـا قَـشٍّ

Quaſi

Quasi tu portulaca in terra molli,

Et superuenit violentus imber, & relinquit eam inanem.

Huc etiam referuntur Carmina Alchorani circa finem capitis, cui titulus est سورة النباء, dum dicit:

ذَلِكَ آلْيَوْمُ آلْحَقُّ فَمَنْ شَآءَ

Ille dies est verus: & qui voluerit,

اتَّخَذَ إِلَى رَبِّهِ مَآبًا

Assumet sibi ad dominum suum confugium:

إنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا

Enimuero nos comminati sumus vobis tormentum vicinum.

Et huc reuocantur omnia Carmina constantia ex vndecim Syllabis, dummodo penultima sit longa, & quamuis videatur deficere vna Syllaba, hoc est ex licentia, de qua infra dicemus. Quare huc etiam referuntur Carmina quædam vndecim, & etiã decem Syllabarũ, quæ reperiuntur in Alchorano: & præsertim سورة الانسان cap. de Homine, vbi sic loquitur:

وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا	*Et bibent in ea poculum,*
كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا	*Cuius mixtio est Zinziber:*
عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا	*Fons est in ea vocatur Salsabil.*

Et initio capitis النباء dicit, intermiscens Versus, huc pertinentes, Carminibus septem & nouem Syllabarum.

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ	*pro quo interrogabunt,*
عَنِ آلنَّبَإِ آلْعَظِيمِ	*de fama, seu nuncio grandi.*
أَلَّذِى هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ	*de quo ipsi inter se dissident:*
كَلَّا سَيَعْلَمُونَ	*nequaquam ipsi noscent,*
ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ	*iterum dico, nequaquam ipsi noscent.*

Et

Et Versus Intermixti, septem Syllabarum, pertinent ad quæ supra diximus eiusdem mensuræ. Versus autem nouem Syllabarum pertinent ad alteram mensuram carminis *Coniuncti*, cuius mensura est فَعُولُن فَعُولُن فَعَل, idest nouem Syllabæ. Et hoc potest duplici modo occurrere, vel ita vt penultima Syllaba sit longa: & hoc est ex licentia, vt factum est in vltimo ex Carminibus mox adductis.

Alio autem modo penultima est breuis, & hoc est proprium iuxta adductam mensuram, qua penultima breuis exigitur. Et sunt qui adducunt in medium pro hac mensura exemplum quod adduximus supra pro mensura octo Syllabarum, quod diximus, à quibusdam tribui Carmini quod dicitur *Leue*: & ibi quidem quadrat, si Syllaba secunda ibi liquescat, quod est ad libitum: nam secunda est cum Chesro, præcedente Fathho, & potest duplici modo sumi: vel ita vt proferatur cum liquescentia, quasi esset vna Syllaba sic وَإِذَا, quasi cum Vasli: & tunc pertinet ad Carmen octo Syllabarum; quod est Carmen pertinens propriè ad speciem septennarij, cui additur vna Syllaba si penultima sit breuis; quia tunc breuitas penultimæ facit vt cum vltima quasi vna censeatur. Ita etiam dicendum de Carminibus duodecim Syllabarum, quæ eandem reddunt consonantiam quam faciunt Versus vndecim dumtaxat: & ratio est, quia morula quam exigit Syllaba longa ad sui prolationem, est duplum eius quod exigit Syllaba breuis. Et hæc est methodus propria circa mensuram Carminis. Itaque, si liquescat secunda Syllaba vel prima Carminum, de quibus est nobis sermo, pertinebunt ad mensuram octo Syllabarum, vt mox diximus: Si autem sumantur in rigore, sine liquescentia, sic وَإِذَا, vt sint tres Syllabæ, tunc proprijssimè erunt huiusmodi mensuræ carminis *Coniuncti*, cum penultima breui ad instar *Sdruccioli*: quamuis plerique velint فعل mensuræ hic quiescere, & Carmen esse octo Syllabarum. Sequentia autem sunt ex cap. المرسلات.

فَإِذَا ٱلنُّجُومُ طُمِسَتْ	*quando stellæ delebuntur*, seu *obscurabuntur*.
وَإِذَا ٱلسَّمَاءُ فُرِجَتْ	*& quando cælum scindetur*, seu *aperietur*.
وَإِذَا ٱلْجِبَالُ نُسِفَتْ	*& quando montes funditus euertentur*.
وَإِذَا ٱلرُّسُلُ أُقِّتَتْ	*& quando Nuncijs constituetur tempus*.
لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ	*quo die præfinitum fuerit*.

Itaque ex his habemus, ad mentem Chazragiaci, quinque Circulos seu Periodos Carminum, nempe Circulum ٱلْمُخْتَلِفَة *Diuersum, Varium*, constantem ex quatuordecim Syllabis, continentem tres species, nempe ٱلطَّوِيل *Longum*: ٱلْمَدِيد *Extensum*, & ٱلْبَسِيط *Expansum*: quorum mensura est quattuordecim Syllabarū. Et Auctor Chazragiacus his Carminibus tradit nobis has regulas, ita vt aliud exemplum

plum adducere non ſit neceſſe, omnia enim carmina Chazragiaci ſunt eiuſmodi menſuræ.

Secundò, habemus Circulum ٱلْمُؤْتَلِفَةُ *Compoſitum*, cuius ſpecies ſunt ٱلْوَافِرُ *carmen Exuberans*, & ٱلْكَامِلُ *Perfectum*, quæ conſtant ex quindecim Syllabis, iuxta menſuram مُفَاعَلَتُنْ, vel مُتَفَاعِلُنْ ter replicatam. Et huiuſmodi duo Circuli ſatis ſunt conformes Latinorum Exametris, quæ ſæpiſſimè ſunt quattuordecim vel quindecim Syllabarum, quamuis alia ſit ipſis ratio menſuræ, vt ſunt Carmina Vergilij:

Arma, virumque cano, Troia qui primus ab oris,
Italiam fato, profugus, Lauinaque venit.

Vtrumque ex quindenis conſtat Syllabis, vt patet. Sic etiam quindenarum, vel quaterdenarum Syllabarum ſunt ſequentes ex eodem, habita ratione, vel neglecta Sinaloepha, vt.

Sic fatur lacrymans, claſſique immittit habenas.
Et tandem Euboicis Cumarum allabitur oris:
Obuertunt pelago proras, tum dente tenaci
Anchora fundabat naues: & littora curuæ
Prætexunt puppes. Iuuenum manus emicat, ardens,
Littus in Heſperium: quærit pars ſemina flammæ,
Abſtruſa in venis ſilicis: pars denſa ferarum
Tecta rapit, ſyluas, inuentaque flumina monſtrat.

Et ſunt ſinguli ex quattuordecim vel quindecim Syllabis: & ſic frequentiſſimè apud Poetarum principem reperiet, ſi quis curioſiùs inquirat. Ad inſtar igitur Latinorũ, eiuſmodi Carmina procedũt horum Circulorum, quattuordecim vel quindecim Syllabarum: & cum eadem grauitate videntur incedere, vt patet hoc Carmine, quod affert Auctor Chamus in dictione طحن, dicens:

أَسْمَعُ جَعْجَعَةً وَمَا أَرَى طَحِينَا

Sentio molitura fragorem, at non cerno farinam.

Sic bene conſonat Carmen Arabicum, ad inſtar Exametri Latini: quod nec aſſequitur ipſa nunc Italica lingua: quidam enim olim experti ſunt, frigeſcere carmina Italico ſermone, ad inſtar Exametri, vel Pentametri Latini: dixit enim aliquando Ludouicus Dulcius:

Giulia cara, à Dio, non parto ſenza dolore:
Giulia mi parto, Giulia cara, à Dio.

Ecce quomodo frigeſcunt: Arabici autem Verſus non ita: qui & ad inſtar Italorum, tam Hetruſco quàm Latino ſermone conſtructi, ſatis bene couſonant. Et ratio, vt puto, eſt, quia Tuſcia lingua vix habet Conſonantem in fine, & ſemper Vocali terminat ſuas dictiones; quare nimia dulcedo tollit grauitatem, quam efficit aſpe-

aſperitas illa, & colliſio conſonantium. Arabica autem lingua dat plerumque terminum ſuis dictionibus littera Conſonante, ratione Tanuini, & litterarum quieſcentium: quare pertingit illam grauitatem Latini idiomatis, vel etiam ſuperat, ratione maioris aſperitatis, quod non obtinet Tuſcius ſermo.

Et quia Arabica lingua eſt etiam conformis Etruſcæ, propter concomitantiam quam exigit Vocalium & Conſonantium continuatam: vix enim vnam tantummodo patitur eſſe quieſcentem inter litteras motas, vt ex dictis in Grammatica conſtat: & propterea ſi in duobus Circulis memoratis habet Verſus ad inſtar linguæ Latinæ, quattuordecim vel quindecim Syllabarum; in ſequentibus Circulis habet Verſus conſimiles Etruſcæ, duodecim, & vndecim, ſeptem, & octo; inſuper & nouem Syllabarum, vt conſtat ex dictis.

Habemus enim tertium Circulum, qui dicitur *Similis*, & quartum qui dicitur *Contractus*, continentes Carmina duodecim Syllabarum: item & quintum qui dicitur Circulus *Conſentiens*, continentem Carmina non ſolùm duodecim, ſed etiam nouem Syllabarum. In tantum vt fiant quindecim ſpecies, & quinque genera Circulorum. Et hoc eſt quod intendit Auctor Chazragiacus, dum dicit, *Et diſpone ſecundùm menſuram Circulos quinque* خف لشق, idest, *Circulum Diuerſum: Compoſitum: Contractum: Similem; & Conſentientem.*

Poſt hæc, proſequens doctrinam de Carminibus, addít hæc Chazragiacus:

فَمِنْهَا ٱنْبَنَى ٱلْمِصْرَاعُ وَٱلْبَيْتُ مِنْهُ
وَٱلْقَصِيدَةُ مِنْ أَبْيَاتٍ بِحَرٍ عَلَى ٱسْتِوَا

Et ex ipſis compaginatur oſtium, domusque ex eo:

Et Poema ex domibus Carminum, juxta æquationem.

وَقُلْ آخِرُ ٱلصَّدْرِ ٱلْعَرُوضُ وَمِثْلُهُ
مِنَ ٱلْعَجْزِ ٱلضَّرْبُ ٱعْلَمِ ٱلْفَرْقَ بِٱعْتِنَا

Et dic dictionem vltimam primi Verſus العروض, idest, *oblationem rhythmi, & ſimiliter*

Vltimam poſterioris voca أَلضَّرْبُ *pulſationem: agnoſcito differentiam ſecundùm formalitatem.*

Sic eleganter tradit Chazragiacus doctrinam de Carminibus Carmine, iuxta menſuram primi Circuli, conſtantem ex quattuordecim Syllabis, variè tamen, ita vt modò ſit Carmen *Longum*, modò *Extenſum*, modò *Expanſum*, iuxta menſuram Circuli *Diuerſi*: primum tamen Carmen eſt potius iuxta menſuram quarti Circuli, cùm ſit duodecim Syllabarum, penſatis etiam Poetarum licentijs, de quibus infra. Deinde ſex Verſus ſubdit idem Chazragiacus, intendens explicationem terminorum, ſeu Denominationem partium quæ occurrunt in Carminibus: quæ quamuis ad modicum ſint vtilia, quia non ſatis explicant; nihilominus libuit hîc illa ſubiungere,

re, ne quid desit de القصيدة الخزرجية Carmine Chazragiaco. Subiungit igitur Carmina sub hoc titulo.

القاب الابيات

Denominationes Carminum.

إِذَا ٱسْتَكْمَلَ ٱلْأَجْزَآءُ بَيْتٌ كَحَشْوِهِ
عَرُوضٌ وَضَرْبٌ تَمّ أَوْ خُولِفَتْ وَفِي

Cùm completæ fuerint partes, dicitur domus, secundum arcum suum,
Oblatio rhythmi, & pulsatio eius, completa: vel diuersa à perficitur.

بِزُهْرِهِمَا وَٱزْدَادَ سَطْعُكَ جَايِدٌ
أَخِيرَهُمَا فَٱلْفَرْقُ بَيْنَهُمَا ٱنْجَلَى

Cum eleganti vtriusque concursu: & adiunctum fuerit tectum tuum prominens:
Vltimum vtriusque: & discretio inter vtrumque sit clara.

وَٱسْقَاطُ جُزْئَيْهِ وَشَطْرٍ وَفَوْقَهُ
هُوَ ٱلْجَزْءُ ثُمَّ ٱلشَّطْرُ وَٱلنَّهْكُ إِنْ طَرَا

Et occursus duarum partium eius, & medietatis: & præcipua est
Ipsa pars, tum medietas. Excellentia autem, si noua proferantur in luce.

Hæc satis breuiter, & non minus obscurè Chazragiacus, de Cognomentis Carminum. Et quod intendit, si capiam, mens eius est: Quando completæ fuerint partes Carminis, iuxta arcum seu mensuram eius, tunc denominatur بَيْت *Domum.* Ita solent Etrusci completam Metri orationem, quæ vt plurimũ ex octo constat Versibus, appellare *Stanza*, quasi domum. Deinde subiungit, perfici domum per complementum rhythmi, qui completur duabus dictionibus; extrema prioris Versus, quæ dicitur عروض *Oblatio*, & vltima posterioris, quæ dicitur ضَرْب *Pulsatio.*

Quòd si diuersa fuerit Pulsatio ab Oblatione, ita vt non sit similiter desinens, saltem sit similiter cadens, vel certè suppleatur talis defectus elegantia quadam, vel acumine; ita vt sit discretio inter vtrumque, & non replicatio eiusdem.

Quòd autem dicit de Medietate, intelligit de Quiete illa seu Pausa, quam exigit Versus antequam finiatur, & frequenter circa medietatem Versus, quam Latini vocant *Penthemimerim*, seu *Semiquinariam*, & *Hephtemimerim*, seu *Semiseptenariam*, prout est quies illa in his Carminibus: *Arma, virumq. cano*, deinde post pausam subiungitur *Troiæ, qui primus ab oris*. Et, *Infandum Regina iubes*, & deinde post

pau-

pauſam, *renouare dolorem*. Sic & in Hetruſcis, *le Donne, i Cauallier*, deinde poſt pauſam, *l'Arme, egli Amori*. Sic etiam: *Canto l'Armi pietoſe*, deinde poſt quietem ſubinfertur, *e'l Capitano*. Hoc eſt quod intendit Auctor, dum inquit شَطْر *Medietatem:* quia ſcilicet diſponi debet taliter Verſus, vt circa medietatem habeat vbi detur pauſatio: quæ nec nimia debet eſſe, ne debita tollatur concatenatio, vt accidit in illo Carmine: *Aurea ſcribis Carmina Iuli maximè vatum*. Et ad hanc ſobrietatem grauiſsimi Auctores etiam quantitates Syllabarum neglexerunt, vt Virgilius, *Vna, eademque via, ſanguis, animusque ſequuntur*. Vbi productio Syllabæ vltimæ ly *ſanguis*, ſuſtinetur, propter concatenationem. Quare potius derogandum Syllabis, quam Verſus compagini: & Regulæ non ſufficiunt ad Carminis elegantiam, niſi eiuſmodi prudentia adhibeatur, quam adhibuit noſter Chazragiacus in exemplis allatis, afferens cũ ſobrietate pauſæ benè compaginatos Verſus, dicens أَصَابَتْ بِسَهْمَيْهَا ecce pauſationem; deinde proſequitur Verſum جَوَارِحَنَا فَدَا.

Sic etiam in poſteriori Verſu رَكُوبِي بِهِمَّة hic pauſatur: deinde profertur vſque in finem كَوَقْعَيْهِمَا سَوَا. Et ſic, ſiquis inſpiciat, pauſationem reperiet in ſingulis Verſibus. Hucuſque Chazragiacus.

Eius tamen doctrina non ſufficit ad rem tam nouam Latio inferendam, propterea & alia Carmina circa eamdem materiam hic ſubiungemus Auctoris non minus eruditi: imò qui &, propter ſuam celebritatem, eruditorum & Poetarum princeps apud Arabes cognominatur, nomine Bader Aladinus Damamianus; & ſunt hæc:

شعر

ملك المتادبين بدر الدين الدماميني

Carmen Regis Poetarum Bader Aladini Damamiani.

De Metro.

فَلِلْجُزْءِ حَتْمًا وَبِلْ مَنْ قَنَانٍ تُرِدْ

جَوَازًا فَجِهِرْ حَدْسِكَ فَوْهُ أَخِي ذَكَا

Et pars imbrem exigit manna: & ſi libuerit,

Licentiam ſume poeticam, & profer tui intellectus acumen:

وَمَعْنَاهُ أَنِ الشِّعْرَ يُمْكِنُ نَظْمُهُ

مُعَرِّبًا عَنِ الْجُزْءِ الَّذِي فِيهِ قَسَّهُ جَرَى

Et ſenſus eſt, quòd Carmini licet textura,

Priuata ſeu deficiens ea parte, quam regulariter exigit.

و

وَلٰكِنْ إِذَا مَا حَلَّ بَيْتًا فَإِنَّهُ

يَكُونُ بِبَاقِي ٱلنَّظْمِ حَقًّا بِلَا مِرَا

Sed quamdiu conueniens Carmen, vtique illud

Erit in reliquo textura congruum, sine suspicione,

وَفِي سَابِعٍ وَٱلتَّاسِعِ ٱلشَّطْرُ سَائِغٌ

وَجُوِّزَ أَيْضًا نَهْكُ زَيْغٍ ذَوُو ٱلْهُدَى

Et in septima, & in nona, pausatio medietatis optimè cadens:

Et permiserunt excellentiam erroris, i.licentiā poeticam,*magistri poesis.*

وَمَا مِنْهُمَا عِنْدَ ٱلْعَرُوضِيِّ وَاجِبٌ

فَكُنْ فَطِنًا وَٱتْرُكْ سَبِيلَ مَنِ ٱعْتَدَى

Quid autem ex his licentijs Poeta conueniat,

Esto prudens, & fuge viam transgredientis.

His ergo nos docet Bader Aladinus Damamianus, Poetarum apud Arabes facilè Princeps, posse derogari Syllabis & Partibus Carminum, modò adsit prudentia quæ discretè licentiam sumat, tunc præsertim, cùm ratione argutæ, grauis, aut elegantis sententiæ opus fuerit. Addit præterea, circa septimam & nonam bene cadere pausam, seu quietem, quam diximus requiri circa medium Carminis: & hoc in eiusmodi Carminibus, quibus ipse doctrinam tradit, quæ sunt primi Circuli, quattuordecim scilicet Syllabarum. Quam autem licentiam Poeta sumere possit, idem Auctor docet sequenti Carmine, cum eiusmodi titulo.

الزحاف المنفرد

De Abiectione litteræ, simplici.

وَتَغْيِيرُ ثَانِي حَرْفِ ٱلسَّبَبِ ٱدْعُهُ

زِحَافًا فَأَوْجُ ٱلْجُزْءِ مِنْ ذَلِكَ أَمْ جَنَى

Et alterationem secundæ ex duabus Chordæ litteris, nomina illam

زحافا i. *Prolapsum: ac proinde vt* أَوْج *pars erit, vel vt* جَنَى:

Hic exemplum apponit duplex circa Prolapsum, seu زِحَاف, qui duplici modo fit: vel priuatione Vocalis, ita vt littera, quæ erat mouenda, quiescat; & apponit primum

mum exemplum أَوَّجَ, vbi secunda littera quiescit. Altero modo Prolapsus fit, reijciendo ipsammet litteram, & ad hoc significandum apposuit secundum exemplum جَتَنَى, pro إِجْتَنَى, denotans litteræ abiectionem. Ac propterea prosequitur, dicens:

وَذَلِكَ بِالْإِسْكَانِ وَالْحَذْفِ فِيهِمَا
يَعُمّ عَلَى التَّرْتِيبِ فَاقْضِ عَلَى الْوَلَا

Idq. litterã priuãdo vocali, vel reijciendo penitus, in vtroque. s. Palo, Chorda.
Estque vniuersale secundum regulam: exequere igitur iuxta licentiam.

فَتِلْكَ بِثَانِي الْجُزْءِ الْإِضْمَارُ مُتْبَعًا
بِخَبْنٍ وَوَقْصٍ فَادْعُ كُلًّا بِمَا اقْتَضَى

Et illa in secunda partis الْإِضْمَارُ, *i. quies secunda littera dicetur: & si sequatur etiam*
خَبْنٌ, *i. reiectio ipsius secundæ litteræ. Et* وَقْصٌ, *i. vtrumque simul; i. non solum quies, sed reiectio secundæ litteræ. Voca igitur singula prout decretum est.*

وَرَابِعُهُ لَمْ يَبْتَلْ إِلَّا بِطَيِّهِ
أَيِ الْحَذْفِ إِنْ يَسْكُنْ وَإِلَّا فَقَدْ نَجَا

Quarta autem non tangitur, nisi eius implicatione,
Idest reiectione, si fuerit priuata vocali, alioquin immunis erit.

وَعَصْبٌ وَقَبْضٌ ثُمَّ عَقْلٌ بِخَامِسٍ
وَكَفٌّ سُقُوطُ السَّابِعِ السَّاكِنِ اقْتَضَى

Et عَصْبٌ, *i. quies, seu priuatio quintæ vocali. Et* قَبْضٌ, *i. reiectio quintæ, dum est vltima quiescens. Et* عَقْلٌ, *i. reiectio ipsius quintæ, quamuis non vltima.*

Et كَفٌّ, *i. reiectio septimæ litteræ dum est quiescens.* Dicit itaque:
Et priuare vocali quintam, & negligere illam: item reijcere si fuerit quiescens:
Et reijcere septimam, si fuerit quiescens: iam decretum est.

Hæc

Hæc Aladinus, Poetarum Princeps, de licentijs Poetarum. E contra, de his quæ fugienda sunt Poetæ, hæc subiungit cum hoc titulo.

الزحاف المزدوج

De Abiectione Litteræ geminata.

وَطَيُّكَ بَعْدَ ٱلْخَبْنِ خَبْلٌ وَبَعْدَ أَنْ

تَقَدَّمَ إِضْمَارٌ هُوَ ٱلْخَزْلُ يَا فَتَى

Et implicatio tua post خَبْن idest *reiectionem secundæ litteræ, dicitur* خَبْل, i. *truncatio manus: & postquam*

Præcessit إِضْمَار, i. *priuatio Vocali secundæ litteræ, dicitur* خَزْل, i. *reiectio quartæ litteræ cum quiete secundæ; seu dicitur ambulatio cum claudicatione, seu curuè, ò puer.*

وَكَفُّكَ بَعْدَ ٱلْخَبْنِ شَكْلٌ وَبَعْدَ أَنْ

جَرَى ٱلْعَصْبُ نَقْصٌ كُلُّ ذَا ٱلْبَابِ يُجْتَوَى

Et كَفّ *tua, i. reiectio septimæ litteræ dum est quiescens, post* خبن, i. *post reiectionem secundæ etiam litteræ, dicitur* شَكْل, i. *figuratio, seu ad voluntatem componere: & postquam*

Præmissa est عَصْب, i. *quies quintæ litteræ, seu priuare ipsam vocali, reijcere cum hoc septimam: omnia hæc, defectus fugiendi.*

His igitur nos Bader Aladinus docet quæ liceant, quæ non liceant.

Licet enim primò priuare Vocali secundam litteram: licet etiam reijcere ipsam secundam, siue quiescens fuerit siue mota.

Secundò, licet etiam reijcere quartam litteram, si quiescens fuerit: si autem non quiescat, non tangitur.

Tertiò, licet priuare Vocali quintã. Item licebit reijcere ipsam quintam litteram, si iam fuerit quiescens: mota autem non reijcitur, sed tantùm Vocali priuari potest.

Quartò, licet reijcere septimam quando fuerit quiescens:

AT NON LICET reijcere, ex forma vnius & eiusdem Carminis, simul secundam & tertiam.

Nec licet simul priuare secundam Vocali cum reiectione quartæ.

Nec licet simul reijcere septimam & secundam.

Nec licebit reijcere septimam, quamuis quiescentem, cùm priuata fuerit motione littera quinta.

Hoc vt melius percipiatur, reuocandæ sunt in mentem diuersæ mensuræ Carminum superiùs traditæ, quæ figurantur secundùm diuersas litteras, siue Quiescentes, siue Motas, requisitas iuxta diuersorum Carminum genera, efformanturque huiusmodi Formulis فَعَلْ مُفَاعِيلُنْ فَعَلْ مُتَفَاعِلُنْ فَعُولُنْ مُفَاعَلَتُنْ فَاعِلَاتُنْ فَاعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ. Quibus significantur quæ litteræ debeant quiescere, quæ debeant moueri, & quot.

Cum ergo dicitur, dari licentiam priuandi secundam litteram Vocali, intelligendum est cum relatione ad ipsam Formulam, vt si exempli gratia Formula Carminis sit مُتَفَاعِلُنْ مُتَفَاعِلُنْ مُتَفَاعِلُنْ, prout est Mensura Carminis, quod dicitur أَلْكَامِلُ *Perfectum*, liceat loco primi مُتَفَاعِلُنْ ponere مُتْفَاعِلُنْ, scilicet vt liceat in hoc Carmine apponere secundam litteram Quiescentem, quamuis Mensura exigat litteram Motam. & est ponere مستفعلن pro متفاعلن

Ita cùm dicitur, licere reijcere secundam litteram cùm fuerit Quiescens, intelligendum est, exempli gratia, si prima pars Carminis fuerit مُسْتَفْعِلُنْ, vel فَاعِلَاتُنْ in quibus secunda quiescit, poterit apponi pro ipsis quod correspondeat mensuris مُتَفْعِلُنْ, & فَعِلَاتُنْ.

Cùm item dicitur, quòd licet reijcere quartam litteram, si fuerit Quiescens, intelligendum est: si fuerit mensura primæ partis Carminis iuxta مُتْفَاعِلُنْ, vbi datur quarta littera Quiescens, tunc licere, neglecta ipsa quarta littera, apponere quod correspondeat مُتْفَعِلُنْ. Sic etiam si Mensura primæ partis fuerit مُسْتَفْعِلُنْ licebit negligere quartam quia quiescit, & apponere quod respondeat مُسْتَعِلُنْ. Quòd si esset Mensura iuxta مُفَاعَلَتُنْ, non liceret, neglecta quarta, apponere iuxta مُفَالَتُنْ; quia quarta non est Quiescens: & sic intelligendum est de cæteris.

Sunt igitur licentiæ quæ à Poetis sumuntur plures, quarum nomina hìc expedit recensere, vt singula distinguamus.

Est igitur primò licentia, quæ dicitur أَلْإِضْمَارُ, quam sic definit Auctor Libri Chamus, إِسْكَانُ ٱلتَّاءِ مِن مُتَفَاعِلُنْ فِي الكامل, idest *facere quiescere, siue priuare Vocali litteram* ت *partis, iuxta* مُتَفَاعِلُنْ *in Carmine quod dicitur* كامل *Perfectum*. Vbi notandum est, quòd dicit in Carmine *Perfecto*, non quasi hoc sit proprium ipsius, ita vt alteri tribui non possit; sed quia ipsum Carmen habet pro prima parte mensuram مُتَفَاعِلُنْ, in qua non solùm est prima littera mota, sed &

ſecunda & tertia: hoc enim totum eſt neceſſe ad vſurpandam huiuſmodi licentiam: Quòd enim prima ſit Mota, hoc eſt de neceſſitate in omnibus; nec enim initium poteſt ſumi à littera Quieſcente: Quòd ſit etiam ſecunda mota, hoc eſt ex ſuppoſitione licentiæ, non enim poteſt priuari Vocali per hanc licentiam, niſi ſupponatur habere Vocalem: Inſuper etiam tertia debet habere Vocalem, alioquin ſecunda non poteſt priuari; ne fiat concurſus duarum Quieſcentium immediatè, quòd apud Arabes non permittitur. Quare in فَاعِلَاتُنْ huiuſmodi licentia vſurpari non poteſt propter quietem ſecundæ: & in مُفَاعَلَتُنْ vſurpari non poteſt propter quietem tertiæ: exigitur ergo motio omnium trium litterarum, prout eſt مُتَفَاعِلُنْ, quæ eſt menſura Carminis *Perfecti*. Quòd ſi conſimilis menſura detur alterius, in principio habens tres litteras motas, idem de ipſo dicendum.

Secundò, alia licentia eſt الْخَبْن *Sinuatio*, quæ ſic explicatur in libro Chamus الخبن اسقاط الحرف الثاني في العروض *Alchabno eſt reiectio ſeu neglectio ſecundæ litteræ in Carmine*. Hoc autem intelligendum, ſi ſecunda quieſcat, ita vt exempli gratia, menſura iuxta فَاعِلُنْ reducatur ad فَعِلُنْ. & ſic in ſimilibus.

Tertiò, licentia alia eſt, quæ dicitur الْوَقْص *Diminutio*, quam ſic definit Chamus الوقص الجمع بين الاضمار والخبن *Eluachſo eſt copulatio Eledſmaro, & Elchabno*, id eſt, *Coniunctio duplicis licentiæ in ſecunda, non ſolùm priuatio Vocalis, ſed etiam reiectio ipſius litteræ, quamuis motæ, ita vt exempli gratia* مُتَفَاعِلُنْ *reducatur ad* مُفَاعِلُنْ, & ita coniungitur vtraque licentia.

Eſt etiam licentia pertinens ad ſecundam litteram, quæ dicitur الصَّدْر, prout teſtatur Chamus, ſic dicens الصدر حذف الف فاعلن في العروض *Elſadro eſt abiectio* ا, *menſuræ iuxta* فَاعِلُنْ, *ita vt reducatur ad* فَعِلُنْ.

Quartò, eſt licentia quæ dicitur طَي *Implicatio*, ſeu *inuolutio*, qua denotatur vel priuatio Vocali: vel ſi ſupponatur littera Quieſcens, reiectio ipſius litteræ: de qua dixit noſter Aladinus, وَرَابِعُهُ لَمْ يُبْدَلْ الّا بِطَيِّهِ *Et quarta littera non tangitur, niſi per* طى *ipſius*. Et mox explicans quid intendat per طى, ſubiungit, dicens: اى الحذف ان يسكن والا فقد نجا *id eſt, reiectione, ſi Quieſcens fuerit; aliàs enim immunis erit*.

Quintò, eſt licentia quædam generalis quæ dicitur الزِّحَاف, quod eſt Nomen deriuatum à Verbo زَحَفَ *repo, ſerpo*, quo ſignificatur acceſſus ad rem ſenſim, abſ-

que

que eo quòd sentiatur: & denotatur proinde reiectio, seu neglectio litteræ ex mensura cum quadam dexteritate, vt eius casus seu neglectio non detrahat de elegantia Carminis: vnde Chamus de ea sic loquitur الزحاف ككتاب فى الشعران يسقط بين الحرفين حرف فزحف احدهما الى الاخر والشعر مزاحف بفتح الحاء *idest, Elzehafo in Carminibus accidit, si excidat littera posita inter duas alias, ac profectò accedat altera ad alteram, ablata intermedia. Et Carmen in quo sumpta est talis licentia, denominatur exinde Mozahafon.*

Sextò, est licentia quæ dicitur الْعَصْبُ, quæ sic explicatur in libro Chamus العصب اسكان لام مفاعلتن فى عروض الوافر وردّ الجزء بذلك الى مفاعيلن idest, *Ela-sbo est spoliare Vocali* ل *mensuræ* مُفَاعَلَتُنْ *in Carmine, quod denominatur Exuberans, ita vt exinde reducatur pars ad mensuram* مُفَاعِيلُنْ. Est itaque licentia hæc respectu quintæ litteræ, vt scilicet liceat quinto loco apponere, pro mota seu habente Vocalem seu pro vocalata, litteram quiescentem.

Septimò, etiam circa quintam litteram datur licentia quæ dicitur الْعَقْلُ *Colligatio*, idest quando permittitur vt quinta littera, si sit quiescens, reijciatur. Et sic etiam explicat Chamus, dicens: العقل اسقاط الياء من مُفَاعِيلُنْ *Ela-clo est Abiectio* ى *mensuræ* مُفَاعِيلُنْ, idest Abiectio quintæ litteræ, quando scilicet est quiescens, seu quando iuxta mensuram, quinto loco quiescens exigeretur.

Circa quintam quoque litteram datur alia licentia, quam memorat Aladinus, eamque nominat قبض *Contractionem*, & est quando quinta est vltima partis, & est quiescens, ac proinde negligitur, vt cùm pro mensura فعولن apponitur فعول vel loco فاعلن fit iuxta فاعل.

Octauò, datur licentia Poetis circa septimam, & dicitur أَلْكَفُّ *Cessatio, Terminatio, Cohibitio, Continere*: & est neglectio septimæ litteræ cùm fuerit quiescens & vltima partis, vt si ponatur iuxta مُفَاعِيلُ, loco ponendi iuxta مُفَاعِيلُنْ Quare sic explicat Chamus suo loco, dicens, الكف فى العروض اسقاط الحرف السابع اذا كان ساكنا كنون فَاعِلاتُنْ وَمُفَاعِيلُنْ فيصير فَاعِلاتُ وَمُفَاعِيلُ idest, *Elcaffo in Carminibus est neglectio seu reiectio litteræ septimæ, quando fuerit quiescens, prout est* ن *mensurarum* فَاعِلَاتُنْ, & مُفَاعِيلُنْ, *ita vt euadant* فَاعِلَاتُ, & مُفَاعِيلُ. &c.

Est præterea alia licentia, quam vsurpant aliqui, sed passim non est sumenda, nisi in Carmine quod dicitur *Exuberans*: & dicitur eiusmodi licentia الخَرم *promontorium*, deriuata similitudine ex monte, seu ex parte eius prominentiori: est enim hæc licentia circa primam litteram, quæ quia prima est, prominet magis: & est ipsius primæ litteræ neglectio. Et sic illam explicat Chamus الخرم في الشعر ذهاب الفاء من فَعُولُنْ والميم من مُفَاعَلَتُنْ والبيت مخروم idest, *Elchatmo in Carminibus est neglectio litteræ* ف *ex mensura* فعولن, *& littera* م *ex mensura* مفاعلتن, *vnde dicitur Carmen Machrumon*, idest Carmen in quo sumpta est huiusmodi licentia. Et huiusmodi licentia est potius defectus, & grauiores Auctores non vsurpant nisi in Carmine, quod cognominatur *Exuberans*; idque facilè vsurpari potest, quia cùm Exuberans sit quindecim Syllabarum, vt diximus, vsurpata hac licentia, euadet quattuordecim Syllabarum, quod constare potest cùm sint Carmina iuxta hanc mensuram Syllabarũ quattuordecim ex primo Circulo. Quare eiusmodi licentia, respectu Carminis Exuberantis, vocatur alio nomine العَضْب idest *Seiunctio*. De qua sic habet Chamus, العضب الاعضب في عروض الوافر مُفْتَعِلُنْ مخروما من مُفَاعَلَتُنْ idest, *Ela-dabo in Carmine Exuberanti est appositio partis iuxta mensuram* مُفْتَعِلُنْ, *neglecta prima littera ex mensura* مُفَاعَلَتُنْ. Itaque hæc licentia Exuberanti quadrat, ratione multitudinis Syllabarum.

Insuper & alia licentia vsurpatur in Carmine Exuberanti, quam dicunt العَقْص *implicationẽ*, & est reiectio alterius litteræ: nempe post reiectionem primæ litteræ ex prima parte Carminis, reijcere etiam primam alterius partis: ita vt Carmen exinde euadat tredecim Syllabarum. Vnde dicit Chamus, apponens etiam exemplum Carminis quod inde prouenit, dicens; العَقْص خَرم مُفَاعَلَتُنْ في الوافر بَعْدَ العَضْب وبيته, idest, *Elachas est reiectio primæ litteræ mensuræ* مُفَاعَلَتُنْ *in Carmine Exuberanti, post alteram consimilem reiectionem: & Carmen huiusmodi prouenit exinde*.

لَوْلَا مَلِكٌ رَؤُفٌ رَحِيمٌ	تَدَارَكَنِي بِرَحْمَتِهِ هَلَكْتُ
Nisi rex clemens & misericors	*Subuenisset mihi misericordia sua, perijssem.*

Et exemplum cadit supra secundum, prior enim Versus est vndecim Syllabarum.

Datur præterea aliqua licentia, qua non solùm liceat, prout diximus, auferre & diminuere, sed etiam addere, vt est additio illa in fine Carminis, cognomento *Perfecti*, quam additionẽ nominãt التَّرْفِيل *amplificationẽ*, & est additio non vnius dũtaxat

taxat litteræ, ſed duarum litterarum, ita vt ſit additio pedis vnius, nempe Chordæ leuis, & hoc in fine Carminis *Perfecti*, ita vt مُتَفَاعِلُنْ euadat مُتَفَاعِلَاتُنْ: & in fine Carminis *Expanſi*, ita vt menſura فَاعِلُنْ vertatur in فَاعِلَاتُنْ: Quare inquit Chamus de hac licentia الترفيل dicens: أَلتَّرْفِيلُ إِنْ يُزَادُ فِي ٱلْكَامِلِ سَبَبٌ عَلَى مُتَفَاعِلُنْ فَيَصِيرُ مُتَفَاعِلَاتُنْ, *Eltarphil eſt, ſi addatur in fine Carminis Perfecti Chorda ſuper* مُتَفَاعِلُنْ, *ita vt euadat* مُتَفَاعِلَاتُنْ. Dicitur autem eiuſmodi additio الذَّيْل *fimbria*, quia ſe habet, reſpectu Carminis, ſicut fimbria ad veſtem, tamquam ornamentum extremitatis eius. Et ipſum Carmen, habens huiuſmodi fimbriam, denominatur مُذَال *fimbriatum*. Sic teſtatur Auctor Chamus in dictione ذيل, dicens: والمذال من البسيط والكامل ما زيد على وتده من اخر البيت حرفان كان ذلك الحرف بمنزلة الذيل للقميص *Et Elmodalo dicitur Carmen Expanſum illud, vel Perfectum, cui additæ ſunt poſt Paxillum in fine Diſtichi duæ litteræ, quæ ſe habent loco fimbriæ reſpectu veſtis*. Hoc autem tunc bene quadrat, cùm in fine aliqua ſententia, vel Epiphonema, vel aliquid graue, vel argutum acclamatione dignum, profertur: vt fieri ſolet in concluſione Epigrammatis: vel cùm grauitas materiæ maiorem exigit ſententiæ amplitudinem, ita vt ab ordinario recedatur; vt feciſſe conſtat Vergilium, cùm propter materiæ grauitatem, Exametris Dactylicis intermiſcuit Spondaicum, dicens:

Clara Deùm ſoboles, magnum Iouis incrementum.

Memorat præterea noſter Aladinus tres alias Poetarum licentias, quas nominat أَلْمُعَاقَبَة *ſucceſſionem alternatiuam*. وَٱلْمُرَاقَبَة *& mutuum conſpectum*, ſeu inuicem ſe reſpicere, وَٱلْمُكَانَفَة *& mutuam ſaluationem, inuicem ſe adiuuare*, ſeu *ſupplementū*. Et de his tribus, *Succeſſione, Reſpectu, & Supplemento*, immediatè poſt prædicta ſic loquitur cum tali titulo.

المعاقبة والمراقبة والمكانفة

Succeſſio, Reſpectus. Supplementum.

اذا ٱلسَّبَبَانِ ٱسْتَجْمَعَا لَهُمَا ٱلنَّجَا

أَوِ ٱلْفَرْدُ حَتْمًا فَٱلْمُعَاقَبَةُ ٱسْلَمْ ذَا

Cum duæ Chordæ immediatè concurrerint, erit vtrique ſaluatio,

Quòd ſi eſſet vnica, foret optimum: & hoc Succeſſio dicitur.

لِلْأَوَّلِ أَوْ ثَانِيهِ أَوْ لِكِلَيْهِمَا

آِسْمُ صَدْرٍ وَعَجْزٍ قَبْلُ وَٱلطَّرَفَانِ جَا

Priori vel posteriori, vel vtrique pariter

Nomen est initij, & finis antea. Et extremitates ambæ, euenit,

تَحِلُّ يَحْدُو كَاهِنٌ بِي وَجُزْؤُهَا

بَرِيٌّ مَتَى تُفْقَدُ وَقَدْ جَازَ أَنْ تُرَى

Vt liceant in (ly يَحْدُو كَاهِنٌ بِي, i. *dirigit,* seu *ducit me Sacerdos,* seu *Procurator.* Et est ly يَحْدُو pars constans ex duabus Chordis, vtraque leui, nempe يَحْ, & دُو: sunt itaque duæ Chordæ immediatè; & hæc est Successio, quam dicit licere) deinde prosequitur: *& pars eius.*

Non incongrua apparebit quando expendetur, & iam licet vt videatur.

Et mens Aladini in his quattuor Carminibus, dum dicit *Priori, & Posteriori, vel vtrique pariter, nomen initij & finis*, est, nempe quòd concursus huiusmodi duarum Chordarum immediatè, non solùm permitti potest in priori Versu Distichi, qui superiùs dictus est صَدْر *initium:* sed etiam in posteriori, quæ dicta est عَجْز *postremum,* seu *posterior pars.* Deinde cùm subiungit *Et extremitates duæ accidit vt liceant,* idest, duæ Chordæ immediatè licent: & propterea apponit exemplum partis يحدو, constantis ex duabus Chordis, prout explicauimus: eamque partem non esse incongruam, sed accommodam & aptam; idque facilè comprobaturum eum qui expendere & considerare voluerit.

Et sensus etiam esse potest, dum dicit وَٱلطَّرَفَانِ جَا *Et extrema duo euenit,* idest, vtrumque fieri potest, & hoc & illud, scilicet, vt permittantur duæ Chordæ immediatè vna post alteram, & vt non permittantur: & hæc sunt duo Extrema dicta quæ vocat ٱلطَّرَفَانِ *duos modos,* vnum vt liceat permittere duas Chordas immediatè, & hoc vocat ٱلْمُعَاقَبَة *Successionem:* & quòd prohibeantur esse duæ Chordæ immediatè, quod deinde dicit ٱلْمُرَاقَبَة *Respectum.* Illud priùs hucusque iam dixerat: hoc posteriùs mox subiungit, dicens:

وَمَنْعُكَ لِلضِّدَّيْنِ مَبْدَأَ شَطْرِ أَمْ بِأَرْبَعِهَا كُلُّ مُرَاقَبَة دَعَا

Et prohibitio tua contra hæc duo, initio medietatis, vel in quarta, Respectus dicitur,

وَأَبْحُرُ طَيِّ جُزْ مُكَانَفَةٌ لَهَا

بِكَمْلِهَا فَافْعَلْ بِهَا أَيُّهَا يُشَا

Et Maria, seu Poemata implicata seu truncata partis, cum eius tamen supplemento,

Cum complementis eorum, fac in eis quidquid volueris.

Tres igitur sunt licentiæ, quas hic explicat Aladinus: permissio duarum Chordarum immediatè, quam vocat أَلْمُعَاقَبَة *Successionem*, quia vna Chorda succedit post alteram.

Prohibitio eiusmodi Successionis, quam vocat أَلْمُرَاقَبَة *Respectum*, siue *Correspondentiam*, seu *mutuam respicientiam*. Quia exinde prouenit eiusmodi Respectus in Carminibus, vt scilicet singulæ Chordæ habeant immediatè Palum, quem respiciant, & cui innectantur. Vel quia ex hac licentia frequenter accidit in Carminibus, vt pars modo sit trunca, modo integra, exempli gratia مُفَاعِيلُنْ est pars in qua conueniunt duæ Chordæ immediatè, constat enim ex Paxillo coniuncto, & duabus Chordis leuibus. Est enim مُفَا Paxillus coniunctus, & عِي prior Chorda leuis, لُنْ autem altera: quare si prohibenda sit eiusmodi Successio, reijcienda erit ى, ac proinde remanebit مُفَاعِلُ; & ita fiet vt mensura sit quandoque مُفَاعِيلُنْ quandoque مُفَاعِيلُ: & ita eueniet inter partes, vt ita se respiciant adinuicem.

Quare, inquit Auctor Chamus in dictione رقب, de huiusmodi respicientia والمراقبة

فى عروض المضارع والمقتضب ان يكون الجزء مرّة مُفَاعِيلُ ومرّة مُفَاعِيلُنْ

Et Elmorachabato in Carmine, quod dicitur Simile, & Carmine quod dicitur Concisum, si pars vna vice ponatur iuxta مفاعيل*, altera vice apponatur iuxta mensuram* مُفَاعِيلُنْ. Hic est igitur Respectus, qui hic intenditur.

Tertia autem licentia, quam hic Aladinus asserit, illam vocans أَلْمُكَانَفَة *Supplementum*, seu *Saluationem*, est quandocumque suppletur per aliud, quod aliter detractum est; vt si ex vna parte truncetur littera, addatur alteri in eodem Carmine. Et hæc est licentia amplissima: sed non sine prudentia vsurpanda.

Prædicta omnia sunt quæ licent. DEFECTVS autem qui vsurpantur, sed cum Carminis detrimento, & non à peritis aut grauibus Auctoribus, plures etiam sunt. Et primò, recensetur Defectus, qui dicitur أَلْخَبْل *Truncatio manus*, & est quando cum reiectione secundæ reijcitur etiam tertia, & tunc videtur Carmen quasi

quasi truncum. Quare de huiusmodi Defectu sic loquitur Chamus الخبل ذهاب السين والتاء من مُسْتَفْعِلُنْ فى البسيط والرجز لان الساكن كانه يد السبب فاذا ذهب فكانه قطعت يده. *Elchablo est abiectio litterarum* س *&* ت *mensura* مُسْتَفْعِلُنْ, *quod accidit in Carmine Expanso, & in Carmine Improuiso seu Breui: enimuero littera Quiescens est quasi manus Chordæ; quando ergo abijcitur quasi truncatur manu.*

Secundò, Defectus alius est, qui dicitur أَلْخَزْلَهُ *dorsi fractura*, & tunc accidit, quãdo simul priuatur Vocali secũda littera, & reijcitur quarta Quiescẽs, vt si مُتَفَاعِلُنْ vertatur in مُفْتَعِلُنْ. Sic testatur Chamus, dicens: أَلْخَزْلَهُ سقوط الالف وسكون التاء من مُتَفَاعِلُنْ كالخزل بالفتح. idest, *Elchazlo est reiectio* ا, *& quies litteræ* ت *mensuræ* مُتَفَاعِلُنْ. *Dicitur etiam cum Fathho.* الخَزْلُ

Tertiò, Defectus etiam est qui dicitur شَكْلٌ *Figuratio*, & tunc est, quando reijcitur simul & littera secunda & littera septima, quãuis quiescẽtes, vt si فَاعِلَاتُنْ vertatur in mensuram فَعِلَاتُ. Quare, inquit Chamus, الشكل الجمع بين الخبن والكف, idest, *Elsciachlo est iungere simul licentiam quæ dicitur* الخَبْنُ, *& alteram simul quæ dicitur* الكَفُّ. Illa enim permittit reiectionem secundæ quiescentis, altera autem reiectionem septimæ.

Quartò, Aladinus memorat alium Defectum nomine generali النَّقْصُ *Defectus*, retinens nomen Generis ad significandam Speciem, & intendit quando quis vsurpat duplicem licentiam pariter, nempe priuando quintam Vocali, & reijciendo septimam quamuis quiescentem. Et hos omnes Defectus sub Titulo duplicatæ licentiæ, seu sub Titulo أَلزِّحَافُ ٱلْمُزْدَوِجُ iam præmisit, & recensuit inter licentias, quasi minus reputans; prohibet tamen ne vsurpentur: alios tamen postea recenset Defectus sub proprio Titulo; postquam dixerat de illa triplici licentia, *Successione, Respectu, & Supplemento*, sic dicens.

العلل

Defectus.

وَمَا لَمْ يَكُنْ مِمَّا مَضَى أَدْعُ بِعِلَّةٍ
زِيَادَتُهُ وَٱلنَّقْصُ فَرْقًا لِذِى ٱلنُّهَى

Quod

Quod autem non est ex præmissis, tu vocato Defectum:
Excessum & Defectum, vt distinguat qui prohibeat illa.

فَزِدْ سَبَبًا خَفًّا لِتَرْفِيلِ كَامِلِ
يِغَايَتِهِ مِنْ بَعْدِ جُزْءٍ لَهُ ٱمْتَدَا

Et adde Chordam leuem in amplificationem cognomento Perfecti,
In fine namque eius, post partem, non dedecet illud,

وَمَجْزُوُّ هُجْ ذَيِّلَهُ بِٱلسَّكْنِ ثَامِنًا
وَسَبِّعْ بِهِ ٱلْمَجْزُوَّ فِي رَمَلٍ عَرَا

Et cui addita est pars هُجْ, ideſt, Chorda leuis, *fimbriam da illi cum quiete octauo loco.*

Dicit octauo loco, quia cùm eiusmodi licentia conueniat Carmini Perfecto in fine eius, eiusque mensura sit مُتَفَاعِلُنْ, quæ est septem litterarum, additio vtique illa, in fine adueniens post septimam litteram, non aduenit nisi octauo loco. Deinde sequitur:

Et comple simili Chorda leui, tribuendo similem partem Carmini cognomento رمل, ideſt, *Exile & breue, quod nudum est.*

وَإِنْ زِدتَ صَدْرَ ٱلشَّطْرِ مَا دُونَ خَمْسَةٍ
فَذَلِكَ خَزْمٌ وَهُوَ أَقْبَحُ مَا يُرَى

Et si addideris initio prioris Carminis Distichi minus quā quinque litteras;
Illud erit خزم *transfixio, omnia superans deformitate.*

وَحَذْفٌ وَقَطْفٌ قَصْرُ ٱلْقَطْعِ حَذَّةٌ
وَصَلْمٌ وَوَقْفٌ كَشْفُ ٱلْخَرْمِ مَا ٱنْفَرَى

Et reiectio, & laceratio, & decurtatio, & concisio Fouea eius:
Et mutilatio, & firmatio, discoopertio ignominia, & præcisio primæ: hæc deturpant.

مَوَاقِعُهَا إِعْجَازُ ٱلْأَجْزَآءِ إِنْ أَتَتْ
عَرُوضًا وَضَرْبًا مَا عَدَى ٱلْخَرْمِ فَٱبْتَدَا

Horum incursus est debilitatio partium, si incidant,
Siue in Rhythmi oblatione, siue in Pulsatione, excepto Charmo, quod tantum initio cadit.

فَفِي حَاسِبُوكَ ٱلْحَذْفُ ٱلْخَفِيفُ وَٱقْطَعَا
بِهِ إِثْرَ سَكْنٍ بَدَّ وَٱلْأَثْقَلُ ٱنْتَفَى

Itaque in parte hac حاسبوك *est reiectio, siue casus Chordæ leuis, item & laceratio,*

Est enim vestigium quiescentis, quæ est pars Chordæ; quare pondus optimum euanescit.

Obscurè satis: nam breui sermone multa complectitur: incipit enim explicare exemplis Defectus, quos in superioribus enumerauerat: & quia primo loco recensuerat الحذف *reiectionem*, siue *casum Chordæ leuis in fine*: Et simul memorauerat secundo loco Defectum القطع *lacerationem*, quando scilicet Partis aliquid abijcitur & aliquid remanet, vnde fit laceratio partis. Et propterea apponit exemplum vtriusque Defectus in ly حَاسِبُوكَ. Et vt percipiatur quomodo, animaduertendum est, Partes omnes esse vel trium vel quinque vel septem litterarum, vt supra patet in Formulis: ly autem حَاسِبُوكَ est sex litterarum, si in fine adesset septima quiescens, esset completa pars ad instar mensuræ فَاعِلَاتُنْ, constantis ex tribus pedibus, Chorda leui in principio, Paxillo coniuncto in medio, & altera Chorda leui in fine: at حاسبوك continet & Chordam leuem in principio, Paxillum coniunctum in medio: at deest Chorda leuis in fine; hic igitur est Defectus prior, nomine الحذف *Abiectio, seu Deficientia Chordæ leuis in fine*; prout reddit testimonium Chamus in dictione الحذف dicens: والمحذوف في العروض ماسقط من اخره سبب خفيف *Et Elmahduso in Carminibus est illud, cui in fine debita deest Chorda leuis*. Et hic Defectus ostenditur in allegato exemplo حاسبوك. Quia verò est in fine ipsius pars tantummodo Chordæ leuis, nempe vna littera ك, propterea patet etiam eodem exemplo alter Defectus, nomine القطع *Laceratio*. Deinde prosequitur exépla de ceteris, dicens.

وَحَسْبُكَ فِيهَا ٱلْقَصْرُ حَذْفُكَ سَاكِنًا
وَتَسْكِينُ حَرْفٍ قَبْلَهُ إِذْ حَكَى ٱلْعَصَا

. *Et*

Et in حَسْبُكَ *est Decurtatio, reiectio nempe tua quiescentis.*

idest, in ly حَسْبُكَ ostenditur tertius ex memoratis Defectibus, nempe الْقَصْر *Decurtatio, seu truncatio litteræ quiescentis finalis.* Et hoc patet in ly حَسْبُكَ, quæ est quattuor litterarum tantummodo, & deficit à perfectione partis iuxta mensuram فَاعِلُن, vnica tantum littera quiescente in fine.

Et priuare Vocali litteram ante alteram quiescentem, quando est Paxillus, vel *Vt cùm dicitur* عَمْنَا, loco eius ponere عَمْنْ.

كَذَا ٱلْقَطْعُ لَكِنْ ذَاكَ مِنْ سَبَبٍ جَرَى

وَفِي وَتَدٍ هٰذَا وَجُهْنُ لَهُ حَوَى

Hoc est Truncatio, & quidem de Chorda iam dictum est: seu *in Chorda non officit.*

At in Paxillo hoc accidit, & ly جُهْنُ *continet illud.* nam est Palus.

Prosequitur itaque explicare quartum Defectum ex memoratis, nempe الْقَطْع *Concisionem,* seu *Truncationem,* dicens: Et si priuetur Vocali littera ante quiescentem, vt si pro عَمْنَا dicatur عَمْنْ, hoc esset الْقَطْع *Concisio,* seu *Truncatio,* memoratus Defectus; qui tunc accidit, quando ex tribus litteris, seu ex Paxillo reijcitur littera quiescens, & priuatur Vocali littera mota: sic etiam docet Auctor Chamus in dictione الْقَطْع, dicens: والمقطوع شعر فى آخره وتد فاسقط ساكنه وسكن متحركه *Et Elmactuo,* idest *Truncatum, dicitur illud Carmen, in cuius fine est Paxillus, sed reiecta est littera eius quiescens, & quæ mouenda erat est priuata Vocali.* Propterea & Aladinus noster subiungit, hunc Defectum الْقَطْع *Concisionis,* seu *Truncationis* non accidere in Chorda, sed in Paxillo. Deinde prosequitur explicare recensitos Defectus, dicens:

وَحَذْفُكَ مَجْمُوعًا دَعَوْا حَذَّ كَامِلٍ

وَإِلَّا فَصَلْمٌ وَٱلسَّرِيعُ بِهِ ٱرْتَدَى

Et reiectionem tuam ex Paxillo coniuncto vocauerunt Foueam Perfecti.

Sin autem, erit Palus disiunctus in fine, & Velox corrumpitur illo.

Hic explicat quintum & sextum Defectum ex simul recensitis, nempe الحذ *fouea,* & الصَّلْم *mutilationem.* Et Foueam asserit denominari Carminis Perfecti, si reij-

 ciatur

ciatur aliqua ex litteris eius Paxilli coniuncti; est enim mensura Carminis Perfecti مُتَفَاعِلُنْ ter replicata; & est pes constans ex duabus Chordis, priori graui, posteriori leui; & Paxillo coniuncto: si ergo vltimus Pes, qui est Paxillus coniunctus, truncetur, remanebit Carmen Perfectum imperfectum.

Deinde explicans sextum Defectum, nempe صلم *mutilationem*, inquit: Si non fit prædicto modo Fouea Carminis Perfecti per reiectionem alicuius litteræ ex Paxillo eius coniuncto; poterit accidere alius Defectus cognomento صلم *Mutilatio*, seu *nasi, & aurium decurtatio*: Qui defectus tunc accidit, quando apponitur in fine Carminis Paxillus disiunctus. Deinde subiungit, id maximè perdere, inter cætera, Carmen cognomine أَلسَّرِيع *Velox*: quia scilicet Velox exigit penultimam breuem omninò; Palus autem Disiunctus in fine facit penultimam longam. Deinde prosequitur

وَوَقْـفٌ وَكَشْـفٌ فِي الْمُحَرَّكِ سَابِعاً
فَأَسْكِنْ وَأَسْقِطْ بِجُزْءٍ طَيٍّ وَلَهُ الْهُدَى

Et Firmatio, & Discoopertio accidit si septima moueatur:

Et fac quiescere, & reijce per inuolutionem partis, & corrigetur.

Hic explicat Defectus septimo & octauo loco supra memoratos, nempe وَقْف *Firmationem*, & كَشْف *Discoopertionem*, seu *Opprobrium*; asserit que tunc accidere huiusmodi Defectus, quando septima littera habet Vocalem: & si sit sine Tanuino, erit propriè *Firmatio*: Si autem cum Tanuino, dicetur propriè *Discoopertio*, seu *Opprobrium*. Deinde docet quomodo vterque occurratur Defectui, nempe vt Vocalis illius litteræ septimæ reijciatur, ita vt exinde quiescat: vel reijciatur ipsa septima littera, si commodè fieri potest; alioquin reijciatur aliqua præcedens per implicationem seu inuolutionem partis, vt inquit, idest reijciendo litteram quam potest reijcere Poetica licentia, ita vt septima quiescat. Et sic inquit corrigitur talis error. Sed animaduertendum, quòd sæpè littera ه, Affixum tertiæ personæ masculinæ, non computatur. Prosequitur deinde Aladinus alios numerare Defectus.

وَقَطْعُكَ لِلْمَحْذُوفِ بِتُرْبٍ سَبْسَبٍ
وَقِيلَ لِلْمَدِيدِ أَخْتَصُّ بِأَسْمِيهِ فِي الدُّعَا

Et Truncatio tua in reiecto, seu à quo reiectum est in ly تُرْبٍ سَبْسَبٍ, idest *terra mollis*.

Et dicitur, quod Carmini Extenso propria sunt duo prædicta in inuocatione.

Hic dat exemplum in dictionibus تُرْب سَبْسَب *terra molli*, de duobus defecti-

bus

bus, nempe أَلْقَطْعُ *Concisione, truncatione, &* أَلْحَذْفُ *Reiectione*, prout peculiarem Defectum significant: & Truncationis exemplum dat in dictione تُرْبٌ, quæ apponitur pro تُرَابٌ *terrenum, terra*, vbi reiecta est ا quiescens, & priuata est Vocali ر, & ex تُرَابٌ factum est تُرْبٌ, & hic est Defectus qui dicitur أَلْقَطْعُ *truncatio*, quando scilicet Paxilli littera quiescens abijcitur, & littera mota priuatur Vocali, vt etiam testatur Chamus, sic dicens: والمقطوع شعر فى اخره وتد فاسقط ساكنه وسكن متحركه *Et Carmen habens Defectum Truncationis, est illud, in cuius fine est Paxillus, sed reiecta est littera eius quiescens, & altera littera mouenda priuata est Vocali.* Quare attulit exemplum تُرْبٌ pro تُرَابٌ: reiecta ا, & priuata Vocali littera ر, quæ erat mouenda; & ita truncatus est Paxillus تُرَا in dictione تُرَابٌ.

Exemplum etiam Defectus أَلْحَذْفُ *Reiectionis* apponit in altera dictione سَبَبٌ, indicans illa replicatione duarum litterarum سَبْ, figurato modo, Defectum hunc consistere in reiectione duarum litterarum immediatè, nempe Chordæ, sed leuis, vt asserit Chamus in dictione الحذف dicēs: المحذوف ما سقط من اخره سبب خفيف *Carmen in quo est Defectus Reiectionis est illud, in cuius fine Chorda leuis desideratur:* Vnde acutè satis noster Aladinus apposuit pro hac re exemplum سَبَبٌ. Deinde prosequitur.

وَسَلْ وَدًا آخَبِرْ لِلضَّرُورَةِ صَدْرُهَا
وَوَضْعُ فَعُولُنْ ثَلْمَةٌ ثَرْمُهُ بَدَا

Et si ponatur سَلْ *esse Paxillus; erit Charmatus propter necessitatē initio eius.*
Et positio فَعُولُنْ *cum ruina eius, clara est.*

Hic explicat quædam peculiaria: & primò circa dictionem Imperatiui سَلْ *pete*, quæ dicitur pro إِسْأَلْ: & asserit, quòd cùm ponitur سَلْ loco Paxilli, est Paxillus Charmatus, idest, cuius prima est reiecta, idque propter necessitatem in initio eius; nam initio eius est ا, quæ est ا Vasli, seu Coniunctionis, & abijcitur; imò nec dici potest cum ا sic إِسَلْ, sed dicitur إِسْأَلْ: & hoc significat dum dicit propter necessitatem initij eius.

Deinde facit etiam mentionem de Defectu, qui accidit circa mensuram فَعُولُنْ illum-

illumque duplici nomine cenſet, nempe أَلثَّلْمُ , & أَلْثَّرْمُ *ruina*, & aſſerit Defectum hunc eſſe circa menſuram فَعُولُنْ , & eſt coniunctio duplicis Defectus, nempe أَلْخَرْمُ Charmi, *reiectionis primæ*, & أَلْقَبْضُ Chabdi, *reiectionis vltimæ*; ita vt reiectis ف & ن ex menſura فَعُولُنْ reliquum ſit tantummodo عُوْلُ. Sic explicat Chamus in dictione ثرم, ſic dicens: الثرم الثلم والاثرم فى العروض ما اجمع فيه القبض والخرم او هو فعول يخرم فيبقى عول, idest, *Ruina, dirutio, ſeu muri ruptura, & Dirutus in Verſibus dicitur ille, in quo iungitur duplex Defectus, Contractio ſcilicet & Charmatio ſeu prima reiectio, vel eſt menſura* فعول *quæ Charmatur, atque adeò remaneat* عول. Deinde ſequitur Aladinus.

وَوَضْعُ مُفَاعِيلُنْ لِخَرْمٍ وَشَتْرِهِ
وَلِلْخَرْبِ أَعْرِفْ بِالْمَرَاتِبِ مَا خَفَا

Et appoſitio مفاعيلن *cum Charmo & Sciatro eius,*

Et propter vaſtationem agnoſce in diſpoſitis, quod latet.

Hic explicat Defectus accidentes circa menſuram مُفَاعِيلُنْ, & dicit أَلْخَرْمُ Charmum, primæ ſcilicet abiectionem, & أَلشَّتْرُ Elſciatro, quem dicit Chamus eſſe Defectum continentem pariter الخَرْمُ, & القَبْضُ, reiectionem primæ, & reiectionem vltimæ: quem Defectum hìc nominat Aladinus الشَّتْرُ reſpectu مُفَاعِيلُنْ; ſicut priùs cognominauerat ثَلْمٌ, & ثَرْمٌ reſpectu menſuræ فَعُولُنْ. Admonet deinde, vt aduertantur hæc omnia ſecundum ordinem, ne Verſus patiantur ruinam. Deinde ſubiungit Defectus pertinentes ad aliam menſuram, dicens:

مُفَاعَلَتُنْ لِلْعَضْبِ وَٱلْقَصْمِ وَٱلْجَمَمْ
وَخَرْمٌ وَنَقْصٌ فِيهِ عَقْصٌ وَقَدْ مَضَى

Et menſura مُفَاعَلَتُنْ *cum* العَضْبُ *&* القَصْمُ. *Item* الجَمَمُ,

Et خَرْمٌ, *&* نَقْصٌ, *in quo eſt* عَقْصٌ: *& iam præceſſit.*

Hic memorat Defectus qui accidunt circa menſurā مُفَاعَلَتُنْ, qui ſunt العَضْبُ, idest:

idest: cùm truncatur prima ipsius partis, ita vt مُفَاعَلَتُنْ vertatur in مُفْتَعِلُنْ. Sic explicat Chamus suo loco, dicēs: العصب الاعصب فى عروض الوافر مُفْتَعِلُنْ مخروما من مُفَاعَلَتُنْ, idest, *Eladsbo in Carmine quod dicitur Exuberans, est* مُفْتَعِلُنْ *Charmatum ex* مُفَاعَلَتُنْ. idest, cùm ablata fuerit prima littera eius. Et القَصْمُ, idest *fractio*, & الجَمْمُ *confusio*.

Deinde claudit sermonem, dicens: Iam præmissam esse explicationem de خَرْمٌ *Charmo*, idest reiectione primæ. Et نَقْصٌ, idest *Defectus*. & عَقْصٌ, idest *Charmatio secunda vice in eodem Carmine*, prout explicat Chamus suo loco his verbis: العُقْصُ خرم مُفَاعَلَتُنْ فى الوافر بعد العَضْبِ, idest, *Elacbas est Charmatio, seu reiectio primæ litteræ ex mensura* مُفَاعَلَتُنْ *in Carmine quod cognominatur Exuberans, post Eladsbo*, idest, *post alteram priorem Charmationem*, scilicet reiectionem primæ litteræ. Et hi sunt omnes Defectus, quos fugiendos hic docet Aladinus.

Deinde paucos subiungit Versus modicæ vtilitatis respectu quantitatis, plura repetens ex his quæ priùs dixerat; & sub titulo de vno, de varijs documenta proponit: sed ne de Aladini Carmine quicquam desideretur, satiùs hic apponere duximus, quàm negligere. Est autem Carmen hoc, & talis titulus.

مَا أُجْرِى مِنَ ٱلعِلَلِ مَجْرَى ٱلزِّحَافِ

Quod sumitur ex Defectibus tamquam Prolapsus.

وَشَعَّتْ كُنْ آخْرِمْ وَتَدَهُ آقْطَعْهُ إضْمُرَا
بِخَبْنٍ وَأَوْلَى رِحذَفْتَ وَلَا سِوَى

Et dissolue ly كُنْ *Charma Paxillum eius, trunca inflexione Cum Chabno, seu Sinuatione: & primam Rhadafasti*, idest, *litteram mollem quiescentem ei subiunxisti; & non aliter.*

Hic docet, quo nam modo liceat vsurpare ex his quæ superius enumerata sunt inter Defectus, dicens: Dissolue, dictionem كُنْ, quæ est Imperatiuum Verbi كَانَ *fuit*, quod dicitur pro كُونْ, & ipsum Imperatiuum est originaliter كُونْ trium litterarum, quare est Paxillus: propterea hoc exemplum apponit; & in hoc vno tria docet, nempe dissolui posse huiusmodi partem seu Paxillum, Charmando seu

ſeu primam reijciendo, ita vt duo tantùm remaneant. Quod tunc faciendum eſt, quando debet corrigi aliquid in Carmine, prout ſupra diximus, agentes de Defectibus, præſertim de الوَقْف, & الكَشْف, ideſt, De *Firmatione* & *Diſcoopertione*: ſeu *Opprobrio*, & de remedijs eorum, vbi diximus ne accidat moueri indebitam litteram, reijci poſſe aliquam ex præcedentibus: vnde Aladinus vtitur verbo شَعَث, quo ſignificatur Diſſolutio partis in conſimili cauſa; vt explicat Chamus ſuo loco, dicens: والمَشعّثُ كمعظم فى العروض ما سقط احد متحركى وتده كانك اسقطت من وتده حركه فى غير موضعها فتشعث الجزء *Et Elmoſciaato in Carminibus dicitur illud, ex cuius Paxillo reiecta eſt alterutra ex eius litteris motis: quia ſcilicet tu reieceris de Paxillo eius motionem*, ſeu *vocalem*, *cùm non eſſet in loco ſibi debito; ac propterea ſit diſſoluta pars.*

Secundum documentum hoc eodem exemplo tradit, poſſe truncari partem ſeu Paxillum per licentiam إضْمَار *implexionem*, de qua ſupra dictum eſt ſatis, dum licentias recenſeremus; & eſt cùm ſecunda priuatur Vocali. Et tertiò addit, poſſe etiam reijci ſecundam, per licentiam quæ dicitur الخَبْن *ſinuatio, criſpatio, duplicatio veſtis, vel mappæ*, vt cum aliquid intra continetur: inde deſumpta eſt metaphora. Et de hoc etiam ſupra dictum eſt inter licentias.

Subiungit deinde documentum, de quo nondum dixerat, nempe poſt primam addi poſſe litteram mollem quieſcentem, ſcilicet vel ا, dum ipſa littera præcedens habet Vocalem Fathh: vel و, dum habet Vocalem Dſam; vel ى, dum habet Vocalem Cheſrum; & hoc vult dum dicit وَأَوْلِي رَحَّدَفَتْ *Et primæ ſubiunxeris.* Et dicit رَحَّدَفَتْ pro رَدِفَتْ.

فَصَدْرًا فَحَشْوًا قُلْ عَرُوضًا وَضَرْبَهَا

تَغَيُّرَتِ ٱلْأَجْزَآءُ فَٱخْتَلَفُ ٱلْكُنَى

Et tam initio quàm in medio, dic oblationem rhytmi, eiusq; pulſationem. vel *Et ab initio ſit ſermo viuidus, conceptibus plenus, ſeu argutus vſque ad rhytmum, & vſque ad conſonantiam eius.*

Et ſic licebit variatio partium, & diuerſificatio cognomenti earum.

فَقِيلَ ٱبْتِدَآءٌ وَٱعْتِمَادٌ وَفَصْلُهَا

وَغَايَتُهَا ٱلْخُتَصَّ مِنْهَا بِمَا جَرَى

Et

Et dictum eſt initium, & innixio, & ſeparatio earum,

Et terminus earum proprius, prout conuenit eis.

وإن تنج فالموفور يتلوه سالم

صحيح معرى لا يدع ذلك الهدى

Et ſi Carmen fuerit integrum, erit vtique exuberans, liberum,

Sanum, nudum: non deponas eiuſmodi documentum.

وقد تم أجمالا تحده مفصلا

له وللألقاب وبالرمز يهتدى

Et cùm completum fuerit omnibus abſolutum menſuris, ſume illud per partes

Eius; & Cognominum ipſius; & nutu, ſeu facilè dirigetur.

فالأول بحر فالعروض فضربه

وغايتها سبب فدال تلت فطا

Et præcipuũ eſt mare, ſeu poema integrum, & rhythmus, & concordãtia eius.

Et ſi finis eius fuerit littera ص, *ſicut & litteram* ذ *ſequetur littera* ط.

Hic incipit doctrinam tradere de conſonantijs, ſeu rhythmis in fine Carminum, nempe العروض *oblatione rhythmi prioris carminis*, & الضرب *pulſatione* ſeu *reſpondentia conſonantiæ in fine poſterioris*. Et aſſerit, non ſolùm poſſe ſibi reſpondere inuicem in fine Carminum, ad conſonantiam rhythmi, duas litteras eiuſdem generis, vt ن cum ن, ل ad ل, ر ad ر, ب cum ب; ſed etiam litteras ſimilis conſonantiæ, vt ſicut ط poteſt reſpondere ad conſonantiam د, ita ص ad س, & ita ض ad ظ, & ſic de cæteris, ſi qua alia reperiantur ſimilia.

فخذ منه ما فيه الزحاف وسالما

وما حشوه ملتغى دناه أرع لا القصا

Et elige ex eo illud in quo eſt Prolapſus, ſeu licentia Poetica, & integrum,

Et illud, in quo eſt ſermo viuidus & argutus, ſerua illud, non reſpuas ipſum.

Poſt hæc Aladinus addit tractatum de Conſonantijs, in quo pleniorem doctrinam de ipſis tradit cum hoc titulo.

القوافى

القوافى والعيوب

De Rhythmis, & Diſsonantijs.

وَقَافِيَةُ ٱلْبَيْتِ ٱلْأَخِيرَةُ بَلْ مِنَ

ٱلْمُحَرَّكِ قَبْلَ ٱلسَّاكِنَيْنِ إِلَى ٱنْتِهَا

Et conſonantia Metri eſt vltima Syllaba: inſuper ex

Littera, Vocali mota, ante duas quieſcentes, vſque in finem:

تَحُوزُ رَوِيًّا حَرْفًا ٱنْتَمَيْتَ لَهُ

وَتَحْرِيكَهُ ٱلْمَجْرَى فَإِنْ قُرِنَا بِمَا

Complectitur conſonantiam litteræ, quæ refertur ad eam,

Et motionem ſeu *Vocalem ei debitam. Quòd ſi annectantur cum quo*

يُدَانِي فَذَا ٱلْإِكْفَا وَٱلْإِقْوَا وَبَعْدَهُ

ٱلْإِجَازَةُ وَٱلْإِصْرَافُ وَٱلْكُلُّ مُتَّقَى

Adiungitur; hoc erit ſatietas, & roboratio: & poſt ipſam, ſeu *minùs perfecta*

Eſt Permiſſio, & aptatio ſimiliter cadentis: & omnia bene procedunt.

فَوَصْلٌ بِهَا لَيِّنًا وَهَاءٌ ٱلنَّفَاذُ

وَٱلْخُرُوجُ بِذِي لَيِّنٍ لَهَا ٱلْوَصْلُ قَدْ قَفَا

Et adiuncta, quæ eſt littera lenis, & ه perſonale,

Et finis, habens litteram mollem poſt litteram Rhythmi, conſonantiam facit.

وَرِدْفًا حُرُوفُ ٱللِّينِ قَبْلَ ٱلرَّوِيِّ لَا سِوَى

أَلِفٌ مَعَهُمَا ٱلتَّحَرُّكُ خُذْ وَذَا

Et Adiectio litteræ mollis ante litteram Rhythmi, non alia niſi

Littera ا *cum ambabus,* ſcilicet و & ى, *& motionem, ſume & iſtud.*

Hic itaque doctrinam nobis tradit Aladinus, ſeu ipſe etiam Chazragiacus: non enim patet in exemplari vtri potius aſcribatur: & aſſerit ſiue hic ſiue ille, rhythmũ ſeu conſonantiam conſiſtere in vltima Carminis littera, incipiendo à littera præcedenti.

denti mota, etiam si intercedant vna vel duæ litteræ quiescentes: quod potest accidere, quando vna littera ex quiescentibus est mollis, & altera est virtute Tesdid immissa, vt constat ex dictis in Grammatica, exempli gratia اِضْرِبْنَانِّ *percutite vos omnino plures mulieres*, hic sunt immediatè duæ quiescentes ان ante vltimam litteram motam, & concurrunt ambæ cum littera vltima mota ad cōsonantiam rhythmi, vna cum motione præcedenti: quare ex duabus Syllabis vltimis dictionis اِضْرِبْنَانِّ nempe نَانِّ, omnia concurrunt, excepta prima littera ن; scilicet Vocalis eius, quæ est Fathhum, ا & ن quiescentes, & finale ن cum sua Vocali Chesro: quare respectu اِضْرِبْنَانِّ optima erit consonantia, non solùm اُنْصُرْنَانِّ, sed etiam قَانِّ, دَانِّ, ضَانِّ, رَانِّ, & sic de cæteris. Quod si intercedat vnica tantùm quiescens, illa dumtaxat cum præcedenti motione & vltima littera eiusque Vocali faciet rhythmum, vt طَرْدُ, فَرْدُ, قَرْدُ: in his consonantia est *Ardo*, vt patet. Si autem nulla intercedat quiescens, ita vt penultima sit breuis, tunc duæ Syllabæ sufficiunt, vt نَصَرَ, & قَصَرَ: sed satius esset si etiam antepenultimæ motio concordaret, vt قَصَرَ, & نَصَرَ; Tunc maximè cum ipsa antepenultima Syllaba esset longa, vt نَاصَرَ, & قَاصَرَ. Sed hoc est necessariò requisitum.

Addit præterea, aliquas esse dictiones, quæ duplici modo legi possunt, vt sunt quæ in fine habere possunt & ا breue & ا productum cum annexione Hamzat in fine, vt sunt nomina اِرْمِيَا, حَانَنِيَا, زَخَرِيَا, مَلَكِيَا, quæ legi possunt etiam cum Maddo seu productione & Hamzat اِرْمِيَاءُ, حَانَنِيَاءُ, زَخَرِيَاءُ, مَلَكِيَاءُ: De his igitur & similibus, si concordatio omnimoda fiat, & legatur cum Hamzat addito, & Maddo, ait hoc pertinere ad robur, perfectionem maiorem, imò ad satietatem rhythmi.

Subiungit deinde, Permissionem esse minoris admodum perfectionis; vt cùm toleratur littera consimilis soni, vt quando oblationi دَاوُدْ redditur pro consonantia جَلُوطْ. Item minoris etiam perfectionis esse rhythmum, qui fit non per similiter desinentem, sed per similiter cadentem, vt sunt consonantiæ Alchorani cap. seu سورة الذاريات *de ventilantibus, ad ventum spargentibus*, dum inquit,

وَالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا	*per ventilatrices ventilationes.*
فَالْحَامِلَاتِ وِقْرًا	*& per gestantes opus.*

فَٱلْجَارِيَاتِ يُسْرًا	*Et currentes faciliter.*
فَٱلْمُلْقِيَاتِ أَمْرًا	*Et assequentes negotium.*

Et eiusmodi omnes Consonantiæ non sunt similiter desinentes, sed cadentes tantummodo: & hoc etiam bene procedere asserit Aladinus, siue sit Chazragiacus.

Deinde dum subiungit فوصلا, &c. prosequitur explicare quot & quales sint literæ, quæ concurrunt ad Rhythmi consonantiam in fine dictionis: & asserit, etiam litteras molles, nempe ا, و, ى, adiunctas in fine, concurrere ad Rhythmi perfectionem, vt sunt quæ in fine harum dictionum نَصْرًا, نَصْرُوا, نَصْرِى. Item litteram ه adiunctam in fine, affixam personalem, vt نَاصِرُهُ *adiutor eius.*

Deinde dum subdit وَرِدْفًا, non solùm, docet, concurrere ad Rhythmum ipsam vltimam litteram, etiamsi fuerit ا, و, ى, ه adiunctæ in fine, prout explicatum est; sed etiam ipsas litteras molles واى quiescentes immediatè ante litteram Rhythmi, concurrere ad ipsum Rhythmum componendum: Hoc enim denotat ly الرِّدْف in Carminibus, vt suo loco testatur Chamus, dicens: الردف فى الشعر حرف ساكن من حروف المدّ واللين يقع قبل حرف الروىّ ليس بينهما شىء idest, *Elredfo in Carminibus, est littera quiescens ex litteris productionis & leuibus, cadens ante litteram Rhythmi, ita vt nihil mediet inter vtramque.* Has itaque litteras immediatè quiescentes ante litterā Rhythmi, vult esse computandas ad Rhythmi complementum, cum motione etiam litteræ præcedentis, vt sunt consonantiæ كَبِيْن, بَيْن, سَيْن quæ sunt per Fathhum vel Chesrum, ى quiescens, & ن cum suo Chesro. Huiusmodi consonantiam faciunt Versus Alchorani cap. cui titulus est سورة الرحمان, vt

اَلرَّحْمَانُ	*Misericors.*
خَلَقَ ٱلْإِنْسَانَ	*Creauit hominem.*
عَلَّمَهُ ٱلْبَيَانَ	*Docuit eum discretionem.*
اَلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ	*Sole & Luna aspicientibus.*
وَٱلنَّجْمُ وَٱلشَّجَرُ يَسْجُدَانِ	*Stella & Arbore adorantibus.*
وَٱلسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ ٱلْمِيزَانَ	*Et Cælum extulit ipsum, & posuit libram.*

Et post prædicta prosequitur Aladinus, siue Chazragiacus tradere doctrinam de

Con-

Consonantijs & Rhythmis: & postquam dixerat Rhythmũ consistere præcipuè in ipsa vltima littera mota: deinde addidit doctrinam circa penultimam, seu immediatam ipsi litteræ Rhythmi; nunc verò prosequitur documenta in medium afferre de littera antepenultima, seu quæ est secunda ab ipsa littera Rhythmi; cùm mediet vna inter vtramque: sequitur itaque, dicens:

وَتَأْسِيسًا ٱلْهَاوِي وَثَالِثَةُ ٱلرَّوِي

مِنْ كَلِمَةٍ أَوْ أُخَرَ أَضْمَارٍ مَا تَلَا

Et basim quoque sume, nẽpe litteras هاوى, *& tertia ab ipsis est littera rhythmi,*

Ex dictione, vel vltima pronominalis, quæ Affixa sequatur:

Vult itaque Auctor, litteram antepenultimam, quiescentem scilicet; dum est ex his quattuor هواى aliqua, concurrere ad Rhythmum, vocans illam تَأْسِيسًا *basim, fundamentum, initium*, Rhythmi scilicet: hoc enim quoque denotat, vt fidem facit etiam Chamus suo loco, dicens: وَالتاسيس فى القافية الالف ليس بينها وبين حرف الروىّ الأ حرف واحد idest, *Et Eltasiso in consonantia Rhythmi est* ا *illa, inter quam & litteram Rhythmi non intercedit nisi vnica littera*. Dum autem dat exemplum de ا, intelligendus est de similibus رهىو prout docet hìc Aladinus seu Chazragiacus. Deinde immediatè post dicta, ad maiorem explicationem huius initialis litteræ, addit duo Carmina cum huiusmodi consonantia, dictus Auctor Chamus ex Anabega Dibanio, dicens: كقول النابغة الذيبانى *Sicut dictum Anabega Dibani.*

كِلِينِي بِهَمٍّ يَا أُمَيْمَةُ نَاصِبِ

وَلَيْلٍ أُقَاسِيهِ بَطِيءِ ٱلْكَوَاكِبِ

Renes mei cum dolore, Omia, iam lassati sunt,

Et nox est dura cum obscuratione stellarum.

In his duobus Carminibus illud ا ante ص, & alterum ا ante ك sunt initialia & basis, de qua hìc loquitur Aladinus, seu Chazragiacus. Deinde sequitur:

وَفَتْحَةُ قَبْلَ ٱلرَّسِّ بَعْدُ ٱلدَّخِيلِ حَرِّ

رَكُوهُ بِإِشْبَاعٍ فَمَنْ سَانَدَ ٱعْتَدَى

Et Fathhum præcedens est Rasso, sequens est Dachilo, seu intromissa, mouerunt eam Vocali producta: qui ergo diuersificat penultimam, errat.

بذا

بِذَا وَبِتَأْسِيسٍ وَحَذْوٍ وَرِدْفِهَا
وَتَوْجِيهِهَا مِثْلُ ٱرْتَدِعْ دُعْ وَدَعْ فَشَا

In hoc, & in basi, & correspondentia, & in penultima eorum:
Et motionis eius diuersitas, vt إرْتَدِعْ *, &* دُعْ *, &* دَعْ *vulgata est.*

Prosequens itaque Chazragiacus, seu Aladinus doctrinam de Consonantijs, docet, Fathhum seu Vocalem ante litteram Initialem, Vocalem quoque litteræ Intermediæ computari inter Vocales productas, ac proinde non esse diuersificandas: eos autem qui aliter faciunt, errare; quod vt intelligatur, afferamus in medium hoc exemplum, Rhythmi paulò superiùs allati Distichi, nempe نَاصِب, cum كَوَاكِب in his illæ ا ا sunt initiales: illæ ص & ك sunt litteræ intermediæ, & vtraque dicitur الدَّخِيل *intromissa*, quia scilicet videtur veluti disiungere duas præcipuas partes constitutiuas Rhythmi: & hæc dicit Auctor, censetur mota Vocali producta, quamuis breuis videatur: quia scilicet vltima, quamuis sit mota, plerumque censetur tamquam quiescens, quare si quis Vocales dissimiles apponeret correspondentibus, perderet Rhythmi concinnitatem, vt si diceret نَاصُب cum كَوَاكِب, pro نَاصِب cum كَوَاكِب: & erraret, inquit Chazragiacus seu Aladinus, non solùm in hoc, sed etiam si apponeret diuersas litterales initiales, vt si faceret correspondentiam نَوَصِب cum كَوَاكِب: & error etiam est, incipiendo à Vocali seu motione quæ est ante litteram initialem, in ipsa littera initiali, in Vocali litteræ intromissæ, & tandem in ipsa littera finali & Vocali eius; si hæc quinque diuersa sint, & in his omnibus Rhythmi non sibi respondeant. Deinde Auctor affert exemplum de eiusmodi diuersitate, prout accidit in penultima littera, dicens: vt si quis reddat Rhythmo proposito إرْدَعْ loco consonantiæ, دَعْ, vel دُعْ, quæ non bene respondent, & huiusmodi vitanda monet; deinde prosequitur.

وَمُسْتَكْمِلُ ٱلأَجْزَآءِ ٱلعَدِيمُ سِنَادُهُ
هُوَ ٱلبَاءُ ثُمَّ ٱلنَّصْبُ يُومَنُ يُخْتَشَى

Et complementum partium est si absit huiusmodi diuersitas:
Est electio ipsarum, tum liberatio consonantiæ à corruptela, audeatur & timeatur.

وَمُطْلَقُهَا بِٱللِّينِ وَٱلهَاءِ سِتُّهَا
وَتَبْلُغُ تِسْعًا بِٱلْمُقَيَّدِ عَكْسُ ذَا

Et liberè procedant cum lenitate, seu mollibus litteris, & ي, & sex sunt,
Et pertingent nouem, si applicentur consonantia colligata.

His monet nos, qualiter partes Carminis bene disponantur, & enumerat sex quæ ad hoc seruentur: Primum absentia diuersitatis, quæ dicitur سِنَادٌ, quam sic explicat Chamus السناد اختلاف الردفين في الشعر, idest, *Assenàdo est diuersitas penultimarum in Carminibus*; & hoc est primum.

Secundum dicit esse الْبَاءُ: & aliqui explicant pro littera ب, & non ab re, quia est Particula Giarri, elegantiorem plerumque reddens sermonem; elegantiùs enim dicitur مَا كُنْتُ بِعَالِمٍ, quàm مَا كُنْتُ عَالِمًا *non sum doctus*. Tum etiam, quia mediante hac Particula, obtinere possumus diuersitatem desinentiæ, de An, in In, vt patet in exemplo allato. Melius verò intelligitur ly الْبَاءُ, non pro littera, sed pro الفخر *excellentia, selectione*, nempe vt partes non sint communes & rudiores, sed elegantes & veluti elaboratæ, & studiosè concinnatæ.

Tertium esse النَّصْبُ, idest, vt sint dictiones constituentes Rythmum perpolitæ, sine confusione aut barbarie: Sic enim explicat Chamus, dicens: النصب في القوافي ان تسلم القافية من الفساد, idest, *Ennasbo in Consonantijs, si immunes sint à corruptela & barbarie*.

Quartum si يُومِنُ وَيَخْشَى *audeatur & timeatur*: optimum quippe documentum, si enim Auctor non confidat & audeat, mediocria non excedet, nec in altum erigetur volatus, nisi confidentiæ adsint pennæ. Sed adesse debet & timor ne Icari pennæ sumantur, ne potiùs ruina succedat quàm volatus.

Quintum مُطْلَقُهَا بِاللِّينِ, vt excurrant cum quadam facilitate partes, ne præpediatur lingua in eorum prolatione, quasi per spinosa incedens & cliuosa: & hoc addunt aliqui fieri per litteras molles أيو: & Sextò, inquit ipse Chazragiacus seu Aladinus, fieri per litteram ة. Demum addit, si hæc tria vltima applicentur consonantiæ, quæ dicitur الْمُقَيَّدَةُ *colligata, compedita*, prout est نَاصِبٌ cum كَوَاكِبُ In quibus litteræ penultimæ ص & ك, veluti implicant consonantiam tamquam dimidiantes Rhythmum, Et sic, ait, peruenient vsque ad nouem. Deinde sequitur:

يُجَرِّدُهَا أَرْدَفُهَا أَسْنَهَا
وَالْأَوَّلُ قَدْ يَنُوبُ الْخُرُوجُ فَيَجْتَدِي

Fac

Fac igitur clara sit vtraque Consonantia, præpone eis immediatè litteras molles quiescentes, appone eis bases, scilicet fac habeant litteras molles quiescentes ita vt sint antepenultimæ.

Et primum ex his tribus exigitur necessariò ad rhythmi exitum.

Hic tria docet, primùm vt Rhythmi consonantia sit pura, simplex, clara, dum dicit جَرِّدْهُمَا *nudas fac consonantias*, nempe vt si littera oblationis Rhythmi habeat Chesrum, etiam Chesrum habeat Pulsatio, exempli gratia, si Oblatio sit إِثْنَانِ, reddatur Oblatio نَاصِرَانِ etiam cum Chesro, non verò cum alia Vocali, vt si redderetur Pulsatio رُمَّانُ, vel سِنَانَ cum Dammo vel Fathho: & hoc prohibet, quamuis in Praxi multi non seruent, tamen defectus est, nec spernendus.

Secundò, dum dicit أَرْدِفْهُمَا *adiunge Consonantijs penultimas molles quiescentes*, monet, satis augere elegantiam Rhythmi penultimam quiescentem ex litteris mollibus, vt facit ا in his رُمَّانُ, سِنَانُ, quia huiusmodi molles litteræ claram satis reddunt Vocalem sibi præmissam, vt patet ex dictis etiam in Grammatica.

Tertiò, dum dicit أَسِّسْهُمَا *funda vtramque consonantiam*, docet elegantem etiam reddi Rhythmum si fundetur: fundamentum autem hoc seu basis Rhythmi dicitur ا illa quiescens, seu illud و vel ى, quiescens; quod est ante litteram immediatam litteræ Rhythmi, prout est ا in his نَوَاصِبُ, & كَوَاكِبُ. Et hoc dicitur fundatio, quia videtur in ipsa littera veluti fundari Rhythmus, & ipsa initium habere: Propterea & Vocalis immediatè præcedens eiusmodi basim dicitur رَسٌ *Initium*, quia scilicet ab illa Vocali incipit Rhythmus, & in sequenti littera fundatur, vt patet consideranti, & in exemplo allato, & in similibus. Deinde sequitur

وَرُودِفَ بِالسَّكْنَيْنِ حَدًّا وَبَيْنَ ذَا
بِمَا دُونَ خَمْسٍ حُرِّكَتْ فَصِّلُوا أَبْتَدَا

Et quandoque ante litterã Rhythmi duæ sunt immediatè quiescentes, & in his
Minus quàm quinque mouentur, etiam si sequentis adiungas initium.

Hic monet aliquando posse dari duas quiescentes immediatè ante litterã Rhythmi, vt accidit in his أَنْصُرَانِّ, & اضْرِبْنَانِّ: nihilominus, inquit, non peruenire ad quinque litteras, quæ ad Rhythmum concurrant. Deinde subiungit:

فَوَاتِرُ وَدَارِكُ رَاكِبٌ أُجِفَ تَكَاوُسًا
وَتَضْمِينُهَا إِخْرَاجُ مَعْنًى لِذَا وَذَا

Appo-

Appone itaque consonantiam, in qua sit littera mota inter duas quiescentes, vt مُفَاعِيلُنْ *: & appone consonantiam in qua sint duæ litteræ motæ inter duas quiescentes,* vt est مُتَفَاعِلُنْ*: compone, seu adÿce, Pulsationem scilicet super Rhythmi oblationem: coniunge pariter, annectendo quattuor litteras motas immediatè vna post aliam, vt* كَضَرَبُ, quæ constat ex duabus Chordis grauibus.

Et implicatio significationis sensus eius quod profertur in priori versu cum altero versu. vel *si implicatio sit in consonantijs, ita vt dictio eadem materialiter replicetur in Pulsatione & in Oblatione, tunc proferatur in diuersam significationem.*

وَتَكْرِيرُهَا ٱلْإِيطَـاءَ لَفْظًـا وَرَجَّـوا

وَمَعْـنَى وَتَرَكُـوا قِيمَـهُ كُلَّمَـا دَنَـا

Et replicatio eius prolatione tantùm accommoda est, superexcedens autem

Si repetitio sit etiam significatione: & repulerunt deformitatem eius quandocumque occurrisset.

وَٱلْإِقْعَـادُ تَنْوِيـعُ ٱلْعَـرُوضِ بِكَامِـلِ

وَقُلْ مِثْلَهُ ٱلتَّجْرِيدُ فِي ٱلضَّرْبِ حَيْثُ جَا

Et defectus accidens circa perfectionem Oblationis Rhythmi, dicitur Ecaado: idest, *Claudicatio.*

Et similiter Defectus accidens in Pulsatione appellatur Tabrido, idest, *Diflortio.*

Hucusque Chazragiacus & Aladinus, de Metro, Carminibus, Consonantijs, eorumque Defectibus. Quæ omnia non sufficit sic exposuisse, nisi adijciantur exempla: propterea hic quædam subijciemus Carmina antiquorum, decerpta ex selectis libris Orientalium, qui seruantur in Bibliotheca Illustrissimi & Eruditissimi viri, floris antiquæ Romanorum Nobilitatis, Petri de Valle. Et primum apponemus exinde Carmina septem & octo Syllabarum Ali Generi Mahumet, qui quamuis Mahumeti sectator, hæc de Deo protulit. Et primo loco apponimus, quia ordine Alphabetico omnium litterarum Rhythmicam consonantiam docet. Dicit ergo.

قصيدة على بن ابي طالب فى المنادات

Carmen Ali filij Abi Taleb de Inuocationibus.

يَا سَامِعَ ٱلدُّعَاءِ	*O exauditor deprecationis:*
وَيَا رَافِعَ ٱلسَّمَاءِ	*Et ô Exaltator cælorum:*

Te و

وَيَا دَائِمَ الْبَقَاءِ	*O perennis existentia.*
وَيَا وَاسِعَ الْعَطَاءِ	*O largus munificentia.*
يَا عَالِمَ الْغُيُوبِ	*O Scrutator occultorum.*
وَيَا غَافِرَ الذُّنُوبِ	*O dimissor peccatorum.*
وَيَا سَاتِرَ الْعُيُوبِ	*O Opertor macularum.*
وَيَا كَاشِفَ الْكُرُوبِ	*O leuator mestitiarum.*
يَا فَائِقَ الصِّفَاتِ	*O excellens gloriarum.*
وَيَا مُخْرِجَ النَّبَاتِ	*Et ô productor plantarum.*
وَيَا جَامِعَ الشَّتَاتِ	*O aggregator disiunctorum.*
وَيَا مُنْشِرَ الرُّفَيَاتِ	*O disiunctor coniunctorum.*
يَا مُنْزِلَ الْغَيَاثِ	*O demissor pluuiarum.*
مِنَ الدَّلْحِ الْحَثَّاتِ	*Ex aquario impulsarum.*
عَلَى الْحُزْنِ وَالرِّمَاتِ	*Super mæstitia & pressione curarum.*
إِلَى الْجُوعِ الْغُرَاتِ	*In fame causa delitiarum.*
يَا خَالِقَ الْبُرُوجِ	*O creator Syderum.*
سَمَاءٍ بِلَا فُرُوجٍ	*Cælum semper clausum.*
مَعَ اللَّيْلِ ذِي الْوُلُوجِ	*Cum nocte sat obscura.*
عَلَى الضَّوْءِ ذِي الْبُلُوجِ	*Super lucem satis claram.*

يَا فَالِقَ ٱلصَّبَاحِ	*O disruptor Auroræ.*
وَيَا مُرْسِلَ ٱلرِّيَاحِ	*O excitator Ventorum.*
بُكُورًا مَعَ ٱلرَّوَاحِ	*Summo mane cum flatibus.*
يَجُولْنَ فِي ٱلنَّوَاحِ	*Peruolantium in regionibus.*
يَا مُرْسِيَ ٱلرَّوَاسِخِ	*O stabilitor montium.*
أَوْتَادِهَا ٱلشَّوَامِخِ	*Summitatum eorum cælestium.*
فِي أَرْضِهِ ٱلرَّوَاخِ	*In terra sua lutosa.*
أَوْطَادِهَا ٱلبَوَاذِخِ	*Perticarum eius sublimium.*
يَا هَادِيَ ٱلرَّشَادِ	*O director dirigentis.*
وَيَا مُلْهِمَ ٱلسَّدَادِ	*Inditor conuenientis.*
وَيَا رَازِقَ ٱلعِبَادِ	*O cibator asseclarum.*
وَيَا مُحْيِيَ ٱلبِلَادِ	*Viuificator Prouinciarum.*
يَا مَنْ بِهِ أَعُوذُ	*O is ad quem confugio.*
وَيَا مَنْ بِهِ أَلُوذُ	*O is quem corde excipio.*
وَمَنْ حُكْمُهُ ٱلنُّفُوذُ	*Et cuius tactus est intimus.*
فَمَا عَنْهُ مِنْ شُذُوذُ	*Et ab eo non datur exemptus.*
يَا مُطْلِقَ ٱلأَسِيرِ	*O dimissor aduincti.*
وَيَا جَابِرَ ٱلكَسِيرِ	*O colligator confracti.*
وَيَا مُغْنِيَ ٱلفَقِيرِ	*O ditator indigentis.*

وَيَا دَائِمَ ٱلبَقَاءِ	*O perennis existentia.*
وَيَا وَاسِعَ ٱلعَطَاءِ	*O largus munificentia.*
يَا عَالِمَ ٱلغُيُوبِ	*O Scrutator occultorum.*
وَيَا غَافِرَ ٱلذُّنُوبِ	*O dimissor peccatorum.*
وَيَا سَاتِرَ ٱلعُيُوبِ	*O Opertor macularum.*
وَيَا كَاشِفَ ٱلكُرُوبِ	*O leuator mestitiarum.*
يَا فَايِقَ ٱلصِّفَاتِ	*O excellens gloriarum.*
وَيَا مُخْرِجَ ٱلنَّبَاتِ	*Et ò productor plantarum.*
وَيَا جَامِعَ ٱلشَّتَاتِ	*O aggregator disiunctorum.*
وَيَا مُنْشِرَ ٱلرُّفَيَّاتِ	*O disiunctor coniunctorum.*
يَا مُنْزِلَ ٱلغِيَاثِ	*O demissor pluuiarum.*
مِنَ ٱلدُّلْجِ ٱلحُثَاثِ	*Ex aquario impulsarum.*
عَلَى ٱلحُزْنِ وَٱلرِّمَاثِ	*Super mæstitia & pressione curarum.*
إِلَى ٱلجُوعِ ٱلغُرَاثِ	*In fame causa delitiarum.*
يَا خَالِقَ ٱلبُرُوجِ	*O creator Syderum.*
سَمَاءٍ بِلَا فُرُوجِ	*Cælum semper clausum.*
مَعَ ٱللَّيْلِ ذِي ٱلوُلُوجِ	*Cum nocte sat obscura.*
عَلَى ٱلضَّوْءِ ذِي ٱلبُلُوجِ	*Super lucem satis claram.*

يَا فَالِقَ ٱلصَّبَاحِ	*O disruptor Aurora.*
وَيَا مُرْسِلَ ٱلرِّيَاحِ	*O excitator Ventorum.*
بُكُورًا مَعَ ٱلرَّوَاحِ	*Summo mane cum flatibus.*
يُجَوِّلْنَ فِى ٱلنَّوَاحِ	*Peruolantium in regionibus.*
يَا مُرْسِى ٱلرَّوَاسِخِ	*O stabilitor montium.*
أَوْتَادِهَا ٱلشَّوَامِخِ	*Summitatum eorum calestium.*
فِى أَرْضِهِ ٱلْوَاخِ	*In terra sua lutosa.*
أَوْطَادِهَا ٱلْبَوَاذِخِ	*Perticarum eius sublimium.*
يَا هَادِى ٱلرَّشَادِ	*O director dirigentis.*
وَيَا مُلْهِمَ ٱلسَّدَادِ	*Inditor conuenientis.*
وَيَا رَازِقَ ٱلْعِبَادِ	*O cibator affeclarum.*
وَيَا مُحِيَّ ٱلْبِلَادِ	*Viuificator Prouinciarum.*
يَا مَنْ بِهِ أَعُوذُ	*O is ad quem confugio.*
وَيَا مَنْ بِهِ ءَالُوذُ	*O is quem corde excipio.*
وَمَنْ حُكْمُهُ ٱلنُّفُوذُ	*Et cuius tactus est intimus.*
فَمَا عَنْهُ مِنْ شُذُوذُ	*Et ab eo non datur exemptus.*
يَا مُطْلِقَ ٱلْأَسِيرِ	*O dimissor aduincti.*
وَيَا جَابِرَ ٱلْكَسِيرِ	*O colligator confracti.*
وَيَا مُغْنِيَ ٱلْفَقِيرِ	*O ditator indigentis.*

وَيَا غَاذِى الصَّغِير	*Et ò nutritor lactentis;*
يَا مَنْ بِهِ ٱعْتِزَازِى	*O in quo mea altitudo.*
وَيَا مَنْ بِهِ ٱعْتِرَازِى	*Et ò in qua mea fortitudo.*
مِنَ الذُّلِّ وَٱلْمَخَازِى	*Ex vilitate & confusione.*
وَٱلآفَاتِ وَٱلْمَرَازِى	*Et nocumentis & oppressione.*
مِنْ جِنَّةٍ وَإِنْسٍ	*À dæmonibus & hominibus.*
لِذِكْرِ ٱلْمَعَادِ مُنْسِي	*Recordatione reditus obliuiosi.*
لِلْقَلْبِ عَنْهُ مُقْسٍ	*Corde propter illud oppressi.*
مِنْ شَرٍّ نَجَى نَفْسٍ	*De malo effugium animæ.*
يَا مُنْزِلَ ٱلْمَعَاشِ	*O largitor ciborum.*
عَلَى النَّاسِ وَٱلْمَوَاشِي	*Hominibus & bestijs.*
وَٱلأَفْرَاخِ فِى ٱلْعِشَاشِ	*Pullis in nido iacentibus.*
مِنَ الطَّعْمِ وَٱلرِّيَاشِ	*Plumis & cibo carentibus;*
يَا مَالِكَ ٱلنَّوَاصِي	*O Rex Magnatum & Principum,*
مِنْ طَائِعٍ وَعَاصٍ	*Obedientium & superborum.*
فَمَا عَنْهُ مِنْ مَنَاصٍ	*Et non est ab eo effugium.*
لِعَبْدٍ وَلَا خَلَاصٍ	*Seruo, nec saluatio:*
يَا خَيْرُ لِمُفَاضٍ	*O bonum exuberans,*
لِمَحْضِ ٱلْيَقِينِ رَاضٍ	*Qui simplici veritate delectaris.*

بِمَا هُوَ عَلَيْهِ قَاضٍ	*Quam ipse tu decreuisti.*
مِنْ أَحْكَامِهِ ٱلْمَوَاضِ	*Ex iudicijs tuis præteritis.*
يَا مَنْ بِنَا مُحِيطْ	*O qui nos est circundans.*
وَعَنَّا ٱلأَذَى مُمِيطْ	*Et à nobis mala propellens.*
وَمَنْ مُلْكُهُ ٱلْبَسِيطْ	*Et cuius regnum est amplum.*
وَمَنْ عَدْلُهُ ٱلْقَسِيطْ	*Et cuius est iusta æquitas.*
يَا رَائِيَ ٱللُّحُوظْ	*O inspector intuituum.*
وَيَا سَامِعَ ٱللُّفُوظْ	*Et, ò auscultator prolationum.*
وَيَا قَاسِمَ ٱلْحُظُوظْ	*O distributor partium & dotium.*
بِإِحْصَائِهِ ٱلْحَفِيظْ	*Tuo peruigili computo.*
يَا مَنْ هُوَ ٱلسَّمِيعْ	*O qui est auditor.*
وَمَنْ عَرْشُهُ ٱلرَّفِيعْ	*Cuius thalamus sublimis.*
وَمَنْ خَلْقُهُ ٱلْبَدِيعْ	*Et cuius creatura mirabilis,*
وَمَنْ جَارُهُ ٱلْمَنِيعْ	*Et cuius inaccessus est circuitus.*
يَا مَنْ حَبَا فَأَسْبَغْ	*O qui attingit & perficit.*
مَنْ قَدْ جَنَى فَسَوَّغْ	*Qui aduenit & delectat.*
يَا مَنْ كَفَى فَبَلَّغْ	*O qui sufficit & superest.*
مَا قَدْ كَفَى فَأَفْرَغْ	*Qui operatur & vacat.*
يَا مَلْجَأَ ٱلضَّعِيفْ	*O refugium infirmorum.*
وَيَا مَفْزَعَ ٱللَّهِيفْ	*Et, ò sors oppressorum.*

تبارك

تبارکت من لطيف	*Benedictus es qui es affabilis.*
رحيم بنا رؤوف	*Misericors nobiscum & clemens.*
يا من قضى بحق	*O qui iudicas veritatem.*
على نفس كل خلق	*Super animam omnis creaturæ.*
وفاق لكل وفق	*Et excedis omnem decorem.*
فما ينفع الذوق	*Et quodcumque bonum & vtile.*
تراني ولا أراك	*Vides me, & non te conspicio.*
ولا رب لي سواك	*Et Dominum præter te non aspicio.*
فهدني إلى هداك	*Dirige me directione tua.*
ولا تغشى رضاك	*Et non abscondat beneplacitum tuum.*
يا معدن الجلال	*O fons nobilitatis.*
وذو العز والكمال	*Perfectionis & maiestatis.*
وذا الكيد والمحال	*Prudentiæ & sapientiæ.*
وذا المجد والتعالي	*Et gloriæ & celsitudinis.*
أجرني من الجحيم	*Libera me à gehenna,*
ومن هولها العظيم	*Et timore eius vehementi,*
ومن عيشها الذميم	*Et à vita eius ignominiosa,*
ومن حرها المقيم	*Et ab ardore eius perpetuo.*
وأصبحني الرحمان	*Et mane præueni me, tu pius.*
وأسكني الجنان	*Et excipe me paradiso tuo.*

و

وَزَوِّجْنِي ٱلْحِسَانَ	*Et socia me cum bonis.*
وَبَلِّغْنِي ٱلْأَمَانَ	*Et fac perueniam ad securitatem.*
إِلَى نِعْمَةٍ وَلَهْوٍ	*Ad voluptatem & ludum.*
بِغَيْرِ ٱسْتِمَاعِ لَغْوٍ	*Sine verbositatis strepitu.*
وَلَا بِٱذْكَارِ سَهْوٍ	*Absque necessitatis memoria.*
وَلَا بِٱعْتِبَارِ شَكْوٍ	*Sine infirmitatis periculo.*
إِلَى ٱلْمَنْظَرِ ٱلنَّزِيهِ	*Ad amplas conspiciendas plateas.*
ٱلَّذِي لَا لُغُوبَ فِيهِ	*In quibus non est iocus.*
وُطُوءٌ لِسَاكِنِيهِ	*Planas ibi commorantibus.*
وَطُوبَى لِعَامِرِيهِ	*Et beatitudo conuiuentibus.*
إِلَى مَنْزِلٍ تَعَالَى	*Ad habitaculum Dei viuentis.*
بِٱلْحَقِّ قَدْ تَوَالَى	*In veritate regnantis.*
بِٱلنُّورِ قَدْ تَلَالَا	*In luce refulgentis.*
تَلْقَى بِهِ ٱلْجَلَالَا	*In decore radiantis.*
إِلَى ٱلْمَفْرَشِ ٱلْوَطِي	*Ad apparatum thalamum.*
إِلَى ٱلْمَطْلَعِ ٱلْبَهِي	*Ad speculam fulgentem.*
إِلَى ٱلْمَطْعَمِ ٱلشَّهِي	*Ad cibum concupitum.*
إِلَى ٱلْمَشْرَبِ ٱلْهَنِي	*Ad potum nutrientem.*

Hæc satis eleganter, Carmine ex septem Syllabis, vt patet, Alì filius Abi Taleb, quamuis intermisceat quædam secundum suam sectam, vt in Consonantia أي, vbi, quamuis

quamuis nos aliter explicuerimus, tamquam Mahumetis sectator, deceptus, inquit, أَتْبَعَنِي ٱلْقُرَانُ زَوَّجَنِي ٱلْحِسَانَ commendans suum Alchoranum, & carnis voluptates loco beatitudinis expetens.

Quia verò per litteras omnes ordine Alphabetico in premisso Carmine Rhythmi habentur, propterea vnusquisque poterit doctrinæ iam præmissæ in ipsis exempla cernere: ibi enim inueniet in Consonantia seu Rhythmo ا, exuberantiam illam perfectionis, cùm legatur etiam simul cum ا: inueniet etiam adiunctionem illam litterarum mollium in fine in Consonantia ز, & لا: item ا initialem cum Fathho præcedenti, quod dicitur ٱلرَّسُّ *Initium*, cū littera intromissa quæ dicitur ٱلدَّخِيلُ reperiet in Rhythmo خ. Et ita, si attentè singula inspiciat, exempla omnia doctrinæ superiùs traditæ facilè animaduertet: insuper & in Rhythmo, qui completur per ة reperiet vsurpasse licentiam, quam dicunt ٱلْفَصْلُ *Separationem*. per quam licet vltimam Carminis dictionem separare, & ab ipsa aliquid detrahere, quod sæpè vsurpauit Aladinus & Chazragiacus in suis Carminibus dicentes, truncatis dictionibus, ٱبْتَدَا, ٱتْقُوا: item جَا, pro جَاءَ, quod in fine licet, non autem in medio. Ita Ali in fine quoque vsurpauit ٱلتَّرِيه, pro ٱلتَّرَارِيه, quod est Plurale à Singulari ٱلتَّرْهَةُ, quod significat Plateam amplam, vt suo loco testatur Chamus. Alij autem alium dant illi sensum, deriuantes à Radice رأى. Quare explicant الى المنظر التريه *ad visionem Intuitiuam*.

Habes itaque ex dictis quinque diuersos Carminum circulos, quibus quindecim diuersæ continentur Versuum species, quattuordecim, quindecim, duodecim præcipuè, item octo, septem, & nouem Syllabarum. Insuper ex Circulo, qui dicitur Similis, tres species ٱلْهَزَجُ *Cantilenam*, seu *Madrigale*: ٱلرَّجَزُ *Carmen breue*, seu *Dimidiatum*, & ٱلرَّمَلُ *Carmen Exile*: in quibus habentur etiam Carmina Tenuia trium, quattuor, & quinque Syllabarum, quamuis illa trium & quinque sola non reperiantur, sed tantùm alijs intermixta, propterea & ab ٱلرَّمَلُ *arena* denominationem sumpserunt.

Constructurus igitur Arabico sermone Carmina, inspice mensuram, & secundùm eius Syllabas & Litteras applica tuas dictiones, prout ostendit Chazragiacus sub initio suorum Carminum applicans his Formulis فَعُولُنْ مَفَاعِيلُنْ مُفَاعَلَةٌ وَفَا Carmen quod apponit in exemplum, أَصَابَتْ بِسَهْمَيْهَا جَوَارِحَنَا وَدَا, & ita facilis erit tibi structura.

Nec tibi mirum quod tam multiplices dixerim Arabum Versus, vt non solùm quin-

quindecim; sed, adiunctis licentijs, etiam sexdecim, duodecim & vndecim, quattuordecim & tredecim, vsque ad trium Syllabarum. Hoc etiam habent & alia nobiliora idiomata, præcipuè Latinum, quo & iuuari poteris in construendis Arabicis: licet enim tibi exempla etiam inspicere in elegantibus S. D. N. VRBANI PAPAE VIII. feliciter sedentis, Poematibus; non solùm duodecim, sed & trium, & septem, octo, & vsque ad quindecim Syllabarum: ipse enim quandoque in primæua ætate, exercens mentem illam, quæ erat ad summum Sapientiæ & Dignitatis fastigium prouehenda, dixit, Canticum Moysis Latino Carmine referens.

Terra meas audi voces, audite loquentem
Sidera.
Concrescant sensus mihi mentis, vt imber;
Et fluat eloquium labijs, ceu roscidus humor; &c.

Ita etiam & Versus quinque Syllabarum, qui dicitur Adonius, non solus, sed alijs intermixtus repetitur, vt cum Sapphicis: sic etiam habetur in Poematibus eiusdem Sanctissimi Domini, quibus ad Clementem VIII. ad leuamen podagræ alter Octauus tunc futurus, sed felicior, inquit Carmine Sapphico.

Sirius sæuit canis, æstuansque
Contrahit puros fluuius liquores,
Et decus prati moritur, siletque
Spiritus auræ.

Stridulo tantùm sonitu cicada
Obstrepens aures ferit: ô leuamen,
O quies ægra lyra blanda mentis
Incipe carmen.

Sic etiam apud Arabes eiusmodi Versus trium, quattuor, & quinque Syllabarum, non vsurpantur puri, sed alijs intermixti, vt Sura seu capite المدثر *De cooperto.*

يا أيها المدثر	*O tu qui es opertus,*
قم فانذر	*Surge, & fac votum.*
وربك فكبر	*Et Dominum tuum magnifica.*
وثيابك فطهر	*Et laua tua vestimenta.*
والرجز فاهجر	*Et indignationem elonga.*
ولا تمنن تستكثر	*Et ne verearis te multiplicandum.*
ولربك فاصبر	*Et Dominum tuum sustine.*

Similiter & in سورة والطور cap. Per montem.

والطور	*Per montem.*
وكتاب مسطور	*Per scripturam delineatam.*

فِي رَقٍّ مَنْشُورٍ	*In pagina expansa.*
وَٱلْبَيْتِ ٱلْمَعْمُورِ	*Per domum habitatam:*
وَٱلسَّقْفِ ٱلْمَرْفُوعِ	*Et per tectum elatum.*
وَٱلْبَحْرِ ٱلْمَسْجُورِ	*Et per mare feruens.*

In quibus petmixti sunt Versus trium & quinque Syllabarum, sicut & in loco aliquanto superiùs allegato ex cap. *De Misericorde*, etiam quattuor Syllabarum inter Versus sex, septem, octo, & etiam quindecim, vt patet in memoratis exemplis.

Carmina verò quæ quintam Syllabam excedunt, per se sola subsistunt, & etiam mixta alijs, tam apud Latinos quàm apud Arabes: vt ex eodem Sanctissimo Domino pluribus in locis, & præsertim in eleganti Paraphrasi Psalmi centesimi decimitertij, sic Deo canente:

Laudate regem syderum
Gentes per Orbem dissitæ:
Omnes & populi canant
Dia laudis honores.

Nam perstat eius efficax
Nos protegens clementia,
Inconcussaque veritas
Omni permanet æuo.

Patri simulque Filio,
Tibique sancte Spiritus,
Nunc sit iugiter vt fuit,
Omni gloria sæclo.

Sic semper tedoluit, quo plenus semper fuit: tam suauibus Carminum floribus indicium præbens pomorum & fructuum, qui modò feliciter suprema in arbore sedent, ad sui odorem trahentes Orbem. Sed modicum, quod huc transtulimus, inspiciat Librum eius Poematum, qui doctrinam inquirit Carminum; omnium enim genera texuit, ita vt nullum etiam in viridiori ignorarit ætate. Tam multa segete præsetulit, quanta foret spica deinceps plenitudine cumulanda. En, ex eius horreis per totum Orbem Terrarum vniuersis Linguarum Idiomatibus, quasi tot saccis, comportantur Sacræ Doctrinæ frumenta, in æternitatis alimentum: non solùm Latinis, Græcis, Hebraicis; sed & illyricis, Aethiopicis, Armenis, Arabicis, Chaldaicis, Persicis, & Indicis: insuper vt paginis etiam modicis ipsum totum imbuere valeat Orbem, Argumentosa APIS, prudenti excogitauit sagacia, quæ illi ingenita est, Sacra Biblia Arabico simul & Latino in lucem sermone proferre: quod modò sub prosperis eius imperijs & auspicijs exequimur, omni conatu & diligentia: vt Latinis characteribus Septentrio & Occidens doctrinæ alimenta percipiat, & Arabicis Oriens & Auster Christi sapientia imbuatur. Prudens quippe & Peruigil Pastor.

Sed si non valemus omnia complecti sermone, & omnium generum Carmina, quæ prolocutus est, huc transferre; si opus sit silere de cæteris, quæ scilicet octo, nouem, decem, vndecim, & duodecim extant Syllabarum ex eius sapientia; illorum tamen quæ ex quindecim edidit, opus est aliquot recensere: quamuis enim superiùs ex Virgilio ostenderimus, Hexametros Versus esse plerumque quindecim Syllabarum, hoc tamen est illis accidentale; nam esse etiam possunt decem & septem, & etiam tredecim, prout Dactyli vel Spondæi in primis quattuor variantur: at sunt de sui Constructione semper 15. Syllabarum, quos Sanctissimus protulit, titulo

ASPERSIONE SACRI CINERIS EXCITATVS IMPLORAT opem Christi ad eius sectanda vestigia.

Pluere dum Sacerdos
Illinit crines mihi, qui nunciat imminentem
Interitum, expauesco
Horridum cæli sonitum, quo vocor ad tribunal,
Quod penes est in omnes
Vlla cui non est potior, nec similis potestas: &c.

Sed hic alternant Versus septem & quindecim Syllabarum: Poemate autem quinquagesimo, & quinquagesimo primo, pura quindenarum Syllabarum grauibus sententijs Carmina protulit, & sub titulo VERITATI CALVMNIA SVCCVMBIT, sic est prolocutus:

Eruidi cordis tumultus ira, & æmulatio,
Curtas res, grauis senectus, languor ægri corporis
Spiritus turbant quietem, quam minùs non atterunt
Terror hostis ingruentis, carcer, & captiuitas,
Aedibus pelli paternis, squalidæ morsus famis,
Quæque serpit huc & illuc pestilens contagio.
Hæc acerba sunt; sed angit acriùs calumnia:
More noctis, obtegentis aerem caligine,
Vera celat, atque ficta sæpè miscens, credulam
Audientium, dolosa voce, mentem decipit;
Fida nulli, perpes aulæ suspicacis assecla,
Inuidorum, culta plausu, germen astus fertile,
Peruicax rixas & iras nutrit inter Principes,
Non amicos, non propinquos absque noxa præterit;
Blanda probri machinatrix, fœda fraudis artifex, &c.

Carmina aliarum mensurarum, nouem, decem, vndecim, ac duodecim Syllabarum, quæ elegantissima protulit, non opus est recensere: hæc pauca ex quindecim constantia huc transtulimus, quæ admodum raro conspiciuntur apud alios Auctores.

Apud Arabes paucos etiam reperi Versus ex quindecim constantes, non quidem censeo quia apud ipsos rari sint, sed quia in manus nostras eiusmodi Poemata non peruenerunt. In Alchorano autem cap. De Misericorde reperi alijs intermixtos, vbi hæc habentur:

الرَّحمان	*Misericors.*
خلق الانسان	*Creauit hominem.*
علمه البيان	*Indidit ei discretionem.*
والسماء رفعها ووضع الميزان	*Et cælum extulit illud, libramq. adæquauit.*
والنجم والشجر يسجدان	*Et Stella & Arbor adorantes.*

أَلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ	*Sole & Luna contestibus.*

Sunt quattuor, sex, septem, vndecim, & quindecim Syllabarum. Quattuordecim verò sunt apud Arabes frequentissimi: hic autem apponentes exempla de cæteris, superfluum duximus de ipsis apponere; quia sufficiunt Carmina Chazragiaci & Aladini, quæ vt plurimum sunt quattuordecim. Sufficiat igitur Metricam hanc claudere cum aliquot exemplis de cæteris. Et primò ex cap. De Ficu:

وَٱلتِّيـــنِ وَٱلزَّيْتُـــونِ	*Per ficum & oliuam.*
وَطُـــورِ سِـــينِينَ	*Et per montem Syna.*
وَهَـذَا ٱلْبَلَـدِ ٱلْأَمِـينِ	*Et per hanc Prouinciam fidelem.*

Sunt septem & quinque Syllabarum. Et in fine capitis النبا *de Nuncio.*

يَـوْمَ يَنْظُــرُ ٱلْمَــرْءُ	*Die qua videbit vir*
مَــا قَدَّمَــتْ يَــدَاهُ	*Quid manus eius obtulerit.*
وَيَقُــولُ ٱلْكَــافِرُ	*Et dicet infidelis:*
يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا	*Vtinam puluis fuissem.*

Sunt septem & nouem Syllabarum: & omnia quæ in Alchorano, satis insipida, quamuis numerosa, sed nihil viuidum & argutum in ipsis. Elegantiora satis sunt Carmina على بن ابى طالب *Alì, filij AbìTaleb*, ex quibus expedit hìc pauca recensere, & primò hæc, decem & vndecim Syllabarum.

هَذَا زَمَانٌ لَيْسَ إِخْوَانُهُ	*In hoc tempore non est fraternitas.*
يَا أَيُّهَا ٱلْمَرْءُ بِإِخْوَانِ	*O vir in fratribus.*
إِخْوَانُهُ كُلُّهُمْ ظَالِمٌ	*Amici huius temporis omnes iniqui sunt.*
لَهُمْ لِسَانَانِ وَوَجْهَانِ	*Ipsi sunt bilingues, & bifrontes.*
يَلْقَاكَ بِٱلْبِشْرِ وَفِي قَلْبِهِ	*Occurrit tibi latus, at in corde*
دَآءٌ يُوَارِيهِ بِكِتْمَانِ	*Malum dolosè celat;*
حَتَّى إِذَا مَا غِبْتَ عَنْ عَيْنِهِ	*Vt cum recesseris, & retro fueris*

رَمَاكَ بِٱلزُّورِ وَبُهْتَانِ	*Imponat tibi falsa paradoxica.*
هَذَا زَمَانٌ هَكَذَا كُلُّهُ	*Hoc tempus omne tale.*
بِٱلْوُدِّ لَا يَصْدُقُكَ ٱثْنَانِ	*Fideles nec duos inuenies.*
يَا أَيُّهَا ٱلْمَرْءُ فَكُنْ مُفْرَدًا	*O vir esto tu ergo solitarius.*
دَهْرُكَ لَا تَأْنَسْ بِإِنْسَانِ	*Saculum hoc, humanum non est saculum.*

Idem Ali Carminibus duodecim Syllabarum sic etiam cecinit.

إِذَا ٱلْمَرْءُ لَمْ يَرْضَ مَا أَمْكَنَهُ	*Cum vir non est contentus eo quod potest,*
وَلَمْ يَأْتِ مِنْ أَمْرِهِ أَزْيَنَهُ	*Et non operatur quod est optimum,*
وَأُعْجِبَ بِٱلْعُجْبِ فَٱقْتَادَهُ	*Et delectatur sequi extrauagantia,*
وَتَاهَ بِهِ ٱلتِّيهُ فَٱسْتَحْسَنَهُ	*Et obstinatus malum censet bonum,*
فَدَعْهُ فَقَدْ سَاءَ تَدْبِيرُهُ	*Recede ab eo, malum iam carpit iter.*
سَيَضْحَكُ يَوْمًا وَيَبْكِي سَنَةً	*Ipse diem videbit, tum lacrymabitur annum.*

Dixit item aliàs Carminibus idem Ali.

رُبَّ فَتًى دُنْيَاهُ مَوْفُورَةٌ	*Aliquis puer vita huius mundi ei abundans.*
لَيْسَ لَهُ مِنْ بَعْدِهَا آخِرَةٌ	*Non est ei post hanc vita futura.*
وَآخَرُ دُنْيَاهُ مَذْمُومَةٌ	*Et alter, vita mundi ei est misera,*
يَتْبَعُهَا آخِرَةٌ فَاخِرَةٌ	*Quam consequitur altera, sat prospera,*
وَآخَرُ قَدْ حَانَ كِلْتَيْهِمَا	*Et alter ita perdidit vtramque,*
لَيْسَ لَهُ دُنْيَا وَلَا آخِرَةٌ	*Vt non sit ei hac vita, neque altera.*
أَرْبَعَةٌ فِي ٱلنَّاسِ مَيَّزْتُهُمْ	*Quattuor ego distinxi in hominibus,*
أَحْوَالُهُمْ مَكْشُوفَةٌ ظَاهِرَةٌ	*Conditiones apertas euidentes.*

فواحد

فواحد دنياه مقبوضة — *Vnus, cuius vita hic est misera.*

يتبعه آخرة فاخرة — *Quem altera consequitur cum gloria.*

وواحد من دنياه محمودة — *Et alter ei mundus est laudabilis.*

ليس له من بعدها آخرة — *Dehinc non est ei alter commendabilis.*

وواحد من بينهما ضائع — *Et alius est qui perdidit vtramque:*

ليس له دنيا ولا آخرة — *Non habet neque terram, neque cælum.*

Cecinit item idem Asi.

ألفضل من كرم الطبيعة — *Perfectio est ex liberalitate Naturæ.*

والمن مفسدة الصنيعة — *Defectus autem ex artis corruptela.*

والخير أمنع جانبا — *Et bonitas est securius effugium,*

من قلة الجبل المنيعة — *Quàm cacumina montium sublimium.*

والشر أسرع جريه — *Malitia autem velociùs deficiens,*

من جرية الماء والسريعة — *Quàm torrens aquæ, quamuis rapidissimæ.*

ترك التعاهد للصديق — *Derelictio pacti & amicitiæ*

تكون موجبة القطيعة — *Est res non decens homini, sed bestiæ.*

لا تبلغ بوقيعة — *Non deturpes maledicentijs*

في الناس تبلغك الوقيعة — *Inter homines, namque deturpaberis.*

إن التخلق ليس يمكث — *Nam consuetudo non moratur,*

ان يؤول الى الطبيعة — *Vt in naturam conuertatur.*

Initium autem dedit suis Poematibus Carmine quod sequitur.

ألناس من جهة التمثال اكفاء	*Homines tamquam statua computantur.*
ابوهم ادم والام حواء	*Pater ipsorum Adam, & mater Eua.*
وانما امهات الناس اوعية	*Et quidem matres hominum sunt vasa*
مستودعات والاحسان اباء	*Deposita: at patres excellentia.*
فان يكن لهم في اصلهم شرف	*Quòd si in radice eorum sit nobilitas,*
يفاخرون به فالطين والماء	*Gloriantur: sed quid? lutum & aqua.*
وان اتيت بفخر من ذوى حسب	*Quòd si gloriam quæris ex progenie,*
فان نسبتنا جود وعلياء	*Est prosapia nostra sublimis & grandis,*
لافضل الا لاهل العلم انهم	*Non est nobilitas, nisi eruditis; enimuero*
على الهدى لمن استهدى ادلاء	*Ipsi directi, & dirigentes alios.*
وقيمة المرء ما قد كان يحسنه	*Et stabilitio viri est id quo bonus redditur,*
والجاهلون لاهل العلم اعداء	*Et stulti semper hostes sunt sapientibus.*
فقم بعلم ولا تبغي به بدلا	*Persiste in sapientia, cõmutationẽ nõ appetas;*
فالناس موتى واهل العلم احياء	*Mortui sunt homines, soli eruditi viuentes.*

Sed ne Mahumetis sectator nostrum Carminibus suis claudat Librum, expedit hic subiungere aliquot Versus eruditissimi ac religiosissimi Viri, Natione Maronitæ, nomine جرابيل بن القلاعي الماروني *Gabriel filius Chelai*, qui sic de Sacrosancta cecinit Trinitate.

ابتدا باسم الله العظيم	*Incipiam in Nomine summi Dei,*
الاب والابن الرحيم	*Patris & Filij misericordis,*
وروح قدسه يا فهيم	*Et Spiritus Sancti eius, ò intelligens:*

ثالوث

ثالوث ليس نعبد سواه .	*Trinitatis, non colimus præter eam.*
سبحانه رب قدير عالي	*Ipsi laus, qui est Dominus Potens, Excelsus,*
سميع ناظر بصير	*Auditor, Videns, Inspector:*
ما له شبيه ولا نظير	*Cui non est similis, nec æqualis.*
قد احتجب في نور ضياه	*Qui est absconditus in luce splendoris sui.*
رب مثلث بالصفات	*Dominus Trinus in Personis.*
جوهر واحد بذات	*Substantia vna quoad essentiam.*
خالق جميع الكائنات	*Creator omnium existentium.*
هو يرى ولا يرى	*Ipse videt, & non videtur. &c.*

Ex his habes exempla de omnibus Carminibus, quindecim, quattuordecim, tredecim, duodecim, vndecim, decem, nouem, septem, & vsque ad trium Syllabarum. Nunc ad huius Libri calcem, subnectemus Carmina, quæ in nostra Apologia Latina & Responsione Arabica ad obiectiones Ahmed filij Zin Alabedin, pro Christiana Religione edidimus: quibus Sibyllina Carmina quæ litteris capitalibus Versuum referunt hanc sententiam: IESVS CHRISTVS DEI FILIVS, SERVATOR: CRVX. Sicut fuerunt ex Græco in Latinum versa, eandem seruando sententiam capitalibus litteris, & habentur libro 8. Sibyllinorum Oraculorum; ita & nos in Arabicum transtulimus, seruata eadem sententia in primis litteris Versuum capitalium, nam ternos eos copulauimus, & sic habentur in nostra Arabica responsione, tractatu 4. vbi de Diuinitate Christi:

ى	يعرق الارض علامة	*Sudabit terra in signum,*
	كأنها ألمة	*Quasi ipsa ingemiscens.*
	ينزل الى الصحراء	*Et descendet in campum,*
س	سوء الدنيا حكومة	*Malum Orbis iudicaturus*
	به الله فصيلة	*Deus iudicio separationis:*
	مرى بلا غطاء	*Visus hominibus sine tegumento.*

و

Latin		Arabic
Et sedebit in throno;	و	وَيَجْلِسُ فِي ٱلْعَرْشِ
Exquirens vindictam		مُطَالِبًا لِلْأَرْثِ
Ipse cum electis.		هُوَ مَعَ ٱلْأَصْدِقَآءِ
Ob spinarum multitudinem	ع	عَنْ تُكْثِرِ ٱلشَّوْكِ
Horrescet omnis campus.		يَخْشَوْشِنُ كُلّ ٱلسُّوقِ
Et in fine reijcientur		وَيَكُونُ مَكْرُوهُ ٱلْإِنْقِضَآءِ
Diuitiæ cum idolis	ا	أَلْمَالُ بِٱلْأَصْنَامِ
Ab hominibus tandem:		لِلنَّاسِ فِي ٱلتَّمَامِ
Et igne comburetur		وَيُحْرَقُوا بِٱلنَّارِ
Terra, mare, & aer.		يَكُونُ ٱلْأَرْضُ ٱلْيَمُّ بِٱلْهَوَآءِ
In malum peccatorum	ل	لِشَرَّةِ ٱلْخُطَاةِ
Infernus succendetur multipliciter;		ٱلْجَحِيمُ تَشْتَدُّ ضُعُفَاتٍ
Iusti autem immunes erunt,		وَٱلطَّاهِرِي تَكُونُ بِأَبْرِيَآءَ
Commorantes in luce,	م	مُخَلَّدِينَ فِي ٱلنُّورِ
At peccatores in igne,		بَلِ ٱلْخُطَاةُ فِي ٱلنَّارِ
Sub iugo reproborum.		فِي نِيرِ ٱلْأَغْرَآءِ
Discooperietur cum obiurgatione	س	سَيُكْشَفُ تَوْبِيخًا
Quod factum est turpiter,		مَاصُنِعَ قَبِيحًا
Quod factum est iniquè.		مَا فُعِلَ مِنْ سِوَآءِ

يكون الله كاشفا	ى	*Erit Deus discoopertor*
عمن هو كان قشفا		*Eius quod erat opertum,*
واستتر من وراه		*Et retro occultabatur.*
حينئذ لا سر	ح	*Tunc non erit secretum,*
واسنانهم تصر		*Et dentes eorum stridebunt,*
يتنابت شر هولاء		*Crebrescetquè malum eorumdem.*
ان تظلم الشمس	ا	*Nam & Sol obscurabitur,*
والقمر والخمس		*Et Luna simul & quinque,* scilicet Planetæ.
وينقطع النور عن الراء		*Et deficiet lux à conspiciente.*
بطن العمق يرتفع	ب	*Concauitas abyssi extolletur,*
العلو لا ينتفع		*Celsitudo non proficiet,*
فتنحط الجبال عن علياء		*Complanabuntur montes à vertice.*
نسري غير سفينة	ن	*Peruagabimus absque nauigio*
البحر بلا معينة		*Mare sine adminiculo,*
بلا منع الشتاء		*Sine hyemis obstaculo.*
الحزنة تستوي	ا	*Iuga & aspera adæquabuntur*
بالسهل وتشتوي		*Cum planitie, & exsiccabuntur*
العيون والارض بلا ماء		*Fontes & terra sine aqua,*
للنار والصلاء	ل	*Propter ignem & ardorem*
من لهيب السماء		*Ex coruscatione cælorum,*
وينفخ في الصور من علاء		*Clangeturque tuba ex alto.*

ل

لِنَدْبَةِ ٱلْأَشْرَارِ ل *Ad deploranda infortunia ,*

لِوُجُوعِ ٱلْأَبْشَارِ *Propter dolores hominum ,*

يُصِيحُونَ يَاوَيْلًا بِٱلدُّعَاءِ *Lamentabuntur, vę vę conclamando:*

إِذَا ٱلْأَرْضُ تَنْفَلِقُ ا *Quando terra dehiscet ,*

ٱلْجَحِيمُ لَا تَنْغَلِقُ *Infernus non claudetur;*

بَلْ يَنْكَشِفُ ٱلْعُمْقُ بِٱلْجَوَاءِ *Sed patefient abyssi cataracta.*

هُوَ ٱللّٰهُ حَكِيمًا ه *Ipse Deus erit iudex,*

لَا يَكُونُ حَلِيمًا *Non erit mansuetus;*

بَلْ يَحْكُمُ بِٱلْقِسْطِ عَلَى ٱلرُّوَسَاءِ *Sed cum iustitia condemnabit capita.*

أَلْمَطَرُ تَغْرِيقًا ا *Pluuia diffundetur,*

هُوَ نَارًا وَكِبْرِيتًا *Igne & sulphure mixta,*

وَيَنْزِلُ مَوْقُودًا مِنْ سَمَاءِ *Illaq. de cęlo nimium succensa cadebit.*

لِجَمَاعَةِ ٱلنَّاسِ ل *Congregationi hominum*

يَظْهَرُ فَوْقَ ٱلرَّاسِ *Apparebit super capita*

ٱلصَّلِيبُ ٱلْأَمِينُ بِٱلْبَهَاءِ *Fidele signum Crucis cum splendore:*

مُخَوِّفُ ٱلْخُطَاةِ م *Ad terrendos peccatores;*

بَلْ آيَةُ ٱلْحَيَاةِ *Ad vitę signum*

لِأَصْحَابِ ٱلِٱتِّقَاءِ *Deuotis obsequentibus,*

خَلَّصَهُمْ لِغَسْلِهِمْ بِٱلْمَاءِ خ *Quos saluauit ablutione baptismatis;*

ٱلَّذِي بِبُشْرَى ٱلِٱثْنَيْ عَشَرَ آبَاءِ *Quę habetur per prędicationē 12. Patrum.*

لِلْأُمَمِ يَقُومُ	ل	*Gentibus exurget*
نَاهِبُهُمْ يُنَوِّمُ		*Prado ipsarum, obdormire faciet*
نَوْمَ ٱلْمَوْتِ بِهِمْ قَبْلَ ٱلْمَسَاءِ		*Somno eos mortis ante vesperas.*
لَقَدْ سَطَرْتُ لَكَ	ل	*Et iam descripsi tibi*
بِهٰذَا ٱلشِّعْرِ ٱلْمَلِكَ		*His Carminibus Regem*
ٱلْعَظِيمَ ٱلْعُظَمَاءِ		*Dominum Dominantium,*
صَانِعَنَا ٱلْكَبِيرَ	ص	*Creatorem nostrum excelsum,*
مُخَلِّصَنَا ٱلْقَدِيرَ		*Saluatorem nostrum Potentem,*
صَارَ لِأَجْلِنَا تَحْتَ ٱلْبَلَاءِ		*Qui se exposuit pro nobis tentationibus,*
إِذْ كَانَ سَرْمَدِيًّا	ا	*Cum esset sempiternus,*
صَمَدًا أَزَلِيًّا		*Permanens & perpetuus,*
وَهُوَ غَيْرُ ٱنْتِهَاءِ		*Et ipse infinitus.*
لِمَدِّ ٱلذِّرَاعَيْنِ	ل	*Extensione brachiorum*
تَمَثَّلَهُ مُوسَى عَلَى ٱلْجَيْشَيْنِ		*Figurauit eum Moyses super exercitibus,*
قَدِيمُ ٱلْأَنْبِيَاءِ		*Antiquus Prophetarum:*
صَلَّى عَلَى ٱلْيَهُودِ	ص	*Orauit pro Iudæis,*
ضِدَّ عَمَالِيقَ ٱلسُّوءِ		*Contra Amalecitas iniquos;*
فَٱنْهَزَمَ عَمَالِيقُ مِنَ ٱلْأَعْدَاءِ		*Et fractus est Amalec coram hostibus.*

لِتَعلَمَ ٱلشَّعبُ ٱلإِلَهِيّ	ل	*Vt nosceret populus diuinus,*
إِنَّهُ هُوَ ٱلشَّعبُ ٱلفَضلِيّ		*Quòd ipse esset populus excellens*
لِعَزِيزِ ٱلكِبرِيَاء		*Præpotenti supremo.*
يَومَ ٱلجَبَّارِ جَالُوط	ى	*Die gigantis Goliath*
مُثَلَّهُ دَاوُد		*Figurauit eum Dauid*
بِحَجَرِ ٱلإِرتِجَاة		*Cum Lapide Confidentiæ,*
بِنَصرِ ٱلفُقَرَاء	ب	*In Adiutorio pauperum:*
فَأَحزَنَهُ بِدَاء		*Et tanto ac tali eum affecit dolore,*
حَتَّى لَا يُشفَى بِعَونِ دَوَاء		*Vt iuuari nequiret vllo medicinæ vigore.*

Et litteræ capitales præcipuorum Versuum, si pariter iungantur, faciunt, sicut ipsa Carmina Sibyllæ, hanc sententiam يسوع المسيح ابن الله الخلص . الصليب IESVS CHRISTVS FILIVS DEI SALVATOR. CRVX.

Habes itaque ex his, Metricas non tantùm regulas, sed & exempla: & non solùm congrui sermonis agnitionem, prout ad Grammaticum pertinet, sed etiam ornatam orationem, prout exigit Poesis. Modò Domino prosequente fauore, ad Dictionarium transeamus.

FINIS.

REGESTVM.

✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx.

Omnes ſunt Duerniones, præter ✠ Ternionem.

ROMAE, Ex Typographia Sacræ Congregationis de Propaganda Fide. M. DC. XLII.

SVPERIORVM PERMISSV.